

VUOSIKERTOMUS 2015

**Tavoitteena
päällystyksen
edelläkävijä
Pohjois-
Euroopassa**

**Monipuolisen
ja vaativan
infrarakentamisen
ammattilainen**

**Palvelu, laatu
ja sijainti
ratkaisevat talon-
rakentamisessa**

Lemminkäinen

Sisällysluettelo

VUOSI 2015	1	Konsernin avainluvut	60
Lemminkäinen lyhyesti	1	Strategia	61
Toimitusjohtajan katsaus	3	Liiketoiminnan kehitys	61
Strategia	4	Tase, rahoitus ja rahavirta	63
Taloudellinen kehitys	7	Liiketoimintasegmentit	64
Toimintaympäristö	12	Investoinnit	66
		Henkilöstö	66
		Muutokset johtoryhmässä	67
LIIKETOIMINTA	14	Työturvallisuus ja ympäristö	67
Päällystys	14	Tutkimus- ja kehitystoiminta	68
Case: Kiitotien tekee se joka osaa	15	Osakkeet ja osakkeenomistajat	68
Case: Tiukat vaatimukset tunnelissa	16	Yhtiökokouksen päätökset ja hallinto	69
Infraprojektit	16	Oikeudenkäynnit	69
Case: Rotermannin maanalainen pysäköintilaitos	18	Riskit ja epävarmuustekijät	70
Case: Uusi jätevedenpuhdistamo syntyy maan alle	18	Näkymät	71
Case: Rantatunnelin rakentamisessa ympäristö keskiössä	19	Hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä	72
Case: Liikenne turvallisesti kaikille	19	Ohjeistus vuodelle 2016	72
Case: Joutomaasta eläväksi kaupunginosaksi	20	Konsernitilinpäätös	73
Talonrakentaminen	20	Konsernin tuloslaskelma (IFRS)	73
Case: Toimistokiinteistöistä hotelliiksi	22	Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS)	74
Case: Lentoaseman kapasiteetti kasvaa	23	Konsernin tase (IFRS)	75
Avainluvut segmentteittäin	24	Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS)	76
		Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS)	77
		IFRS-konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2015	79
KESTÄVÄ KEHITYS	27	Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS)	90
Tapamme toimia	27	1 Aikaisempia tilikausia koskevat muutokset	91
Sidosryhmäyhteistyö	29	2 Tilikauden poikkeukselliset tapahtumat	91
Taloudellinen vastuu	32	3 Toiminnan kausiluonteisuus	91
Ympäristövastuu	35	4 Toimintasegmentit	92
Sosiaalinen vastuu	36	5 Tietoja markkina-alueittain	93
		6 Tietoja rakennushankkeista	93
HALLINTO	41	7 Liiketoiminnan muut tuotot	94
Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä	41	8 Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja henkilöstömäärä	94
Palkitseminen	48	9 Poistot ja arvonalentumiset	95
Hallitus	52	10 Liiketoiminnan muut kulut	95
Johtoryhmä	55	11 Sijoitukset	96
Riskienhallinta	57	12 Rahoitustuotot ja -kulut	98
		13 Verot	98
TILINPÄÄTÖS	60	14 Lopetetut liiketoiminnot	101
Hallituksen toimintakertomus	60		

15 Osakekohtainen tulos	102	14 Pakolliset varaukset	140
16 Muut laajan tuloksen erät	102	15 Vieras pääoma	140
17 Maksetut ja ehdotetut osingot	103	16 Vakuudet ja vastuusitoumukset	141
18 Aineelliset hyödykkeet	103	Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS)	142
19 Aineettomat hyödykkeet	105	Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS)	143
20 Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat	108	Tunnuslukujen laskentakaavat	144
21 Pitkäaikaiset saamiset	108	Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä	145
22 Vaihto-omaisuus	108	Tilintarkastuskertomus	146
23 Lyhytaikaiset saamiset	109		
24 Lyhytaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat	109		
25 Rahavarat	109		
26 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin	110	TIETOA SIIJOITTAJILLE	147
27 Oma pääoma	112	Osakkeet ja osakkeenomistajat	147
28 Korolliset velat	113	Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille	150
29 Eläkeveloitteet	113		
30 Osakeperusteiset maksut	115		
31 Varaukset	117		
32 Ostovelat ja muut velat	118		
33 Rahoitusriskien hallinta	118		
34 Johdannaisinstrumentit	124		
35 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut	124		
36 Muut vuokrasitoumukset	125		
37 Ehdolliset varat ja velat	125		
38 Lähipiiritapahtumat	126		
Emoyhtiön tilinpäätös	130		
Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS)	130		
Emoyhtiön tase (FAS)	131		
Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS)	132		
Emoyhtiön tilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2015	133		
Emoyhtiön liitetiedot (FAS)	134		
1 Liikevaihto markkina-alueittain	135		
2 Liiketoiminnan muut tuotot	135		
3 Materiaalit ja palvelut	135		
4 Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat tiedot	135		
5 Poistot ja arvonalentumiset	136		
6 Tilintarkastajan palkkiot	136		
7 Rahoitustuotot ja -kulut	136		
8 Satunnaiset erät	136		
9 Välittömät verot	137		
10 Pysyvät vastaavat	137		
11 Omistukset muissa yrityksissä	139		
12 Vaihtuvat vastaavat	139		
13 Oma pääoma	140		

Vuosi 2015 › Lemminkäinen lyhyesti

Lemminkäinen lyhyesti

Olemme vaativan infrarakentamisen ja talonrakentamisen osaja Pohjois-Euroopassa ja yksi markkina-alueemme suurimmista päällystäjistä. Rakennamme yhdessä asiakkaidemme ja 4 800 ammattilaisemme kanssa kestäväää ja vastuullista yhteiskuntaa.

Tavoitteenamme on tulevana vuosina parantaa kilpailukykyämme kaikissa liiketoimintasegmenteissä ja rakentaa vahva pohja, jolta kasvamme kannattavasti valikoiduissa liiketoiminnoissa.

Vuonna 2015 liikevaihtomme oli 1,9 miljardia euroa. Lemminkäinen Oyj:n osake on noteerattu Nasdaq Helsinki Oy:ssä.

Konsernin avainluvut	2015	2014	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	1 879,0	2 044,5	-165,5
Liikevoitto, milj. euroa	37,3	36,3	1,0
Liikevoitto-%	2,0	1,8	
Tulos ennen veroja, milj. euroa	16,7	-1,7	18,4
Tilikauden tulos, milj. euroa	7,2	18,1	-10,9
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	-0,15	0,40	-0,6
Osinko/osake, euroa	0,12*	0,00	0,1
Liiketoiminnan rahavirta, milj. euroa	106,6	-48,4	155,0
Bruttoinvestoinnit, milj. euroa	10,3	30,0	-19,7

Konsernin avainluvut	31.12.2015	31.12.2014	Muutos
Tilaukanta, milj. euroa	1 180,3	1 456,1	-275,8
Henkilöstö tilikauden lopussa	4 059	4 748	-689
Korollinen nettovelka, milj. euroa	126,8	213,6	-86,8
Omavaraisuusaste, %**	40,6	37,1	
Nettovelkaantumisaste, %***	33,6	51,8	
Sijoitetun pääoman tuotto (ROI), %****	10,2	13,5	
Sijoitettu pääoman tuotto (ROCE), %*****	5,3	4,5	
Sidottu pääoma, milj. euroa	474,8	590,4	-115,6

*Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

**Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 28,6 % ja 12/2014: 24,6 %

***Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 89,6 % ja 12/2014: 128,4 %

****Sisältää lopetettujen toimintojen tulosvaikutuksen

*****Laskentakaava: Liikevoitto, liukuva 12 kk / (Oma pääoma (kvartaalien keskiarvo) + korolliset velat (kvartaalien keskiarvo)) x 100

Oikeaan suuntaan

Hyvät Lemminkäisen osakkeenomistajat

Vuonna 2015 tuloksemme parani edelliseen vuoteen verrattuna ja vahvistimme taloudellista asemaamme.

Taseemme on kevyempi kuin vuonna 2014, ja liiketoimintamme kassavirta pysyi positiivisena koko vuoden. Korollinen nettovelkamme laski 214 miljoonasta eurosta 127 miljoonaan euroon, ja sidottu pääomamme pieneni vuodessa 590 miljoonasta eurosta 475 miljoonaan euroon. Ostimme myös keväällä 2015 osittain takaisin ensimmäistä hybridilainaamme. Jatkoimme portfoliomme selkeyttämistä ja luovuimme ei-strategisista liiketoiminnoista. Nämä toimenpiteet parantavat kilpailukykyämme jatkossa.

Vuoden 2015 aikana päivitimme strategiaamme vastaamaan toimintaympäristön muutoksia ja riskinkantokykyämme. Suurimmat kasvunäkymät markkina-alueellamme ovat edelleen Skandinavian infrarakentamisessa, josta infraprojektit-segmenttimme hakee kasvua. Lisäksi päätimme olla toistaiseksi aloittamatta uusia omaperusteisia asuntokohteita Venäjällä.

Seuraamme huolestuneina liikennepoliittista keskustelua kotimarkkinoillamme Suomessa. Hallituksen suunnitelma vähentää uusien suurien liikennehankkeiden rahoitusta tulevana vuosina vaikuttaa Suomen kilpailukykyyn sekä kasvukeskusten toimivuuteen ja asumisviihtyvyyteen. Moni tutkimus osoittaa, että sijoitus hyvin suunniteltuun infrahankkeeseen maksaa itsensä veroina moninkertaisesti takaisin yhteiskunnalle, kun uudet liikennejärjestelyt mahdollistavat lähiympäristöön asunto- ja toimitalarakentamista.

Saavuttaaksemme strategiakautemme

tavoitteet yhtiön tulostasossa meillä on vielä paljon tehtävää. Keskitymme entistä enemmän operatiivisen tehokkuutemme parantamiseen liiketoiminnoissamme.

Päällystysliiketoiminnassa haemme uuden toimintamallin avulla läpinäkyvämpää ja tehokkaampaa liiketoimintaa sekä kykyä reagoida nopeammin markkinoiden muutoksiin. Infraprojektien toimintamallia kehitetään tukemaan kannattavaa kasvua Skandinavian markkinoilla. Suomen talonrakentamisessa yhdenmukaistamme toimintatapoja ja lyhennämme projektien läpimenoaikoja, mutta ei laadun kustannuksella.

Valitettavasti tapaturmataajuutemme nousi hieman vertailuvuoteen nähden. Vuonna 2016 keskitymme siihen, että suunta saadaan jälleen alaspäin. Vuonna 2015 käynnistetty kestävä kehityksen projekti auttaa meitä jatkossa määrittelemään entistä paremmin toimintamme ympäristövaikutukset markkina-alueellamme. Pyrimme määrätietoisesti pienentämään toimintamme ympäristövaikutuksia keskittymällä erityisesti energia- ja materiaalitehokkuuteen.

Julkistimme syksyllä 2015 uuden visiomme: haluamme olla yksi alan parhaista rakennusyhtiöistä. Meille se tarkoittaa ensisijaisesti tyytyväisiä asiakkaita, työntekijöitä ja omistajia. Haluamme työllistää alan parhaat osaajat ja kehittää yhdessä asiakkaidemme kanssa rakennusalaan eteenpäin.

Kiitän asiakkaitamme, työntekijöitämme ja omistajiamme hyvästä yhteistyöstä vuonna 2015. Haluamme olla luottamuksenne arvoisia myös tulevana vuosina.

Casimir Lindholm
toimitusjohtaja

Vuosi 2015 › Strategia

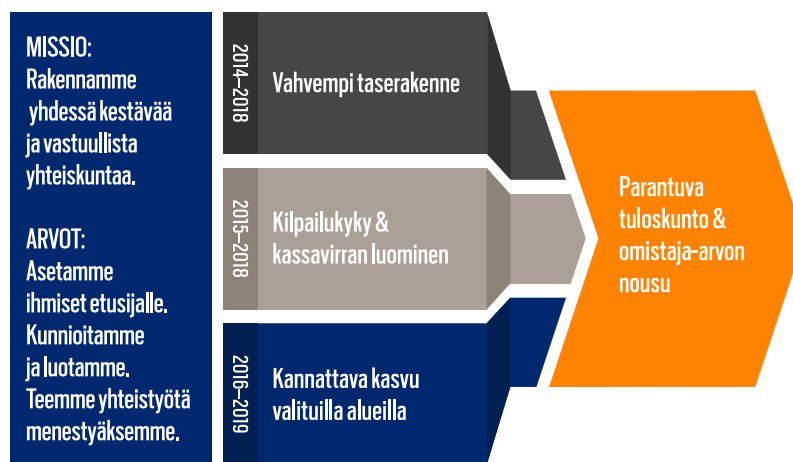
Strategia vuosille 2016–2019

Julkaisimme lokakuussa 2015 tarkennetun strategiamme vuosille 2016–2019, jolloin siirrymme asteittain taseen vahvistamisesta kohti parempaa kilpailukykyä ja kannattavaa kasvua.

Tavoitteenamme on tulevina vuosina parantaa kilpailukykyämme kaikissa liiketoimintasegmenteissä ja luoda vahva pohja, jolle rakennamme kannattavaa kasvua.

investointeja sekä vapauttamalla pääomia tehostettujen sisäisten prosessien ja käytäntöjen avulla.

Jatkamme taserakenteemme vahvistamista sekä pääomatehokkuuden parantamista keskittämällä

Päällystys-segmentissä toiminnan tehokkuutta

Tavoitteenamme on parantaa kilpailukykyämme optimoimalla toimintamalliamme ja tehostamalla prosessejamme koko markkina-alueellamme. Siirrymme alueorganisaatiosta ketterään asiakas- ja toimintälähtöiseen toimintamalliin, jonka avulla voimme reagoida nopeammin markkinamuutoksiin ja hyödyntää mittakaavaetuja paremmin. Samalla parannamme parhaiden käytäntöjen jalkauttamista yli maarajojen.

Toimintamallin muutos tehdään vaiheittain strategiakauden aikana, ja uusi toimintamalli otettiin ensimmäisenä käyttöön Suomessa vuoden 2016 alussa.

Toimintamallin muutoksen yhteydessä siirsimme kiviainesliiketoiminnan omaksi liiketoimintayksiköksi ja Suomen maarakentamisen osaksi infraprojektit-liiketoimintasegmenttiä.

Infraprojekteissa haetaan kannattavaa kasvua

Kaupungistuminen ja investoinnit energiasektoriin lisäävät vaativan infraprojektirakentamisen kysyntää. Suomen markkinoilta saadun osaamisemme avulla

pyrimme kasvamaan yhdeksi johtavista infraratkaisujen toimittajista valikoiduilla liiketoiminta-alueilla Pohjois-Euroopassa.

Haemme kasvua erityisesti Ruotsista ja Norjasta, joissa markkinanäkymät ovat houkuttelevat, sillä valtioiden infrarakenntamisen kehitysohjelmat ulottuvat 2020-luvulle saakka.

Kasvualueitamme ovat erityisesti haastava liikenneinfra sekä raskaan teollisuuden, voimalaitosten ja vaativan keskustarakentamisen infraprojektit.

Keskitymme Suomen talonrakentamisessa kasvukeskuksiin

Suomen talonrakentamisessa jatkamme toimintojen keskittämistä kasvukeskuksiin. Pääkaupunkiseudulla sekä Vaasan, Turun, Tampereen, Oulun, Kuopion ja Lappeenrannan seuduilla tavoitteenamme on ylläpitää tuotantovolyyymi, joka mahdollistaa kannattavan liiketoiminnan ja positiivisen kassavirran.

Venäjän toiminnoilla ei uusia omaperusteisia aloituksia toistaiseksi

Pitääksemme riskitasomme kohtuullisena Venäjällä emme toistaiseksi aloita uusia omaperusteisia rakennuskohteita. Jatkamme neuvottelu-urakointia talonrakentamisessa. Päällistyksessä haemme kasvua etenkin erikoistöistä, kuten siltojen päällistyksestä.

Taloudelliset tavoitteet

Päivitimme myös taloudellisia

tavoitteitamme. Tavoitteenamme on vuoden 2019 lopussa yli 15 prosentin sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), joka vastaa aiempaa 18 prosentin sijoitetun pääoman tuotto -tavoitetta (ROI). Uudeksi tavoitteeksi asetimme yli 4 prosentin liikevoiton. Omavaraisuustavoite, yli 35 prosenttia, säilyi muuttumattomana.

Tavoitteemme on vakaa osingonjakopolitiikka, jossa vähintään 40 % tilikauden tuloksesta jaetaan osakkeenomistajille osinkoina.

Taloudellinen tavoite	Tavoitetaso	Toteuma 2015	Toteuma 2014	Toteuma 2013
Vanha: Sijoitetun pääoman tuotto, ROI*, %	18 % yli syklin (15 % vuoden 2016 lopussa)	10,2	13,5	-9,4
Uusi: Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE**, %	15 % vuoden 2019 lopussa	5,3	4,5	-10,8
Uusi: Liikevoittoprosentti, %	Yli 4 % vuoden 2019 lopussa	2,0	1,8	-4,4
Omavaraisuusaste***, %	Yli 35 %	40,6	37,1	27,3
Osingonmaksu, %	Vähintään 40 % tilikauden tuloksesta	38,5****	0	0

* Sisältää lopetettujen toimintojen tulosvaikutuksen

** Laskentakaava: Liikevoitto, liukuva 12 kk / (Oma pääoma (kvartaalien keskiarvo) + korolliset velat (kvartaalien keskiarvo)) x 100

*** Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 28,6 % ja 12/2014: 24,6 %

**** Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

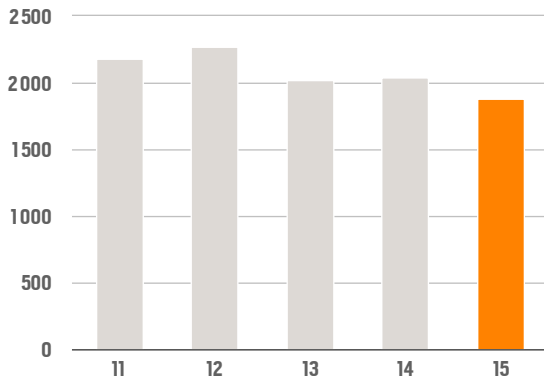
Toimenpiteet tavoitteidemme saavuttamiseksi 2015–2016

Tavoite	Toimenpiteet 2015	Toimenpiteet 2016
Taseen ja pääoman vahvistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Ydinliiketoimintaan kuulumattomien liiketoimintojen ja omaisuuserien myynti • Käyttöpääoman tehostaminen • Riskienhallintaan ja investointeihin liittyvien uusien prosessien ja toimintamallien implementointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Asuntomyynnin vauhdittaminen • Pääomien vapauttaminen tehostettujen sisäisten prosessien ja käytäntöjen avulla
Kannattavuuden ja kilpailukykyyn parantaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Deliver 2014 -kustannussäästöohjelman vieminen päätökseen • Sisäiset kehityshankkeet: <ul style="list-style-type: none"> • Tarjousprosessien kehittäminen • Projektinhallinnan kehittäminen • Kaluston optimointi 	<ul style="list-style-type: none"> • Päällistyksen uuden toimintamallin rakentaminen Suomessa • Päällistyksen uuden toimintamallin suunnittelu Norjassa ja Baltian maissa • Talonrakentamisen projektien läpimenoaikojen nopeuttaminen • Hankintatoimen kehittäminen • Sisäiset kehityshankkeet
Kannattava kasvu valituilla alueilla	<ul style="list-style-type: none"> • Pohjan luominen infraprojektien kannattavalle kasvulle: <ul style="list-style-type: none"> • Tarjousprosessit • Projektinhallinta 	<ul style="list-style-type: none"> • Infraprojektien uusi toimintamalli • Yhtenäisten työkalujen kehittäminen

Taloudellinen kehitys vuonna 2015

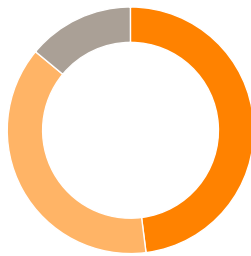
KASVU

Liikevaihto, milj. euroa

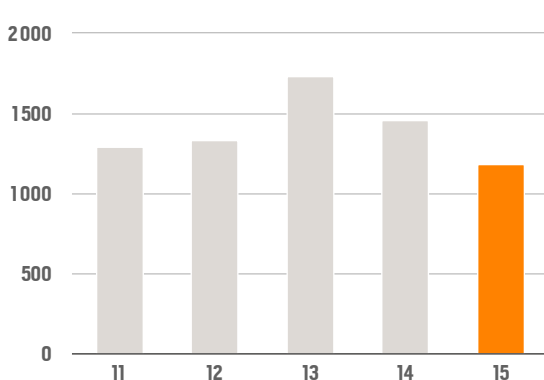
- Konsernin liikevaihto laski edellisvuodesta ja oli 1 879,0 milj. euroa (2 044,5). Yhtiön tavoitteena ei ollut kasvattaa liikevaihtoa vuonna 2015. Yhtiö myi vuoden aikana Ruotsin talonrakentamisen sekä Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnot.
- Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -67,2 milj. euroa vertailuvuoteen nähden.
- Lähes puolet konsernin liikevaihdosta tuli päällystys- ja kiviainesliiketoiminnasta sekä maarakentamisesta.
- Liikevaihdosta 60 % tuli Suomesta, 27 % Skandinaviasta, 7 % Venäjältä ja 6 % Baltian maista.

Liikevaihdon jakautuminen liiketoiminnoittain, %

- Päällystys, 48 %
- Talonrakentaminen, 38 %
- Infraprojektit, 14 %

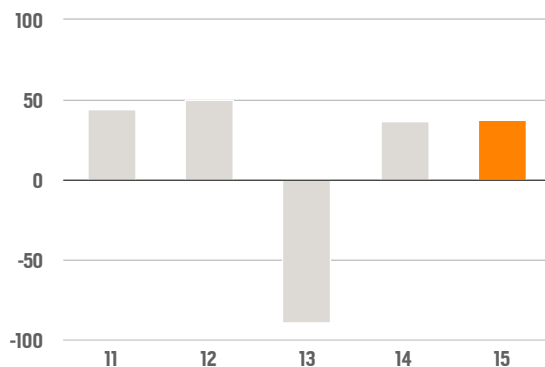
Tilaukanta, milj. euroa

- Tilaukanta laski edellisvuodesta ja oli vuoden lopussa 1 180,3 milj. euroa (1 456,1).
- Strategiset päätökset pienensivät tilaukanta: Jos Ruotsin talonrakentaminen, Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminta ja Venäjän omaperusteinen talonrakentaminen vähennetään edellisvuoden tilaukannasta, on vuoden 2014 vertailukelpoinen tilaukanta 1 146 milj. euroa.

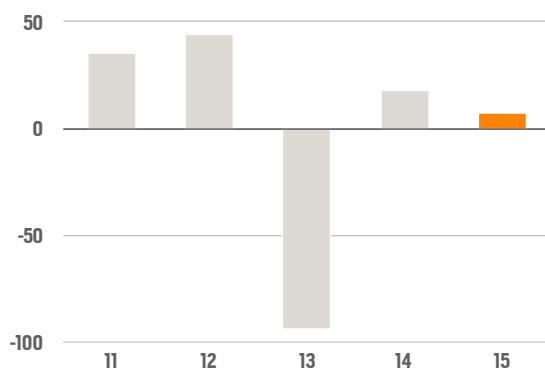
KANNATTAVUUS

Liikevoitto, milj. euroa

- Liikevoitto parani edellisvuodesta ja oli 37,3 milj. euroa (36,3).
- Liikevoitto parani infraprojekteissa ja Suomen talonrakentamisessa, mutta heikentyi päällystyksessä ja Venäjän toiminnoissa.
- Portfolion selkeyttämiseen liittyvillä toimenpiteillä oli yli 20 milj. euron negatiivinen vaikutus vuoden 2015 liikevoittoon. Suurin yksittäinen erä oli 12,9 milj. euron alaskirjaus liittyen yhtiön päätökseen luopua suunnitteilla olleesta Ilmatar-hankkeesta Venäjällä.

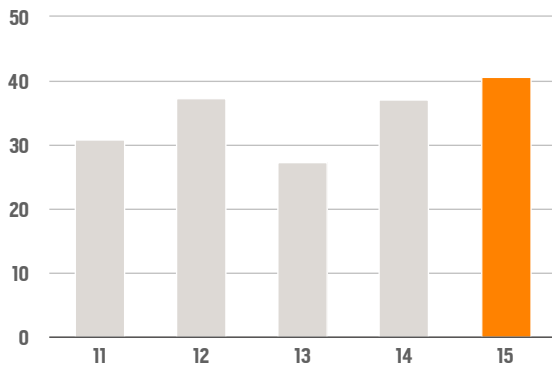
Tilikauden tulos, milj. euroa

- Tilikauden tulos oli 7,2 milj. euroa (18,1). Vuoden 2014 tilikauden tulos sisältää talotekniikan myynnistä kirjatun kertaluonteisen 23,6 milj. euron myyntivoiton.
- Hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 0,12 euroa (0,00) osaketta kohti.

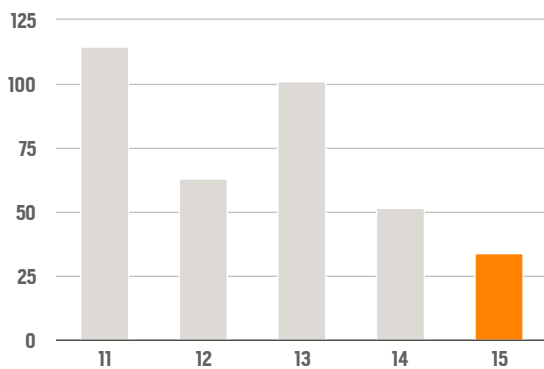
TASE

Omavaraisuusaste, %

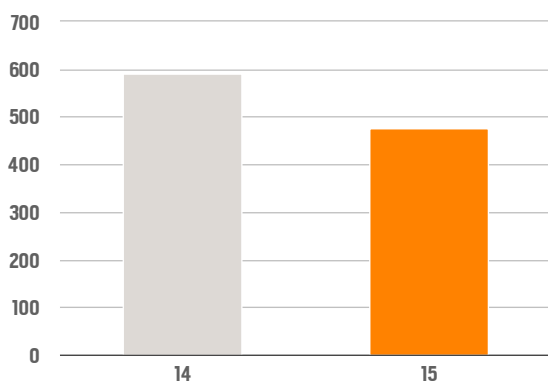
- Oma pääoma laski ja oli vuoden lopussa 377,6 milj. euroa (412,5). Sitä pienensi ensimmäisen hybridilainan osittainen takaisinosto (27,1 milj. euroa) vuoden toisella neljänneksellä.
- Omavaraisuusaste nousi ja oli 40,6 % (37,1).
- Oma pääoma sisältää 111,6 milj. euroa hybridilainoja (138,4). Mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana, olisi omavaraisuusaste 28,6 % (24,6).

Nettovelkaantumisaste, %

- Korollinen nettovelka laski ja oli 126,8 milj. euroa (213,6).
- Nettovelkaantumisaste laski ja oli 33,6 % (51,8).
- Mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana, olisi nettovelkaantumisaste 89,6 % (128,4).

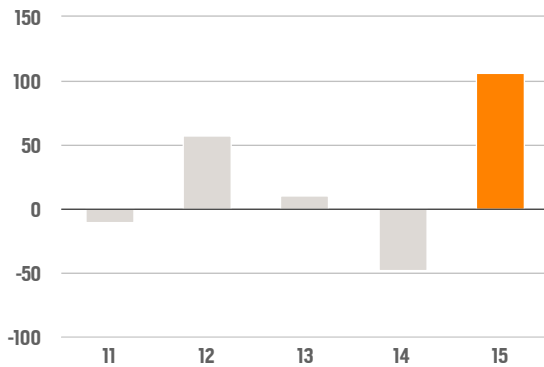
Sidottu pääoma, milj. euroa

- Sidottu pääoma laski ja oli 474,8 milj. euroa (590,4).
- Muutos edellisvuoteen johtuu nettokäyttöpääoman pienemisestä, investointien vähentämisestä sekä aineellisten hyödykkeiden myynneistä.
- Nettokäyttöpääoma vuoden lopussa oli 258,7 milj. euroa (335,1). Nettokäyttöpääomaa pienensivät mm. asuntoaloitusten vähentäminen Venäjällä ja Suomessa, laskutuksen tehostuminen, factoringin lisääntynyt käyttö sekä varastojen kierron tehostaminen päällystys-segmentissä.

KASSAVIRTA

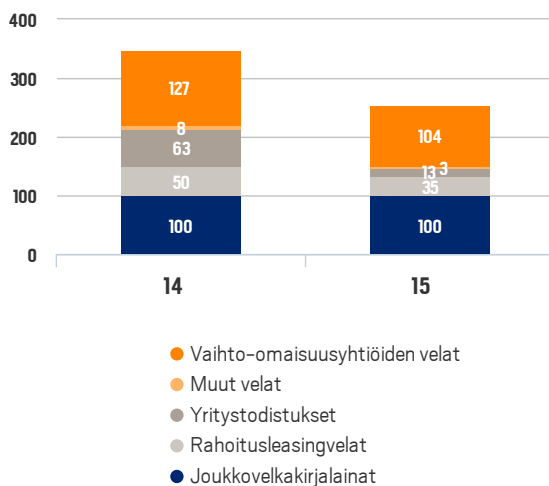
Liiketoiminnan rahavirta, milj. euroa

- Liiketoiminnan rahavirta oli 106,6 milj. euroa (-48,4) säilyen positiivisena koko vuoden.
- Vuoden 2014 rahavirta sisältää 59,7 milj. euroa maksettua vahingonkorvausta asfalttikartellista.
- Rahavirtaa vahvistivat muutokset sidotussa pääomassa.

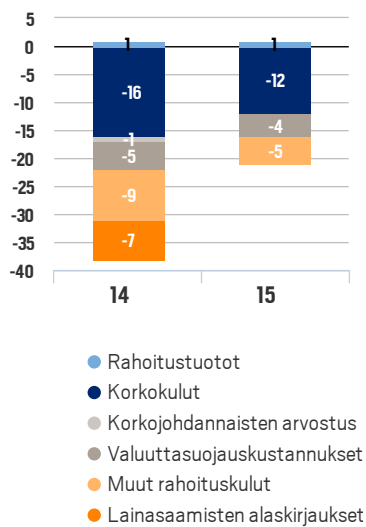
RAHOITUS

Velkasalkku, milj. euroa

- Korollisen velan määrä laski ja oli 254,7 milj. euroa (347,8).
- Velasta 48 % (40) oli pitkäaikaista ja 52 % (60) lyhytaikaista.
- Vaihto-omaisuusyhtiöiden velat siirtyvät asunto-osakkeen ostajien vastattaviksi kohteiden luovutusten yhteydessä.
- Yhtiöllä on syndikoitu luottolimiitti (185 milj. euroa), joka oli kokonaan käyttämättä 31.12.2015.
- Yhtiöllä on kaksi hybridilainaa nimellisarvoltaan 113 milj. euroa, jotka eivät sisälly korolliseen velkaan. Yhtiöllä on oikeus lunastaa hybridilainansa vuonna 2016 (43 milj. euroa) ja vuonna 2018 (70 milj. euroa).

Nettorahoituskulut, milj. euroa

- Nettorahoituskulut laskivat selvästi edellisvuodesta ja olivat 20,6 milj. euroa (37,9).
- Nettorahoituskuluja pienensivät mm. vertailukautta alhaisemmat korkokulut ja valuuttasuojauksustannukset.
- Vuoden 2014 nettorahoituskuluihin sisältyy Lemcon Networksin liiketoimintamyyntiin liittyvä 7 milj. euron alaskirjaus lainasaamisista.
- Hybridilainojen korkokuluja ei kirjata tuloslaskelman rahoituskuluihin, vaan niiden vaikutus näkyy osakekohtaisessa tuloksessa sekä oman pääoman muutoksessa.

Vuosi 2015 › Toimintaympäristö

Toimintaympäristön kuvaus

 PÄÄLLYSTYS	 INFRAPROJEKTIT	 TALONRAKENTAMINEN
Kasvun ajurit		
<ul style="list-style-type: none"> • Julkisen sektorin panostukset perustienpitoon • Öljyn alhainen hinta • Tieverkoston huono kunto • Väestönkasvu • Suuret tiehankkeet • Kasvukeskusten kehittyminen • Venäjällä vuosien investointivaje ja suuret tiehankkeet 	<ul style="list-style-type: none"> • Julkisen sektorin ja teollisuuden infrainvestoinnit • Kaupungistuminen • Väestönkasvu etenkin kaupungeissa • Ilmastonmuutos • Heikko infrastruktuuri Baltian maissa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaupungistuminen • Väestönkasvu kaupungeissa • Väestön ikääntyminen • Asunto osana sijoitusvarallisuutta • Rakennuskannan korjaustarve • Venäjällä jatkuva asuntojen tarve ja suuri asumistiheys, teollisten hankkeiden määrä pienentynt
Lähiajan markkinanäkymät		
<ul style="list-style-type: none"> • Suomessa julkisen sektorin heikko talustilanne kurittaa perustienpitoa • Suomessa hallitusohjelman linjaukset korjausvelan kiinnikuromiseksi • Ruotsissa ja Norjassa kysyntä pysynee nykyisellä tasolla • Tanskassa kasvua rajoittaa julkisten investointien pieneminen • Baltian maissa markkinatilanne vakaa • Venäjällä rahoitus riippuu talouden kehityksestä. Allokointipäätökset poliittisia. 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomessa käynnistyy vähemmän uusia suuria infrahankkeita • Energiatuotannon uudis- ja korvausinvestoinnit lisäävät kysyntää kaikissa Pohjoismaissa • Ruotsissa ja Norjassa useita suurhankkeita käynnissä ja suunnitteilla • Baltian maissa infrarakentamista tukee EU-rahoitus 	<ul style="list-style-type: none"> • Toimitilarakentamista ylläpitävät suuret hankkeet ja julkiset kohteet • Korjausrakentaminen edelleen vilkasta • Asuntojen kysyntä keskittyy yhä kasvukeskuksiin • Sijoittajamyynti tukee asuntorakentamista • Venäjällä näkymät erittäin epävarmat, kasvun suuntaa vaikea ennakoita
Kilpailukenttä		
<ul style="list-style-type: none"> • Lemminkäisellä vahva asema Pohjoismaissa ja Baltian maissa; yksi suurimmista päällystäjistä • Venäjällä toimimme päällystyksessä pääasiassa ali- ja erikoistöiden urakoitsijana • Merkittävimmät kilpailijat: NCC, Skanska, Veidekke, Peab, Colas; Venäjällä: suuret venäläiset toimijat, kuten Autobahn ja VAD 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomessa Lemminkäinen alan markkinajohtaja liikevaihdolla mitattuna • Sopimusmuotoina uudet yhteistoimintamallit ovat kasvussa • Skandinaviassa kilpailua lisäävät keskieurooppalaiset kilpailijat • Merkittävimmät kilpailijat: NCC, Skanska, Veidekke, Peab, YIT, SRV ja Destia 	<ul style="list-style-type: none"> • Suomessa Lemminkäinen viiden suurimman talonrakentajan joukossa liikevaihdolla mitattuna • Pienissä ja keskisuurissa urakoissa on paljon pieniä kilpailijoita ja alalletulokynnys matala • Venäjällä useita kilpailijoita urakoinnissa. • Merkittävimmät kilpailijat: YIT, SRV, NCC, Skanska; Venäjällä myös LSR ja Settle Group, urakoinnissa paikallisia ja pienempiä ulkomaisia

Markkinoiden suunta lähitulevaisuudessa

	Suomi	Ruotsi	Norja	Tanska	Baltian maat	Venäjä*
Pääilystys	↑	↑	↑	→	→	→
Infraprojektit	→	↑	↑	↓	→	→
Asuntorakentaminen	→	→	→	→	→	↓
Muu talonrakentaminen	↑	→	→	→	↓	↓

*sisältää merkittävän poliittisen ja taloudellisen riskin

Musta nuoli = Lemminkäinen toimii tässä markkinassa
Harmaa nuoli = Lemminkäinen ei toimi tässä markkinassa
Lähteet: Euroconstruct, yhtiön oma arvio

Liiketoiminta › Päälystys

Tavoitteena päälystysten edelläkävijä Pohjois-Euroopassa

Olemme yksi markkina-alueemme suurimmista päälystäjistä ja tarjoamme asiakkaillemme kokonaisvaltaiset päälystysten palvelut perusväylänpidosta erikoisurakointiin.

Panostamme siihen, että asfaltti kestää pitkään ja valittu materiaali on kohteeseen paras mahdollinen. Tavoitteenamme on tuottaa ympäristön kannalta kestäviä ratkaisuja asiakkaillemme. Tarjoamme myös korkeatasoisia erikoispäälysteitä väylille ja alueille, joilla on erityisvaatimuksia kulutuksen kestävyydelle. Haastavien kohteiden, kuten **lentokenttien päälystäminen**, on erikoisosaamistamme.

Virtaviivainen toimintamalli

Päälystys-, kiviaines- ja maarakennusliiketoimintamme Suomessa, Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Baltian maissa on toiminut vuoden 2015 alusta lähtien omana päälystys-segmenttinään. Näin hyödynämme osaamisemme, kalustomme ja laajan asfalttiasemaverkostomme mittakaavaetuja yhä kokonaisvaltaisemmin ja tehokkaammin.

Haluamme kehittyä alan parhaaksi arvon luomisessa sidosryhmillemme, asiakastytyvyydessä ja henkilöstön sitoutuneisuudessa koko markkina-alueellamme. Keskityimme vuoden 2015 aikana parantamaan operatiivista tehokkuuttamme virtaviivaistamalla toimintamalliamme entisestään.

Vuoden 2016 alusta alkaen puramme alueorganisaation Suomessa ja siirryimme ketterämpään toimintokohtaiseen toimintamalliin. Kiviainesliiketoimintaa johdetaan jatkossa omana, erillisenä liiketoimintana. Lisäksi siirsimme Suomen maarakentamisen osaksi infraprojektit-liiketoimintasegmenttiä. Strategiakauden aikana sovelimme tätä toimintamallia myös muihin toimintamaihimme. Haemme lisää mittakaavaetuja ja jaamme parhaita käytäntöjä yli rajojen.

Sujuvia yhteyksiä rakentamassa

Vuonna 2015 ylläpidimme tieverkon kuntoa kaikissa toimintamaissamme. Suomessa voitimme lähes puolet valtion tieurakoista ja saimme useita merkittäviä kaupunkien päälystysurakoita, mikä loi hyvän pohjan vuodelle.

Kesän aikana toteutimme Helsinki-Vantaan lentokentällä Finavian **kiitotie 1:n peruskorjausurakan**, johon valmistimme ja levitimme massoja noin 150 000 tonnia. Projektinhallintaosaamisemme nousi avainasemaan haastavan toimintaympäristön sekä

turvallisuuteen ja laatuun liittyneiden erityisvaatimusten vuoksi. Urakka valmistui tiukassa 12 viikon aikataulussa.

Myös Porin LNG-terminalin urakka nesteytetyille maakaasulle, kaasuputken rakentaminen Meri-Poriin ja Äänekosken sellutehdasprojektin aloitus vaikuttivat kuluneeseen vuoteemme Suomessa positiivisesti. Kiviainesliiketoiminnan osalta vuosi sujui suunnitelmiamme mukaisesti, kireästä markkinatilanteesta huolimatta.

Norjassa jatkoimme vuonna 2014 aloittamaamme kehitysohjelmaa ja selkiytimme portfoliotamme liiketoimintamyöntien avulla. Vastasimme useista valtion tieurakoista sekä lentokentän päälystysurakasta Länsi-Norjassa. Kesän 2015 aikana toteutimme **lentokentän päälystysurakan** myös Pohjois-Norjan Tromssassa, yhdellä Norjan vilkkaimmista lentokentistä.

Ruotsissa jatkoimme kasvua vuoden 2015 aikana. Käynnistimme Skånessa uuden asfalttiaseman ja kasvatimme myyntiämme kaikilla liiketoiminta-alueillamme, erityisesti Göteborgissa.

Tanskassa osallistuimme uuden, vuonna 2017 käyttöön otettavan **Nordhavnsvej-tien toteuttamiseen** Kööpenhaminassa. Vastasimme nelikaistaisen tien yli 600-metrin tunneliosuuden päälystämistä. Toteutimme myös Silkeborgin kaupunkia ympäröivän uuden moottoritien ensimmäisen vaiheen päälystysurakan. Tiukassa aikataulussa toimiminen oli vahvuutemme Etelä-Tanskassa Sønderborgin lentoasemalla, jossa päälystimmme kiitotien 30 tunnissa.

Virossa toteutimme useita päälystysurakoita eri puolilla maata. Tuotimme maassa vuoden 2015 aikana historiallisesti suurimman määrämme asfalttia: noin 460 000 tonnia.

Latviassa saimme vuoden aikana päätökseen yhteensä 38 urakkaa, joka on ennätysmäärämme kyseisessä maassa. Latviassa olemme edelläkävijä ja suurin kierrätysasfaltin hyödyntäjä.

Liettuaassa vuosi 2015 alkoi haastavasti, mutta pystyimme parantamaan suoritusamme loppuvuotta kohden.

Venäjällä toteutimme siltojen päälystysurakoita erityisesti

Moskovan alueella. Lisäksi vastasimme useista perusparannusurakoista muun muassa vilkkaasti liikennöidyllä M4-valtatiellä, joka yhdistää Moskovan ja Mustanmeren rannikon. Vastasimme myös M4-tiellä sijaitsevan nelikilometrisen sillan peruskorjauksesta ja päällystystyöstä. Käytimme sillan päällystykseen valuasfalttia, joka on erikoispinnoitteena yksi merkittävimmistä kilpailuvalteistamme Venäjän markkinoilla.

Materiaali- ja energiatehokkuus keskiössä

Materiaali- ja energiatehokkuus ovat päällystystoimintamme keskiössä, ja panostamme molempiin. Tavoitteenamme on kierrätysasfaltin käytön jatkuva lisääminen ja energiansäästö tuotannossamme.

Suomessa ja Tanskassa olemme päällysteiden kierrätysasteessa maailmanlaajuisesti mitattuna huipputasolla. Erityisesti

Suomessa hyödynnämme Remixer-uusiopäällysteitä merkittävästi myös suoraan tien päällä työskennellessämme.

Norjassa kasvatimme vuoden 2015 aikana kierrätysasfaltin käyttöastetta. Myös Ruotsissa kierrätysasfaltin käyttö on kasvussa. Baltian maissa kierrätysasfaltin käyttöaste säilyi 2015 aikana edellisvuoden tasolla.

Olemme parantaneet energiatehokkuuttamme sujuvoittamalla levitystyöprosessiamme. Hukka-aikojen ja materiaalihukkien pienentäminen on edelleen keskeinen tavoitteemme kaikissa toimintamaissamme.

Kehitys- ja tutkimustyötä teimme eri toimijoiden kanssa: tutkimme muun muassa hulevesien hallintaa vettäläpäisevien päällysteiden avulla, jotta kasvaviin sademääriin voidaan varautua rakennetussa ympäristössä alueilla, joissa tulvavaara on suuri.

Liiketoiminta > Päällystys > Case: Kiitotien tekee se joka osaa

Case

Kiitotien tekee se joka osaa

Olemme viime vuosina korjanneet useita kiitoteitä pohjoismaisilla lentokentillä. Suomen pää lentoasemalla Helsinki-Vantaalla olemme korjanneet kiitotie 3:n sekä rullausteitä. Vuonna 2015 päällystimme myös asematasoja sekä pääkiitotie 1:n.

Asiakkaalle urakoitsijan valinnassa kolme ominaisuutta ovat yli muiden: lentoturvallisuus, laatu ja nopeus. "Työ on tehtävä niin laadukkaasti, ettei sitä tarvitse tehdä pian uudestaan. Aikataulusta ei yksinkertaisesti voi lipsua, ja siksi urakoitsijalla pitää olla kapasiteettia, koeteltua ammattitaitoa ja kykyä joustavuuteen", Finavian projektipäällikkö **Ari Sireeni** linjaa.

Huippuvauhdilla huippulaatua

Tanskassa korjasimme kesällä 2015 kiitotien yhden yön aikana. Koska kyseessä oli Sønderborgin lentoaseman ainoa kiitotie, työ piti tehdä nopeasti. 70-henkinen tiimimme teki töitä 1,8 kilometriä pitkällä ja 30 metriä leveällä kiitotiellä

30 tuntia ilman taukoa. Sekä asfaltin että työn jäljen piti olla huippulaatua tiukasta aikataulusta huolimatta.

Lentokentillä työskenneltäessä arktiset olosuhteet tuovat omat haasteensa: esimerkiksi Huippuvuorilla Norjassa haasteena oli lentokentän kaukainen sijainti Jäämerellä. Koska paikallista asfalttituotantoa ei ollut, toimimme asfalttitehtaan ja kaikki tarvittavat materiaalit laivarahtina mantereelta. Meidän täytyi suunnitella tarkasti kohteeseen sopiva asfalttiseos, sillä lämpötilat kentällä vaihtelevat -44 ja +22 celsiusasteen välillä.

Edellä mainittujen lisäksi olemme päällystäneet useita muitakin kiitoteitä Suomessa sekä Andøyen ja Tromssan lentokentät Norjassa.

Liiketoiminta › Päälystys › Case: Tiukat vaatimukset tunnelissa

Case

Tiukat vaatimukset tunnelissa

Joka aamu ja iltapäivä työmatkaliikenne ruuhkautuu Tanskan Sjellannin saaren pohjoisosasta Kööpenhaminaan vievän Lyngbyvej-tien päässä. Ratkaisuksi ruuhkiin Kööpenhaminan kaupunki rakennuttaa autoille ja raskaalle liikenteelle täysin uuden Nordhavnsvej-tien, johon kuuluu myös 620 metriä pitkä tunneli. Tunneli alittaa toisen tien ja neljä rautatielinjaa.

Me päälystämme Nordhavnsvejn ja siihen liittyvän tunnelin. Päälystystöiden vaatimukset ovat tiukat. Etenkin pitkässä, neljän ajokaistan tunnelissa eri työvaiheet vaativat erityistä tarkkuutta. Esimerkiksi päälystyskerrosten paksuuden ja kaarteiden on oltava juuri oikeat ja päälysteen pitää olla täysin tasainen.

Vilkaan tien pitkäkestoinen päälyste

Kun Nordhavnsvej otetaan käyttöön, siitä tulee vilkkaasti ja raskaasti liikennöity tie. Päälystysmateriaalin valinnassa ja eri työvaiheissa olemme ottaneet huomioon kohteen erityispiirteet varmistaaksemme tien ajomukavuuden

ja turvallisuuden sekä asfaltin kestävyys- ja toimivuuden mahdollisimman pitkään.

Tie ja tunneli on tarkoitus avata liikenteelle vuoden 2017 loppuun mennessä. Tämän jälkeen työmatkalaisten ja alueen asukkaiden liikkuminen helpottuu ja nopeutuu.

Osa Tanskan liikenneverkon parannusta

Nordhavnsvej on osa suurempaa liikenneverkon parannusta Tanskassa. Jatkona hankkeelle Kööpenhamina rakennuttaa seuraavaksi Nordhavnin tunnelin, joka yhdistää Nordhavnsvejn Kööpenhaminan satamaan. Lisäksi Kööpenhaminan kaupunki ja Tanskan valtio neuvottelevat Havnetunnelista, joka toteutuessaan mahdollistaisi kulun sataman ali ja yhdistäisi Nordhavnin tunnelin kaupungin eteläpuolisiin moottoriteihin alueella, joka on lähellä lentokenttää ja Ruotsiin vievää siltaa.

Liiketoiminta › Infraprojektit

Monipuolisen ja vaativan infrarakentamisen ammattilainen

Meillä on vankka kokemus vaativasta infrarakentamisesta Pohjois-Euroopassa. Erikoisosaamistamme ovat haastavat kaupunkiolosuhteet ja liikennehankkeet sekä suuret teollisuus- ja voimalaitosprojektit. Tarjoamme lisäksi monipuolisia erikoisurakoinnin palveluita muun muassa maanalaisten tilojen rakentamiseen, vaativiin pohjarakennuskohteisiin sekä perustusten vahvistamiseen.

Strategiamme mukaisesti pyrimme kasvamaan yhdeksi johtavista infraratkaisujen toimittajista valikoiduilla liiketoiminta-alueilla Pohjois-Euroopassa. Haemme kasvua erityisesti Ruotsista ja Norjasta.

Vahva pohja kannattavalle kasvulle

Vuosi 2015 oli meille perustan vahvistamisvuosi. Panostimme toimintamme tehostamiseen muun muassa kehittämällä sisäisiä prosessejamme ja työkalujamme. Sujuvoittamalla sisäisiä prosessejamme pystymme palvelemaan myös asiakkaitamme entistä paremmin. Määrätietoisilla toimillamme olemme luoneet vahvan pohjan kannattavalle kasvulle.

Tarvitsemme jokaiseen toimintamaahamme vahvat maaorganisaatiot, jotka tuntevat asiakkaidemme ja verkostojemme paikalliset tarpeet perinpohjaisesti ja osaavat myös ennakoita niitä. Vuonna 2015 keskityimme vahvistamaan maaorganisaatioitamme Ruotsissa, Norjassa ja Baltian maissa. Kehitimme myös hankintatoimeamme. Hankinnat ovat projektirakentamisessa keskeisessä roolissa, noin 60–70 % toiminnastamme koostuu alihankinnasta.

Vaativia projekteja päätökseen

Vuonna 2015 Suomessa valmistui yli 900 autopaikan maanalainen Kivisydän-pysäköintilaitos Oulun keskustaan. Pysäköintilaitos mahdollistaa kaupungin keskustan kehittämisen ja lisää sen vetovoimaisuutta.

Suomessa valmistui myös poikkeuksellinen erikoiskohteemme: Lahden hiihtokeskuksen hyppyrimäen saneerausurakka ja jääladun sekä alastulorinteen uusiminen. Urakka sisälsi monipuolista maa- ja pohjarakentamista.

Tallinnassa Virossa valmistui maanalainen Rotermani-pysäköintilaitos, joka sijaitsee kaupungin kulttuurihistoriallisesti arvokkaassa keskustassa.

Ruotsissa osallistuimme aliurakoitsijana Tukholman ohikulkutien tunneliurakkaan.

Uusia vaativia infraprojekteja maan päällä ja alla

Syksyllä 2015 aloitimme Länsi-Norjassa poikkeuksellisen haastavassa vuoristoypäristössä Småkraft AS:n vesivoimalaitosten louhintaprojektin. Hanke sisältää tunnelirakentamista, betonitöitä ja patoja. Sijainniltaan haastavassa kohteessa hyödynnämme muun muassa vuonossa kelluvaa työmaatukikohtaa. Kohde valmistuu vuoden 2016 lopussa.

Pohjois-Norjassa Lofootilla käynnistimme infrauran Kanebogenin vilkkaalla risteysalueella. Urakkaan sisältyy tien leventäminen, kahden kiertoliittymän rakentaminen sekä uuden 40 metrin pituisen kevyen liikenteen tunnelin rakentaminen.

Suomessa käynnistimme useita laajamittaisia infraprojekteja. Espoon Blominmäessä aloitimme jätevedenpuhdistamon rakennustyöt. Vastaamme uuden puhdistamon maanalaisen luolaston louhinnasta sekä kalliotilojen lujittamisesta. Työmme jatkuu vuodelle 2018 saakka.

Virossa käynnistimme Tallinnan Tihasen kokoojatunnelin vaativan korjausurakan. Tunneli kerää kahden suuren asuinalueen jäte- ja sadevedet ja kuljettaa ne Paljassaaren puhdistuslaitokseen. Tunneli on toiminnassa koko korjausurakkamme ajan. Urakka jatkuu vuoteen 2016.

Sujuvia liikenneyhteyksiä kasvaviin kaupunkeihin

Vuoden 2015 aikana meillä oli käynnissä useita kaupunkiseutujen liikenneinfran kehityshankkeita erityisesti Suomessa.

Yksi merkittävä pääkaupunkiseudun liikenneinfrahanke on Espoon Länsimetro. Olemme toteuttaneet Länsimetrolle aiempina vuosina useita louhintaurakoita, ja parhaillaan meillä on käynnissä sen kolme maanalaista asemaurakkaa: Tapiola, Niittykumpu ja Matinkylä. Asemaurakat jatkuivat suunnitellusti läpi vuoden 2015, ja ne valmistuvat vuonna 2016.

Helsingin Pasilassa on rakenteilla kokonaan uusi kaupunginosa, Keski-Pasila. Olemme osaltamme mukana alueen kehittämisessä. Vuoden 2015 aikana olemme

tehneet Pasilankadulla katutöitä sekä uusineet raitiotien linjauksia ja kunnallistekniikkaa. Lisäksi rakennamme alueella sijaitsevalle vilkkaalle Teollisuuskadulle uuden betonirakenteisen tunnelin, kaksi siltaa sekä päällys- ja viherrakenteet.

Olemme mukana kehittämässä myös Tamperetta. Rakennamme siellä allianssiyhteistyössä Suomen pisintä, 2,3 kilometrin mittaista tietunnelia. Tunnelin lisäksi rakennamme alueelle kaksi eritasoliittymää tie- ja katujärjestelyineen. Valmistuessaan Rantatunneli parantaa liikenteen sujuvuutta ja turvallisuutta sekä edistää Tampereen keskustan kehittämistä. Tunnelin louhintatyöt valmistuivat kesällä 2015. Allianssiyhteistyön ansiosta olemme suunnitellusta aikataulusta edellä ja tavoitteenamme on avata Rantatunneli liikenteelle loppuvuodesta 2016.

Allianssimuotoinen hanke on lajissaan urauurtava Suomessa. Allianssissa asiakas, suunnittelija ja rakentaja suunnittelevat ja toteuttavat hankkeen yhteisillä tavoitteilla ja yhteisellä organisaatiolla. Malli kannustaa avoimeen yhteistyöhön ja innovointiin. Jaetut riskit ja hyödyt varmistavat osapuolten yhteiset intressit ja hankkeen kokonaistaloudellisuuden.

Kaupunkiseutujen infrahankkeista hyötyy koko yhteiskunta

Useimpiin Pohjois-Euroopan kaupunkikeskuksiin tarvitaan jatkuvasti uusia asuntoja ja sujuvampia liikenneyhteyksiä, sillä kaupungistuminen etenee vauhdilla. Kasvatut liikennevirrat edellyttävät huolellisesti ja kaukokatseisesti suunniteltuja infraratkaisuja ja toteutuksia. Parhaaseen lopputulokseen päästään, kun hankkeet toteutetaan yhteistyössä eri osapuolten kanssa.

Hyvin suunnitellut kaupunkiseutujen infrahankkeet ovat yhteiskunnallisia panostuksia, jotka poikivat ympärilleen talouskasvua asuntorakentamisen, työpaikkojen ja verotulojen muodossa. Osallistumme aktiivisesti yhteiskunnan eri toimijoiden kanssa uudenlaisten yhteistyö- ja rahoitusmallien kehittämiseen, jotta vaativia infrahankkeita pystytään toteuttamaan tulevaisuuden tarpeita parhaiten palvelevalla, kokonaistaloudellisesti kannattavimmalla tavalla.

Liiketoiminta › Infraprojektit › Case: Rotermannin maanalainen pysäköintilaitos

Case

Rotermannin maanalainen pysäköintilaitos

Entinen teollisuusalue, Rotermannin kortteli Tallinnan keskustassa, on uudistettu nykyaikaiseksi ostos-, viihde-, yritys- ja asuinalueeksi.

Rakensimme kaksitasoisen pysäköintihallin tähän kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen kohteeseen, jossa sekä maaperä että maanpäälliset vanhat rakenteet ovat hauraita. Halli rakennettiin kolmen rakenteilla olevan liike-, toimisto- ja asuinrakennuksen alle, joista osassa oli vanhoja, suojeltuja rakennusten julkisivuja.

Vain puolen kilometrin päässä Tallinnanlahdesta sijaitseva alue on entistä merenpohjaa, jossa on pehmeitä, heikkoja maakerroksia. Lisäksi pohjaveden pinta on poikkeuksellisen korkealla, vain 1,5–2 metriä maanpinnan alapuolella.

Uusia ratkaisuja Virossa

Pysäköintihallin pohjalaatta on lähes seitsemän metriä pohjaveden pinnan alapuolella, eli siihen kohdistuva

valtava vedenpaine oli otettava rakentamisessa huomioon. Asensimme kaivannon ympärille pysyviä teräsponttiseiniä – ensimmäistä kertaa tämänkaltaisessa maanalaisessa pysäköintihallihankkeessa Virossa. Myös kaivannon kuivana pito oli otettava huomioon.

Tärinä oli pidettävä mahdollisimman vähäisenä, jotta kaivannon läheisyydessä olevat historialliset rakennukset eivät olisi vaurioituneet. Käytimme teräsponttien asentamisessa vähätärinäistä puristusmenetelmää ja seurasimme tilannetta asentamalla tärinämittareita lähirakennuksiin.

53 metriä korkea tiilirakenteinen vanha savupiippu suoraan pysäköintihallin yläpuolella vaati myös erityistoimia. Siirsimme piipun kuormitukset paremmin kantaviin maakerrokseen kaivinpäällyillä, jotka toimivat samalla yhtenäisenä tukiseinänä.

Liiketoiminta › Infraprojektit › Case: Uusi jätevedenpuhdistamo syntyy maan alle

Case

Uusi jätevedenpuhdistamo syntyy maan alle

Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY) rakennuttaa Espoon Blominmäen kallioon uuden jätevedenpuhdistamon korvaamaan nykyisen Suomenojan puhdistamon, jonka kapasiteetti ei enää jatkossa riittäisi käsittelemään kaikkia alueen jätevesiä.

Maan alle louhittavaan luolastoon sijoitetaan jäteveden puhdistuslaitteet ja pääosa muistakin tiloista. Puhdistamon maanpäällisissä osissa ovat hallinto- ja korjaamorakennukset, metanolin vastaanottopiste, biokaasun varastot sekä poistoilmapiippu.

Meidän urakkaamme kuuluu uuden puhdistamon luolaston louhinta ja kalliotilojen lujittaminen.

"Louhimme maan alla samanaikaisesti useampia rinnakkaisia tiloja. Hyödynnämme työssä kokemustamme aiemmista vastaavista töistä. Tämä näkyy asiakkaalle urakan tehokkaassa toteutuksessa", kertoo infraprojektin liiketoimintasegmentin johtaja **Harri Kailasalo**.

Louhintatöiden eteneminen

Aloitimme tunnelilouhinnan syksyllä 2015. Louhinta- ja lujitustyöt jatkuvat aina tammikuulle 2018 saakka.

Avo-osuudella tehdään avolouhinnan lisäksi porausta, pontitusta, lastausta ja kivenajoa. Tunneliosuudella teemme räjäytystöitä ja louheenajoa. Räjäytystöitä ja louhintatärinää mitataan ja valvotaan koko räjäytystyön ajan. Louhimme kalliota kaikkiaan noin 910 000 kuutiometriä kolmen tunnelin kautta.

Valmistuttuaan vuonna 2020 puhdistamo käsittelee 400 000 asukkaan jätevedet Espoosta, Kauniaisista, Kirkkonummelta, Siuntioista sekä Länsi-Vantaalta. Vuoteen 2040 mennessä uuden puhdistamon läpi arvioidaan virtaavan päivittäin 150 000 kuutiometriä jätevettä.

Liiketoiminta › Infraprojektit › Case: Rantatunnelin rakentamisessa ympäristö keskiössä

Case

Rantatunnelin rakentamisessa ympäristö keskiössä

Isot infrastruktuurihankkeet vaikuttavat monin tavoin ympäristöön ja hankkeen lähialueen ihmisiin. Tampereen Rantatunnelin rakentamisessa ympäristö on huomioitu monin tavoin.

Seuraamme hankkeessa tarkasti muun muassa Näsijärven veden laatua, pohjaveden korkeutta, rakennusten painumia ja louhintatärinöitä. Lisäksi tarkkailemme tunnelin suuaukoilla jatkuvasti ilmanlaatua, ja ajantasainen tieto on nähtävillä hankkeen verkkosivuilla.

Käytimme hankkeessa louhittua kiveä Näsijärven täyttöihin Ranta-Tampellassa ja Santalahdessa, joihin kaupunki rakentaa myöhemmin asemakaavan mukaiset puistoalueet. Ennen töiden aloittamista asensimme vesistötäyttöjen ympärille suojaverhot, joiden tehtävänä oli pitää täytön aiheuttamat samentumat pääosin verhon sisäpuolella. Vesistötarkkailun tulokset osoittavat, että suojaverhot toimivat hyvin.

Lisäksi puhdistamme työmaaympäristön katuja säännöllisesti. Louhintavaiheessa jopa kuorma-autojen renkaat pestiin, jottei kuraa olisi siirtynyt työmaalta ympäristöön.

Asukkaiden palaute vaikuttaa

Lähiseudun asukkailta saamamme palautteen perusteella muutimme räjäytysten aikatauluja, jotta tunnelilouhinnan aiheuttama melu häiritsisi mahdollisimman vähän. Asukkaat toivoivat myös työmaa-aitoihin elävyyttä pitkäkestoisen rakentamisalueen viihtyisyyden lisäämiseksi: aitoihin maalattiin graffititaidetta paikallisen lastenkulttuuriyhdistyksen kanssa järjestetyissä katutaide tapahtumissa.

Liiketoiminta › Infraprojektit › Case: Liikenne turvalliseksi kaikille

Case

Liikenne turvalliseksi kaikille

Kanebogenin risteysalue Harstadin kaupungin eteläpuolella Norjassa on todennäköisesti Tromssan läänin vilkkaimmin liikennöity: sen läpi kulkee päivittäin noin 15 000 autoa. Alueen lähistöllä on ostoskeskuksia, autoliikkeitä, asuntoja ja koulu. Risteys on myös kaupungin ainoa sisääntulo- ja ulosmenoväylä.

Vanha tie alkoi käydä vaaralliseksi, koska ajokaistoja ja jalankulkuväyliä ei ollut erotettu toisistaan. Nyt uudistamme risteysalueen täysin. Rakennamme kahden liikenneympyrän ympärille aiempaa leveämmän tien sekä kevyelle liikenteelle 40 metriä pitkän alikulkuväylän. Hankkeen valmistuessa kesällä 2016 jalankulkijoille ja autoilijoille on erilliset väylät. Lisäksi aluetta valaisee 70 katulamppua.

"Uusi risteysalue parantaa niin autoilijoiden, pyöräilijöiden kuin jalankulkijoiden turvallisuutta", sanoo Lemminkäisen työmaapäällikkö **Jørn Leo Johansen**.

Kaivamme esiin yhteensä seitsemän kilometriä vesi- ja viemäriputkia, sähköjohtoja ja kuitukaapeleita, jotka

siirrämme 50 metriä etelään kuuden metrin syvyyteen. Asennustyö on hankkeen haasteellisin vaihe.

Vuoropuhelua ympäröivän yhteisön kanssa

Hanke vaikuttaa ympäröivään yhteisöön, minkä vuoksi vuoropuhelu paikallisten kanssa on tärkeää.

"Olemme käyneet yhdessä Lemminkäisen työntekijöiden kanssa puhumassa hankkeesta kouluissa ja keskustelleet sen vaikutuksista asukkaiden kanssa. Haluamme ohjata liikenteen pois Harstadin keskustasta, jotta voimme edistää ympäristöystävällistä liikkumista. Täällä on paljon jalankulkijoita, etenkin koululaisia, ja nyt jalankulusta tulee entistä turvallisempaa. Näin rakennamme parempaa tulevaisuutta", kertoo projektipäällikkö **Arnt-Børge Jensen** Norjan tiehallinnosta.

Liiketoiminta › Infraprojektit › Case: Joutomaasta eläväksi kaupunginosaksi

Case

Joutomaasta eläväksi kaupunginosaksi

Helsingin Pasilaan nousee uusi kaupunginosa, joka vaatii monipuolista infraurakointia pienellä alueella. Vielä nyt Keski-Pasila muistuttaa joutomaata, mutta kaupunki elää ja kehittyy.

Tulevaisuudessa Pasila tarjoaa kodin 20 000 asukkaalle ja työpaikan 50 000:lle. Alueelle nousee myös kauppakeskus. Uudistukset edellyttävät sujuvia ja turvallisia kulkuyhteyksiä sekä vettä, sähköä, lämpöä ja tietoverkkoja.

Kaksiosainen urakkamme Pasilassa on kaupunkirakentamista omimmillaan. Jatkamme Teollisuuskatua junaradan ali Keski-Pasilaan. Muutamme vanhan rautatietunnelin ajoneuvoliikenteelle sopivaksi ja jatkamme sitä uudella tunnelilla. Lisäksi rakennamme Teollisuuskadulle kaksi uutta siltaa sekä korkeatasoiset päällyys- ja viherrakenteet.

Pasilankadulla olemme asfaltoinnin ja katutöiden lisäksi vetäneet raitiovaunuille uudet kiskot ja lisäksi uusineet kunnallistekniikkaa. Samalla olemme tehneet varauksia tulevaisuuden infrastruktuurille. ”Kaupunkilaisille

urakka näkyy erityisesti liikenteen selkeytymisenä”, Helsingin kaupungin rakennusviraston projektiinjohdaja **Sauli Kivivuori** sanoo.

Kumppanivalinnassa tiukat kriteerit

Urakan tilanteen rakennusviraston kilpailutuksessa kriteereinä olivat hinta, riittävät laatujärjestelmät ja –suunnitelmat, selvitys harmaan talouden kitkemisestä sekä RALA-pätevyys. RALA-pätevyyden myöntää rakennusala edustava, riippumaton arviointilautakunta, ja yritys voi sillä osoittaa osaamistaan, vastuullisuuttaan ja luotettavuuttaan asiakkailleen ja sidosryhmilleen.

”Halusimme kumppaniksemme yrityksen, joka osaa hoitaa vaativan urakan vilkkaasti liikennöidyllä alueella ja jolla on kapasiteettia selvittää yllätyksistä ja lisätöistä, joita työn edetessä saattaa ilmetä”, Sauli Kivivuori tiivistää.

Urakan on määrä valmistua keväällä 2017.

Liiketoiminta › Talonrakentaminen

Tiloja asumiseen ja työntekoon

Rakennamme asuntoja sekä toimi- ja tuotantotiloja Suomessa ja Venäjällä. Teemme myös vaativia korjausrakentamisen hankkeita ja tilojen käyttötarkoitusten muutoksia.

Aloitimme Suomessa vuoden 2015 aikana yhteensä 693 (979) omaperusteisen asunnon rakentamisen.

Suomessa rakennetaan uusia toimitiloja vähän, poikkeuksena pääkaupunkiseudun suuret toimitilahankkeet. Tilojen käyttäjät ovat edelleen varovaisia vuokraamisessa, koska vapaata toimitilaa on paljon. Sijoittajien kiinnostus kohdistuu Helsingin keskustaan tai parhailla paikoilla oleviin täyteen vuokrattuihin taloihin.

Venäjällä taloudellinen tilanne jatkui epävakaana. Päätimme loppuvuodesta 2015 olla toistaiseksi aloittamatta uusia omaperusteisia asuinrakennuskohteita Venäjällä säilyttääksemme maltillisen riskitason.

Pienten asuntojen kysyntä kasvanut Suomessa

Asiakkainamme on sekä yksityisiä asunnonostajia että sijoittajia.

Pääkaupunkiseudulla meillä oli vuoden 2015 aikana käynnissä useita omaperusteisia aluerakentamiskohteita. Helsingissä Vuosaaren Kahvikorttelissa saimme valmiiksi Kahvimyllyn ja jatkoimme Mutteripannun rakentamista. Kortteli valmistuu vuonna 2022, ja se koostuu valmistuttuaan 19 asunto-osakeyhtiöstä, joissa on yhteensä noin 950 asuntoa. Helsingin Jätkäsaarella Saukonrannan alueella saimme valmiiksi Ruorin ja jatkoimme Kompassin sekä Loiston rakentamista. Alueelle valmistuu arviolta vuoteen 2019 mennessä noin 510 asuntoa. Vantaalla jatkoimme aluerakentamista Leinelässä, Myyrmäessä

ja Viertolassa. Leinelään valmistuu vuoteen 2018 mennessä noin 290 asuntoa, Myyrmäkeen 163 asuntoa vuonna 2018 ja Viertolaan 110 asuntoa vuonna 2016.

Aluerakentamisen lisäksi käynnistimme Helsingissä muun muassa 57 asunnon Käpylän Posteljoonin rakentamisen.

Jyväskylässä saimme valmiiksi 48 asunnon Hehkulinnan Palokunnanmäen alueella. Turussa jatkoimme Telakkarannan rakentamista ja saimme valmiiksi 35 asunnon Sataman Tähdän. Vaasassa saimme päätökseen Teatteri-korttelin 42 asunnon Julian. Rakennamme kortteliin yhteensä 194 asuntoa. Meillä on lukuisia omaperusteisia asuntohankkeita käynnissä kaikilla toiminta-alueillamme Suomessa, myös esimerkiksi Kuopiossa, Lappeenrannassa ja Oulussa.

Lisäksi Pietarissa valmistui omaperusteisen Tapiola-kohteemme toinen vaihe, yhteensä 418 asuntoa. Jatkoimme myös 46 pienkerrostalon urakointia Istraan, Moskovon lähelle.

Tavoitteenamme tyytyväiset asiakkaat

Asiakastyytyväisyystutkimuksemme mukaan asiakkaamme arvostavat hyvää palveluamme, asuntojemme laatua sekä sijaintia hyvien liikenneyhteyksien ja palveluiden läheisyydessä.

Toimintajärjestelmämme avulla varmistamme rakentamisemme laadun. Järjestelmä sisältää laatu-, turvallisuus- ja ympäristöasioiden määrittäykset ja toimintaohjeet aina kohteen suunnittelusta luovutukseen asti. Vuonna 2015 lisäsimme järjestelmään kestävän kehityksen toimintatavat ja määrittäykset energiatehokkuuden jatkuvaan parantamiseen.

Keräämme asiakkailtamme palautetta ja tarkistamme jokaisen asunnon virheettömyyden ennen luovutusta asuntojen laadun varmistamiseksi.

Asuntomyyjämme palvelevat asiakkaitamme kaikissa asunnonostoon liittyvissä kysymyksissä ja muutostyöinsinöörimme yksilöllisen kodin suunnittelussa. Kehitämme parhaillaan Nettikoti-verkkopalvelua, jossa asiakkaamme voivat tehdä materiaalivalintoja ja muutostyötilauksia verkon kautta.

Alkuvuodesta 2015 julkaisimme uudistetun Suomen asuntosivustomme osoitteessa www.lemminkainen.fi/asunnot. Sivuston tarkoitus on taata asiakkaillemme entistä parempaa palvelua verkossa.

Isojen toimitilahankkeiden asiantuntija

Rakennamme tiloja, jotka tukevat työskentelyä, tuottavuutta ja loppukäyttäjien viihtyvyyttä. Kiinnitämme huomiota tilojen muunneltavuuteen ja energiatehokkuuteen.

Aloitimme elokuussa Helsinki-Vantaan [lentoaseman terminaalin laajennus- ja muutostyöt](#) Finavialle. Toteutamme työn yhteistoiminnallisena projektinjohtourakkana, jossa teemme tiivistä yhteistyötä asiakkaan, käyttäjien, suunnittelijoiden ja rakentajien kesken. Hanke valmistuu vuonna 2020.

Jatkoimme vuonna 2015 Sipoossa S-ryhmän logistiikkakeskuksen rakentamista yhteistyössä Skanskan kanssa. Logistiikkakeskus valmistuu vuonna 2018. Kohde valittiin kansainvälisessä Tekla Global BIM Awards 2015 - tietomallinnuskilpailussa parhaaksi toimitilahankkeeksi.

Meillä on vankka kokemus tuotantolaitosten rakentamisesta myös Venäjällä. Saimme vuonna 2015 Pietarissa valmiiksi Teknoksen maalitehtaan.

Vaativia korjausrakentamiskohteita

Olemme erikoistuneet vaativiin, isoihin korjausrakentamishankkeisiin. Modernisoimme tilat nykyaikaisiksi tai uudistamme tilat kokonaan uutta käyttötarkoitusta varten.

Saimme valmiiksi alkuvuodesta 2015 Helsingissä Sibelius-Akatemian konserttisalin muutostyöt eduskunnan väliaikaiseksi täysistuntosaliksi. Aloitimme Eduskuntatalon korjausrakan, joka jatkuu vuoteen 2017. Talo on rakennushistoriallisesti arvokas ja vaativa korjauskohde. Sen päärakennukseen ei ole aiemmin tehty täydellistä peruskorjausta. Kun korjaustyöt ovat valmiit, eduskunta saa käyttöönsä täysin entisöidyt ja energiatehokkaat tilat.

Aloitimme vuonna 2015 Helsingin Meilahdessa [Auratalon toimistokiinteistön peruskorjaamisen](#) ja muuttamisen hotelliksi. Restel avaa kiinteistöön vuonna 2016 uuden kaupunkihotellin.

Elinkaarihankkeissa investoinnin arvo säilyy

Vastaamme elinkaarihankkeissa muun muassa kokonaissuunnittelusta, rakentamisesta, kiinteistö-, hoito- ja ylläpitopalveluista sekä perusparannusinvestoinneista. Osallistumme tarvittaessa myös rahoituksen järjestämiseen. Pidämme sopimuksen kohteena olevat tilat hyvässä käyttökunnossa siten, että viihtyvyys, turvallisuus, energiatehokkuus ja tilojen toiminnallisuus säilyvät. Ylläpidämme kohdetta esimerkiksi 20 vuoden ajan ja vastaamme sovituista käyttäjäpalveluista.

Jatkoimme vuonna 2015 Pudasjärvellä hirsikoulun rakentamista elinkaarimallilla. Koulu valmistuu vuonna 2016. Aloitimme Pudasjärvellä myös hirsirakenteisen palvelutalon rakentamisen samalla mallilla sekä Hollolassa kahden koulun rakentamisen. Aloitimme keväällä 2016 koulujen ja päiväkotien rakentamisen Porvooseen. Kohteet valmistuvat vuosien 2017 ja 2018 aikana.

Yhteistyönä allianssihankeella

Toteutamme hankkeita myös allianssimallilla. Siinä suunnittelijat, toteuttajat ja asiakas toimivat samassa organisaatiossa. Työskentely on tehokasta, koska kaikki työskentelevät yhdessä sovittujen tavoitteiden mukaisesti ja hankkeen tiedot ovat kaikilla samanaikaisesti käytettävissä. Riskit ja hyödyt ovat yhteisiä. Allianssia voi kuvata myös ideahautomoksi. Voimme pikavauhdilla testata uusia oivalluksia ja niiden avulla lyhentää rakennusaikaa,

pienentää riskejä ja säästää kustannuksia.

Rakennamme Kempeleelle terveyskeskusta allianssihankeena. Kehitysvaiheessa panostimme käyttäjälähtöisyyteen, jotta loppukäyttäjät saavat käyttöönsä modernit ja toimivat tilat, kun hanke valmistuu.

Liiketoiminta › Talonrakentaminen › Case: Toimistokiinteistöstä hotelliksi

Case

Toimistokiinteistöstä hotelliksi

Aloitimme tammikuussa 2015 Helsingin Meilahdessa sijaitsevan Auratalon toimistokiinteistön peruskorjaamisen ja muuttamisen hotelliksi sekä uudistetuiksi liiketiloiksi. Työ valmistuu keväällä 2016, jolloin tilojen pääkäyttäjät Restel avaa kiinteistössä uuden modernin kaupunkihotellin.

Auratalo valmistui 1960-luvun alussa, kun silloinen vakuutusyhtiö Aura rakennutti sen toimitilakseen. Nykyisin kiinteistön omistaa LähiTapiola. Viime vuosina talo on toiminut toimisto- ja liiketilana usealle eri toimijalle. Kiinteistö tarvitsi täydellisen peruskorjauksen lisäksi uusia tilajärjestelyitä käyttötarkoituksen muutosta varten.

Modernisointi nykyaikaan

Modernisoimme 14-kerroksisen Auratalon nykyaikaiseksi ja muutamme toimistotilat uuteen käyttöön. Talon

12-kerroksiseen torniin tulee 188 hotellihuonetta, ensimmäiseen kerrokseen kaksi ravintolaa ja ylempään kellarikerrokseen päivittäistavara-kauppa. Uusimme sisätilat ja talotekniikan täysin ja palautamme julkisivun takaisin 60-luvun asuun moderneilla ratkaisulla.

Toteutamme työn projektinjohtourakkana. Urakkaan sisältyy myös suunnittelunohjaus.

Auratalon peruskorjaus nostaa kiinteistön arvoa. Työn valmistuttua tilojen vuokralaiset ja loppukäyttäjät saavat käyttöönsä nykyaikaiset, tehokkaat ja viihtyisät tilat. Kaupunkikuvalautakunta piti Auratalon julkisivun ilmettä arvokkaana aikansa helmenä, ja pian korjattu julkisivu on jälleen osa arvokasta Helsingin kaupunki-idylliä.

Liiketoiminta › Talonrakentaminen › Case: Lentoaseman kapasiteetti kasvaa

Case

Lentoaseman kapasiteetti kasvaa

Toimimme projektinjohtourakoitsijana Helsinki–Vantaan lentoaseman terminaalin laajennustöissä, joilla kehitetään lentoaseman kapasiteettia. Laajennuksen jälkeen lentoasemalle mahtuu muun muassa entistä suurempi määrä uusia laajarunkokoneita. Tiloihin tulee myös uusi turvatarkastus. Lisäksi laajennamme matkatavarakäsittelyn tiloja ja rakennamme erillisen bussiterminaalin palvelemaan lisääntyviä kenttäpaikkoja.

Rakennustyöt alkoivat syksyllä 2015 ja valmistuvat vuonna 2020. Syksyn 2015 aikana suunnittelimme projektin eri vaiheita yhteistoiminnassa asiakkaan ja suunnittelijoiden kanssa. Syyskuussa aloitimme bussiterminaalin rakennustyöt vain kuukauden valmisteluajan jälkeen.

Käytössä koko rakennustyön ajan

Lentoasema on työympäristönä erittäin vaativa, muun muassa tiukkojen rajoitusten ja turvallisuutta koskevien erityismääräysten vuoksi. Terminaalirakennus on

käytössä koko laajennustyön ajan, ja pyrimme hoitamaan työt niin, että niillä on mahdollisimman vähän vaikutusta aseman matkustajaliikenteen sujuvuuteen.

Projektia johdetaan big room -työskentelymallilla, joka on vetovastuullamme. Big roomissa projektin eri toimijat työskentelevät yhdessä ja samassa tilassa. Samassa big roomissa on mukana myös Destia, joka toimii laajennuksen asematason allianssiurakoitsijana. Lemminkäisellä ja Destialla on yhteiset projektitavoitteet.

"Helsinki–Vantaan lentoasema on yksi Euroopan johtavista lentokentistä Aasiaan suuntautuvan lentoliikenteen matkustajamäärällä mitattuna. Terminaalia laajentamalla pystymme tarjoamaan heille entistä laadukkaampaa palvelua ja mahdollistamme entistä suurempien laajarunkokoneiden saapumisen Helsinki–Vantaalle", toimitusjohtaja **Kari Savolainen** Finavialta kertoo.

Liiketoiminta > Avainluvut segmenteittäin

Avainluvut segmenteittäin

PÄÄLLYSTYS

Liikevaihto, milj. euroa

Liikevoitto, milj. euroa

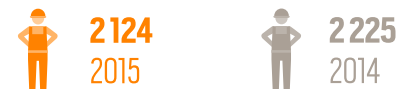
Sidottu pääoma 31.12., milj. euroa

Tilaukanta 31.12., milj. euroa

Henkilöstö 31.12.

INFRAPROJEKTIT

Liikevaihto, milj. euroa

Liikevoitto, milj. euroa

Sidottu pääoma 31.12., milj. euroa

Tilaukanta 31.12., milj. euroa

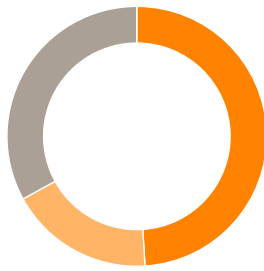

Henkilöstö 31.12.

SUOMEN TALONRAKENTAMINEN

Liikevaihdon jakautuminen, %

- Asuntorakentaminen (omaperusteinen ja neuvottelu-urakointi) 49 %
- Toimitilarakentaminen (omaperusteinen ja neuvottelu-urakointi) 18 %
- Kilpailu-urakointi ja muu toiminta 33 %

Liikevaihto, milj. euroa

Liikevoitto, milj. euroa

Sidottu pääoma 31.12., milj. euroa

Tilaukanta 31.12., milj. euroa

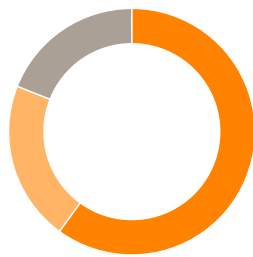

Henkilöstö 31.12.

VENÄJÄN TOIMINNOT

Liikevaihdon jakautuminen, %

- Omaperusteinen asuntorakentaminen 60 %
- Päällystys 21 %
- Talonrakentamisen urakointi 19 %

Liikevaihto, milj. euroa

136,7
2015

196,1
2014

Liikevoitto, milj. euroa

2,9
2015

19,7
2014

Sidottu pääoma 31.12., milj. euroa

35,0
2015

68,4
2014

Tilaukanta 31.12., milj. euroa

7,0
2015

86,4
2014

Henkilöstö 31.12.

405
2015

635
2014

Tapamme toimia

Tavoitteenamme on olla yksi alan parhaista rakennusyhtiöistä, joka kehittää liiketoimintaansa pitkäjänteisesti ja kestävästi, kannattavasti kasvaen. Yhteistyössä asiakkaidemme ja yhteistyökumppaneidemme kanssa rakennamme kestäväää ja vastuullista yhteiskuntaa.

Toimintamme perustan luovat arvomme:

- Me asetamme ihmiset etusijalle.
- Me kunnioitamme ja luotamme.
- Me teemme yhteistyötä menestyäksemme.

Suurena rakennusalan toimijana tavoitteenamme on ottaa mahdollisimman hyvin huomioon toimintamme suorat ja välilliset vaikutukset ympäröivään yhteiskuntaan. Olemme mukana rakentamassa kestäväää ja vastuullista yhteiskuntaa yhdessä asiakkaidemme ja yhteistyökumppaniemme kanssa.

Päivittäistä liiketoimintaamme ohjaavat hyvän liiketavan periaatteemme, joiden perustana ovat kansainväliset säädökset ja sopimukset, joista tärkeimmät ovat:

- YK:n ihmisoikeuksien julistus
- YK:n globaalin yritysvastuun aloite Global Compact, joka edistää ihmisoikeuksia, työelämän oikeuksia, ympäristönsuojelua ja korruption ehkäisemistä
- Kansainvälisen työjärjestön ILO:n työelämän peruseriaatteita ja -oikeuksia koskeva julistus
- OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille ja
- Kansainvälisen Kauppakamarin ICC:n suositukset.

Hyvän liiketavan periaatteitamme täydentävät erilaiset konsernitasoniset politiikat ja periaatteet. Emme hyväksy lahjontaa emmekä osallistu liikesuhteisiin, jotka

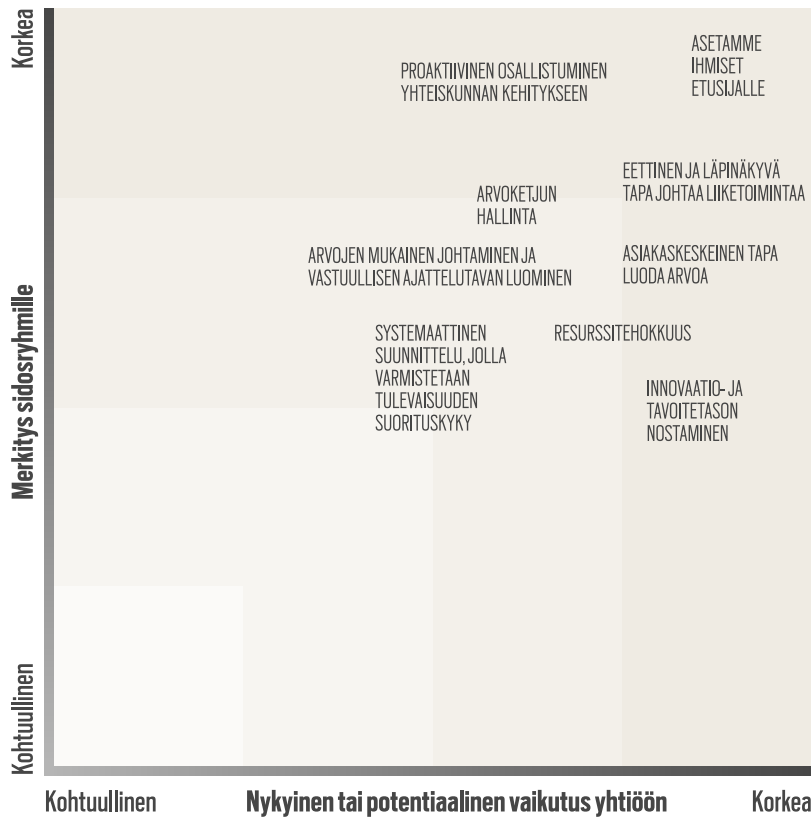
voivat johtaa eturistiriitoihin. Edellytämme, että jokainen lemminkäinen noudattaa voimassa olevaa lainsäädäntöä ja konsernin sisäisiä toimintaohjeita joka tilanteessa. Esimiehemme vastaavat toimintatapojemme perehdyttämisestä ja noudattamisen valvonnasta.

Kannustamme lemminkäisiä ilmoittamaan epäilyksensä väärinkäytöksistä tai hyvän liiketavan periaatteidemme vastaisesta toiminnasta esimiehelleen tai sisäiselle tarkastukselle. Käytössämme on [SpeakUp-kanava](#), johon lemminkäiset ja ulkoiset sidosryhmät voivat nimettömästi ilmoittaa väärinkäytösepäilyksistä. Sisäinen tarkastus tutkii kaikki sille tulleet ilmoitukset. Lisäksi sen tehtävä on tarkastaa liiketoimintojen toimintaa säännöllisesti ja raportoida havainnoistaan hallitukselle. Vuonna 2015 sisäinen tarkastus tutki tarkemmin 11 väärinkäytösepäilyä, joista 4 johti toimenpiteisiin.

Kestävän kehityksen toimintamalli ja tavoitteet

Vuonna 2015 määrittelimme toimintamme kannalta olennaisimmat ja tulokseemme eniten vaikuttavat kestävään kehityksen osa-alueet ja niihin liittyvät tavoitteet. Määrittelytyöhön osallistui sisäisen työryhmän lisäksi ulkoisia sidosryhmiä.

Tämän työn tulokset on kuvattu alla olevassa olennaisuusmatriisissa.

Samalla syntyi yhtiömme kestävän kehityksen toimintamalli, jossa tarkensimme roolit ja vastuut sekä seuranta- ja raportointitavat mittareineen. Näistä johdamme liiketoimintasegmenttikohtaiset tavoitteet, joilla varmistamme, että kestävää kehitystä edistävä työ näkyy tuloksessamme.

Kestävän kehityksen pitkän aikavälin tavoitteet

- Nolla poissaoloon johtanutta työtaturmaa
- Turvallisuuden, työkyvyn hallinnan ja urasuunnittelun standardien käyttöönotto koko Lemminkäisessä elinikäisen työkyvyn varmistamiseksi
- Asiakastytyväisyyden parantaminen
- Lemminkäisen toimittajavaatimusten jalkauttaminen alihankkijoille ja toimittajille
- Energiatohokkuuden parantaminen
- Materiaalitehokkuuden ja kierrätyksen lisääminen

Kestävän kehityksen johtamisjärjestelmät

Kestävän kehityksen toimintamallissa, jonka otimme käyttöön vuoden 2015 lopussa, kestävästä kehityksestä vastaa nimetty johtoryhmän jäsen, päällystysliiketoimintasegmentin johtaja. Konsernin johtoryhmä päättää kestävä kehityksen tavoitteet, ja liiketoimintasegmenttien sekä tukitoimintojen johto vastaavat niiden huomioon

ottamisesta vuosisuunnittelussaan. Konsernin kestävä kehityksen johtaja johtaa päivittäistä tekemistä ja auttaa segmenttejä ja maita tavoitteiden saavuttamisessa. Edistymistä seurataan osana liiketoiminnan raportointia.

Käytämme toimintajärjestelmiä, jotka täyttävät kansainvälisten standardien ISO 9001:2008 (laatujohtamisjärjestelmä), ISO 14001:2004 (ympäristöjohtamisjärjestelmä) ja OHSAS 18001:2007 (työterveys- ja työturvallisuusjärjestelmä) vaatimukset.

Toimintajärjestelmämme ovat liiketoimintasegmenttikohtaisia ja sertifioituja. Kiviainekset ja asfalttiasemat ovat CE-merkittyjä niissä maissa, joissa lainsäädäntö sitä edellyttää.

Taloudellisen vastuun johtamisjärjestelmät

Kuvaus taloudellisen vastuun johtamisjärjestelmistä on osana [hallinto- ja ohjausjärjestelmän selvitystä](#).

Sosiaalisen vastuun johtamisjärjestelmät

Sosiaalisen vastuun johtamisemme on hajautettu. Henkilöstöasioita johtaa konsernin henkilöstöjohtaja. Henkilöstöpolitiikkamme tavoitteena on varmistaa, että käytössämme on toiminnan tavoitteiden edellyttämät ammattitaitoinen, motivoitunut ja tyytyväinen henkilöstö.

Konserninlaajuisten politiikkojen ja periaatteiden, kuten

tasa-arvosuunnitelman, tavoitteena on varmistaa, että henkilöstöämme kohdellaan tasa-arvoisesti, ja edistää oikeudenmukaisuutta. Näiden noudattamista johdetaan ja valvotaan osana operatiivista toimintaa.

Yhteistyökumppani- ja toimittajaverkostolta edellytämme lakien, kansainvälisten ihmisoikeuksien, työelämän oikeuksien ja ympäristöasioita koskevien säännösten sekä hyvän liiketavan periaatteidemme ja Lemminkäisen toimittajien ohjesäännön noudattamista. Yhteistyökumppani- ja toimittajaverkostosta vastaa konsernin hankintajohtaja.

Lakiasioita koordinoidaan konsernitasolla konsernin yhdenmukaisten toimintatapojen edistämiseksi. Tästä vastaa

lakiasiaintoimittaja. Operatiiviseen liiketoimintaan liittyvien lakiasioiden hoitamisesta vastaavat liiketoimintasegmenttien lakimiehet. Kilpailuoikeus- ja sisäpiiriasioista ohjeistetaan lisäksi hyvän liiketavan periaatteita täydentävillä ohjeilla. Ohjeiden noudattamisesta vastaa liiketoimintajohto. Niistä järjestetään myös sisäistä koulutusta. Yhtiöllämme on nollatoleranssi kilpailulainsäädännön vastaista toimintaa kohtaan.

Liiketoimintasegmenttiemme johtajat johtavat tuotevastuuta. He vastaavat asiakaspalvelusta ja valvovat, että tuotteemme ja markkinointimme noudattavat lakeja ja säädöksiä.

Kestävä kehitys › Sidosryhmäyhteistyö

Yhteistyötä sidosryhmiemme kanssa

Jatkuva vuorovaikutus sidosryhmiemme kanssa on tärkeä keino toimintamme kehittämiseksi, ja seuraamme sen tuloksia säännöllisesti.

Sidosryhmätyötämme ohjaavat hyvän liiketavan periaatteemme sekä paikalliset ja kansainväliset sitoumukset ja lait. Keskeisiä sidosryhmiämme ovat nykyiset ja mahdolliset asiakkaat, nykyinen ja potentiaalinen henkilöstö, omistajat, sijoittajat, rahoittajat, yhteistyökumppanit, vaikuttajat ja media.

Liiketoimintasegmenttiemme vastaavat ensisijaisesti asiakassuhteista ja niiden hankinta-ammattilaiset yhteistyökumppaniverkostostamme. Konsernitoimintojemme vastuulle kuuluvat suhteet omistajiin, sijoittajiin, rahoittajiin ja mediaan. Suhteista alan järjestöihin sekä päättäjiin ja viranomaisiin vastaavat sekä liiketoimintasegmentit että konsernitoiminnot.

Jatkuvaa vuorovaikutusta

Vuonna 2015 sidosryhmiämme kiinnostivat erityisesti taloudellinen tilanteemme ja toimintaympäristömme, varsinkin Venäjän ja Suomen asuntomarkkinoiden kehittyminen. Keskustelimme myös palvelujen ja ratkaisujen kehittämisestä sekä tarkistetusta strategiastamme.

Merkittävänä työnantajana ja palvelujen ostajana käymme jatkuvasti vuoropuhelua paikallisten viranomaisten ja päättäjien kanssa. Isojen rakennushankkeiden suunnittelu- ja käynnistysvaiheessa sekä hankkeen aikana järjestämme myös kuulemisia ja keskustelutilaisuuksia niille sidosryhmille, joiden arkipäivään hankkeemme vaikuttavat.

Keräämme säännöllisesti asiakaspalautetta, mikä auttaa meitä kehittämään liiketoimintaamme oikeaan suuntaan.

Uudistimme raportointivuonna **Suomen asuntomyyntisivuston** tarjotaksemme asiakkaille entistä helpomman tavan tutustua tarjontaan. Lisäksi uudistimme Ruotsin, Norjan, Tanskan, Viron, Latvian ja Liettuan verkkosivustot. Tavoitteenamme on palvella verkossa eri sidosryhmiä entistä paremmin ja tarjota yhtenäinen näkymä tuotteisiimme ja palveluihimme kaikissa toimintamaissamme.

Henkilöstölle lanseerasimme verkkohenkilöstölehden, jota julkaistaan jokaisessa toimintamaissamme.

Vuonna 2014 alkaneen kustannusäästöohjelman vuoksi emme vuoden 2015 aikana tehneet uusia sponsorointi- tai yhteistyösopimuksia.

Seuraamme sidosryhmäyhteistyön tuloksia vuosittain

Toimintamme kehittämiseksi mittaamme sidosryhmäyhteistyön tuloksia säännöllisesti.

Tärkeimmät konserninlaajuiset tutkimuksemme ovat:

- Nettosuositeluindeksi (NSI)
- Henkilöstötutkimus
- Työnantajakuvatutkimus
- Julkisuuskuva-analyysi

Vuonna 2015 toteutimme nettosuosittelemuutostutkimuksen, jolla mitataan asiakkaidemme tyytyväisyyttä Lemminkäiseen sen perusteella, kuinka valmiita he ovat suosittamaan palvelujamme kollegoilleen ja ystävilleen. Tutkimukseen osallistui asiakkaita kaikista toimintamaistamme.

muassa henkilöstömme ammattitaito ja helppo asiointi kanssamme. Kehitettävää puolestaan on ongelmatilanteiden ja reklamaatioiden hoitamisessa.

Vuoden 2015 henkilöstötutkimuksesta on kerrottu kohdassa **Sosiaalinen vastuu**.

Asiakkaidemme mielestä vahvuuksiimme ovat muun

Sidosryhmämme

Sidosryhmä	Odotukset	Toimenpiteet 2015
Alan järjestöt, kuten RT Rakennusteollisuus ry ja Infra ry	<ul style="list-style-type: none"> Alan jatkuva kehittäminen Yhteisten etujen ajaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Aktiivinen osallistuminen järjestöjen työhön, työryhmiin ja hankkeisiin Harri Kailasalo, liiketoimintasegmentin johtaja, infraprojektit: <ul style="list-style-type: none"> Rakennusteollisuus RT ry:n hallituksen varapuheenjohtaja Infra ry:n hallituksen puheenjohtaja
Asiakkaat	<ul style="list-style-type: none"> Korkealaatuiset, luotettavat ja vastuulliset ratkaisut Hyvä projektinjohtaminen, toimitusvarmuus, toiminnan läpinäkyvyys ja oikea hinta-laatusuhde Asiakastarpeiden ymmärtäminen, asiakaspalvelu ja asiakassuhteen hoitaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Henkilökohtaiset tapaamiset Asiakastilaisuudet Vuorovaikutus alan messuilla ja muissa tapahtumissa Uutiskirjeet ja verkkosivut
Henkilöstö	<ul style="list-style-type: none"> Hyvä johtaminen ja esimiestyö Kannustava palkkaus sekä koulutus- ja kehittymismahdollisuudet Tasavertainen kohtelu ja organisaation avoimuus Työhyvinvointi ja -turvallisuus 	<ul style="list-style-type: none"> Esimiestyön ja johtamisen kehittäminen Palkitsemisen kehittäminen Työturvallisuuden jatkuva kehittäminen Avoin viestintä ja avoimen yrityskulttuurin rakentaminen Henkilöstölehti, intranet, sisäiset uutiskirjeet
Media	<ul style="list-style-type: none"> Luotettava ja ajankohtainen tieto yrityksen toiminnasta Avoin viestintäkulttuuri 	<ul style="list-style-type: none"> Toimitusvierailut Haastattelut ja taustatapaamiset Pörssi- ja lehdistötiedottaminen Helppo tavoitettavuus

Omistajat ja sijoittajat	<ul style="list-style-type: none"> • Sijoituksen arvonnousu ja riittävä selvitys yhtiön riskienhallinnasta • Avoin ja oikea-aikainen tieto yhtiön taloudellisesta tilasta, tulosajureista ja tulevaisuuden näkymistä 	<ul style="list-style-type: none"> • Omistaja-, sijoittaja- ja analytiikkotapaamiset • Tulosjulkistustilaisuudet • Yhtiökokous • Pörssi- ja lehdistötiedottaminen • Verkkosivujemme Sijoittajat-osio • Helppo tavoitettavuus
Opiskelijat ja työnhakijat	<ul style="list-style-type: none"> • Mielenkiintoiset ja haastavat työtehtävät • Monipuolinen tieto Lemminkäisen tarjoamista uramahdollisuuksista 	<ul style="list-style-type: none"> • Kesätyö- ja harjoittelupaikat, lopputyömahdollisuudet sekä oppilaitosyhteistyö • Vuorovaikutus oppilaitosten rekryointitapahtumissa
Päättäjät ja vaikuttajat	<ul style="list-style-type: none"> • Lakien ja säädösten noudattaminen • Toiminnan läpinäkyvyys ja haitallisten vaikutusten minimoiminen • Säännöllinen raportointi • Työllistäminen ja hyvä yrityskansalaisuus • Verojen maksaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Vuorovaikutus alan järjestöjen kautta mm. poliittisessa päätöksenteossa • Päättäjätapaamiset • Avoin, säännöllinen raportointi
Yhteistyökumppanit	<ul style="list-style-type: none"> • Toimeentulon ja kasvun turvaaminen • Mahdollisuus kehittää toimintaa ja verkostoitua • Toimintavarmuus ja jatkuvuus 	<ul style="list-style-type: none"> • Tapaamiset ja suorat kontaktit • Toimittaja-auditoinnit • Hankintajärjestelmien kehittäminen

Kestävä kehitys › Taloudellinen vastuu

Taloudellinen vastuu

Tuotamme asiakkaillemme vaativan infrarakentamisen, päällystyksen ja talonrakentamisen ratkaisuja. Haluamme olla alan asiantuntijoiden kärkeä ja pyrimme ylittämään asiakkaidemme odotukset. Näin autamme asiakkaitamme menestymään omassa toiminnassaan.

Haluamme luoda lisäarvoa sidosryhmillemme kaikkia hyödyttävällä tavalla. Tavoitteemme on strategiamme mukaisesti kantaa taloudellinen vastuamme parantamalla kilpailukykyämme kaikissa liiketoimintasegmenteissä ja luomalla vahva pohja, jolle rakentaa kannattavaa kasvua. Näin varmistamme, että olemme hyvä sijoituskohde, haluttu työnantaja, luotettava kumppani ja vastuullinen yrityskansalainen.

Kehitämme toimintaamme ja osaamistamme jatkuvasti varmistaaksemme ratkaisujemme ja palvelujemme laadun sekä kilpailukyvyn. Vuonna 2015 saimme valtiolta avustuksia 70 015 euroa kehittämishankkeita varten.

Taloudellisen lisäarvon jakautuminen sidosryhmille

Toimittajat ja yhteistyökumppanit
1 437,1 milj. euroa
 (1 699,3 milj. euroa)

Henkilöstö
294,9 milj. euroa
 (376,1 milj. euroa)

Omistajat ja rahoittajat
28,9 milj. euroa
 (35,3 milj. euroa)

Yhteiskunta
13,3 milj. euroa
 (32,1 milj. euroa)

Kaikki luvut ovat suoriteperusteisia.

Toimittajat ja yhteistyökumppanit

1 437,1 milj. euroa (1 699,3 milj. euroa)

Suorat vaikutukset

	2015	2014
Materiaalit ja palvelut	1299,6	1 506,5
Liiketoiminnan muut kulut	137,5	192,8

Epäsuorat vaikutukset

Olemme merkittävä raaka-aineiden, tuotteiden ja palveluiden ostaja toimintamaissamme. Ostomme työllistävät paikallisesti ja luovat yhteistyökumppaneillemme uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Hankintasopimusten ehtoissa otamme huomioon hyvän liiketavan periaattemme, joissa huomioidaan myös eettiset arvot ja ympäristöasiat. Teemme aktiivisesti yhteistyötä sekä viranomaisten että toimittajiemme kanssa edistääksemme rakennusalan läpinäkyvyyttä sekä yleisiä toimintaperiaatteita esimerkiksi harmaan talouden torjumiseksi.

Henkilöstö

294,9 milj. euroa (376,1 milj. euroa)

Suorat vaikutukset

	2015	2014
Palkat ja palkkiot	245,7	313,4
Muut henkilöstökulut	49,2	62,7

Epäsuorat vaikutukset

Olemme merkittävä paikallinen työllistäjä. Henkilöstölle maksamamme palkat ja palkkiot tukevat yksityistä kulutusta ja kaupallista toimintaa paikallisyhteisöissä. Kehitämme henkilöstömme osaamista. Panostamme henkilöstömme työturvallisuuteen ja -hyvinvointiin sekä työtyytyväisyyteen työurien pidentämiseksi.

Omistajat ja rahoittajat

28,9 milj. euroa (35,3 milj. euroa)

Suorat vaikutukset

	2015	2014
Korko- ja rahoituskulut	28,9	35,3
Osingonjako, Lemminkäinen Oyj	0,0	0,0

Epäsuorat vaikutukset

Pyrimme jatkuvasti parantamaan tulostamme ja kasvattamaan osakkeenomistajillemme tuottamaamme arvoa. Osakkeenomistajamme hyötyvät osakekurssin mahdollisesta noususta sekä heille maksetuista osingoista. Rahoituksen osalta hoidamme maksuveloitteemme sovitusti, mikä vähentää lainanantajien riskiä.

Lemminkäisen hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta jaetaan osinkoa 0,12 euroa osakkeelta, eli yhteensä 2 786 388 euroa.

Yhteiskunta
13,3 milj. euroa (32,1 milj. euroa)

Suorat vaikutukset

	2015	2014
Bruttoinvestoinnit	10,3	30,0
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	2,7	2,9
Aikaisempien tilikausien verot	0,3	-0,8

Epäsuorat vaikutukset

Olemme näkyvä toimija yhteiskunnassa, missä ratkaisumme ovat väestön käytössä pitkäkestoisesti esimerkiksi liikenneinfraassa ja asumisessa. Ne vaikuttavat loppukäyttäjien turvallisuuteen, arjen sujuvuuteen ja viihtyvyyteen. Tarjoamme julkiselle sektorille ratkaisumalleja, joiden avulla ne pystyvät käyttämään hankkeissaan erilaisia rahoitus- ja yhteistyömalleja, joilla isoja julkisia investointeja on helpompi toteuttaa.

Tuemme yhteiskunnan hyvinvointia ja kehittymistä maksamalla verot ja muut lakisäätöiset maksut. Lisäksi henkilöstömme maksaa veroja palkka- ja palkkiotuloistaan. Noudatamme paikallista verolainsäädäntöä jokaisessa toimintamaassamme emmekä toimi veroparatiiseissa. Sovellamme toimintamaissamme OECD:n siirtohinnoitteluohjeiden periaatteita.

Investoimme ympäristöystävällisiin tuotantotapoihin, mikä auttaa pienentämään meidän ja asiakkaidemme ympäristöjalanjälkeä sekä edistämään kestävä kehitystä yhteiskunnassa. Oikein kohdistetuilla investoinneilla pystymme säästämään tuotantokustannuksia ja kehittämään liiketoimintaamme niillä alueilla, joissa näemme kasvumahdollisuuksia. Samalla turvaamme työpaikkoja.

Esimerkiksi:

- investoimalla mobiiliin kalustoon pystymme tehostamaan kaluston käyttöä ja säästämään kuljetuksissa
- huolehtimalla kiviainesten ottopaikkojen järkevästä ja pitkäaikaisesta sijainnista voimme huomioida paremmin ympäristön vaatimukset ja säästämme kuljetusmatkoissa
- panostamalla materiaalien kierrätykseen säästämme ympäristöä ja materiaalikuluja.

Kasvatamme energiatehokkuuttamme ja säästämme ympäristöä

Minimoimme toimintamme ympäristövaikutuksia, kulutamme luonnonvaroja säästeliäästi ja tuotamme mahdollisimman vähän jätettä, jonka lajittelemme oikein.

Raaka-aineita kierrättämällä vähennämme jätteiden määrää ja pienennämme neitseellisten raaka-aineiden tarvetta. Asiakkaillemme tarjoamme tuotteita ja palveluja, joiden tuotannossa pyrimme energia- ja materiaalihokkuuteen.

Käytämme energiaa eniten asfaltin tuotannossa ja rakennustyömaillamme. Energiatehokkuuslain vaatimusten täyttämiseksi otimme vuonna 2015 Suomessa käyttöön sertifioidun energiatehokkuusjärjestelmän. Myös muissa toimintamaissamme olemme tehneet energiatehokkuuslain velvoittamat toimenpiteet.

Vuoden 2016 tavoitteenamme on kehittää energiankulutuksen seurantaa ja raportointia kaikissa toimintamaissamme. Pitkän tähtäimen tavoitteenamme on laajentaa energiatehokkuuden seurantajärjestelmä kattamaan kaikki toimintamaamme ja parantaa energiatehokkuutta yhtenäistämällä toimintatapojamme.

Kiviaines- ja päällystysliiketoimintamme on luvanvaraista. Vuonna 2015 toiminnallemme kaikissa toimintamaissa myönnettiin 21 uutta maa-aineslupaa, 19 ympäristölupaa ja 24 asfalttiasemien rekisteröintiä.

Maakohtaiset lait ja vaatimukset määrittelevät ne hankkeet, jotka vaativat erillistä ympäristövaikutusten arviointia (YVA-menettely). Raportointivuonna käynnistimme yhden YVA-hankkeen.

Teimme ympäristöinvestointeja noin 750 000 eurolla. Investoinnit muodostuivat lähinnä laite- ja konehankinnoista esimerkiksi kierrätys- ja matalalämpöasfalttimassojen valmistukseen.

Kehitämme ympäristöystävällistä päällystystoimintaa

Ympäristöjalanjälkemme isoimman osan muodostaa oma tuotantomme, erityisesti päällystys- ja kiviainesliiketoimintamme. Panostamme näiden osa-alueiden ympäristöystävällisten tuotteiden ja toimintatapojen kehittämiseen.

Kierrätysasfaltin käyttö kasvaa jatkuvasti kaikissa toimintamaissamme. Teemme kierrätysasfaltista uusioasfalttia. Vanha asfalttipäällyste voidaan hyödyntää uuden asfalttimassan valmistuksessa

sataprosenttisesti. Kasvatimme vuoden 2015 aikana uusioasfaltin käyttöä noin viisi prosenttia. Asfaltin uusiokäyttö pienentää kokonaispäästöjä vähentämällä sekä materiaali- että kuljetusmääriä.

Tuotimme lisäksi merkittävän määrän matalalämpöasfalttia. Matalalämpöasfaltit valmistetaan normaaleja asfaltteja huomattavasti alhaisemmissa lämpötiloissa, jolloin polttoainekulutus, päästöt ja hajuhaitat pienenevät. Tuotannon energiankulutuksesta syntyvät kaasumaiset päästöt puolittuvat, kun lämpötilaa alennetaan 15 celsiusastetta.

Meillä on jokaisessa toimintamaissamme päällystealan laboratorio. Suomessa Tuusulan ja Oulun laboratorioimme ovat ainoat päällystealan akkreditoituneet laboratoriot.

Ympäristöä ja energiaa säästävää maarakentamista

Suurena pohjoiseurooppalaisena rakennuskonsernina käytämme paljon erilaisia kiviaineksia raaka-aineena. Tätä varten meillä on noin 300 kiviainesaluetta toimintamaissamme.

Pyrimme vähentämään louhinnan ympäristövaikutuksia panostamalla isoihin ja pitkäikäisiin kiviaineksen ottoaikeisiin kasvukeskusten läheisyydessä, jolloin kuljetusmatkat lyhenevät ja saamme mahdollisuuden tehdä investointeja, jotka pienentävät alueiden vaikutuksia lähiympäristöön. Tällaisia ovat esimerkiksi melu- ja suojavallit sekä tiivispohjaiset tukialueet. Huolehdimme myös siitä, että kiviainesten ottoaikeita on tarvittaessa mahdollista ottaa hyötykäyttöön, kun kivenotto päättyy. Kiviaineksen ottoaikeille voidaan kaavoittaa esimerkiksi asunto- tai virkistysalue, jolloin rakennusalueen louhintatyöt on jo tehty osana kiviaineksen ottoa.

Sivutuotteet hyötykäyttöön

Tavoitteenamme on jatkuvasti kehittää raaka-aineiden kierrättämistä ja hyödyntää yhä enemmän rakennushankkeiden sivutuotteina syntyviä jätteitä.

Stabilointi on pohjanvahvistusmenetelmä, jolla lujitetaan pehmeää maaperää rakentamiskelpoiseksi kiviainespohjaisen sideaineen avulla. Kun sideaineen osana käytetään uusiomateriaalia, joka muuten jouduttaisiin

kuljettamaan kaatopaikalle, pienennetään energian kulutusta ja rakentamisen ympäristövaikutuksia. Teemme massastabilointia tällä hetkellä Suomessa, Ruotsissa ja Virossa.

Kehitämme ja toteutamme menetelmiä, joilla maarakentamisessa käytettäviä luonnon kiviaineita voidaan korvata uusiomateriaaleilla. Niitä saadaan ylijäämämaista, teollisuuden sivutuotteista ja jätteistä, lievästi pilaantuneista maista sekä vanhojen maarakenteiden materiaaleista. Esimerkiksi tunnelityömaiden louheita hyödynnämme raaka-aineena pohjarakentamiskohteissa ja asfalttituotannossa.

Kehitämme alaa eteenpäin aktiivisessa yhteistyössä viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Osallistuimme vuoden 2015 aikana esimerkiksi Suomessa UUMA2-ohjelmaan, jossa suomalaiset viranomaiset ja alan toimijat yhdessä miettivät ratkaisuja siihen, miten edistää uusiomateriaalien käyttöä maarakentamisessa ja siten vähentää neitseellisten luonnonvarojen käyttöä ja maarakentamisen ympäristövaikutuksia.

Kohti nollaenergiatasoa uudisrakentamisessa

Uudisrakennusten energiatehokkuudessa noudatamme lainsäädännön määräyksiä. Vuonna 2020 kaikkien uudisrakennusten tulee olla EU-maissa nollaenergiatasoisia, ja siihen valmistautuvaa työtä teemme jatkuvasti.

Kestävä kehitys › Sosiaalinen vastuu

Asetamme ihmiset etusijalle

Sosiaalisessa vastuussamme korostuu työ Lemminkäisen strategian tukemiseksi luomalla toimintatapoja ja ympäristö, jossa pystymme täyttämään työntekijöiden, asiakkaiden ja liiketoiminnan vaatimukset. Näin voimme vastata markkinoilla tapahtuviin muutoksiin ja säilyttää asemamme markkinoilla.

Haluamme tarjota turvallisen, tuottavan ja terveellisen työpaikan, jossa jokainen työntekijä ja tiimi voi hyödyntää ammatillista osaamistaan ja saavuttaa tavoitteensa hyvin johdetussa organisaatiossa.

Vuonna 2015 uudistimme strategiatyön yhteydessä visiomme, missiomme ja arvomme, jotka ohjaavat toimintaamme. Nämä on kuvattu kohdassa [Tapamme toimia](#).

Arvojen päivityksen tavoitteena oli kehittää niitä enemmän toimintaan houkutteleviksi ja jokaisen omaa työtä ohjaaviksi siten, että arvot tukevat meitä strategian toteuttamisessa. Jalkauttaminen aloitettiin vuoden 2015 lopulla, ja työ jatkuu vuonna 2016.

Kaikkien julkisten rakennusten tulee olla nollaenergiatasoisia jo vuonna 2018.

Esimerkiksi useat kiinteistösijoittajat edellyttävät toimitilakohteiltaan huomattavaa energiatehokkuutta ja toteutusta, joille voidaan myöntää rakennusalan yleinen ympäristösertifikaatti, kuten BREEAM tai LEED. Otamme nämä vaatimukset huomioon jo suunnittelunohjauksessamme.

Vuonna 2015 meillä oli rakenteilla LEED-ympäristösertifioinnin vaatimukset täyttäviä kohteita Helsingissä kaksi: Spondan rakennuttama Ilmalanrinteen toimitalo sekä Eteran toimitalo. Pohjois-Suomessa rakenteilla ovat LEED-sertifiointiin tähtäävät Pudasjärven hirsikoulukampus, Pudasjärven hirsihoivarakennus ja Oulun Hiukkavaaran monitoimitalo.

Lisäksi rakennamme yhdessä Skanskan kanssa Sipoossa S-ryhmän logistiikkakeskusta, johon haetaan BREEAM-ympäristösertifikaattia. Sertifiointi myönnetään normirajat ylittävillä suorituksilla rakennuksen ympäristövaikutusten minimoinnissa ja energiatehokkuudessa.

Vuonna 2015 yhtenäistimme henkilöstöön liittyviä menettelytapoja kaikissa toimintamaissamme ja nivoimme henkilöstötyytyväisyyden osaksi liiketoiminnan tavoitteita pitääksemme alan parhaat osaajat ja varmistaaksemme tulevat rekrytoinnit.

Henkilöstötyytyväisyys osaksi vuosisuunnittelua

Teimme vuonna 2015 koko konsernin kattavan henkilöstötyytyväisyystutkimuksen. Haluamme olla rakennusalan ammattilaisille houkutteleva ja arvostettu työpaikka, joka tarjoaa mielenkiintoisia ja haastavia työtehtäviä sekä mahdollisuuden urakehitykseen.

Asteikolla 1–5 henkilöidemme tyytyväisyys työhönsä

sai tuloksen 4. Edellisen tutkimuksen tuloksiin verrattuna yleisarvosana on noussut (3,8 vuonna 2013), ja olemme vastausten mukaan parantaneet työn organisointia ja tavoitteiden selkeyttä henkilötasolla. Henkilöstö myös katsoo oppivansa työssään jatkuvasti uutta. Kehittämiskohteiksi nähtiin etenkin tasa-arvoinen kohtelu ja tavoite- ja kehityskeskustelujen laatu. Kehitystoimenpiteet on nivottu osaksi koko liiketoiminnan vuosisuunnittelua.

Tavoite- ja kehityskeskustelu on meille tärkeä johtamisen ja esimiestyön väline. Keskustelussa esimies sopii alaisensa kanssa hänen tavoitteistaan ja keinoistaan niiden saavuttamiseksi. Keskustelun avulla selkeytyy kunkin lemminkäisen oma rooli strategian toteuttamisessa. Tavoite- ja kehityskeskusteluja käyneiden työtyytyväisyys on aiempien kyselyjemme mukaan selvästi korkeampi kuin niitä käymättömien. Toimihenkilöistämme noin 86 % kävi yksilöllisen tavoite- ja kehityskeskustelun vuonna 2015. Työntekijöiden keskustelut käydään tyypillisesti ryhmäkeskusteluina, ja niiden toteutusmallia kehitetään jatkuvasti entistä toimivammaksi siten, että kehityskeskustelut pystytään toteuttamaan myös työmailla.

Harmonisoimme tehtävien vaativuusluokitusta ja palkitsemista

Tavoitteenamme on läpinäkyvä ja kaikissa toimintamaissamme yhtenäinen ja tasavertainen henkilöstön kohtelu ja palkitseminen. Raportointikauden aikana yhtenäistimme palkitsemisen menettelyjä toimintamaissamme sekä uudistimme johdon vaativuusluokitusmenetelmän. Yhtenäiset menetelmät luovat läpinäkyvyyttä ja kasvattavat tasa-arvoisuutta sekä tehostavat toimintaa ja työvälineiden käyttöä, esimerkiksi rekrytointi- ja palkitsemisprosesseissa.

Yhteisenä tavoitteenamme on erilaisten palkitsemismenetelmien avulla kannustaa henkilöstöämme hyvin suoriutuksiin ja kasvattaa henkilön vaikutusmahdollisuuksia oman työnsä taloudellisiin tuloksiin ja sitä kautta koko yrityksen tulokseen.

Tuemme johtamista ja projektihallinnan osaamista

Vuonna 2015 kiteytimme johtamisen periaatteet. Tavoitteenamme on sekä tukea esimiehiä että luoda selkeät ja yhtenäiset johtamisen, johtamistaitojen kehittämisen ja mittaamisen menettelyt.

Kun kehitämme henkilöstömme kyvykkyksiä, yksi tärkeimmistä kehityskohteista on projektihallinnan osaaminen. Etenkin vaativat infraprojektit edellyttävät koko konsernilta yhtenäistä tapaa hoitaa projektien hallinta, jotta pystymme toimimaan tasalaatuisesti

ja tuloksekkaasti jokaisessa hankkeessamme. Vuonna 2015 aloitimme projektihallinnan osaamisohjelman, ja vuonna 2016 jatkamme koulutuksia.

Palvelut työhyvinvoinnin ja -terveyden ylläpitoon

Fyysisesti vaativa työskentely työmailla voi altistaa työperäisille sairauksille ja vammoille sekä saattaa lisätä riskiä ennenaikaiseen työkyvyttömyyteen ja eläkkeelle siirtymiseen. Siksi varmistamme, että koko henkilöstöllämme on käytettävissään työterveyspalvelut ja työhyvinvoinnin palveluita, jotka tukevat terveyden ylläpitoa ja työssä jaksamista.

Työterveyshuoltomme on järjestetty kunkin toimintamaamme toimintatapoja noudattaen.

Tavoitteenamme nolla tapaturmaa

Haluamme tarjota työntekijöillemme turvalliset työolosuhteet ja varmistaa, että jokainen pääsee illalla ehjänä kotiin. Työturvallisuuden tavoitteenamme on nolla tapaturmaa, ja teemme sen eteen jatkuvasti työtä muun muassa panostamalla ennaltaehkäisyyn ja jakamalla parhaita käytäntöjä kaikkien toimintamaidemme kesken.

Tavoitteeseemme pääsemiseksi olemme vuonna 2015 yhtenäistäneet toimintatapojamme esimerkiksi turvasuojainten käytössä ja työohjeistuksissa.

Vuonna 2015 työpaikatapaturmataajuutemme oli 7,2 (6,9). Luvut eivät sisällä työmatkalla tapahtuneita tapaturmia eikä ammattitauteja.

Huomio tapaturmien ennaltaehkäisyssä

Kiinnitämme monin tavoin huomiota tapaturmien ennaltaehkäisyyn.

Koulutamme henkilöstöämme työturvallisuusasioissa. Koulutusten tavoitteena on pienentää tapaturmariskejä työmailla ja varmistaa, että turvavarusteita käytetään oikein. Henkilökohtaisten turvavarusteiden käyttö on pakollista kaikilla työmaillamme. Säännöt koskevat myös alirakoitsijoitamme ja heidän työntekijöitään.

Työmaiden viikkopalaverit ovat tärkein kanavamme ajankohtaisten työturvallisuusasioiden käsittelyyn. Niiden avulla varmistamme, että turvallisuusnäkökohdista keskustellaan ja turvallisia työtapoja käsitellään säännöllisesti. Viikkopalaverit ovat pakollisia jokaisella työmaallamme, ja niihin osallistuvat myös alihankkijamme työntekijöineen.

Teemme työmaillamme säännöllisesti työturvallisuustarkastuksia, joissa käymme läpi työmaan riskit ja sovimme toimenpiteistä, joilla turvallisuutta parannetaan.

Tutkimme jokaisen vakavan tapaturman perusteellisesti ja selvitämme, miten työ olisi tehty turvallisesti. Viemme tiedon turvallisista työtavoista kaikkiin liiketoimintoihimme.

Suunnittelemme työturvallisuutta parantavia toimenpiteitä myös keräämällä työmailtamme työturvallisuushavaintoja ja seuraamalla säännöllisesti niiden määrää. Vuonna 2015 turvallisuushavaintojen määrä koko konsernissa kasvoi edelliseen vuoteen nähden.

Kannustamme esimiehiä työmailla johtamaan omalla esimerkillään turvallisuuden huomioinnissa. Konsernin ja segmenttien johtoryhmät sekä hallitus seuraavat myös työpaikkatapaturmataajuuden kehittymistä säännöllisesti.

Jatkuvaa kehittämistä

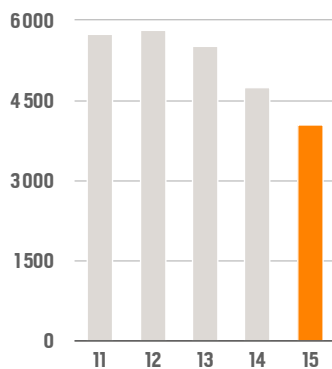
Vietimme vuonna 2015 jo perinteeksi muodostunutta

Lemminkäisen työturvallisuusviikkoa kaikissa toimintamaissamme. Tarkoitus on kiinnittää huomio työturvallisuuteen ja sen jatkuvan kehittämisen tärkeyteen. Viikon aikana järjestettiin johdon työmaakäyntejä ja muita työturvallisuutta esillä pitäviä ja hyödyllistä tietoa jakavia tapahtumia.

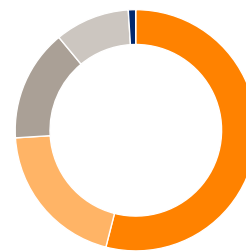
Haluamme olla alan parhaiden joukossa työturvallisuudessa ja etenemme tavoitettamme kohti muun muassa jatkamalla ennalta ehkäisevää työtä, pitämällä kiinni yhtenäisistä käytännöistä konsernissa sekä tehostamalla entisestään tiedon jakamista ja turvallisuuskeskustelua konsernin sisällä.

Sosiaalisen vastuun tunnusluvut 31.12.2015

Henkilöstö

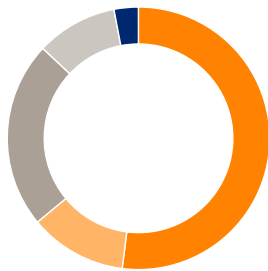

Henkilöstö markkina-alueittain, %

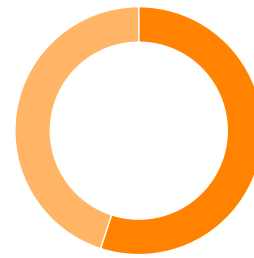
- Suomi 54 % (48 %)
- Ruotsi, Norja, Tanska 20 % (24 %)
- Baltian maat 15 % (14 %)
- Venäjä 10 % (13 %)
- Muut maat 1 % (1 %)

Henkilöstö segmenteittäin, %

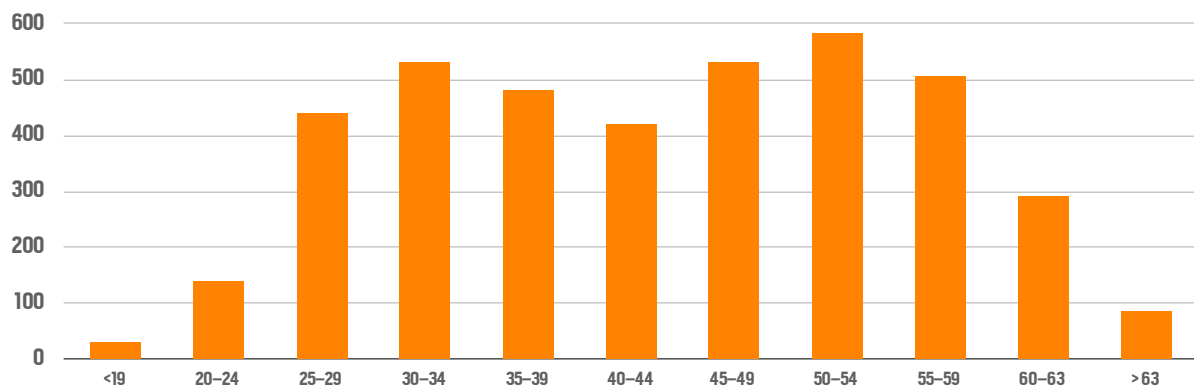
- Päällystys 52 % (47 %)
- Infraprojektit 12 % (9 %)
- Suomen talonrakentaminen 23 % (22 %)
- Venäjän toiminnot 10 % (13 %)
- Emoyhtiö 3 % (9 %)

Henkilöstö ryhmittäin, %

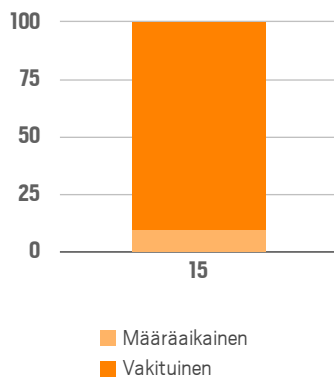

- Työntekijät 55 % (56 %)
- Toimihenkilöt 45 % (44 %)

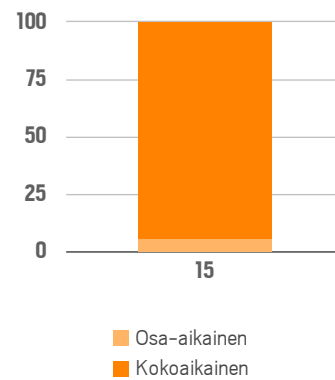
Ikäjakama

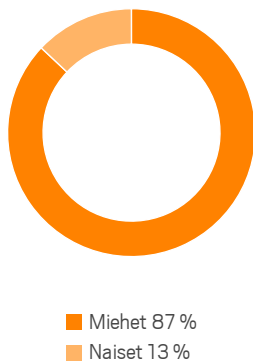
Vakituiset ja määräaikaiset työsuhteet, %

Kokoaikaiset ja osa-aikaiset työsuhteet, %

Sukupuolijakauma, %

Selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä

Lemminkäinen Oyj on suomalainen, julkisesti noteerattu osakeyhtiö, jonka hallinnossa noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa lainsäädäntöä, kuten osakeyhtiölakia, kirjanpitolakia ja arvopaperimarkkinalakia sekä yhtiön yhtiöjärjestystä. Noudatamme myös Nasdaq Helsinki Oyj:n ja Finanssivalvonnan standardeja, määräyksiä ja ohjeita sekä 1.1.2016 voimaan tullutta suomalaisia pörssiyhtiöitä koskevaa hallinnointikoodia ("Hallinnointikoodi"), joka on korvannut Suomen listayhtiöiden hallinnointikoodin ("Hallinnointikoodi 2010"). Tämä selvitys hallinto- ja ohjausjärjestelmästä on laadittu Hallinnointikoodi 2010 mukaisena. Hallinnointikoodi sekä Hallinnointikoodi 2010 ovat julkisesti saatavilla esimerkiksi Arvopaperimarkkinayhdistys ry:n internetsivuilla osoitteessa www.cgfinland.fi.

Lemminkäinen on samanaikaisesti tämän selvityksen kanssa julkaissut hallituksen toimintakertomuksen tilikaudelta 1.1.–31.12.2015.

Lemminkäisen hallintoelimet

Lemminkäisen ylintä päätösvaltaa käyttävät osakkeenomistajat yhtiökokouksessa. Konsernin johtamisesta vastaavat yhtiökokouksen nimittämä hallitus sekä hallituksen nimittämä toimitusjohtaja. Konsernin johtoryhmä ja muu johto avustaa toimitusjohtajaa hänen tehtävässään. Hallitus päättää konsernin hallinnointijärjestelmistä ja varmistaa, että yhtiössä noudatetaan hyviä hallinnointiperiaatteita.

Yhtiökokous

Lemminkäisen varsinainen yhtiökokous pidetään vuosittain hallituksen määräämänä päivänä enintään kuuden kuukauden kuluttua tilikauden päättymisestä. Ylimääräinen yhtiökokous voidaan pitää, jos hallitus katsoo sen tarpeelliseksi tai jos se lain mukaan on pidettävä.

Kutsu yhtiökokoukseen julkaistaan yhtiön verkkosivuilla viimeistään kolme viikkoa ennen yhtiökokousta. Kaikilla Lemminkäisen osakkeenomistajilla on oikeus osallistua yhtiökokouksiin noudattaen kunkin yhtiökokouksen kutsussa annettuja ohjeita. Osakkeenomistaja voi osallistua yhtiökokoukseen itse tai valtuuttamansa asiamiehen välityksellä. Yhtiökokouksessa jokaisella osakkeella on yksi ääni.

Yhtiökokous päättää sille osakeyhtiölain mukaan kuuluvista tehtävistä, kuten tilinpäätöksen vahvistamisesta, voitonjaosta, vastuuvapauden myöntämisestä hallituksen

jäsenille ja toimitusjohtajalle sekä yhtiöjärjestyksen mahdollisesta muuttamisesta. Yhtiökokous myös valitsee hallituksen jäsenet ja tilintarkastajat sekä päättää heille maksettavista palkkioista.

Kaikki hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsenet sekä tilintarkastaja ovat läsnä varsinaisessa yhtiökokouksessa. Hallituksen jäseneksi ensimmäistä kertaa ehdolla oleva henkilö on läsnä valinnasta päättävässä yhtiökokouksessa, jollei hänen poissaololleen ole painavia syitä.

2015 Lemminkäinen Oyj:n vuoden 2015 varsinainen yhtiökokous pidettiin Helsingissä 25.3.2015.

Yhtiökokoukseen osallistui henkilökohtaisesti tai valtakirjalla 53 osakkeenomistajaa, jotka edustivat noin 65:tä prosenttia yhtiön osakkeista ja äänistä.

Hallitus

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous valitsee vuosittain yhtiön hallitukseen vähintään neljä ja enintään kahdeksan jäsentä, jotka valitsevat keskuudestaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä ja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Hallitus päättää Lemminkäistä koskevista laajakantoisista ja periaatteellisesti merkittävistä asioista. Hallituksen tehtävänä on ohjata yhtiön toimintaa niin, että se tuottaa pitkällä aikavälillä mahdollisimman suuren lisäarvon yhtiön sijoitetulle pääomalle. Hallitus nimittää ja erottaa toimitusjohtajan ja valvoo hänen toimintaansa sekä päättää toimitusjohtajan palkitsemisesta ja muista työsuhteen ehdoista. Hallitus myös vahvistaa toimintaa ohjaavat arvot, konsernin strategian sekä toimintapolitiikat ja seuraa niiden toteutumista ja ajankohtaisuutta. Lisäksi hallitus varmistaa, että yhtiössä on toimiva sisäinen valvontajärjestelmä, konsernin riskienhallinnan periaatteet on määritelty ja liiketoiminnan kannalta keskeiset riskit tunnistetaan ja niitä valvotaan suunnitelmallisesti. Hallitus hyväksyy sisäisen tarkastuksen toimintaohjeen ja vuosittaisen tarkastussuunnitelman sekä arvioi sisäisen tarkastuksen toimivuutta. Hallituksen kokouksiin osallistuvat Lemminkäisen toimitusjohtaja asioiden esittelijänä sekä talous- ja rahoitusjohtaja. Muut Lemminkäisen johtoryhmän jäsenet ja muu johto osallistuvat kokouksiin tarvittaessa. Hallituksen sihteerinä toimii konsernin lakiasiaintohtaja.

2015 25.3.2015 pidetyssä varsinaisessa yhtiökokouksessa hallituksen jäseniksi valittiin Berndt Brunow, Noora Forstén, Finn Johnsson, Juhani Mäkinen, Heppu Pentti, Kristina Pentti-von Walzel ja Heikki Rätty.

Järjestäytymiskokouksessaan 25.3.2015 hallitus valitsi keskuudestaan puheenjohtajaksi Berndt Brunowin ja varapuheenjohtajaksi Juhani Mäkisen. Vuonna 2015 hallitus kokoontui 11 kertaa. Jäsenten läsnäolo hallituksen kokouksissa käy ilmi alla olevasta taulukosta.

Hallituksen työskentelyn painopistealueet vuonna 2015 olivat jatkaa toiminnan kannattavuuden parantamista

sekä taseen ja rahoitusaseman vahvistamista. Keskeisiä käsiteltyjä aihekokonaisuuksia olivat tarkennetun strategian valmisteleminen kaudelle 2016–2019, liiketoimintaportfolion selkiyttäminen sekä yhtenäisten politiikkojen valmisteleminen.

Hallitus teki työskentelystään itsearviointin, jossa käsiteltiin muun muassa hallituksen työjärjestyksen toteutumista, hallituksen rakennetta ja työskentelytapoja. Itsearviointin tuloksia käytetään hallituksen työskentelyn kehittämiseen. Lisäksi hallitus arvioi jäsentensä riippumattomuuden.

Hallituksen jäsenet

Hallituksen kokoonpano	Riippumattomuus yhtiöstä	Riippumattomuus merkittävistä osakkeenomistajista	Hallitus	Tarkastusvaliokunta	Nimitysvaliokunta	HR-valiokunta
Berndt Brunow, s. 1950, diplomiekonomi	Kyllä	Kyllä	PJ (11/11)		PJ (2/2)	PJ (5/5)
Juhani Mäkinen, s. 1956, laamanni	Kyllä	Kyllä	VPJ (11/11)	Jäsen (4/4)		
Noora Forstén, s. 1981, ylioppilas, yrittäjä	Kyllä	Ei	Jäsen (11/11)		Jäsen (2/2)	Jäsen (5/5)
Finn Johnsson, s. 1946, KTM	Kyllä	Kyllä	Jäsen (10/11)			
Heppu Pentti ¹⁾ , s. 1979, ylioppilas, yrittäjä	Kyllä	Ei	Jäsen (9/9)			
Kristina Pentti-von Walzel, s. 1978, KTM, VTK, toiminnanjohtaja, Ajatuspaja Libera	Kyllä	Ei	Jäsen (11/11)	Jäsen (3/4)	Jäsen (2/2)	Jäsen (4/5)
Heikki Rätty, s. 1953, KTM, Toimitusjohtaja, Helectron Oy Ab	Kyllä	Kyllä	Jäsen (11/11)	PJ (4/4)		

¹⁾ 25.3.2015 alkaen
PJ = puheenjohtaja, VPJ = varapuheenjohtaja
Sulkeissa kokousaktiivisuus

Hallituksen valiokunnat

Hallituksella on kolme valiokuntaa: tarkastusvaliokunta, nimitysvaliokunta ja HR-valiokunta, joiden puheenjohtajan ja jäsenet se valitsee keskuudestaan vuosittain järjestäytymiskokouksessa. Valiokunnat avustavat hallitusta valmistelemalla ja laatimalla käsittelemistään asioista ehdotuksia ja suosituksia hallituksen päätettäväksi. Hallitus on hyväksynyt valiokunnille työjärjestykset, joiden mukaisesti ne toimivat.

Tarkastusvaliokunta

Tarkastusvaliokunta seuraa ja valvoo Lemminkäisen tilinpäätöksen ja taloudellisen raportoinnin prosesseja sekä tilinpäätöksen ja konsernitilinpäätöksen

lakisääteistä tilintarkastusta. Valiokunta seuraa konsernin riskienhallinnan, sisäisen valvonnan ja sisäisen tarkastuksen riittävyttä ja tehokkuutta. Lisäksi se käsittelee konsernin hallinto- ja ohjausjärjestelmästä annettavaan selvitykseen sisältyvää kuvausta taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteistä.

Tarkastusvaliokunta käsittelee sisäisen tarkastuksen valiokunnalle laatimat raportit ja suunnitelmat. Lisäksi se arvioi lakisääteisen tilintarkastajan tai tilintarkastusyhteisön riippumattomuutta ja erityisesti tilintarkastusyhteisön oheispalvelujen tarjoamista tarkastettavalle yhtiölle. Tarkastusvaliokunta valmistele hallituksen päätettäväksi

ehdotuksen tilintarkastajan valinnasta.

Valiokunta kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsevat puheenjohtaja ja vähintään kaksi jäsentä. Lisäksi kokouksissa ovat kutsuttuina läsnä tilintarkastaja, sisäinen tarkastaja ja johdon edustaja. Tarkastusvaliokunnan jäsenten tulee olla riippumattomia yhtiöstä, minkä lisäksi vähintään yhden jäsenen on oltava riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista. Tarkastusvaliokunnan jäsenillä on oltava valiokunnan tehtäväalueen edellyttämä pätevyys, ja vähintään yhdellä sen jäsenellä on oltava asiantuntemusta erityisesti laskentatoimesta, kirjanpidosta tai tarkastuksen alalta.

2015 Vuonna 2015 tarkastusvaliokunta kokoontui neljä kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi Hallituksen jäsenet - taulukosta.

Valiokunta käsittelee kokouksissaan säännönmukaisten asioiden lisäksi muun muassa konsernin taseen ja rahoitusaseman vahvistamista, sisäisen tarkastuksen raportteja sekä riskienhallintaa.

Nimitysvaliokunta

Nimitysvaliokunnan tehtävänä on laatia yhtiökokoukselle ehdotus hallituksen jäsenistä ja heidän palkkioistaan.

Valiokunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsevat puheenjohtaja ja kahdesta neljään jäsentä. Nimitysvaliokunnan jäsenistä enemmistön on oltava yhtiöstä riippumattomia. Toimitusjohtaja tai yhtiön muuhun johtoon kuuluva ei saa olla valiokunnan jäsen.

2015 Vuonna 2015 nimitysvaliokunta kokoontui kaksi kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi Hallituksen jäsenet - taulukosta.

Valiokunta laati ehdotuksen Lemminkäisen hallituksen jäsenistä sekä hallituksen ja sen valiokuntien jäsenten palkkioista. Yhtiökokous hyväksyi valiokunnan ehdotuksen, joka esitettiin varsinaisessa yhtiökokouksessa 25.3.2015.

HR-valiokunta

HR-valiokunta käsittelee ylimmän johdon palkkoihin, palkkioihin ja palvelussopimusten muihin keskeisiin ehtoihin liittyvät asiat. Tämän lisäksi valiokunta käsittelee konsernitason palkitsemis-, kannustin- ja sitouttamisjärjestelmiin liittyvät asiat sekä muita HR-asioita.

Valiokunta kokoontuu vähintään kerran vuodessa. Siihen kuuluvat hallituksen valitsevat puheenjohtaja ja kahdesta neljään jäsentä. HR-valiokunnan jäsenistä enemmistön on oltava yhtiöstä riippumattomia. Toimitusjohtaja tai yhtiön muuhun johtoon kuuluva ei saa olla valiokunnan jäsen.

2015 Vuonna 2015 HR-valiokunta kokoontui viisi kertaa. Valiokunnan kokoonpano ja jäsenten läsnäolo valiokunnan kokouksissa käy ilmi Hallituksen jäsenet - taulukosta.

Valiokunta käsittelee kokouksissaan johdon palkitsemispolitiikan käytäntöjä, johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemista, vuoden 2016 lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen elementtejä ja ansaintakriteerejä sekä johdon palkitsemisjärjestelmään kuuluvia henkilöitä. Valiokunta käsittelee myös vuosien 2016–2018 pitkän aikavälin palkitsemista sekä henkilöstötutkimuksen tuloksia. Valiokunta laati palkitsemisesta ehdotuksia, jotka hallitus hyväksyi.

Johtaminen

Toimitusjohtaja

Toimitusjohtaja hoitaa yhtiön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtaja vastaa konsernin liiketoiminnan käytännön johtamisesta ja suunnittelusta. Toimitusjohtaja huolehtii konsernitason strategisesti merkittävien toimenpiteiden valmistelemisesta sekä hallituksen päättämien toimenpiteiden täytäntöönpanosta. Lisäksi toimitusjohtaja huolehtii siitä, että konsernin johtamisressurit ovat riittävät ja että konsernin hallinto toimii asianmukaisesti ja vastaa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajana on toiminut 1.8.2014 lähtien KTM, MBA, Casimir Lindholm (s. 1971).

Johtoryhmä

Lemminkäinen-konsernin johtoryhmään kuuluvat emoyhtiön toimitusjohtajan lisäksi muut hallituksen nimittämät jäsenet. Toimitusjohtaja toimii johtoryhmän puheenjohtajana ja nimittää johtoryhmän sihteerin.

Säännöllisesti, vähintään kerran kuukaudessa kokoontuvan johtoryhmän tehtävänä on toimia Lemminkäisen toimitusjohtajan tukena muun muassa strategian, toimintasuunnitelmien sekä merkittävien tai luonteeltaan periaatteellisten asioiden valmistelussa ja käytäntöön viennissä. Lisäksi johtoryhmä tukee toimitusjohtajaa sisäisen yhteistoiminnan ja tiedonkulun varmistamisessa.

2015 Vuonna 2015 Lemminkäisen toimitusjohtajana ja johtoryhmän puheenjohtajana toimi Casimir Lindholm. Johtoryhmän muut jäsenet olivat liiketoimintasegmenttijohtajat Robert Blumberg (päällystys), Harri Kailasalo (infraprojektit), Pauli Mäkelä (Suomen talonrakentaminen), HR-johtaja Tania Jarrett sekä talous- ja rahoitusjohtaja Ilkka Salonen. Johtoryhmän sihteerinä toimi konsernin viestintä- ja markkinointijohtaja. Venäjän toiminnot -liiketoimintasegmentin johtaja Maaret Heiskari toimi johtoryhmän jäsenenä 30.6.2015 saakka.

Johtoryhmä kokoontui 14 kertaa vuonna 2015. Lemminkäisen johtoryhmän työskentelyn keskeisimpiä aihealueita vuonna 2015 olivat taseen

ja pääomarakenteen vahvistaminen, yhtiön kannattavuuden parantaminen sekä tarkennetun strategian ja siihen liittyvien toimintamallien työstäminen.

Valvontajärjestelmät

Lemminkäinen Oyj:n hallitus on vahvistanut konsernissa noudatettavat sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja sisäisen tarkastuksen periaatteet.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että toiminta on tehokasta ja tuloksellista, raportointi on yhdenmukaista ja luotettavaa ja että sovellettavia lakeja, säännöksiä ja konsernin toimintaperiaatteita noudatetaan.

Sisäinen valvonta

Hallitus vastaa siitä, että konsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta ovat toiminnan laajuuteen nähden kokonaisuutena riittäviä ja valvonta on asianmukaista. Hallitus valvoo, että toimitusjohtaja hoitaa yhtiön operatiivista liiketoimintaa ja hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Hallitus käsittelee konsernin taloudelliset raportit, segmenttikohtaiset katsaukset sekä liiketoiminnassa tapahtuneet olennaiset muutokset riittävän riskienhallinnan varmistamiseksi. Lisäksi hallituksen tarkastusvaliokunta arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan riittävyyttä ja tehokkuutta.

Toimitusjohtaja on vastuussa sisäisen valvonnan järjestämisestä. Hän huolehtii muun muassa siitä, että yhtiön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Liiketoiminta on organisoitu liiketoimintasegmenteille, joiden johtajat raportoivat Lemminkäisen toimitusjohtajalle. Konsernin muu johto ja esimiehet vastaavat sisäisestä valvonnasta omilla vastuualueillaan.

Keskeinen ohjaus- ja valvontakeino toimintojen tehokkuuden ja tarkoituksenmukaisuuden varmistamisessa on liiketoiminta-alue- ja liiketoimintasegmenttijohtoon sekä konsernijohtoon talousraportointi ja liiketoimintakatsaukset. Lisäksi kerran viikossa kokoontuva Investment Board päättää sovitujen hyväksyntärajojen mukaisista konsernin investoinneista, hankkeiden aloituksista sekä tarjouksista.

Riskienhallinta

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoiminnan johtamista. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa konsernin strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen parhaalla mahdollisella tuloksella ja omistaja-arvon kasvattamisella.

Riskienhallinta perustuu hallituksen hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan. Hallitus myös valvoo riskienhallinnan toteuttamista. Tarvittaessa hallitus arvioi ja päivittää määritykset konsernin riskitasoille sekä päätöksenteon valtuuksille, ja toimitusjohtaja voi tiukentaa, mutta ei lieventää, näitä hallituksen asettamia määrityksiä. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa konsernin riskienhallinnan riittävyyttä ja tehokkuutta vuosisuunnitelman mukaisesti.

Riskienhallinnan toteuttamisesta vastaa toimitusjohtaja. Konsernin johtoryhmän jäsenet vastaavat riskienhallinnan jalkautumisesta omille vastuualueilleen. Henkilöstöä koulutetaan järjestelmälliseen ja tehokkaaseen riskienhallintaan mukaan lukien laki- ja sopimusasiat, minkä lisäksi konsernissa on laadittu

yksityiskohtaisempia ohjeistuksia eri osa-alueille, kuten kilpailuoikeus ja sisäpiiriasiat. Ohjeiden noudattamista valvotaan osana operatiivista toimintaa ja johtamista, ja niistä järjestetään myös sisäistä koulutusta.

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestelmien pääpiirteet

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvän sisäisen valvonnan tavoitteena on varmistaa, että yhtiön johdolla on käytettävissään oikeat ja riittävät tiedot yhtiön johtamiseksi ja että yhtiön julkistamat taloudelliset raportit antavat oikean kuvan yhtiön liiketoiminnan kehityksestä ja taloudellisesta asemasta.

Lemminkäisen taloudellisen raportointiprosessin rakenne ja johtaminen

Lemminkäisen taloushallinto on organisoitu taloushallinnon yhteiset palvelut –toimintoon, Group Controlling (sisäinen laskenta) ja verot –toimintoon, Group Accounting (ulkoisen laskenta ja konsolidointi) –toimintoon, Group Treasury (konsernirahoitus) –toimintoon sekä segmenttikohtaisiin business controlling –toimintoihin. Ruotsin ja Suomen taloushallinnon osalta perusprosessit hoidetaan taloushallinnon yhteisissä palveluissa, muissa ulkomaisissa tytäryhtiöissä on erilliset taloushallinnon organisaatiot. Kaikki edellä mainitut yksiköt raportoivat konsernin talous- ja rahoitusjohtajalle.

Lemminkäisen talousraportointiprosessi koostuu sisäisestä ja ulkoisesta laskennasta. Sisäinen laskenta keskittyy konsernin tuloskehityksen, taloudellisen aseman ja toimenpiteiden seurantaan ja ennustamiseen, kun taas ulkoinen laskenta täyttää EU:n hyväksymissä IFRS-raportointistandardeissa olevat tietojen esittämisvaatimukset sekä liitetietojen osalta myös suomalaisten kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön asettamat esittämisvaatimukset. Sisäisen ja ulkoisen laskennan laatimisperiaatteet ovat yhtenevät. Toimintakertomus ja konsernin emoyhtiön tilinpäätös laaditaan Suomen kirjanpitolaain sekä kirjanpitolautakunnan ohjeiden ja lausuntojen mukaisesti.

Taloudellisen raportointiprosessin sisäisen valvonnan pääpiirteet ja valvontaympäristö

Yhtiö raportoi neljännesvuosittain ulkoisen laskennan osavuositarkastuksen (vuoden viimeinen neljännes raportoidaan osana tilinpäätöstiedotetta). Osavuositarkastus sisältää kuvauksen katsauskauden liiketoiminnan kehityksestä ja taloudellisesta asemasta vertailutietoineen sekä ennusteen toimintaympäristön ja tuloksen lähiajan kehityksestä. Hallitus käsittelee ja hyväksyy osavuositarkastukset, tilinpäätöstiedotteen sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen.

Group Controlling antaa ohjeet sisäisen laskennan raportointiaikataululle ja sisällölle sekä yhdistää liiketoimintasegmenttien taloudelliset tiedot ja laatii niistä johdon kuukausiraportin. Johdon kuukausiraportti sisältää konsernin ja liiketoimintasegmenttien tuloslaskelman, kassavirran, sidotun pääoman, investoinnit, tilauskannan, operatiivisia tunnuslukuja sekä kuvauksen

liiketoiminnan kannalta merkittävimmistä tapahtumista ja riskeistä. Lisäksi raportti sisältää rullaavan ennusteen konsernin ja liiketoimintasegmenttien taloudellisen tilanteen kehittymisestä. Konsernin johtoryhmä, konsernin hallitus ja hallituksen tarkastusvaliokunta seuraavat taloudellisen tilanteen kehittymistä ja arvioivat tavoitteiden saavuttamista kuukausittain.

Group Accounting ohjeistaa erillisyyhtiöt laatimaan neljännesvuosittain ulkoisen laskennan konserniraportin. Konserniohjeistuksen lisäksi Group Accounting ja Group Controlling –toiminnot tukevat ja koordinoivat taloushallinnon yhteisiä palveluita ja liiketoimintasegmenttien business controlling –toimintoja sekä tytäryhtiöitä talousraportoinnissa. Liiketoimintasegmenttien business controlling –toiminnot valvovat myös, että segmenttien tulosyksiköt laativat sisäisen laskennan kuukausittaisen raportin annettujen ohjeiden ja periaatteiden mukaisesti. Group Controlling –toiminto tekee sisäisen ja ulkoisen laskennan neljännesvuosittaisen täsmäytyksen talousinformaation luotettavuuden varmistamiseksi.

Group Treasury antaa ohjeita rahoitustransaktioihin liittyvään sisäisen ja ulkoisen laskennan raportointiin sekä valvoo raportoinnin oikeellisuutta. Sisäisen laskennan rullaavan kassavirtaennusteen ja lyhytaikaisen kassaennusteen perusteella Group Treasury huolehtii likviditeetin riittävydestä ja sopivista rahoitusinstrumenteista. Lisäksi Group Treasury tukee osaltaan koko taloushallinnon organisaatiota rahoitusraportoinnissa ja raportoinnin täsmäytyksessä.

Sisäinen tarkastus arvioi taloudelliseen raportointiin liittyviä prosesseja. Vuoden 2015 aikana sisäinen tarkastus kävi läpi johdon raportointiin ja projektiraportointiprosessiin sekä taloudellisen raportoinnin riskienhallintaan liittyviä menettelyjä.

Taloudelliseen raportointiprosessiin liittyvä riskien hallinta

Riskienhallinnan yhtenä tehtävänä on tunnistaa ja hoitaa ennakoivasti taloudellisen raportoinnin oikeellisuuteen liittyviä uhkia, joiden toteutuminen voisi johtaa siihen, että johdolla ei olisi käytettävissään riittäviä ja oikeita tietoja yhtiön johtamiseksi tai että yhtiön julkistamat taloudelliset raportit eivät antaisi olennaisesti oikeaa tietoa ja arviota yhtiön liiketoiminnan kehityksestä ja taloudellisesta asemasta. Taloudelliseen raportointiin liittyvästä riskien hallitsemisesta vastaa konsernin talous- ja rahoitusjohtaja.

Lemminkäinen hallinnoi taloudelliseen raportointiprosessiin liittyviä riskejä kirjanpitoon, raportointiin sekä investointeihin liittyvän ohjeistuksen ja konsernin rahoituspolitiikan avulla. Yhtenäisen SAP-raportointijärjestelmän tavoitteena on yhtenäistää ja yksinkertaistaa taloudellista raportointiprosessia ja vähentää useiden rinnakkaisten järjestelmien hallintaan liittyviä riskejä.

Lemminkäisen liiketoiminnalle luonteenomaista on projektityyppinen toiminta, jossa tuottojen kirjaamiseen sovelletaan osatuloa ja luovutuksenmukaista tuloutusta. Hankkeille on määritelty hyväksymisvaltuutukset, jotka määräytyvät hankkeen suuruuden ja riskien mukaisesti. Rakennusprojektien päivittäistä taloudellista seurantaan valvoo projektiorganisaatio. Liiketoimintasegmenttien johto seuraa säännöllisesti projektinustetta ja sen muutoksia, projektin riskejä, valmiusastetta ja tuloutusta. Rakennusprojektien tuloutus perustuu johdon harkintaan ja arvioihin.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus toimii hallituksen alaisuudessa ja toimitusjohtajan valvonnassa. Sisäisen tarkastuksen yksikköön kuuluvat tarkastuspäällikkö ja toiminnan edellyttämä määrä sisäisiä tarkastajia. Sisäisen tarkastuksen resursseja vahvistetaan hankkimalla tarpeen mukaan sisäisen tarkastuksen palveluita ulkoisilta palvelutuottajilta. Sisäisen tarkastuksen toimintaperiaatteet on määritelty hallituksen hyväksymässä sisäisen tarkastuksen toimintaohjeessa.

Sisäinen tarkastus avustaa hallitusta sen valvontatehtävässä hankkimalla tarkastustyön kautta tietoa Lemminkäinen-konsernin ja sen yksiköiden riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan riittävydestä ja toimivuudesta. Sisäinen tarkastus arvioi tehtävässään resurssien käytön taloudellisuutta ja tehokkuutta, raportoinnin luotettavuutta, varojen

turvaamista sekä säädösten, toimintaperiaatteiden ja ohjeiden noudattamista. Väärinkäytösselvityksistä raportoidaan säännöllisesti hallituksen tarkastusvaliokunnalle.

2015 Sisäinen tarkastus keskittyi muun muassa väärinkäytösselvityksiin, päätöksentekomenettelyjen, riskienhallintaprosessin ja liiketoimintaprosessien kontrollien arviointiin sekä kehityshankkeiden arviointiin.

Sisäpiirihallinto

Lemminkäinen noudattaa toiminnassaan Nasdaq Helsinki Oy:n sisäpiiriohjetta, jota on täydennetty hallituksen hyväksymällä sisäisellä sisäpiiriohjeella. Yhtiö ylläpitää julkista ja yrityskohtaista sisäpiirirekisteriä Euroclear Finland Oy:n Sire-järjestelmässä.

Ilmoitusvelvollisia sisäpiiriläisiä ovat Lemminkäisen hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja sekä tilintarkastusyhteisön päävastuullinen tilintarkastaja. Lisäksi yhtiö määrittelee ilmoitusvelvollisiksi sisäpiiriläisiksi konsernin johtoryhmän jäsenet. Ilmoitusvelvollisten sisäpiiriläisten Lemminkäisen osakkeiden omistus on julkista.

Lisäksi yhtiöllä on pysyviä yrityskohtaisia sisäpiiriläisiä, jotka asemansa tai tehtäviensä johdosta saavat säännöllisesti sisäpiirintietoa. Heidän osakeomistuksensa ei ole julkista. Lemminkäinen pitää tarvittaessa myös hankekohtaisia sisäpiirirekistereitä.

Tilintarkastus

Lemminkäisellä on yksi tilintarkastaja, jonka tulee olla Keskuskauppakamarin hyväksymä tilintarkastusyhteisö. Tilintarkastaja valitaan varsinaisessa yhtiökokouksessa toimikaudeksi, joka kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Tilintarkastus käsittää konsernin kunkin tilikauden kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tarkastuksen. Tilintarkastaja raportoi säännöllisesti tarkastusvaliokunnalle ja antaa yhtiökokoukselle tilintarkastuskertomuksen. Tilintarkastuskertomus sisältää lausunnon siitä, antavatko tilinpäätös ja toimintakertomus noudatetun tilinpäätössäännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta sekä ovatko tilikauden toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ristiriidattomia. Tilintarkastajan palkkio maksetaan vuosittain yhtiökokouksen päätöksen mukaisesti.

2015 Lemminkäisen tilintarkastajana toimi tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy, jossa päävastuullisena tilintarkastajana toimi 25.3.2015 pidettyyn varsinaiseen yhtiökokoukseen asti KHT Kim Karhu sekä siitä eteenpäin KHT Markku Katajisto. Tilintarkastusyhteisö

kilpailutettiin vuonna 2010.

Vuonna 2015 Lemminkäisen tilintarkastuspalkkiot

olivat 383 783 euroa (416 302) ja konsultointipalkkiot
174 500 euroa (600 553).

Hallinto › Palkitseminen

Palkitseminen

Hallituksen jäsenten palkitseminen

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous valitsee vuosittain hallituksen jäsenet ja päättää heidän palkkionsa. Palkkiot maksetaan kokonaan rahana. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättymiseen asti.

Lemminkäisen hallituksen jäsenet eivät kuulu osakepohjaiseen palkkiojärjestelmään, eivätkä hallituksen jäsenet ole työsuhteessa Lemminkäiseen.

2015 Vuoden 2015 varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen puheenjohtajan palkkioksi 10 000 (10 000)

euroa kuukaudessa ja hallituksen jäsenten palkkioksi 3 000 (3 000) euroa kuukaudessa. Lisäksi hallituksen jäsenille maksettiin 500 (500) euron kokouspalkkio.

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalle maksettiin 1 000 (1 000) euron ja jäsenille 500 (500) euron kokouskohtainen palkkio valiokunnan kokouksista.

Ulkomailla asuville jäsenille kokouskohtaiset palkkiot maksettiin 1 000 (1 000) eurolla korotettuna.

Matkakulut korvattiin laskun mukaan.

Hallituksen jäsenten palkkiot	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Euroa/vuosi		
Hallituksen jäsenet		
Berndt Brunow	120 000	120 000
Juhani Mäkinen	36 000	36 000
Noora Forstén	36 000	36 000
Finn Johnsson	36 000	36 000
Heppu Pentti ¹⁾	30 832	12 000
Kristina Pentti-von Walzel	36 000	36 000
Heikki Rätty	36 000	36 000
Yhteensä	330 832	312 000

¹⁾ Heppu Pentti on ollut konsernin hallituksen jäsen 25.3.2015 alkaen. Vuonna 2014 ja huhtikuuhun 2015 asti hän toimi kahden tytäryhtiön hallituksen jäsenenä.

Hallituksen jäsenten kokouspalkkiot	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Euroa/vuosi		
Hallituksen jäsenet		
Berndt Brunow	5 500	10 000
Juhani Mäkinen	7 500	12 500
Noora Forstén	5 500	10 000
Finn Johnsson	15 000	28 500
Heppu Pentti ¹⁾	4 500	
Kristina Pentti-von Walzel	7 000	13 000
Heikki Rätty	9 500	16 000
Yhteensä	54 500	90 000

¹⁾ 25.3.2015 alkaen

Johdon palkitseminen

Lemminkäisen hallitus päättää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän peruspalkasta ja luontoiseduista sekä lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisesta HR-valiokunnan esityksen pohjalta.

Hallituksen hyväksymän palkitsemispolitiikan mukaan Lemminkäisen johtoon kuuluu toimitusjohtaja, konsernin johtoryhmä, liiketoimintasegmenttien johtoryhmiin kuuluvat ja muut konsernin avainhenkilöt vastuualueen merkittävyyden mukaan. Palkitsemispolitiikan

mukaisesti johdon palkat koostuvat kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmästä ja eläkejärjestelyistä.

Kiinteällä peruspalkalla tarkoitetaan henkilön kuukausittaista rahapalkkaa, joka määräytyy tehtävän vaativuuden sekä tehtävää hoitavan henkilön kokemuksen ja suoriutumisen mukaan.

Palkitsemispolitiikan mukaisten luontaisetujen sisältö vaihtelee maittain. Toimitusjohtajalla ja konsernin johtoryhmällä on käytössään autoetu, matkapuhelinetu ja ravintoetu sekä laajennetut vakuutukset vapaa-ajan tapaturmiin ja matkustamiseen. Ravintoetu on luontoisetuna pääsääntöisesti henkilöillä, joiden työsuhte on alkanut ennen 1.1.2012. Toimitusjohtajalla ja konsernin johtoryhmällä kokonaispalkan käsite kattaa kiinteän peruspalkan ja luontoisedut (ravintoetua lukuun ottamatta).

Lemminkäisen hallitus päättää vuosittain johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen mittarit ja niiden tavoitearvot. Näillä pyritään tukemaan yhtiön strategisten tavoitteiden saavuttamista. Hallitus päättää toimitusjohtajan esityksen pohjalta mittareiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisen sekä palkkioiden määrän.

Lyhyen aikavälin palkitseminen

Johdon lyhyen aikavälin palkitseminen perustuu vuosittaiseen tulospalkkiomahdollisuuteen. Tulospalkkion suuruus riippuu vuoden alussa määriteltujen taloudellisten ja toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta. Lemminkäisen johto on jaettu viiteen tulospalkkioryhmään, jotka määrittelevät kunkin henkilön maksimitulospalkkioprosentin. Henkilön tulospalkkioryhmän määräytyminen perustuu tehtävän vaativuuteen ja liiketoiminnalliseen vaikuttavuuteen.

2015 Vuonna 2015 toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän tulospalkkion suuruus perustui konsernin liikevoittoon sekä muihin taloudellisiin tavoitteisiin sekä tehostamiseen tai muihin kehittämiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseen. Konsernin johtoryhmään kuuluvien liiketoimintasegmenttien johtajien tulospalkkiot perustuivat lisäksi kunkin toimialan liikevoittoon. Tulospalkkiotavoitteiden toteutumista seurattiin puolivuositain. Toimitusjohtajan maksimitulospalkkio oli 80 % ja konsernin johtoryhmän muiden jäsenten maksimitulospalkkio oli 60 % vuotuisesta rahapalkasta.

Osakepalkkiojärjestelmä Kannustinjärjestelmä kaudelle 2013–2015

Vuoden 2012 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä, joka koostuu suoriteperusteisesta

ja ehdollisesta palkkiosta. Ehdollisen palkkion tavoitteena on kannustaa konsernin avainhenkilöitä omistamaan yhtiön osakkeita laajemmin. Hallitus suosittaa, että yhtiön toimitusjohtaja ja konsernin johtoryhmän jäsenet omistavat puolet kaikista järjestelmän perusteella saamistaan osakkeista niin kauan, kunnes heidän osakeomistustensa arvo vastaa heidän puolen vuoden palkkaansa. Tämä omistus tulisi säilyttää työ- tai toimisuhteen voimassaoloajan.

Järjestelmän perusteella maksettavat palkkiot vastaavat yhteensä enintään 700 000 Lemminkäinen Oyj:n osakkeen arvoa (sisältäen myös rahana maksettavan osuuden). Palkkion arvo määräytyy palkkiona maksettavien osakkeiden maksuhetken osakekurssin perusteella. Palkkiona luovutettavat Lemminkäinen Oyj:n osakkeet hankitaan osakemarkkinoilta, jolloin kannustinjärjestelmällä ei ole osakkeen arvoa laimentavaa vaikutusta.

Suoriteperusteinen palkkio

Järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päättää järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa.

Mahdollinen suoriteperusteinen palkkio ansaintajaksolta maksetaan yhtiön osakkeina ja rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa kahden vuoden mittaisen sitouttamisjakson aikana. Mikäli avainhenkilön työ- tai toimisuhte päättyy sitouttamisjakson aikana, on hänen pääsääntöisesti palautettava palkkiona annetut osakkeet yhtiölle vastikkeetta.

Ehdollinen palkkio

Suoriteperusteisen palkkion lisäksi yllä mainituilla avainhenkilöillä on osakeomistuksen ja työ- tai toimisuhteen jatkumisen perusteella mahdollisuus saada järjestelmässä ehdollista palkkiota. Ehdollisen palkkion saaminen edellyttää, että avainhenkilö ennestään omistaa tai hallituksen päättämään päivään mennessä hankkii yhtiön osakkeita hallituksen ennalta päättämän määrän tai osan siitä. Tällöin avainhenkilö saa ehdollisena palkkiona yhden osakkeen jokaista hankkimaansa osaketta kohden, mikäli hänen työ- tai toimisuhtensa on edelleen voimassa ja hän edelleen omistaa osakeostomahdollisuuden alaiset osakkeet ehdollisen palkkion maksuhetkellä. Ehdollisen palkkion ansaintajakso on kalenterivuodet 2013–2015. Ehdollinen palkkio maksetaan huhtikuun 2016 loppuun mennessä yhtiön osakkeina ja rahana.

2015 Ansaintajaksolla 2015 järjestelmän piiriin kuului noin 35 henkilöä.

Suoriteperusteinen palkkio perustui Lemminkäinen-konsernin omavaraisuusasteeseen sekä sijoitetun pääoman tuottoon (ROCE). Palkkio ansaintajaksolta 2015

maksetaan vuonna 2016 osittain yhtiön osakkeina ja osittain rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat laskennalliset verot ja veronluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa sitouttamisjakson aikana, joka päättyy kahden vuoden kuluttua ansaintajakson päättymisestä. Yhtiön toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän jäsenten on omistettava puolet järjestelmän perusteella saamista osakkeista kahden vuoden ajan sitouttamisjakson päättymisen jälkeen.

Ehdollinen palkkio edellyttää, että avainhenkilö omisti tai hankki yhtiön osakkeita hallituksen ennalta päättämän määrän tai osan siitä 30.6.2013 mennessä. Ehdollinen palkkio maksetaan huhtikuun 2016 loppuun mennessä yhtiön osakkeina ja rahana.

Kannustinjärjestelmä kaudelle 2016–2018

Vuoden 2015 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä. Järjestelmän tarkoituksena on yhdistää omistajien ja avainhenkilöiden tavoitteet yhtiön arvon nostamiseksi sekä sitouttaa ohjelmaan osallistuvat henkilöt yhtiöön ja lisätä heidän omistustaan yhtiössä.

Järjestelmässä on kolme ansaintajaksoa, jotka ovat kalenterivuodet 2016, 2017 ja 2018. Yhtiön hallitus päättää kunkin ansaintajakson alussa järjestelmän ansaintakriteerit, niille asetettavat tavoitteet sekä jaettavien osakkeiden määrän ja osallistujat. Jokaisen ansaintajakson mahdollinen palkkio maksetaan neljässä osassa, joista jokainen vastaa 25 prosenttia kokonaispalkkiosta. Palkkioiden maksu tapahtuu ansaintajaksoa seuraavan neljän vuoden aikana. Mikäli ohjelmaan osallistuvan henkilön työ- tai toimisuhte päättyy ansainta- tai maksukauden aikana, hän ei pääsääntöisesti ole oikeutettu maksamattomiin palkkioihin.

Palkkio maksetaan osakkeiden ja rahan yhdistelmänä. Rahana maksettavan osuuden tavoitteena on kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut. Palkkioiden maksua varten Lemminkäinen Oyj voi oman harkintansa mukaan käyttää yhtä tai useampaa seuraavista: uusia liikkeeseenlaskettuja osakkeita, yhtiön nykyisiä omia osakkeita, markkinoilta hankittuja osakkeita tai käteistä.

Noin 110 henkilöä kuuluu vuoden 2016 ansaintajaksolla järjestelmän piiriin. Vuonna 2016 palkkio perustuu Lemminkäinen-konsernin sijoitetun pääoman tuottoon (ROCE).

Järjestelmän perusteella maksettavat palkkiot vastaavat arvoltaan yhteensä enintään 1 200 000 Lemminkäinen Oyj:n osaketta (sisältäen myös rahana maksettavan osuuden).

Hallitus suosittaa, että yhtiön toimitusjohtaja ja konsernin johtoryhmän jäsenet omistavat 50 prosenttia järjestelmän perusteella saamista osakkeista niin kauan, kunnes heidän osakeomistustensa arvo vastaa heidän kuuden kuukauden palkkaansa. Tämä omistus tulisi säilyttää työ- tai toimisuhteen voimassaoloajan.

Muu pitkän aikavälin palkitseminen

Toimitusjohtajalle, konsernin johtoryhmälle ja erikseen nimetyille avainhenkilöille on sovittu vuosille 2016–2018 tulospalkkio, jonka tavoitteena on varmistaa liiketoiminnan jatkuvuus ja tuloksellisuus pitkällä tähtäimellä. Mahdollinen palkkio tulee maksuun vuonna 2016 ja 2018, ja se vastaa yhteensä enintään 15 kuukauden rahapalkkaa. Palkkion maksamisen kriteerinä on muun muassa konsernin rahoitusjärjestelyiden onnistuminen suunnitellulla tavalla.

Eläkejärjestelyt

Vuoden 2010 alusta alkaen toimitusjohtajan ja Lemminkäisen johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytäntöön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina vuosipalkasta.

Toimitusjohtajalla ja konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle 63 vuotta täytettyään.

Toimitusjohtajasopimus

Lemminkäisen toimitusjohtajasopimuksen irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoo sopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 12 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä.

**Johtoryhmän jäsenten palkat ja palkkiot
(ei sisällä toimitusjohtajan palkkaa ja palkkioita)**

	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Euroa/vuosi		
Rahapalkka ¹⁾	1 464 294	2 276 414
Luontoisedut	81 162	111 198
Tulospalkitseminen	127 063	222 329
Eläkejärjestelyt	298 017	496 557
Yhteensä	1 970 535	3 106 498
Osakepalkitseminen (osakkeet, kpl)	11 066	2 269

¹⁾ Sisältää irtisanomisen yhteydessä maksettuja korvauksia.

Toimitusjohtajan palkat ja palkkiot

	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014 ¹⁾
Euroa/vuosi		
Rahapalkka	496 462	1 568 570 ²⁾
Luontoisedut	19 801	20 010
Tulospalkitseminen	42 762	85 608
Eläkejärjestelyt	120 200	261 789
Yhteensä	679 224	1 935 977
Osakepalkitseminen (osakkeet, kpl)	6 782	267

¹⁾ Toimitusjohtajana on toiminut 1.8.2014 lähtien Casimir Lindholm. Hallituksen puheenjohtaja, Berndt Brunow, toimi yhtiön väliaikaisena toimitusjohtajana 2.4.–31.7.2014. Timo Kohtamäen jätettyä yhtiön 2.4.2014.

²⁾ Sisältää irtisanomisen yhteydessä maksettuja korvauksia.

Hallinto › Hallitus

Hallitus

Berndt Brunow

s. 1950, diplomiekonomi

Hallituksen puheenjohtaja vuodesta 2008 ja hallituksen jäsen vuodesta 2002

Nimitysvaliokunnan ja HR-valiokunnan puheenjohtaja

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Juhani Mäkinen

s. 1956, laamanni

Hallituksen jäsen ja varapuheenjohtaja vuodesta 2008

Tarkastusvaliokunnan jäsen

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Noora Forstén

s. 1981, ylioppilas

Hallituksen jäsen vuodesta 2012

Nimitysvaliokunnan ja HR-valiokunnan jäsen

Riippumaton yhtiöstä ja ei-riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista

Finn Johnsson

s. 1946, KTM

Hallituksen jäsen vuodesta 2013

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Heppu Pentti

s. 1979, ylioppilas

Hallituksen jäsen vuodesta 2015

Riippumaton yhtiöstä ja ei-riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista

Kristina Pentti-von Walzel

s. 1978, KTM, VTK

Hallituksen jäsen vuodesta 2007

Nimitysvaliokunnan, HR-valiokunnan ja tarkastusvaliokunnan jäsen

Riippumaton yhtiöstä ja ei-riippumaton merkittävistä osakkeenomistajista

Heikki Rätty

s. 1953, KTM

Hallituksen jäsen vuodesta 2009

Tarkastusvaliokunnan puheenjohtaja

Riippumaton yhtiöstä ja merkittävistä osakkeenomistajista

Lisätietoa hallituksen jäsenistä löytyy verkkosivuiltamme osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Hallinto › Johtoryhmä

Johtoryhmä

Casimir Lindholm

s. 1971, KTM, MBA

Toimitusjohtaja vuodesta 2014, johtoryhmän jäsen vuodesta 2013, konsernin palvelukseen 2013.

Vuosina 2013–2014 Lindholm toimi liiketoimintasegmentin johtajana, vastuualueenaan talonrakentaminen Suomessa. Ennen Lemminkäiselle tuloaan Lindholm toimi Eltel Networksissa toimialajohtajana ja Eltel Networksin Ruotsin toimitusjohtajana.

Robert Blumberg

s. 1974, DI, MBA

Liiketoimintasegmentin johtaja, vastuualueenaan päällystys, kiviainekset, maarakentaminen ja kestävä kehitys. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2015, konsernin palvelukseen 2015.

Blumberg on toiminut aiemmin kansainvälisissä johtotehtävissä Valmet Automotivella sekä Metso Paperilla.

Tania Jarrett

s. 1963, filosofian maisteri

Henkilöstöjohtaja, vastuualueenaan konsernin HR-toiminnot sekä liiketoimintasegmenttien HR-johto päällystyksessä ja infraprojekteissa. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2014, konsernin palvelukseen 2014.

Jarrett on toiminut aiemmin sekä kansainvälisissä että maakohtaisissa HR-johtotehtävissä Microsoft Mobilella ja Nokialla.

Harri Kailasalo

s. 1969, DI, eMBA

Liiketoimintasegmentin johtaja, vastuualueenaan infraprojektit sekä hankinta. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2012, konsernin palvelukseen 1995.

Kailasalo on toiminut useissa eri johtotehtävissä Lemminkäisen infrarakentamisessa, viimeksi liiketoiminta-alueista vastaavana johtajana.

Pauli Mäkelä

s. 1954, DI

Liiketoimintasegmentin johtaja, vastuualueenaan talonrakentaminen Suomessa. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2014, konsernin palvelukseen 1982.

Mäkelä on tehnyt pitkän uran Lemminkäisellä. Hän on toiminut erilaisissa johtotehtävissä Oy Alfred A. Palmberg AB:n, Lemminkäinen Oyj:n ja Lemminkäinen Talo Oy:n palveluksessa.

Ilkka Salonen

s. 1965, KTM

Talous- ja rahoitusjohtaja, vastuualueenaan talous, rahoitus, riskienhallinta, sijoittajasuhteet ja ICT. Johtoryhmän jäsen vuodesta 2014, konsernin palvelukseen 2014.

Ennen Lemminkäiselle tuloaan Salonen on toiminut erilaisissa talouden ja rahoituksen johtotehtävissä, viimeksi Neste Oilin talousjohtajana.

Lisätietoa johtoryhmän jäsenistä löytyy verkkosivuiltamme osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Riskit ja epävarmuustekijät

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoimintaa, jotta merkittävimmät strategiset, operatiiviset, taloudelliset ja vahinkoriskit tunnistetaan, analysoidaan, arvioidaan ja hallitaan ennakoivasti. Riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa konsernin strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen parhaalla mahdollisella tuloksella sekä turvata toiminta myös muuttuvissa olosuhteissa.

Riskienhallintamme perustuu hallituksen hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan. Hallitus määrittelee konsernin riskinottohalun ja –kantokyvyn strategia- ja vuosisuunnitteluprosessin yhteydessä sekä erikseen tekemiensä päätösten kautta. Arvioimme myös kuukausittain maksuvalmiutta huomioimalla kassavirta- ja riskiennusteet. Hallituksen tarkastusvaliokunta seuraa konsernin riskienhallinnan riittävyyttä ja tehokkuutta vuosisuunnitelman mukaisesti.

Riskienhallinnan toteuttamisesta vastaa konsernin toimitusjohtaja. Konsernin johtoryhmän jäsenet vastaavat riskienhallinnan jalkautumisesta omilla vastuualueillaan. Konsernin johtoryhmä seuraa riskienhallinnan toteutumista säännöllisesti. Jokainen Lemminkäisen työntekijä vastaa omaan työhönsä liittyvien riskien tunnistamisesta sekä niiden ilmoittamisesta esimiehille.

Koulutamme henkilöstöämme toteuttamaan riskienhallintaa järjestelmällisesti ja tehokkaasti. Järjestämme koulutusta laki- ja sopimusasioista, minkä lisäksi konsernilla on yksityiskohtaisempia ohjeistuksia eri osa-alueille, kuten kilpailuoikeus ja sisäpiiriasiat. Valvomme ohjeiden noudattamista osana operatiivista toimintaa ja johtamista.

Merkittävimmät riskit

Strategiset riskit

Globaalin talouden ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuus saattaa vaikuttaa haitallisesti Lemminkäisen toimintaan, tulokseen, taloudelliseen asemaan ja pääoman lähteisiin. Etenkin Suomessa liiketoimintamme on riippuvainen uudisrakentamisen syklisyydestä. Hallinnoimme tämäläisiä riskejä rakenteellisesti hajauttamalla liiketoimintaamme Skandinaviaan, Baltian maihin ja Venäjälle.

Muutosjohtamisella, rekrytointien onnistumisella sekä osaavalla ja motivoituneella henkilöstöllä on tärkeä rooli tavoitteiden mukaisen tuloksellisen sekä liiketoimintaa säättävien lakien ja asetusten ja hyvien liiketoimintatapojen mukaisen toiminnan varmistamisessa. Liiketoimintasegmentit kehittävät toimintamallejaan

ketteryden, kustannustehokkuuden ja toiminnan yhdenmukaisuuden kasvattamiseksi.

Venäjällä heikentynyt taloustilanne, ruplan kurssivaihtelut ja pitkittynyt poliittinen epävarmuus tai EU:n ja Venäjän välisten pakotteiden merkittävä kärjistyminen voivat vaikuttaa negatiivisesti liiketoimintaamme. Lisäksi Venäjän poliittinen kulttuuri, lainsäädäntö ja sen tulkinta ja viranomaiskäytännöt verrattuna Suomeen sekä oikeusjärjestelmän, hallintomenettelyjen ja lainvalvonnan mekanismien tulkinnan epävarmuus ja muutokset voivat aiheuttaa merkittäviä riskejä. Olemme tehostaneet Venäjän asuntomyyntiämme, ja pitääksemme riskitasomme kohtuullisena emme toistaiseksi aloita Venäjällä uusia omaperusteisia rakennuskohteita.

Lainsäädännölliset ja poliittiset muutokset voivat vaikuttaa markkinoiden kehittymiseen ja siten liiketoimintamme kannattavuuteen. Seuraamme ja analysoimme toimintaympäristöämme jatkuvasti, panostamme hyvän liiketavan periaatteiden ja hallinto- ja ohjausjärjestelmien ylläpitoon ja jalkauttamiseen sekä ohjeistamme ja koulutamme työntekijöitämme.

Operatiiviset riskit

Omaperusteisiin asunto- ja toimitilarakennusprojekteihin liittyy myynti- ja hintariskejä, sillä markkinatilanne jatkuu haastavana ja vastaamme näissä hankkeissa koko toteutuksesta tonttien hankinnasta alkaen. Tavoitteemme on hallita ja seurata aktiivisesti riskiä, joka liittyy valmiiden myymättömien asuntojen ja muiden omaisuusserien sitomaan pääomaan.

Huomioimme markkinamuutokset ja –riskit arvioidessamme uusien omaperusteisten kohteiden aloituksia. Aloitamme uusia asuntokohteita vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Valmiiden myymättömien asuntojen määrä pidetään mahdollisimman pienenä. Omaperusteiset toimitilakohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää myyntiriskiä.

Lemminkäisen liiketoiminnan tulos riippuu onnistuneesta

lupa-, sopimus- ja projektinhallinnasta, johon sisältyy riskejä esimerkiksi liittyen projektien hinnoitteluun, resurssien käyttöön, projektien suunnitteluun ja aikataulutukseen, kykyyn hankkia raaka-aineet kilpailukykyiseen hintaan, kustannusten hallintaan, muutosten hallintaan sekä korvausvaateiden käsittelyyn. Lisäksi projekteihin liittyvät oikeudenkäynnit saattavat vaikuttaa negatiivisesti taloudelliseen tulokseemme. Kehitämme jatkuvasti sopimussosaamistamme sekä projektinhallintakäytäntöjämme tarjous- ja toteutusvaiheessa. Lisäksi uusimme projektiseurannan järjestelmiä ja ohjauksalleja.

Raaka-aineiden hinnanvaihtelulla voi olla tulosvaikutuksia. Lemminkäisen suurin yksittäinen hankittava raaka-aine on bitumi, jonka hinta määräytyy pitkälti öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Hallinnoimme bitumin hintariskiä sopimusehdoilla ja johdannaisilla.

Lisäksi muutokset säätilassa voivat aiheuttaa vaihtelua tulonmuodostukseen. Etenkin päällystys-segmenttiin kuuluvien päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen sääolosuhteet vaikuttavat merkittävästi, mikä saattaa vaikuttaa yhtiön tulokseen ja sen ajoittumiseen.

Liiketoiminnan kehittyessä tarvitsemme myös uudenlaista osaamista. Kehitys- ja liiketoimintaprojektien menestykseen vaikuttavat suuresti osaavan henkilöstön saatavuus ja sitoutuneisuus. Lisäksi Lemminkäisen suunnanmuutos edellyttää muutosjohtamisen osaamista. Hallinnoimme näitä riskejä esimiestyön tukemisella ja kouluttamisella sekä panostamalla mahdollisuuden mukaan nykyisten työntekijöiden osaamisen kehittämiseen ja työmotivaation kasvattamiseen.

Taloudelliset riskit

Lemminkäinen altistuu toiminnassaan aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvonalentumisriskille sekä rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat rahoituksen hankinta-, likviditeetti-, valuuttakurssi-, korko- ja luottoriski. Rahoitusriskien hallinta perustuu yhtiön rahoituspolitiikkaan,

joka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Ulkoiset tapahtumat voivat vaikuttaa negatiivisesti myös rahoituksen saatavuudessa, kustannuksissa ja/tai takaisinmaksusuunnitelmissa.

Tavoitteenamme on turvata rahoituksen saatavuus, optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä suojataan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Tarvittaessa transaktioriskejä suojataan valuuttalainojen ja -johdannaisten avulla. Vuonna 2015 liikevaihdostamme noin 34 % muodostui muissa toiminnallisissa valuutoissa kuin euroissa, joista keskeisimmät ovat Norjan, Ruotsin ja Tanskan kruunut sekä Venäjän rupla. Emme suojaa translaatoriskiä. Suurin osa oman pääomamme muuntoeroriskistä kohdistuu Venäjän liiketoimintoihin.

Vahinkoriskit

Seuraamme ympäristövaikutusiamme säännöllisesti ja pyrimme jatkuvasti pienentämään niitä muun muassa kehittämällä tuotantotapoja ja optimoimalla kuljetuksia. Toimintaohjeemme, toimintajärjestelmien noudattaminen ja henkilöstön koulutus edesauttavat ympäristöriskien hallintaa.

Työturvallisuuteen liittyviä riskejä hallitsemme kouluttamalla henkilöstöä säännöllisesti ja panostamalla turvallisuushavaintojen raportointiin. Lemminkäisen hallitus sekä konsernien ja segmenttien johtoryhmät seuraavat työturvallisuuden kehitystä säännöllisesti.

Myös henkilö- ja tietoturvaan sekä IT-järjestelmiin liittyvät vahingot ja onnettomuudet voivat aiheuttaa meille vahinkoriskejä. Hallitsemme niitä poikkeustilanteita varten tehdyillä suunnitelmilla. Uusien IT-järjestelmien käyttöönottoon liittyy myös riskejä, joita hallitsemme huolellisella suunnittelulla ja koulutuksella.

Oikeudenkäynnit

Yksittäisen riskin muodostavat asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvausoikeudenkäynnit sekä syte ympäristörikkomuksesta, joka liittyy kierrätysasfaltin käyttömääriin asfalttimassan tuotannossa. Lisätietoa oikeudenkäynneistä ja niihin liittyvistä vaatimuksista löytyy [hallituksen toimintakertomuksesta](#) ja verkkosivuiltamme osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Lisätietoa riskeistä ja riskienhallinnasta

Julkaisemme ajantasaisen arviomme oleellisimmista

riskeistä osavuosisikatsauksissa ja tilinpäätöstiedotteessa, jotka löytyvät verkkosivuiltamme osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Lisätietoa rahoitusriskeistä ja niiden hallinnasta löytyy [konsernitilinpäätöksestä](#).

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Konsernin avainluvut

Hallituksen toimintakertomus

Konsernin avainluvut

Avainluvut, IFRS	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	1 879,0	2 044,5	-165,5
Päällystys	874,5	907,5	-33,0
Infraprojektit	263,1	286,0	-22,9
Suomen talonrakentaminen	537,8	539,0	-1,2
Venäjän toiminnot	136,7	196,1	-59,4
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit	66,8	115,9	-49,1
Liikevoitto, milj. euroa	37,3	36,3	1,0
Päällystys	16,9	32,2	-15,3
Infraprojektit	11,8	7,2	4,6
Suomen talonrakentaminen	12,9	9,3	3,6
Venäjän toiminnot	2,9	19,7	-16,8
Muut toiminnot	-7,2	-32,2	25,0
Liikevoitto-%	2,0	1,8	
Päällystys	1,9	3,5	
Infraprojektit	4,5	2,5	
Suomen talonrakentaminen	2,4	1,7	
Venäjän toiminnot	2,1	10,1	
Tulos ennen veroja, milj. euroa	16,7	-1,7	18,4
Jatkuvien toimintojen tulos, milj. euroa	7,2	-5,0	12,2
Katsauskauden tulos, milj. euroa	7,2	18,1	-10,9
Jatkuvien toimintojen osakekohtainen tulos, euroa	-0,15	-0,68	0,53
Katsauskauden osakekohtainen tulos, euroa	-0,15	0,40	-0,55
Liiketoiminnan rahavirta, milj. euroa	106,6	-48,4*	155,0

* Liiketoiminnan rahavirta sisältää asfalttikartelliin liittyviä Q1/2014 maksettuja vahingonkorvauksia 59,7 milj. euroa.

Avainluvut, IFRS	31.12.2015	31.12.2014	Muutos
Tilaukanta, milj. euroa	1 180,3	1 456,1	-275,8
Sidottu pääoma, milj. euroa	474,8	590,4	-115,6
Taseen loppusumma, milj. euroa	1 035,5	1 257,8	-222,3
Korollinen nettovelka, milj. euroa	126,8	213,6	-86,8
Omavaraisuusaste, % *	40,6	37,1	
Nettovelkaantumisaste, % **	33,6	51,8	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROI, liukuva 12 kk, % ***	10,2	13,5	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk, % ****	5,3	4,5	

* Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 28,6 % ja 12/2014: 24,6 %.

** Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 89,6 % ja 12/2014: 128,4 %.

*** Sisältää lopetettujen toimintojen tulosvaikutuksen.

**** Laskentakaava: Liikevoitto, liukuva 12 kk / (Oma pääoma (kvartaalien keskiarvo) + korolliset velat (kvartaalien keskiarvo)) x 100

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Strategia

Strategia

Strategia vuosille 2016–2019

Lemminkäinen tarkensi lokakuussa 2015 strategiaansa vuosille 2016–2019. Yhtiö pyrkii jatkuvasti parantamaan tulostaan ja kasvattamaan omistaja-arvoaan vahvistamalla tasettaan ja kehittämällä kilpailukyysisempiä toimintamalleja sekä kasvamalla kannattavasti infraprojekteissa Pohjois-Euroopassa.

Yhtiö arvioi, että infraprojektien näkymät ovat hyvät etenkin Norjassa ja Ruotsissa, joissa valtiolliset pitkän aikavälin ohjelmat ulottuvat yli hallituskausien. Päälylystyksessä tavoitteena on parantaa kilpailukykyä kaikilla markkinoilla virtaviivaistamalla toimintamallia ja tehostamalla prosesseja. Suomen talonrakentamisessa toiminnan keskittämistä

kasvukeskuksiin jatketaan. Venäjällä taloudellinen tilanne on edelleen epävakaa. Pitääkseen riskitasonsa maltillisena Lemminkäinen on päättänyt toistaiseksi olla aloittamatta uusia omaperusteisia asuinrakennuskohteita Venäjällä, mutta jatkaa neuvottelu-urakointia talonrakentamisessa. Venäjällä päälylystyksessä kasvua haetaan etenkin erityisurakoista.

Lemminkäinen päivitti myös taloudellisia tavoitteitaan. Vuoden 2019 lopussa tavoitteena on yli 15 prosentin ROCE, joka vastaa aiempaa 18 prosentin ROI-tavoitetta. Uudeksi tavoitteeksi yhtiö on asettanut yli 4 prosentin liikevoiton. Omavaraisuustavoite, yli 35 prosenttia, säilyy muuttumattomana.

Taloudellinen tavoite	Tavoitetaso	Toteuma 2015	Toteuma 2014	Toteuma 2013
Vanha: Sijoitetun pääoman tuotto, ROI *, %	18 % yli syklin (15 % vuoden 2016 lopussa)	10,2	13,5	-9,4
Uusi: Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE **, %	15 % vuoden 2019 lopussa	5,3	4,5	-10,8
Uusi: Liikevoittoprosentti, %	Yli 4 % vuoden 2019 lopussa	2,0	1,8	-4,4
Omavaraisuusaste***, %	vähintään 35 %	40,6	37,1	27,3
Osingonmaksu, %	vähintään 40 % tilikauden tuloksesta	38,5****	0	0

* Sisältää lopetettujen toimintojen tulosvaikutuksen

** Laskentakaava: Liikevoitto, liukuva 12 kk / (Oma pääoma (kvartaalien keskiarvo) + korolliset velat (kvartaalien keskiarvo)) x 100

*** Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 28,6 % ja 12/2014: 24,6 %.

**** Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Liiketoiminnan kehitys

Liiketoiminnan kehitys

Liikevaihto

Liikevaihto segmentteittäin	1–12/2015	1–12/2014	Muutos
Päälylystyys, milj. euroa	874,5	907,5	-33,0
Infraprojektit, milj. euroa	263,1	286,0	-22,9
Suomen talonrakentaminen, milj. euroa	537,8	539,0	-1,2
Venäjän toiminnot, milj. euroa	136,7	196,1	-59,4
Muut toiminnot ja konsernieliminoinnit, milj. euroa	66,8	115,9	-49,1
Konserni yhteensä, milj. euroa	1 879,0	2 044,5	-165,5

Vuoden 2015 liikevaihto laski ja oli 1 879,0 milj. euroa (2 044,5). Liikevaihto laski kaikissa segmenteissä. Eniten liikevaihto laski Venäjän toiminnoissa, jossa vuonna 2015 valmistui yksi omaperusteinen asuntokohde, kun vuonna 2014 kohteita valmistui kaksi. Myös Venäjän talonrakentamisen urakointia vähennettiin edellisvuodesta. Muiden toimintojen liikevaihdon lasku johtuu Ruotsin talonrakentamisliiketoiminnan myynnistä vuoden kolmannella neljänneksellä. Valuuttakurssimuutosten

vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -67,2 milj. euroa vertailukauteen nähden. Liikevaihdosta 60 % (52) tuli Suomesta, 27 % (32) Skandinaviasta, 7 % (10) Venäjältä ja 6 % (6) muista maista.

Liikevoitto

Liikevoitto segmentteittäin	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Päällystys, milj. euroa	16,9	32,2	-15,3
Infraprojektit, milj. euroa	11,8	7,2	4,6
Suomen talonrakentaminen, milj. euroa	12,9	9,3	3,6
Venäjän toiminnot, milj. euroa	2,9	19,7	-16,8
Toimialat yhteensä, milj. euroa	44,5	68,5	-24,0
Muut toiminnot, milj. euroa	-7,2	-32,2	25,0
Konserni yhteensä, milj. euroa	37,3	36,3	1,0

Liikevoitto-% segmentteittäin	1-12/2015	1-12/2014
Päällystys, %	1,9	3,5
Infraprojektit, %	4,5	2,5
Suomen talonrakentaminen, %	2,4	1,7
Venäjän toiminnot, %	2,1	10,1
Konserni yhteensä, %	2,0	1,8

Konsernin liikevoitto vuonna 2015 oli 37,3 milj. euroa (36,3). Liikevoittoprosentti oli 2,0 (1,8). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevoittoon oli -0,5 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Liikevoitto kasvoi infraprojekteissa ja Suomen talonrakentamisessa, mutta heikentyi päällystyksessä ja Venäjän toiminnoissa. Infraprojektien kannattavuus kehittyi myönteisesti kaikissa maissa, lukuun ottamatta Ruotsia, jossa vertailukautta alhaisemmat volyymit heikensivät tulosta. Infraprojektien vertailukausi sisälsi 3 milj. euron alaskirjauksen asiakkaan ajaututtua konkurssiin. Suomen talonrakentamisen tulosta tuki pääkaupunkiseudun hyvä tulos sekä kannattavuuden paraneminen muualla Suomessa. Päällystysliiketoiminnan liikevoiton pieneneminen johtui pääosin

Norjan vertailukautta heikommasta tuloksesta, Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan myynnistä sekä maarakennuksen yksittäisten projektien kateheikennyksistä Suomessa. Venäjän toimintojen liikevoitto laski vertailukaudesta. Vuonna 2015 valmistui yksi omaperusteinen asuntokohde, kun vertailuvuonna kohteita valmistui kaksi. Koko vuoden liikevoittoa heikensi myös alaskirjaus liittyen yhtiön päätökseen luopua suunnitteilla olleesta Ilmatar-hankkeesta, minkä euromääräinen vaikutus katsauskauden lopussa oli 12,9 milj. euroa. Muiden toimintojen tulosta paransivat pääasiassa yhtiön kiinteisiin kuluihin kohdistuneet säästötoimenpiteet.

Tilaukanta

Tilaukanta ja saadut tilaukset	Tilaukanta 31.12.2015	Tilaukanta 31.12.2014	Muutos	Saadut tilaukset 1-12/2015	Saadut tilaukset 1-12/2014	Muutos
Päällystys, milj. euroa	225,0	334,3	-109,3	558,3	685,2	-126,9
Infraprojektit, milj. euroa	187,8	214,5	-26,7	173,8	99,2	74,6
Suomen talonrakentaminen, milj. euroa	760,6	687,1	73,5	569,2	599,0	-29,8
Venäjän toiminnot, milj. euroa	7,0	86,4	-79,4	22,8	54,9	-32,1
Muut toiminnot, milj. euroa		133,8	-133,8	93,3	89,0	4,3
Konserni yhteensä, milj. euroa	1 180,3	1 456,1	-275,8	1 417,4	1 527,4	-110,0
- josta myymätön osuus	156,1	188,7	-32,6			

Konsernin tilaukanta vuoden lopussa oli 1 180,3 milj. euroa (1 456,1). Uusien tilausten määrä tammi-joulukuussa 1 417,4 milj. euroa (1 527,4).

Päällystys-segmentin vertailukauden tilaukanta sisältää yhtiön myymän teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan Norjassa, mikä selittää tilaukannan muutoksen. Infraprojektien tilaukanta laski vertailukaudesta. Suomen talonrakentamisen tilaukanta kasvoi. Venäjällä uusia talonrakentamisen omaperusteisia hankkeita ei strategian mukaisesti käynnistetty vuonna 2015. Muiden toimintojen tilaukannan muutos johtuu Ruotsin talonrakentamisen liiketoiminnan myynnistä.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Tase, rahoitus ja rahavirta

Tase, rahoitus ja rahavirta

Tase ja rahoitus	31.12.2015	31.12.2014	Muutos
Taseen tunnusluvut			
Omavaraisuusaste, % *	40,6	37,1	
Nettovelkaantumisaste, % **	33,6	51,8	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROI, liukuva 12kk, %***	10,2	13,5	
Sijoitetun pääoman tuotto, ROCE, liukuva 12 kk, % ****	5,3	4,5	
Sijoitettu pääoma, milj. euroa	632,3	760,3	-128,0
Sidottu pääoma, milj. euroa	474,8	590,4	-115,6
Nettokäyttöpääoma, milj. euroa	258,7	335,1	-76,4
Rahoitusasema ja likviditeetti			
Korollinen velka	254,7	347,8	-93,1
- josta pitkäaikaista velkaa	123,1	139,5	-16,4
- josta lyhytaikaista velkaa	131,6	208,3	-76,7
Likvidit varat, milj. euroa	127,9	134,2	-6,3
Korollinen nettovelka, milj. euroa	126,8	213,6	-86,8
Käyttämättömiä sitovia luottolimiittejä, milj. euroa	185,0	185,0	0
Käyttämättömiä tililimiittisopimuksia, milj. euroa	12,3	33,2	-20,9

* Omavaraisuusaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 28,6 % ja 12/2014: 24,6 %.

** Nettovelkaantumisaste, mikäli hybridilainat käsiteltäisiin vieraana pääomana: 12/2015: 89,6 % ja 12/2014: 128,4 %.

*** Sisältää lopetettujen toimintojen tulosvaikutuksen.

**** Laskentakaava: Liikevoitto, liukuva 12 kk / (Oma pääoma (kvartaalien keskiarvo) + korolliset velat (kvartaalien keskiarvo)) x 100

Taseen loppusumma 31.12.2015 oli 1 035,5 milj. euroa (1 257,8), josta oman pääoman määrä oli 377,6 milj. euroa (412,5). Oma pääoma sisältää 111,6 milj. euroa (138,4) hybridilainaa. Yhtiö toteutti vuoden toisella neljänneksellä vuonna 2012 liikkeeseen lasketun 70 miljoonan euron hybridilainan osittaisen takaisinoston ostamalla velkakirjoja takaisin käteisellä yhteensä 27,1 miljoonan euron nimellisarvosta. Jäljelle jäävä 42,9 miljoonan euron hybridilaina yhtiöllä on oikeus lunastaa takaisin maaliskuussa 2016. Vuonna 2014 liikkeeseen lasketun 70 miljoonan euron hybridilaina yhtiöllä on oikeus lunastaa takaisin maaliskuussa 2018.

Konsernin sidottu pääoma 31.12.2015 oli 474,8 milj. euroa (590,4). Muutos edellisvuoteen johtuu investointien vähentämisestä, aineellisten hyödykkeiden myynneistä sekä nettokäyttöpääoman pienenemisestä. Nettokäyttöpääoma kauden lopussa oli 258,7 milj. euroa (335,1). Nettokäyttöpääomaa pienensivät mm. asuntoaloitusten vähentäminen Venäjällä ja Suomessa, laskutuksen tehostuminen, factoringin lisääntyne käyttö sekä varastojen kierron tehostaminen päällystys-segmentissä.

Korollinen velka kauden lopussa oli 254,7 milj. euroa (347,8) ja korollinen nettovelka 126,8 milj. euroa (213,6). Vahva liiketoiminnan rahavirta on vaikuttanut myönteisesti nettovelkaan. Velkaa on vähennetty myös myymällä omaisuuseriä. Pitkäaikaisen korollisen velan osuus lainasalkussa kauden lopussa oli 48 % (40). Likvidit varat olivat 127,9 milj. euroa (134,2). Yhtiön korollisesta

velasta 104,1 milj. euroa (127,1) oli vaihto-omaisuusyhtiöiden velkoja, 99,7 milj. euroa (99,6) joukkovelkakirjalainoja, 13,1 milj. euroa (63,4) yritystodistuksia, 34,8 milj. euroa (50,2) rahoitusleasingvelkoja ja 3,0 milj. euroa (7,5) muita rahoitusvelkoja. Lisäksi yhtiöllä oli kauden päättyessä käyttämättä sitovia luottolimiittejä 185,0 milj. euroa (185,0) ja tililimiittisopimuksia 12,3 milj. euroa (33,2). Korollisista veloista 55 % (41) oli sidottu kiinteään korkoon.

Nettorahoituskulut laskivat ja olivat tammi–joulukuussa 20,6 milj. euroa (37,9). Rahoituskuluja pienensivät mm. vertailukautta alhaisemmat korkokulut ja valuuttasuojauksenkustannukset. Lisäksi vertailukauden lukuja rasittivat mm. vuoden kolmannella neljänneksellä tehty 7 miljoonan euron alaskirjaus lainasaamisesta liittyen Lemcon Networksin Amerikan liiketoimintakauppaan sekä uudelleen neuvoteltujen luottolimiittien kustannukset ja korkojohdannaisten negatiiviset arvostukset laskeneiden korkojen seurauksena. Hybridilainojen korkokuluja ei kirjata tuloslaskelman rahoituskuluihin, vaan niiden vaikutus näkyy osakekohtaisessa tuloksessa sekä oman pääoman muutoksessa.

Liiketoiminnan rahavirta tammi–joulukuussa 106,6 milj. euroa (-48,4). Tammi–joulukuun rahavirtaa vahvistivat muutokset käyttöpääomassa. Yhtiö on mm. sopeuttanut asuntotuotantoaan Venäjällä ja tehostanut laskutustaan. Vertailukauden (Q1/2014) rahavirtaan sisältyy 59,7 milj. euroa maksettua vahingonkorvauksia asfalttikartelliin

liittyen.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Liiketoimintasegmentit

Liiketoimintasegmentit

Raportointirakenteen muutos vuonna 2016

Strategian tarkennuksen myötä päällystys-segmentin projektimuotoinen liiketoiminta, kuten maarakentaminen, siirrettiin 1. tammikuuta 2016 alkaen infraprojektit-segmenttiin.

Vuoden 2016 alusta alkaen päällystys-segmentti sisältää päällystys- ja kiviainesliiketoiminnan ja infraprojektit-segmentti kalliorakentamisen sekä maa- ja insinöörirakentamisen. Raportoivat liiketoimintasegmentit pysyvät samoina ja ovat: päällystys, infraprojektit, Suomen talonrakentaminen ja Venäjän toiminnot.

Yhtiö julkistaa uuden raportointirakenteen mukaiset pro forma -luvut vuodelta 2015 vuoden 2016 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana.

Päällystys-segmentin avainluvut	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	874,5	907,5	-33,0
Liikevoitto, milj. euroa	16,9	32,2	-15,3
%:a liikevaihdosta	1,9	3,5	
Saadut tilaukset, milj. euroa	558,3	685,2	-126,9
Tilaukanta, milj. euroa *	225,0	334,3	-109,3
Liiketoimintaan sidottu pääoma, milj. euroa *	231,2	262,1	-30,9

* kauden lopussa

Liikevaihto tammi-joulukuussa oli 874,5 milj. euroa (907,5). Liikevaihdosta 45 % (43) tuli Suomesta, 43 % (44) Skandinaviasta ja 12 % (13) Baltian maista. Liikevoitto oli 16,9 milj. euroa (32,2). Liikevoiton pieneneminen johtui Norjan vertailukautta heikommasta tuloksesta, Norjan teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan myynnistä sekä maarakennuksen yksittäisten projektien kateheikennyksistä Suomessa. Tulosta tukivat vertailukautta paremmat tulokset Suomen, Ruotsin ja Baltian maiden päällystysliiketoiminnassa. Päällystys-segmentin vertailukauden tilaukanta sisältää yhtiön myymän teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan Norjassa, mikä selittää tilaukannan muutoksen.

Infraprojektit-segmentin avainluvut	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	263,1	286,0	-22,9
Liikevoitto, milj. euroa	11,8	7,2	4,6
%:a liikevaihdosta	4,5	2,5	
Saadut tilaukset, milj. euroa	173,8	99,2	74,6
Tilaukanta, milj. euroa *	187,8	214,5	-26,7
Liiketoimintaan sidottu pääoma, milj. euroa *	1,2	-0,9	2,1

* kauden lopussa

Päällystys

Toimintaympäristö

Bitumin halpeneminen ja sen myötä päällysteiden yksikköhintojen lasku lisäsivät kysyntää etenkin Suomessa. Kasvukeskusten infrahankkeet ylläpitivät maarakentamisen ja kiviainestoiminnan kysyntää. Ruotsissa ja Norjassa teiden rakennus- ja perusparannusurakat lisäsivät päällystykseen kysyntää. Tanskassa kilpailutilanne on tiukka, ja julkisten investointien pieneneminen laski päällystysvolyymeja. Baltiassa markkinatilanne pysyi vakaana.

Lemminkäinen tuotti tammi-joulukuussa 6,5 miljoonaa tonnia asfalttia (6,3).

Infraprojektit

Toimintaympäristö

Kaupungistuminen ja investoinnit energiainfrastruktuuriin lisäsivät vaativan infrarakentamisen kysyntää. Etenkin Ruotsissa ja Norjassa markkina on vahva, ja maissa on käynnissä tai suunnitteilla useita suuria hankkeita. Suomessa rakentamista tukivat vaativan infrarakentamisen hankkeet kasvukeskuksissa. Baltian maissa markkinatilanne oli vakaa.

Liikevaihto tammi–joulukuussa oli 263,1 milj. euroa (286,0). Liikevaihdosta 73 % (59) tuli Suomesta, 18 % (37) Skandinaviasta, 5 % (3) Baltian maista ja 4 % (1) muista maista. Liikevoitto parani ja oli 11,8 milj. euroa (7,2). Liikevoitto kasvoi eniten Suomessa suurten hankkeiden hyvän projektinhallinnan ansiosta. Kannattavuus kehittyi myönteisesti myös muissa maissa, lukuun ottamatta Ruotsia, jossa vertailukautta alhaisemmat volyymit heikensivät tulosta. Vertailukauden liikevoittoa heikensi 3 milj. euron alaskirjaus asiakkaan ajaututtua konkurssiin. Liiketoimintaan sidottu pääoma oli katsauskauden päättyessä 1,2 milj. euroa (-0,9).

Suomen talonrakentaminen -segmentin avainluvut	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	537,8	539,0	-1,2
Liikevoitto, milj. euroa	12,9	9,3	3,6
%:a liikevaihdosta	2,4	1,7	
Saadut tilaukset, milj. euroa	569,2	599,0	-29,8
Tilaukset, milj. euroa *	760,6	687,1	73,5
Liiketoimintaan sidottu pääoma, milj. euroa *	274,8	303,7	-28,9

* kauden lopussa

Liikevaihto tammi–joulukuussa oli 537,8 milj. euroa (539,0). Liikevaihto kasvoi pääkaupunkiseudulla, mutta laski muualla Suomessa. Liikevoitto parani vertailukaudesta ja oli 12,9 milj. euroa (9,3). Tulosta tuki pääkaupunkiseudun hyvä tulos sekä kannattavuuden paraneminen muualla Suomessa. Koko vuoden tulosta rasittivat vuoden toiselle neljännekselle kirjatut yli 5 milj. euron kuluerät, jotka muodostuivat mm. ei-strategisten tonttien myyntitappioista ja takuukorjaustöihin liittyvistä varauksista. Vertailukauden tulosta rasitti vanhan työyhteisöliittymän noin 4 milj. euron alaskirjaus, mutta samalla sitä tuki mittavan asunto- ja toimitilahankkeen valmistuminen Helsingin Töölönlahdella.

Lemminkäisen asuntotuotanto (omaperusteinen ja neuvottelu-urakointi)	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Aloitukset, kpl	1 253	1 410	-157
- joista omaperusteisia, kpl	693	979	-286
Valmistuneet, kpl	1 236	1 363	-127
- joista omaperusteisia, kpl	859	1 088	-229
Myydyt, kpl	1 377	1 280	97
- joista omaperusteisia, kpl	817	849	-32
Sijoittajamyynnin osuus, %	51	47	
Rakenteilla kauden lopussa, kpl	1 388	1 362	26
- joista myymättömiä, kpl *	464	522	-58
Valmiit myymättömät kauden lopussa, kpl	283	336	-53
Tonttivarannon tasearvo kauden lopussa, milj. euroa	105,3	105,4	-0,1
Kilpailu-urakoidut aloitukset, kpl	542	244	298

* kauden lopussa

Venäjän toiminnot Toimintaympäristö

Venäjällä toimintaympäristö pysyi epävakaana. Kuluttajien ostovoima on heikentynyt inflaation nousun myötä. Asuntomarkkinoiden kilpailu on kiristynyt ja lainojen

Suomen talonrakentaminen

Toimintaympäristö

Talonrakentamisen markkinatilanne pysyi vakaana vuonna 2015. Asuntotuotanto painottui edelleen pieniin asuntoihin kasvukeskuksissa. Asuntorahastojen aktiivisuus on säilynyt korkeana, ja sijoittajamyynti paikkasi heikentyneitä kuluttajamyyniä. Liike- ja toimitilarakentaminen etenkin pääkaupunkiseudun ulkopuolella oli edelleen vähäistä.

Epävarmassa taloustilanteessa omaperusteisten asuntojen aloituksia vähennettiin vuonna 2015 ja asuntomyyniä tehostettiin etenkin valmiiden asuntojen osalta. Katsauskauden lopussa valmiiden myymättömien asuntojen määrä oli vertailukautta pienempi, 283 asuntoa (336). Liiketoimintaan sidotun pääoman määrä laski, ja oli 274,8 milj. euroa (303,7).

Vuonna 2016 omaperusteisia kohteita valmistuu vuotta 2015 vähemmän, ja valmistumiset painottuvat loppuvuoteen.

käsittelyajat ovat pidentyneet. Suurten väylien rakennus- ja korjaushankkeet ylläpitivät päällystysten kysyntää.

Venäjän toiminnot -segmentin avainluvut	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Liikevaihto, milj. euroa	136,7	196,1	-59,4
Liikevoitto, milj. euroa	2,9	19,7	-16,8
%:a liikevaihdosta	2,1	10,1	
Saadut tilaukset, milj. euroa	22,8	54,9	-32,1
Tilaukanta, milj. euroa *	7,0	86,4	-79,4
Liiketoimintaan sidottu pääoma, milj. euroa *	35,0	68,4	-33,4

* kauden lopussa

Liikevaihto tammi–joulukuussa oli 136,7 milj. euroa (196,1) ja liikevoitto 2,9 milj. euroa (19,7). Valuuttakurssimuutosten vaikutus euromääräiseen liikevaihtoon oli -45,6 milj. euroa ja liikevoittoon -1,0 milj. euroa vertailukauteen nähden.

Liikevaihto ja liikevoitto laskivat, koska vuoden aikana valmistui yksi omaperusteinen asuntokohde ja vertailukaudella kaksi, mikä näkyy valmistuneiden ja myytyjen asuntojen määrän laskuna. Myös talonrakentamisen urakointia vähennettiin vertailukaudesta. Päällystyksessä kannattavuus on parantunut paremman urakportfolion ansiosta. Segmentin koko vuoden liikevoittoa heikensi

alaskirjaus liittyen yhtiön päätökseen luopua suunnitteilla olleesta Ilmatar-hankkeesta. Katsauskauden lopussa alaskirjauksen euromääräinen vaikutus oli 12,9 milj. euroa. Pitääkseen riskitasonsa maltillisena Lemminkäinen on strategiansa mukaisesti päättänyt toistaiseksi olla aloittamatta uusia omaperusteisia asuinrakennuskohteita Venäjällä.

Tilaukanta katsauskauden lopussa oli 7,0 milj. euroa (86,4), josta suurin osa on päällistykseen tilaukanta. Hyvin sujunut asuntomyynti on pienentänyt sidotun pääoman määrää, joka katsauskauden lopussa oli 35,0 milj. euroa (68,4).

Omaperusteinen asuntotuotanto, Venäjä	1-12/2015	1-12/2014	Muutos
Aloitukset, kpl	0	0	0
Valmistuneet, kpl	418	545	-127
Myytyt, kpl	384	520	-136
Rakenteilla kauden lopussa, kpl	0	418	-418
- joista myymättömiä, kpl	0	283	-283
Valmiit myynnissä kauden lopussa, kpl	51	139	-88

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Investoinnit

Investoinnit

Vuoden 2015 bruttoinvestoinnit laskivat selvästi vertailukaudesta, ja olivat 10,3 milj. euroa (30,0), mikä oli 0,6 % (1,5) yhtiön liikevaihdosta. Lemminkäisen investoinnit ovat pääosin päällistys- ja infraprojektit-segmenttien korvausinvestointeja. Yhtiö on jatkanut investointeihin

liittyvän päätöksenteon kriteerien tiukentamista ja seurantaprosessien tehostamista. Investointien väheneminen on vapauttanut pääomia etenkin päällistyksessä.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Henkilöstö

Henkilöstö

Lemminkäisen palveluksessa oli vuoden 2015 lopussa 4 059 henkilöä (4 748) eli 689 henkilöä vähemmän kuin vuotta aiemmin samana ajankohtana. Henkilöstömäärissä näkyy vuonna 2014 käytyjen henkilöstön vähentämistä koskevien neuvottelujen ja muiden vastaavien toimenpiteiden tulokset kaikissa toimintamaissa, Ruotsin talonrakentamisen liiketoiminnan ja Norjan

teiden huolto- ja ylläpitoliiketoiminnan myynnit sekä Venäjän talonrakentamisen toimintojen sopeuttaminen. Katsauskauden henkilöstöstä 1 845 (2 070) oli toimihenkilöitä ja 2 214 (2 678) oli työntekijöitä.

Henkilöstö liiketoimintasegmentteittäin, jatkuvat toiminnot	31.12.2015	31.12.2014	Muutos
Päällistys, hlöä	2 124	2 225	-101
Infraprojektit, hlöä	463	439	24
Suomen talonrakentaminen, hlöä	947	1 038	-91
Venäjän toiminnot, hlöä	405	635	-230
Emoyhtiö ja muut, hlöä	120	411	-291
Konserni yhteensä, hlöä	4 059	4 748	-689

Henkilöstö maittain, jatkuvat toiminnot	31.12.2015	31.12.2014*	Muutos
Suomi, hlöä	2 204	2 286	-82
Ruotsi, Norja, Tanska, hlöä	804	1 155	-351
Baltian maat, hlöä	625	642	-17
Venäjä, hlöä	405	635	-230
Muut maat, hlöä	21	30	-9
Konserni yhteensä, hlöä	4 059	4 748	-689

* Vuoden 2014 luvut on oikaistu Suomen ja Muut maat osalta.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Muutokset johtoryhmässä

Muutokset johtoryhmässä

Robert Blumberg aloitti päällystys-liiketoimintasegmentin johtajana sekä johtoryhmän jäsenenä 1.1.2015. Venäjän toiminnot -liiketoimintasegmentin johtaja sekä johtoryhmän

jäsen Maaret Heiskari jätti yhtiön ja paikkansa konsernin johtoryhmän jäsenenä 30.6.2015.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Työturvallisuus ja ympäristö

Työturvallisuus ja ympäristö

Lemminkäisen työturvallisuustoimenpiteiden tavoitteena on luoda turvallinen työympäristö kaikille työntekijöille ja alihankkijoille. Lemminkäinen on sitoutunut Rakennusteollisuus RT ry:n yhteisiin työturvallisuusperiaatteisiin, joiden tavoitteena on vauhdittaa rakennusalan etenemistä kohti Nolla tapaturmaa -päämäärää.

Vuonna 2015 yhtiö jatkoi turvallisuustyön kehittämistä sekä parhaiden käytäntöjen jalkauttamista kaikissa toiminnoissaan. Yhtiö seuraa kuukausittain tapaturmataajuuden kehittymistä ja tekee toimenpidesuunnitelmia sen pohjalta. Yhtiö seuraa myös aliurakoitsijoiden tapaturmataajuutta.

Lemminkäinen pienentää toimintansa ympäristövaikutuksia mm. käyttämällä luonnonvaroja mahdollisimman säästeliäästi ja hyödyntämällä kierrätysmateriaaleja tuotannossaan. Yhtiö panostaa luonnon monimuotoisuuden

säilyttämiseen kehittämällä jälkihoitotoimenpiteitä kiviainesalueilleen. Yhtiö kehittää tuotantotekniikkaansa vähentääkseen energiankulutustaan ja ympäristövaikutuksiaan.

Vuonna 2015 Lemminkäinen määritteli yhtiön toiminnan kannalta olennaisimmat kestävä kehityksen osa-alueet ja niihin liittyvät tavoitteet. Määrittelytyöhön osallistui sisäisen työryhmän lisäksi ulkoisia sidosryhmiä. Samalla syntyi Lemminkäisen kestävä kehityksen toimintamalli, jossa tarkennettiin roolit ja vastuut sekä seuranta- ja raportointitavat mittareineen. Mittareihin sisältyy esimerkiksi energiankulutukseen ja materiaalitehokkuuteen liittyviä tunnuslukuja.

Lemminkäisen kestävä kehityksen mukaisesta toiminnasta kerrotaan tarkemmin yhtiön vuosikertomuksessa ja verkkosivuilla.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Tutkimus- ja kehitystoiminta

Tutkimus- ja kehitystoiminta

Konsernin segmentit vastaavat omasta tutkimus- ja kehitystoiminnastaan. Lemminkäisellä kehitystoiminnan painopisteinä ovat ympäristö- ja energiatehokkuuden parantaminen sekä hankkeissa tapahtuva kehitystyö. Lisäksi yhtiöllä on käynnissä operatiivisen tehokkuuden parantamiseen tähtääviä hankkeita. Lemminkäisen

Keskuslaboratorio on keskittynyt päällystyksen tutkimus- ja kehitystyöhön. Yhtiön tavoitteena on jatkuvasti lisätä esimerkiksi matalalämpö- ja kierrätysasfalttien osuutta tuotannossaan. Vuonna 2015 kului kirjattut konsernin tutkimus- ja kehittämismenot olivat noin 0,2 % (0,5) liikevaihdosta.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Osakkeet ja osakkeenomistajat

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Yhtiöllä on yksi osakesarja. Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon. Lemminkäisen osakepääoma on 34 042 500 euroa, ja osakkeiden lukumäärä katsauskauden lopussa oli 23 219 900 kappaletta. Lemminkäisellä oli katsauskauden päättyessä hallussaan 16 687 omaa osaketta.

Kaupankäynti osakkeilla

Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo 31.12.2015 oli 320,0 milj. euroa (220,9). Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi 1.1.2015 Nasdaq Helsinki Oy:ssä oli 9,52 euroa (15,20) ja 31.12.2015 13,79 euroa. Nasdaq Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tammi–joulukuussa 2015 oli yhteensä 2 759 034 kappaletta (1 268 320), josta 5 % (14) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (Lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com/>)

Osakkeenomistajat

Yhtiöllä oli 31.12.2015 kaikkiaan 4 391 osakkeenomistajaa (4 532). Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien

osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 12,5 prosenttia (12,7). Yhtiön omistusosuuksien jakautuminen sektori- ja suuruusluokittain, suurimmat osakkeenomistajat sekä johtoryhmän ja hallituksen osakeomistukset löytyvät yhtiön verkkosivuilta osoitteesta

www.lemminkainen.fi/Sijoittajat/Omistajat.

Osakassopimukset

Yhtiön tiedossa ei ole sellaisia osakkaiden välisiä sopimuksia, joilla olisi merkitystä omistuksen tai äänivallan käyttämiselle yhtiökokouksissa.

Liputusilmoitukset

Lemminkäinen vastaanotti vuoden 2015 aikana (30.9.) kaksi liputusilmoitusta. Perinnönjaon seurauksena Olavi Pentin kuolinpesän omistus Lemminkäinen Oyj:ssä väheni 1 496 635 osakkeesta ja äänestä, eli noin 6,45 prosentista, nollaan. Samalla perinnönjaon seurauksena Lauri Pentin omistus Lemminkäinen Oyj:n osakkeista nousi 1 161 635 osakkeeseen, mikä vastaa yli 5 prosenttia Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänistä.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Yhtiökokouksen päätökset ja hallinto

Yhtiökokouksen päätökset ja hallinto

Lemminkäinen Oyj:n varsinainen yhtiökokous vahvisti 25.3.2015 yhtiön tilinpäätöksen konsernitalinpäätöksineen vuodelta 2014 ja myönsi hallituksen jäsenille sekä toimitusjohtajana ja väliaikaisena toimitusjohtajana toimineille henkilöille vastuuvapauden.

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti, että 31.12.2014 päättyneeltä tilikaudelta ei jaeta osinkoa.

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään omien osakkeiden hankkimisesta. Hallitus voi valtuutuksen perusteella päättää enintään 2 321 990 oman osakkeen hankkimisesta. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta yhtiökokouksen päätöksestä lukien.

Yhtiökokous päätti hallituksen ehdotuksen mukaisesti valtuuttaa hallituksen päättämään osakeannista ja/tai osakeyhtiölain 10 luvun 1 §:n tarkoittamien osakkeisiin oikeuttavien erityisten oikeuksien antamisesta yhdessä tai useammassa erässä, joko maksua vastaan tai maksutta. Annettavien osakkeiden määrä, mukaan lukien erityisten oikeuksien perusteella saatavat osakkeet, voi olla enintään 4 643 980 osaketta. Hallitus voi päättää antaa joko uusia osakkeita tai yhtiön hallussa mahdollisesti olevia omia osakkeita. Valtuutus on voimassa 18 kuukautta

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Oikeudenkäynnit

Oikeudenkäynnit

Asfalttikartelliin liittyvät vahingonkorvaukset

Helsingin hovioikeus käsittelee Helsingin käräjäoikeuden marraskuussa 2013 ratkaisemien kanteiden valituksia 2.3.2015–1.10.2015 pidetyissä suullisen pääkäsittelyn istunnoissa. Hovioikeus ei ole vielä vahvistanut päätösten tarkkaa antamisajankohtaa, mutta se on todennut alustavasti, että päätökset annetaan vuoden 2016 aikana. Päätöksillä voi olla merkittävä vaikutus Lemminkäisen taloudelliseen asemaan. Hovioikeudessa käsiteltävien kanteiden lisäksi käräjäoikeuden käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvauskannetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Käsittelyn alkamista odottavien kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt yhteensä 13,0 miljoonan euron kuluvarauksen. Aiheesta löytyy lisätietoa yhtiön verkkosivuilta osoitteessa www.lemminkainen.fi/Lemminkainen/Sijoittajat/Lemminkainen-sijoituskohteena/Asfalttikartelliasia/.

yhtiökokouksen päätöksestä lukien.

Yhtiökokous vahvisti hallituksen jäsenten lukumääräksi seitsemän. Hallituksen jäseniksi valittiin Berndt Brunow, Noora Forstén, Finn Johnsson, Juhani Mäkinen, Kristina Pentti-von Walzel, Heikki Rätty ja Heppu Pentti. Tilintarkastajaksi valittiin uudelleen tilintarkastusyhteisö PricewaterhouseCoopers Oy. Päävastuullisena tilintarkastajana toimi 25.3.2015 pidettyyn varsinaiseen yhtiökokoukseen asti KHT Kim Karhu sekä siitä eteenpäin KHT Markku Katajisto.

Lemminkäinen Oyj:n hallituksen järjestäytymiskokous pidettiin 25.3.2015. Kokouksessa valittiin hallituksen puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä päätettiin hallituksen valiokuntien kokoonpanot. Hallitus valitsi uudelleen hallituksen puheenjohtajaksi Berndt Brunowin ja varapuheenjohtajaksi Juhani Mäkinen. Hallitus valitsi keskuudestaan tarkastusvaliokunnan puheenjohtajaksi Heikki Rädyn ja jäseniksi Juhani Mäkinen ja Kristina Pentti-von Walzelin. Nimitysvaliokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Kristina Pentti-von Walzel. HR-valiokunnan puheenjohtajaksi valittiin Berndt Brunow ja jäseniksi Noora Forstén ja Kristina Pentti-von Walzel.

Kierrätysasfaltin käyttömääriin liittyvät kiintiöt

Kierrätysasfaltin käyttömääriin liittyvien ympäristörikkomussyytteiden osalta ei ole tapahtunut muutoksia edellisen, 30.10.2015 julkistetun osavuositarkastuksen jälkeen. Tuusulan käräjäoikeus antoi 11.6.2015 vapauttavan päätöksen Lemminkäistä ja sen kahta työntekijää vastaan nostetussa ympäristörikkomussyytteessä, joka liittyi yhtiön Sammonmäen asfalttiaseman ympäristöluvuissa määritettyihin kiintiöihin kierrätysasfaltin käyttömääristä asfalttimassan tuotannossa. Syyttäjä vaati Lemminkäiseltä rikoshyödyn menettämisenä 3,4 milj. euroa sekä yhteisösakkona vähintään 120 000 euroa. Käräjäoikeus katsoi, että Lemminkäinen tai sen kaksi työntekijää eivät ole syyllistyneet ympäristörikkomukseen. Syyttäjä ja ELY-keskus ovat valittaneet päätöksestä. Asian käsittely jatkuu seuraavaksi hovioikeudessa.

Kierrätysasfaltin murskaaminen uuden asfaltin raaka-aineeksi on ympäristöä säästävä käytäntö. Se pienentää

tuotannon ympäristöhaittoja verrattuna neutseellisistä raaka-aineista valmistettuun asfalttiin. Laadultaan kierrätysasfalttia sisältävä asfalttimassa on yhtä

hyvää kuin neutseellisistä raaka-aineista tehty asfalttimassa.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Riskit ja epävarmuustekijät

Riskit ja epävarmuustekijät

Lemminkäiselle riskienhallinta on olennainen osa liiketoimintaa. Sen tavoitteena on varmistaa strategisten ja operatiivisten tavoitteiden saavuttaminen parhaalla mahdollisella tuloksella sekä turvata toiminta myös muuttuvissa olosuhteissa. Yhtiön riskienhallinta perustuu hallituksen hyväksymään riskienhallintapolitiikkaan. Tarkempi kuvaus riskienhallinnasta löytyy yhtiön verkkosivuilta osoitteessa

www.lemminkainen.fi/Lemminkainen/Sijoittajat/Hallinto-ja-johdo/Riskienhallinta/.

Globaalin talouden ja rahoitusmarkkinoiden epävarmuus saattaa vaikuttaa haitallisesti Lemminkäisen toimintaan, tulokseen, taloudelliseen asemaan ja pääoman lähteisiin. Etenkin Suomessa yhtiön liiketoiminta on riippuvainen uudisrakentamisen syklistä. Lemminkäinen hallinnoi tämäntyyppisiä riskejä rakenteellisesti hajauttamalla liiketoimintaa Skandinaviaan, Baltian maihin ja Venäjälle.

Muutosjohtamisella, rekrytointien onnistumisella sekä osaavalla ja motivoituneella henkilöstöllä on tärkeä rooli tavoitteiden mukaisen tuloksellisen, ja liiketoimintaa säättävien lakien ja asetusten sekä hyvien liiketoimintatapojen mukaisen, toiminnan varmistamisessa. Liiketoimintasegmentit kehittävät toimintamallejaan ketteryyden, kustannustehokkuuden ja toiminnan yhdenmukaisuuden kasvattamiseksi.

Venäjällä heikentynyt taloustilanne, ruplan kurssivaihtelut ja pitkittynyt poliittinen epävarmuus tai EU:n ja Venäjän välisten pakotteiden merkittävä kärjistyminen voivat vaikuttaa negatiivisesti Lemminkäisen liiketoimintaan. Lisäksi Venäjän poliittinen kulttuuri, lainsäädäntö ja sen tulkinta ja viranomaiskäytännöt verrattuna Suomeen sekä oikeusjärjestelmän, hallintomenettelyjen ja lainvalvonnan mekanismien tulkinnan epävarmuus ja muutokset voivat aiheuttaa merkittäviä riskejä. Yhtiö on tehostanut asuntomyyntiä Venäjällä, ja jotta Lemminkäisen riskitaso pysyy kohtuullisena, se ei toistaiseksi aloita uusia omaperusteisia rakennuskohteita Venäjällä.

Omaperusteisiin asunto- ja toimitilarakennusprojekteihin liittyy myynti- ja hintariskejä, sillä markkinatilanne jatkuu haastavana ja Lemminkäinen vastaa näissä hankkeissa koko toteutuksesta tonttien hankinnasta alkaen. Yhtiön tavoitteena on hallita ja seurata aktiivisesti riskejä, joka liittyy valmiiden myymättömien asuntojen ja muiden omaisuuserien

sitomaan pääomaan. Lemminkäinen huomioi markkinamuutokset ja -riskit arvioidessaan uusien omaperusteisten kohteiden aloituksia. Uusia asuntokohteita aloitetaan vain, jos kohteilla on riittävän korkea varausaste. Valmiiden myymättömien asuntojen määrä pidetään mahdollisimman pienenä. Omaperusteiset toimitilakohteet myydään tavallisesti kiinteistösijoittajille rakennusprojektin alkuvaiheessa, mikä pienentää niihin liittyvää myyntiriskiä.

Lemminkäisen liiketoiminnan tulos riippuu onnistuneesta lupa-, sopimus- ja projektinhallinnasta, johon sisältyy riskejä esimerkiksi liittyen projektien hinnoitteluun, resurssien käyttöön, projektien suunnitteluun ja aikataulutukseen, kykyyn hankkia raaka-aineet kilpailukykyiseen hintaan, kustannusten hallintaan, muutosten hallintaan sekä korvausvaateiden käsittelyyn. Lisäksi projekteihin liittyvät oikeudenkäynnit saattavat vaikuttaa negatiivisesti yhtiön taloudelliseen tulokseen. Lemminkäinen kehittää jatkuvasti sopimusosaamista sekä projektinhallintakäytäntöjä tarjous- ja toteutusvaiheessa. Lisäksi projektiseurannan järjestelmiä ja ohjauksia uusitaan.

Raaka-aineiden hinnanvaihtelulla voi olla tulosvaikutuksia. Lemminkäisen suurin yksittäinen hankittava raaka-aine on bitumi, jonka hinta määräytyy pitkälti öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Yhtiö hallinnoi bitumin hintariskiä sopimusehdoilla ja johdannaisilla.

Lisäksi muutokset säätilassa voivat aiheuttaa vaihtelua tulonmuodostukseen. Etenkin päällystys-segmenttiin kuuluvien päällystys- ja kivainesliiketoimintojen työkausien pituuteen vaikuttavat merkittävästi sääolosuhteet, mikä saattaa vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen.

Lemminkäinen altistuu toiminnassaan rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat rahoituksen hankinta-, likviditeetti-, valuuttakurssi-, korko- ja luottoriski, sekä aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden arvon alentumisriskille. Rahoitusriskien hallinta perustuu yhtiön rahoituspolitiikkaan, joka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Ulkoiset tapahtumat, voivat vaikuttaa negatiivisesti rahoituksen saatavuuteen, kustannuksiin ja/tai takaisinmaksusuunnitelmiin. Yhtiön tavoitteena on turvata rahoituksen saatavuus, optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä suojataan ensisijaisesti

operatiivisin keinoin. Tarvittaessa transaktioriskejä suojataan valuuttalainojen ja -johdannaisten avulla. Vuonna 2015 liikevaihdosta noin 34 % muodostui muissa toiminnallisissa valuutoissa kuin euroissa, joista keskeisimmät ovat Norjan, Ruotsin ja Tanskan kruunut sekä Venäjän rupla. Lemminkäinen ei suojaa translaatoriskiä. Suurin osa oman pääoman muuntoerosta kohdistuu Venäjän liiketoimintoihin.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Näkymät

Näkymät

Suomessa rakentamisen kokonaismäärän odotetaan kasvavan hieman vuonna 2016. Asuntotuotanto pysynee vakaana, ja asuntojen kysyntä painottuu yhä kasvukeskusten pieniin asuntoihin. Sijoittajamyynnin odotetaan säilyvän aktiivisena. Toimitilarakentaminen kasvaa yksittäisten suurhankkeiden sekä julkisen sektorin hankkeiden myötä. Korjausrakentaminen on edelleen vilkasta, mutta sen kasvu hidastuu.

Valtion leikkaukset ja taloudellinen epävarmuus rajoittavat infrarakentamisen investointeja Suomessa. Tie- ja väylärakentamisen ei odoteta kasvavan vuonna 2016, vaikka valtion suunnittelemat panostukset perusväylänpitoon lisäävät jonkin verran päällystykseen kysyntää lähivuosina. Infraprojektien kysyntää ylläpitävät vaativat hankkeet kasvukeskuksissa, mutta markkinan odotetaan heikkenevän vuonna 2016, sillä monia päätöksiä odotetaan yhä.

Norjassa ja Ruotsissa infrarakentamista tukevat valtion monivuotiset liikenneinfran kehitysohjelmat. Molemmissa maissa infrarakentamisen odotetaan kasvavan vuonna

Lisätietoa Lemminkäisen riskeistä ja tarkempi kuvaus riskienhallinnasta löytyy yhtiön verkkosivuilta. Taloudellisista riskeistä on lisäksi annettu tarkempi selvitys vuositilinpäätöksen liitetiedoissa.

2016. Kasvukeskusten ympärille on Ruotsissa ja Norjassa käynnissä tai suunnitteilla mittavia väylä- ja ratahankkeita, mikä lisää infraprojektien kysyntää. Maissa panostetaan merkittävästi myös energiantuotannon kehittämiseen ja uusimiseen. Päällystykseen kysyntä pysynee Ruotsissa ja Norjassa vuoden 2015 tasolla.

Tanskassa päällystykseen kasvua rajoittaa julkisten investointien pieneneminen.

Venäjällä markkinatilanne pysynee epävarmana. Öljyn hinnan vaihtelu heijastuu valuuttakurssiin. Inflaation nousu heikentää yhä kuluttajien ostovoimaa. Venäjän valtio pyrkii edelleen ylläpitämään asuntojen kysyntää subventoimalla kuluttajien asuntoluottoja. Isojen väylien rakentamis- ja korjaustyöt ylläpitävät päällystykseen kysyntää.

Baltian maissa infrarakentamisen määrän arvioidaan kääntyvän maltilliseen kasvuun vuonna 2016. Rail Baltica -rautatiehankkeen käynnistyminen lisäisi infrarakentamisen kysyntää kaikissa Baltian maissa.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä

Hallituksen ehdotus voittovarojen käytöstä

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma on 138 209 602,00 euroa, josta sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on 90 580 653,68 euroa, voittovarot edellisiltä tilikausilta 45 578 889,18 euroa ja tilikauden tulos 2 050 059,14 euroa.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 0,12 euroa osaketta kohti eli yhteensä 2 786 388,00 euroa, jolloin voittovarioihin jää 44 842 560,32 euroa.

Tilinpäätös › Hallituksen toimintakertomus › Ohjeistus vuodelle 2016

Ohjeistus vuodelle 2016

Lemminkäinen arvioi, että vuonna 2016 sen liikevaihto on 1,8 miljardin euron tasolla. Liikevoiton (IFRS) vuonna 2016 yhtiö odottaa paranevan vuoteen 2015 verrattuna (37,3 milj. euroa).

Helsingissä, 4. päivänä helmikuuta 2016

LEMMINKÄINEN OYJ
Hallitus

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernin tuloslaskelma (IFRS)

Konsernin tuloslaskelma (IFRS)

Milj. euroa	Liite			1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Liikevaihto	4	5	6	1 879,0	2 044,5
Liiketoiminnan muut tuotot			7	11,0	18,3
Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos				-81,1	14,5
Valmistus omaan käyttöön				0,1	1,4
Aineiden ja palveluiden käyttö				1 299,6	1 477,5
Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut	8	29	30 38	294,9	337,0
Poistot			4 9	38,0	43,2
Arvonalentumiset			9	0,4	1,3
Liiketoiminnan muut kulut			10	140,2	184,0
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista			11	1,4	0,5
Liikevoitto			4	37,3	36,3
Rahoitustuotot			12	33,9	41,3
Rahoituskulut			12	54,5	79,2
Tulos ennen veroja				16,7	-1,7
Tuloverot			13	-9,4	-3,3
Tilikauden tulos jatkuvista toiminnoista				7,2	-5,0
Lopetettujen toimintojen tulos			14		23,1
Tilikauden tulos				7,2	18,1
Tilikauden tuloksen jakautuminen					
Emoyhtiön omistajille				7,2	18,2
Määräysvallattomille omistajille				0,0	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvasta tuloksesta laskettu laimentamaton ja laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, euroa					
Jatkuvista toiminnoista			15	-0,15	-0,68
Lopetetusta toiminnoista			15		1,08
Tilikauden tuloksesta			15	-0,15	0,40

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS)

Konsernin laaja tuloslaskelma (IFRS)

Milj. euroa	Liite	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Tilikauden tulos		7,2	18,1
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi			
Etuuspohjaiset eläkevelvoitteet	16 29	0,3	0,0
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi			
Muuntoerot	16 27	-4,2	-18,6
Rahavirran suojaus	16 27		0,1
Muut laajan tuloksen erät yhteensä		-3,9	-18,5
Tilikauden laaja tulos		3,4	-0,4
Tilikauden laajan tuloksen jakautuminen			
Emoyhtiön omistajille		3,4	-0,3
Määräysvallattomille omistajille		0,0	0,0
Emoyhtiön omistajille kuuluvan laajan tuloksen jakautuminen			
Jatkuvat toiminnot		3,4	-23,5
Lopetetut toiminnot			23,1

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernin tase (IFRS)

Konsernin tase (IFRS)

Milj. euroa	Liite	31.12.2015	31.12.2014
VARAT			
Pitkäaikaiset varat			
Aineelliset hyödykkeet	18	149,1	181,2
Liikearvo	19	53,1	53,8
Muut aineettomat hyödykkeet	19	14,0	20,2
Osuudet osakkuus- ja yhteisyrityksissä	11	4,7	6,9
Myytavissä olevat rahoitusvarat	20	2,7	3,2
Laskennalliset verosaamiset	13	36,9	42,0
Muut pitkäaikaiset saamiset	21	0,5	0,5
		261,0	307,9
Lyhytaikaiset varat			
Vaihto-omaisuus	22	402,0	524,0
Myyntisaamiset ja muut saamiset	23	241,9	290,0
Tuloverosaamiset		2,7	1,7
Myytavissä olevat rahoitusvarat	24		25,1
Rahavarat	25	127,9	109,1
		774,5	949,9
VARAT YHTEENSÄ		1 035,5	1 257,8
OMA PÄÄOMA JA VELAT			
Emoyhtiön omistajille kuuluva oma pääoma			
Osakepääoma	27	34,0	34,0
Ylikurssirahasto	27	5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	27	91,4	91,4
Oman pääoman ehtoiset lainat	27	111,6	138,4
Muuntoerot		-25,9	-21,7
Edellisten tilikausien voitto		153,4	146,4
Tilikauden tulos		7,2	18,2
		377,6	412,4
Määräysvallattomien omistajien osuus	11	0,1	0,1
Oma pääoma yhteensä		377,6	412,5
Pitkäaikaiset velat			
Korolliset velat	28	123,1	139,5
Laskennalliset verovelat	13	14,7	15,6
Eläkeveloitteet	29	0,1	0,6
Varaukset	31	26,6	27,5
Muut pitkäaikaiset velat	32	0,5	0,8
		164,9	183,9
Lyhytaikaiset velat			
Korolliset velat	28	131,6	208,3
Varaukset	31	13,1	11,1
Saadut ennakomaksut	32	105,4	145,4
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat	32	242,1	295,5
Tuloverovelat		0,8	1,1
		492,9	661,4
Velat yhteensä		657,8	845,3
OMA PÄÄOMA JA VELAT YHTEENSÄ		1 035,5	1 257,8

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS)

Konsernin rahavirtalaskelma (IFRS)

Milj. euroa	Liite	1.1.–31.12.2015	Oikaistu 1.1.–31.12.2014
Liiketoiminnan rahavirta (lopetetut toiminnot mukaan lukien)			
Tulos ennen veroja		16,7	21,6
Oikaisut	35		
Poistot ja arvonalentumiset		38,4	44,7
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista		-1,4	-0,5
Rahoitustuotot ja -kulut	12	20,6	37,9
Muut oikaisut		29,2	-22,9
Rahavirta ennen käyttöpääoman muutosta		103,4	80,8
Käyttöpääoman muutos			
Lyhytaikaisten myynti- ja muiden saamisten lisäys(-) / vähennys(+)		19,7	13,0
Vaihto-omaisuuden lisäys(-) / vähennys(+)		79,6	-51,6
Lyhytaikaisten velkojen lisäys(+)/ vähennys(-)		-57,8	-54,2
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja		144,8	-12,0
Maksetut korot		-29,8	-29,2
Maksetut muut rahoituskulut		-6,2	-6,9
Saadut osingot		0,5	0,6
Saadut korot		1,3	0,7
Saadut muut rahoitustuotot		0,0	0,1
Maksetut välittömät verot		-4,1	-1,7
Liiketoiminnan rahavirta		106,6	-48,4
Investointien rahavirta (lopetetut toiminnot mukaan lukien)			
Investoinnit aineellisiin hyödykkeisiin		-9,2	-23,7
Aineellisten hyödykkeiden luovutustulot		7,4	15,3
Investoinnit aineettomiin hyödykkeisiin		-1,2	-3,7
Aineettomien hyödykkeiden luovutustulot		1,0	0,2
Investoinnit myytävissä oleviin rahoitusvaroihin			-93,8
Luovutustulot myytävissä olevista rahoitusvaroista		26,2	100,0
Ostetut tytäryhtiöosakkeet vähennettynä ostohetken rahavaroilla		-1,6	-2,8
Myydyt tytäryhtiöosakkeet vähennettynä myyntihetken rahavaroilla		1,1	58,6
Myydyt osakkuus- ja yhteisyritysosakkeet		3,9	0,4
Investointien rahavirta		27,7	50,5
Rahoituksen rahavirta (lopetetut toiminnot mukaan lukien)			
Pitkäaikaisten lainasaamisten lisäys(-) / vähennys(+)		0,1	-0,6
Osakeanti			29,3
Transaktiokulut osakeannista			-2,0
Lyhytaikaisten lainojen nostot		112,7	199,7
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut		-182,7	-310,0
Pitkäaikaisten lainojen nostot		0,0	300,6
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut		-4,9	-217,7
Oman pääoman ehtoisten lainojen lisäys(+)/ vähennys(-)		-27,1	69,3
Rahoitusleasingvelkojen vähennys		-13,2	-12,0
Maksetut osingot			-0,1
Rahoituksen rahavirta		-115,0	56,4
Rahavarojen lisäys(+)/ vähennys(-)		19,4	58,5
Rahavarat tilikauden alussa		109,1	51,1
Rahavarojen muuntoero		-0,5	-0,5
Rahavarat tilikauden lopussa	25	127,9	109,1

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS)

Laskelma konsernin oman pääoman muutoksista (IFRS)

Milj. euroa	Liite	Osake- pääoma	Yli- kurssi- rahasto	Suo- jaus- rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Oman pää- oman ehtoiset lainat	Muunto- erot	Kertyneet voitto- varat	Emo- yhtiön omistajille kuuluva oma pääoma	Määräys- vallat- tomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2014		34,0	5,7	-0,1	63,8	69,1	-3,1	154,1	323,5	0,6	324,0
Tilikauden tulos								18,2	18,2	0,0	18,1
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi											
Eläkevelvoitteet	29							0,0	0,0		0,0
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi											
Muuntoerot	27						-18,6		-18,6		-18,6
Rahaviirran suojaus	27			0,1					0,1		0,1
Tilikauden laaja tulos yhteensä				0,1			-18,6	18,2	-0,3	0,0	-0,4
Määräysvallattomien omistajien osuuksien hankinta								0,2	0,2		0,2
Määräysvallattomien omistajien omistuksen muutos										-0,4	-0,4
Yhtiön palauttamien osakkeiden, määräysvallattoman osuuden lunastus osakevaihdolla vuonna 2010								0,4	0,4		0,4
Tuotot osakeannista	27				29,3				29,3		29,3
Transaktiokulut osakeannista	27				-1,6				-1,6		-1,6
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot								-8,3	-8,3		-8,3
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä					27,7			-7,7	20,0	-0,4	19,6
Oman pääoman ehtoiset lainat	27					69,3			69,3		69,3
Oma pääoma 31.12.2014		34,0	5,7		91,4	138,4	-21,7	164,5	412,4	0,1	412,5

Milj. euroa	Liite	Osake- pääoma	Yli- kurssi- rahasto	Suo- jaus- rahasto	Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto	Oman pää- oman ehtoiset lainat	Muunto- erot	Kertyneet voitto- varat	Emo- yhtiön kuuluva oma pääoma	Määräys- vallat- tomien omistajien osuus	Oma pääoma yhteensä
Oma pääoma 1.1.2015		34,0	5,7		91,4	138,4	-21,7	164,5	412,4	0,1	412,5
Tilikauden tulos								7,2	7,2	0,0	7,2
Erät, joita ei siirretä tulosvaikutteisiksi											
Eläkevelvoitteet	29							0,3	0,3		0,3
Erät, jotka saatetaan myöhemmin siirtää tulosvaikutteisiksi											
Muuntoerot	27						-4,2		-4,2		-4,2
Tilikauden laaja tulos yhteensä							-4,2	7,5	3,4	0,0	3,4
Määräysvallattomien omistajien osuuskien hankinta								-0,2	-0,2	-0,1	-0,3
Oman pääoman ehtoisten lainojen korot ja kulut								-11,2	-11,2		-11,2
Liiketoimet omistajien kanssa yhteensä								-11,5	-11,5	-0,1	-11,5
Oman pääoman ehtoiset lainat	27						-26,7		-26,7		-26,7
Oma pääoma 31.12.2015		34,0	5,7		91,4	111,6	-25,9	160,6	377,6	0,1	377,6

IFRS-konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2015

Yhtiön perustiedot

Lemminkäinen Oyj on suomalainen, Suomen lakien mukaan perustettu julkinen osakeyhtiö, jonka kotipaikka on Helsinki. Yhtiön rekisteröity osoite on Salmisaarenaukio 2, 00180 Helsinki. Lemminkäinen Oyj on konsernin emoyhtiö, jonka osakkeet on listattu Nasdaq Helsinki Oy:ssä. Emoyhtiö muodostaa yhdessä tytäryhtiöidensä kanssa Lemminkäinen-konsernin (myöhemmin "konserni" tai "yhtiö"). Konserni tuottaa infrarakentamisen sekä talonrakentamisen palveluita, ja yhtiö toimii pääasiassa Suomessa, muissa pohjoismaissa, Venäjällä ja Baltiassa.

Laatimisperusta

Konsernitilinpäätös on laadittu kansainvälisten tilinpäätösstandardien (International Financial Reporting Standards, IFRS) mukaisesti, ja sitä laadittaessa on noudatettu 31.12.2015 voimassa olleita IAS- ja IFRS-standardeja sekä SIC- ja IFRIC-tulkintoja. Kansainvälisillä tilinpäätösstandardeilla tarkoitetaan Suomen kirjanpitolaissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä EU:n asetuksessa (EY) N:o 1606/2002 säädetyn menettelyn mukaisesti EU:ssa sovellettaviksi hyväksytyt standardit ja niistä annettuja tulkintoja. Konsernitilinpäätöksen liitetiedot ovat myös suomalaisten, IFRS-standardeja täydentävien kirjanpito- ja yhteisölaainsäädännön mukaiset.

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa yhtiön johto on joutunut tekemään arvioita ja oletuksia sekä harkintaan perustuvia päätöksiä, jotka vaikuttavat tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamiseen sekä raportoitujen varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määrään. Toteutuvat tulokset voivat poiketa näistä arvioista. Arvioita ja oletuksia sisältäviä tilinpäätöksen liittyviä eriä esitetään jäljempänä kappaleessa Johdon harkinta ja arviot.

Tilinpäätös on laadittu euroina ja se esitetään vuosikertomuksessa miljoonina euroina. Liiketapahtumat on käsitelty alkuperäisten hankintamenojen perusteella lukuun ottamatta rahoitusinstrumentteja, eläkevelvoitteita, yrityshankinnoista syntyneitä velaksi kirjattuja ehdollisia lisäkauppahintoja sekä velaksi kirjattuja vähemmistölunastusoptioita.

Hallitus hyväksyi konsernitilinpäätöksen julkaistavaksi 3.2.2016. Lemminkäinen Oyj:n tilinpäätöksen sekä konsernitilinpäätöksen jäljennökset ovat saatavilla yhtiön verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi viikosta 9/2016 alkaen. Jäljennös vuosikertomuksesta on tilattavissa viikosta 10/2016 alkaen sähköpostiosoitteesta info@lemminkainen.com.

Konsolidointiperiaatteet

Tytäryhtiöt

Konsernitilinpäätös sisältää Lemminkäinen Oyj:n sekä sellaiset yhteisöt (tytäryhtiöt), joissa konsernilla on määräysvalta. Lemminkäinen Oyj:llä on yhteisössä määräysvalta silloin, kun sillä on yhteisöä koskeva valta, ja se altistuu yhteisön muuttuvalle tuotolle tai on oikeutettu sen muuttuvaan tuottoon, ja se pystyy käyttämään yhteisöä koskevaa valtaansa ja näin vaikuttamaan saamansa tuoton määrään. Tilikauden aikana hankitut tytäryhtiöt on sisällytetty konsernitilinpäätökseen siitä hetkestä lähtien, jolloin konserni on saanut määräysvallan, ja myydyt tytäryhtiöt siihen hetkeen saakka, jolloin määräysvalta lakkaa. Yrityshankinnoista välittömästi syntyvät kulut kirjataan tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin kuluihin.

Konserniyhtiöiden keskinäisen osakeomistuksen eliminoinnissa käytetään hankintamenetelmää. Kauppahinta muodostuu luovutetusta vastikkeesta, määräysvallattomien omistajien osuudesta hankinnan kohteesta ja aiemmin omistetun osuuden käyvästä arvosta. Luovutettu vastike määritetään luovutettujen varojen, vastattavaksi otettujen velkojen ja konsernin liikkeeseen laskemien oman pääoman ehtoisten instrumenttien käypänä arvona. Mahdollinen ehdollinen lisäkauppahinta on arvostettu käypään arvoon hankintahetkellä, ja se sisältyy luovutettuun vastikkeeseen. Se on luokiteltu joko velaksi tai omaksi pääomaksi. Velaksi luokiteltu lisäkauppahinta arvostetaan käypään arvoon jokaisen raportointikauden päättymispäivänä, ja tästä syntyvä voitto tai tappio kirjataan tulosvaikutteisesti. Omaksi pääomaksi luokiteltua lisäkauppahintaa ei arvosteta uudelleen. Määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteesta kirjataan hankintakohtaisesti joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen nettovarallisuudesta. Määrä, jolla luovutettu vastike, määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteesta ja aiemmin omistetun osuuden käypä arvo yhteen laskettuina ylittävät hankitun nettovarallisuuden käyvän arvon, merkitään taseeseen liikearvoksi. Mikäli vastikkeen, määräysvallattomien omistajien osuuden ja aiemmin omistetun osuuden yhteismäärä on pienempi kuin tytäryhtiön hankitun nettovarallisuuden käypä arvo, erotus kirjataan laajaan tuloslaskelmaan. Määräysvallattomien omistajien omistusosuutta koskevista kiinteähintaisista symmetrisistä myynti- ja osto-optioista kirjataan käypään arvoon arvostettava rahoitusvelka. Kun yhtiöllä on tällainen optio, määräysvallattomien omistajien osuutta ei kirjata konsernin taseeseen.

Liiketoimissa määräysvallattomien omistajien kanssa noudatetaan samaa käsittelytapaa kuin toimissa konsernin omistajien kanssa. Kun määräysvallattomilta omistajilta ostetaan osakkeita, maksetun vastikkeen ja tytäryhtiön nettovarallisuudesta hankitun osuuden kirjanpitoarvon välinen erotus kirjataan omaan pääomaan. Myös voitot tai tappiot osakkeiden myynnistä määräysvallattomille omistajille kirjataan omaan pääomaan. Kun määräysvalta tai huomattava vaikutusvalta lakkaa, mahdollinen jäljelle jäävä osuus arvostetaan käypään arvoon ja arvonmuutos kirjataan tulosvaikutteisesti. Tämä käypä arvo toimii alkuperäisenä kirjanpitoarvona, kun jäljelle jäävää osuutta myöhemmin käsitellään osakkuusyhtiönä, yhteisyrityksenä tai rahoitusvaroina. Lisäksi asianomaisesta yhtiöstä aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjattuja määriä käsitellään vastaavasti samalla tapaa kuin konserni olisi suoraan luovuttanut niihin liittyvät varat ja velat. Tämä tarkoittaa, että aiemmin muihin laajan tuloksen eriin kirjatut määrät siirretään tulosvaikutteisiksi.

Konsernin sisäiset liiketapahtumat, realisoitumattomat sisäiset katteet, sisäiset saamiset ja velat sekä sisäinen osingonjako on eliminoitu konsolidoinnissa. Tilikauden voiton jakautuminen emoyhtiön omistajille ja määräysvallattomille omistajille esitetään tuloslaskelmassa. Taseessa määräysvallattomien omistajien osuus sisältyy konsernin oman pääoman yhteismäärään.

Yhteisjärjestelyt

Yhteisjärjestely on järjestely, jossa kahdella tai useammalla osapuolella on yhteinen sopimukseen perustuva määräysvalta. Yhteinen määräysvalta vallitsee vain silloin, kun merkityksellisiä toimintoja koskevat päätökset edellyttävät määräysvallan jakavien osapuolten yksimielistä hyväksymistä. Määräysvalta määritetään vastaavasti samalla tapaa kuin tytäryhtiöiden tapauksessa.

Yhteisjärjestely luokitellaan joko yhteiseksi toiminnoksi tai yhteisyritykseksi. Yhteisen toiminnon osapuolilla on järjestelyyn liittyviä varoja koskevia oikeuksia ja velkoja koskevia velvoitteita. Yhtiö yhdistää konsernitilinpäätöksessään sille kuuluvat osuudet yhteisen toiminnon varoista, veloista, tuotoista ja kuluista. Yhtiön työyhteisöliittymät luokitellaan tyyppillisesti yhteisiksi toimintoiksi.

Yhteisyrityksen osapuolilla on oikeus järjestelyn nettovarallisuuteen. Yhtiö yhdistelee yhteisyritykset konsernitilinpäätöksessään käyttäen pääomaosuusmenetelmää. Pääomaosuusmenetelmässä konsernin tuloslaskelmaan sisällytetään konsernin omistusosuutta vastaava osuus yhteisyritysten tuloksesta. Vastaavasti taseessa esitetään osakkeiden arvona osuus yhteisyritysten omista pääomista, mukaan

lukien niiden hankinnasta aiheutuneet liikearvot. Mikäli konsernin osuus yhteisyrityksen tappioista ylittää sijoituksen kirjanpitoarvon, sijoitus merkitään taseeseen nolla-arvoon ja sen ylittäviä tappio-osuuksia ei huomioida, ellei konsernilla ole velvoitteita yhteisyritykseen liittyen.

Konsernin ja yhteisyritysten välisistä liiketoimista ja käyttöomaisuuskaupoista syntyneet realisoitumattomat myyntivoitot eliminoidaan omistussuuden suhteessa. Eliminoitu myyntivoitto tuloutetaan sen realisoituessa. Yhteisyrityksistä saatu osinko eliminoidaan konsernin tuloksesta ja osakkeiden hankintamenosta.

Osakkuusyhtykset

Osakkuusyhtykset on yhteisö, jossa sijoittajalla on huomattava vaikutusvalta, muttei määräysvaltaa tai yhteistä määräysvaltaa. Jos yhteisöllä on suoraan tai välillisesti 20 prosenttia tai enemmän äänivallasta sijoituskohteessa, yhteisöllä oletetaan olevan huomattava vaikutusvalta, jolle pystytään selkeästi osoittamaan, ettei näin ole. Yhtiö yhdistelee osakkuusyhtykset konsernitilinpäätöksissään pääomaosuusmenetelmää käyttäen. Pääomaosuusmenetelmä kuvataan yllä Yhteisjärjestelyt-kappaleessa.

Toimintasegmentit

Yhtiö muutti raportointirakennettaan 1.1.2015. Aiempi infrarakentaminen-toimintasegmentti jaettiin kahteen uuteen toimintasegmenttiin. Päälystys-, kiviaines- ja maarakennusliiketoiminta siirtyivät uuteen päälystys-toimintasegmenttiin. Pohja-, insinööri- ja kalliorakentaminen muodostavat uuden infraprojektit-toimintasegmentin.

Yhtiön toimintasegmentit 1.1.2015 alkaen ovat:

- päälystys,
- infraprojektit,
- Suomen talonrakentaminen ja
- Venäjän toiminnot.

Konsernin muissa toiminnoissa raportoidaan konsernin emoyhtiö sekä muita segmenteille kohdistamattomia toimintoja ja omaisuuseriä kuten Ruotsin talonrakentaminen, kiinteistövuokraustoimintaa harjoittava osakkuusyhtiö Finavo Oy sekä yksittäisiä tontteja tai maa-alueita hallinnoivia yhtiöitä pääosin Suomen ulkopuolelta.

Lisäksi yhtiö on muuttanut raportoitavien segmenttitietojen laatimisperiaatteita 1.1.2015 alkaen. Jatkossa yhtiö raportoi konsernin ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle konsernin ja kunkin segmentin sidotun pääoman. Yhtiön raportoima sidottu pääoma muodostuu aineellisista hyödykkeistä, liikearvosta, muista aineettomista hyödykkeistä sekä nettokäyttöpääomasta. Nettokäyttöpääoma sisältää vaihto-omaisuuden,

lyhytaikaiset myynti- ja muut saamiset, varaukset, lyhytaikaiset osto- ja muut velat sekä tuloverosaamiset ja -velat. Segmenteille allokoitua nettokäyttöpääomassa ei kuitenkaan raportoida henkilöstökulujaksotuksia, korkojaksotuksia, johdannaisiin liittyviä jaksotuksia eikä välittömien ja välillisten verojen jaksotuksia. Nämä esitetään erikseen segmenteille kohdistamattomina erinä.

Esitettävät toimialatiedot perustuvat sisäiseen, ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle toimitettavaan segmenttiraportointiin. Lemminkäinen-konsernin ylin operatiivinen päätöksentekijä on Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtaja. Segmenttiraportoinnissa esitetään liikevaihto, poistot, liikevoitto sekä sidottu pääoma. Luvut raportoidaan johdolle tuhannen euron tarkkuudella.

Raportoivat segmenttitiedot on laadittu samoja laatimisperiaatteita noudattaen kuin konsernitilinpäätös lukuun ottamatta lopetetuiksi toiminnoiksi luokiteltuja erä, joita ei eritellä segmenttiraportoinnissa.

Konsernin sisäiset liiketoimet hinnoitellaan markkinaehtoperiaatteen mukaisesti. Siirtohinnoittelumenetelmänä käytetään pääasiassa kustannusvoittolisämenetelmää, jossa tuotteen tai palvelun hinta määritellään lisäämällä aiheutuviin kustannuksiin tarkoituksenmukainen voittolisä.

Tilinpäätöksen esittäminen

Konserni esittää kaksi erillistä tuloslaskelmaa. Konsernin tuloslaskelma sisältää voiton tai tappion osatekijät. Konsernin laaja tuloslaskelma alkaa tilikauden tuloksesta, ja siinä esitetään omistajiin liittymättömät oman pääoman muutokset. Oman pääoman muutoslaskelmassa eritellään liiketoimet omistajien kanssa.

Myytäväenä olevat pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot

Pitkäaikaiset omaisuuserät (tai luovutettavien erien ryhmät) luokitellaan myytävänä oleviksi, kun niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä ja myynti on erittäin todennäköinen. Jos niiden kirjanpitoarvoa vastaava määrä tulee kertymään pääasiassa niiden myynnistä sen sijaan, että se kertyisi niiden jatkuvasta käytöstä, ne esitetään kirjanpitoarvoonsa tai käypään arvoon vähennettynä myynnistä aiheutuville menoilla sen mukaan kumpi näistä on pienempi. Poistot näistä omaisuuseristä lopetetaan luokitteluhetkellä.

Lopetettu toiminto on yhteisön osa, joka on luovutettu tai joka on luokiteltu myytävänä olevaksi. Lopetettu toiminto edustaa keskeistä erillistä liiketoiminta-alueetta tai maantieteellistä toiminta-alueetta tai on osa koordinoitua suunnitelmaa, joka koskee luopumista erillisestä

keskeisestä liiketoiminta-alueesta tai maantieteellisestä toiminta-alueesta. Myös yksinomaan myyntitarkoituksessa hankitut tytäryritykset luokitellaan lopetetuiksi toiminnoiksi. Lopetettujen toimintojen tulos esitetään sekä raportointi- että vertailukaudelta omana eränään konsernin tuloslaskelmassa.

Ulkomaanrahan määräiset erät

Konsernitilinpäätös esitetään euroina, joka on konsernin emoyhtiön toiminta- ja esittämismuuttu. Konserniyhtiöiden tulosta ja taloudellista asemaa koskevat luvut on alun perin käsitelty kunkin konserniyhtiön toimintaympäristön valuutassa. Nämä toiminnalliset valuutat vastaavat paikallisessa toimintaympäristössä pääasiallisesti käytettyjä valuuttoja. Ulkomaanrahan määräiset liiketapahtumat on muunnettu toimintavaihtoluokituksen mukaisesti vastaavien kurssilla. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat ulkomaanrahan määräiset saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin. Liiketoimintaan liittyvistä liiketapahtumista aiheutuvat kurssierot on kirjattu vastaavien erien oikaisuiksi liikevoiton yläpuolelle. Rahoituskellisten tapahtumien kurssivoitot ja -tappiot on kirjattu rahoitustuottoihin ja -kuluihin.

Euroalueen ulkopuolisten konserniyhtiöiden tuloslaskelmat on muunnettu euroiksi raportointikauden keskimuuttuun käyttäen. Tase-erät sekä laajan tuloslaskelman erät muunnetaan euroiksi käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttakurssia. Muuntoerot, jotka syntyvät tuloslaskelman ja taseen muuntamisesta eri kurssilla, sekä euroalueen ulkopuolisten tytäryhtiöiden hankintamenojen eliminoinneista, on kirjattu omaan pääomaan, ja ne sisältyvät muihin laajan tuloslaskelman eriin. Kun ulkomaan valuutassa toimivasta tytäryhtiöstä tai liiketoiminnasta luovutaan, omaan pääomaan kertynyt muuntoero kirjataan tulosvaikutteisesti osana luovutusvoittoa tai -tappiota.

Euroalueen ulkopuolisten tytäryhtiöiden hankinnasta syntyvät liikearvot ja kyseisten tytäryhtiöiden varojen ja velkojen oikaisu käypiin arvoihin on käsitelty kyseisten tytäryhtiöiden varoina ja velkoina ja muunnettu euroiksi tilinpäätöspäivän kurssia käyttäen.

Rahoitusvarat

Rahoitusvarat kirjataan kirjanpitoon selvityspäivänä. Konserni luokittelee rahoitusvarat alkuperäisen kirjaamisen yhteydessä seuraaviin ryhmiin: käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat, myytävissä olevat rahoitusvarat sekä lainat ja saamiset. Luokittelu tehdään sen mukaan, mihin tarkoitukseen kyseinen rahoitusvara on hankittu. Rahoitusvarat kirjataan pois taseesta, kun oikeus sopimusperusteisiin rahavirtoihin on lakannut ja kun rahoitusvaraan liittyvät olennaiset riskit ja edut ovat siirtyneet konsernin ulkopuolelle.

Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat

Konsernissa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvaroihin kuuluvat kaikki johdannaissopimukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisia johdannaissopimuksia ovat konsernin valuutta-, korko- ja hyödykejohdannaiset. Johdannaiset kirjataan käypään arvoon perustuen markkinoilla noteerattuihin hintoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmalleihin. Käyvän arvon muutokset kirjataan johdannaisten käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

Myytäväissä olevat rahoitusvarat

Myytäväissä olevat rahoitusvarat ovat johdannaissopimusten kuulumattomia rahoitusvaroja, jotka on nimenomaisesti luokiteltu tähän ryhmään, tai joita ei ole luokiteltu mihinkään muuhun ryhmään. Konsernin myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät kiinteistö- ja asunto-osakkeita sekä muita osakkeita ja lyhytaikaisia rahamarkkinasijoituksia. Myytävissä olevat rahoitusvarat arvostetaan käypään arvoon. Käyvän arvon muutokset kirjataan omaan pääomaan ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Mikäli käypää arvoa ei voida luotettavasti määrittää, vara merkitään kirjanpitoon hankintamenoonsa vähennettynä mahdollisilla arvonalentumisilla. Myytävissä olevista oman pääoman ehtoisista instrumenteista saadut osingot ja korkoinstrumenttien korot kirjataan rahoituseriin.

Kun myytävissä oleviksi luokitellut rahoitusvarat myydään tai niistä kirjataan arvonalentuminen, omaan pääomaan kirjatut kertyneet käyvän arvon muutokset sisällytetään oman pääoman ehtoisien instrumenttien osalta tuloslaskelmaan liiketoiminnan muihin tuottoihin tai kuluihin ja muiden sijoitusten osalta rahoituseriin.

Lainat ja saamiset

Lainat ja saamiset ovat johdannaissopimusten kuulumattomia eriä, joihin liittyvät maksut ovat kiinteitä tai määritettävissä olevia, ja joita ei noteerata toimivilla markkinoilla. Konsernin lainoihin ja saamisiin sisältyvät myös taseen myyntisaamiset ja muut saamiset. Lainat ja saamiset kirjataan alun perin käypään arvoon lisättynä transaktiokuluilla ja arvostetaan jaksotettuun hankintamenoan efektiivisen koron menetelmällä.

Rahavarat

Rahavarat koostuvat käteisvaroista, pankkitilien saldoista ja likvideistä rahamarkkinasijoituksista, joiden alkuperäinen maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

Rahoitusvarojen arvonalentuminen

Konserni arvioi jokaisena tilinpäätöspäivänä, onko objektiivista näyttöä jonkin rahoitusvaroihin kuuluvan erän tai rahoitusvarojen ryhmän arvonalentumisesta. Mikäli arvonalentumisesta on perusteltua näyttöä, arvioidaan

rahoitusvarasta kerrytettävissä oleva rahamäärä, joka on erän käypä arvo, ja kirjataan arvonalentumistappio siltä osin kuin kirjanpitoarvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvonalentumistappiot kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan. Velallisen merkittävät taloudelliset vaikeudet, konkurssin todennäköisyys, maksujen laiminlyönti tai maksusuorituksen viivästyminen yli 90 päivää ovat näyttöä rahoitusvaran mahdollisesta arvonalentumisesta.

Rahoitusvelat

Rahoitusvelat merkitään alun perin kirjanpitoon selvityspäivinä käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettyinä. Myöhemmin kaikki rahoitusvelat, johdannaissopimusten lukuun ottamatta, arvostetaan efektiivisen koron menetelmällä jaksotettuun hankintamenoan. Konsernissa käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattaviin rahoitusvelkoihin kuuluvat kaikki ne johdannaissopimukset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja. Tällaisia johdannaissopimuksia ovat konsernin valuutta-, korko- ja hyödykejohdannaiset. Johdannaiset kirjataan käypään arvoon perustuen markkinoilla noteerattuihin hintoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmalleihin. Käyvän arvon muutokset kirjataan johdannaisten käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

Rahoitusliimiittien järjestelypalkkiot kirjataan ennakkomaksuksi maksuvalmiuspalkkiosta ja jaksotetaan kuluksi limiitin voimassaoloajalle.

Konsernilla on sekä pitkä- että lyhytaikaisia rahoitusvelkoja, ja ne voivat olla korollisia tai korottomia. Rahoitusvelat kirjataan pois taseesta, kun niihin liittyvät velvoitteet ovat lakanneet.

Vieraan pääoman menojen aktivointi

Yhtiö aktivoi ehdot täyttävän omaisuuserän hankkimisesta, rakentamisesta tai valmistamisesta välittömästi johtuvat vieraan pääoman menot osaksi kyseisen omaisuuserän hankintamenoa. Ehdot täyttävä omaisuuserä on kyseessä silloin, kun sen valmiiksi saattaminen aiottuun käyttötarkoitukseen vie huomattavan pitkän valmistusajan. Ehdot täyttävä omaisuuserä voi olla kiinteää tai irtainta käyttöomaisuutta, vaihtoomaisuutta tai aineeton hyödyke.

Aktivointi aloitetaan, kun omaisuuserästä syntyy kustannuksia, joista aiheutuu vieraan pääoman menoja ja kun toimenpiteet, joilla omaisuuserä saatetaan aiottuun käyttöön tai myyntiin, ovat käynnissä. Aktivointi keskeytetään silloin, kun tehokas tuotanto on pysähdyksissä. Aktivointi lopetetaan, kun kaikki olennaiset toimenpiteet, jotka liittyvät omaisuuserän saattamiseen aiottuun käyttöön tai myyntiin, on suoritettu loppuun.

Johdannaisinstrumentit ja suojauslaskenta

Johdannaiset kirjataan alun perin hankintahetkellä käypään arvoon taseeseen, minkä jälkeen ne arvostetaan käypään arvoon jokaisena raportointipäivänä. Käyvän arvon muutoksista aiheutuviin kirjauksiin vaikuttaa se, onko johdannainen määritelty suojauslaskennan mukaisesti suojausinstrumentiksi vai ei ja minkä luonteista erää instrumentti suojaa.

Silloin kun konserni soveltaa suojauslaskentaa, se dokumentoi suojauslaskentaa aloittaessaan suojattavan kohteen ja suojausinstrumenttien välisen suhteen sekä konsernin riskienhallinnan tavoitteet ja strategian. Suojaussuhteen tehokkuus testataan suojaussuhteen alussa ja sen jälkeen säännöllisesti vähintään jokaisena raportointipäivänä. Rahavirran suojausten ehdot täyttävien johdannaisten tehokkaan osuuden arvon muutokset kirjataan oman pääoman arvonmuutosrahastoon ja esitetään muissa laajan tuloksen erissä. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelmaan niillä kausilla, jolloin suojauskohde vaikuttaa tulokseen.

Kun suojausinstrumentti eräännyy tai myydään tai kun suojaus ei enää täytä suojauslaskennan kriteereitä, suojauslaskenta lopetetaan. Tällöin suojausinstrumentista kertynyt voitto tai tappio jää omaan pääomaan siihen asti, kunnes ennakoitu liiketoimi toteutuu ja kirjataan tuloslaskelmaan. Jos ennakoidun liiketoimen ei enää odoteta toteutuvan, omaan pääomaan kertynyt voitto tai tappio siirretään välittömästi tuloslaskelman rahoituseriin.

Johdannaiset, jotka eivät täytä suojauslaskennan ehtoja, luokitellaan lyhytaikaisiksi varoiksi tai veloiksi. Näiden johdannaisten käyvän arvon muutokset kirjataan niiden käyttötarkoituksen mukaisesti joko liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin tai rahoituseriin.

Tuloutus

Yhtiö esittää liikevaihdossa tuotteiden ja palveluiden myynnistä saadut tuotot välillisillä veroilla ja alennuksilla vähennettynä. Mikäli myyntitransaktio sisältää sekä ehdottomia että ehdollisia vastikkeita, tarkastelee yhtiö kummankin vastike-elementin tulouttamiskriteerien täyttymistä erikseen.

Rakennusprojektien tuloutus

Osatuloutus

Rakennusprojektit tuloutetaan osatuloutusperiaatteella valmistusasteen mukaisesti, jos hanke täyttää pitkäaikaishankkeen määritelmän ja sen lopputulos on luotettavasti arvioitavissa. Pitkäaikaishankkeet ovat erityisesti neuvoteltuja sopimuksia, joiden mukaan valmistetaan tietty omaisuuserä tai ryhmä omaisuuseriä.

Lisäksi kiinteistörakennushankkeissa ostajan tulee pystyä vaikuttamaan hankkeen pääasiallisiin rakenteellisiin tai toiminnallisiin ominaisuuksiin ennen rakentamisen aloittamista tai sen aikana, jotta kiinteistörakennushanke voidaan osatulouttaa valmistusasteen mukaisesti. Jos pitkäaikaishankkeen lopputulos ei ole luotettavasti arvioitavissa, siitä kirjataan tuottoja vain siihen määrään asti kuin toteutuneita menoja vastaava määrä on todennäköisesti kerrytettävissä. Vastaavasti menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät.

Projektien valmistusaste on laskettu toteutuneiden kustannusten suhteen arvioituihin kokonaiskustannuksiin. Mikäli on todennäköistä, että tilauskantaan sisältyvän projektin valmiiksi saamiseen tarvittavat kokonaiskustannukset ylittävät hankkeesta saatavat kokonaistulot, odotettavissa oleva ennakoitu tappio kirjataan välittömästi kokonaan kuluksi.

Kun syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat suuremmat kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen myyntisaamiset ja muut saamiset –erässä kohdassa projektitulosaamiset. Jos syntyneet menot ja kirjatut voitot ovat pienemmät kuin projektin edistymiseen perustuva laskutus, esitetään erotus taseen ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat –erän kohdissa saadut ennakoit ja projektiluvelat.

Talonrakentamisen liikekohteiden vuokravastuuvuoroitteen määrää ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä, ja se sisällytetään kokonaiskustannusestimaattiin. Vuokravastuuvuoroite kirjataan taseeseen, kun kohde on valmis.

Osatuloutettavia rakennusprojekteja on kaikilla konsernin toimialoilla.

Luovutuksen mukainen tuloutus

Kiinteistörakentamiskohteet, joissa tilaajalla ei ole sopimukseen perustuvaa oikeutta vaikuttaa kohteen keskeisiin rakenteellisiin elementteihin, tuloutetaan kohteen valmistuttua luovutuksen mukaisesti valmistajien myynnin tuloutusperiaatteita noudattaen. Luovutuksen mukaisesti tuloutettavat rakennusprojektit ovat pääosin talonrakentamisen omaperusteisia asunto- ja liikekiinteistökohteita.

Palveluiden tuloutus

Palveluista saatavien tuottojen kirjaaminen tapahtuu tilinpäätöspäivän valmistusasteen perusteella, ja niihin sovelletaan samoja tuloutusperiaatteita kuin osatuloutettavien rakennusprojektien kirjaamiseen. Kaikilla konsernin toimintasegmenteillä on palveluliiketoimintaa.

Valmisteiden myynnin tulotus

Yhtiö tulouttaa valmisteiden myynnin sillä hetkellä, kun tuotteen omistukseen liittyvät merkittävät riskit ja edut siirtyvät ostajalle eikä yhtiöllä ole enää valvonta- eikä määräysvaltaa tuotteeseen. Pääsääntöisesti tämä tarkoittaa hetkeä, jolloin tuote on luovutettu sovittujen toimitusehtojen mukaisesti asiakkaalle. Liikevaihdossa esitetään saadut tuotot käypään arvoon arvostettuina oikaistuna välillisillä veroilla, myönnettyillä alennuksilla ja valuuttamääräisen myynnin kurssierolla. Valmisteiden myyntiä on lähinnä päällystys-segmentin harjoittama kiviaines- ja asfalttimassamyynti.

Elinkaarihankkeiden tulotus

Elinkaarihankkeissa operaattori, eli palvelun tuottaja, rakentaa palvelujen tuottamisessa käytettävän infrastruktuurin tai parantaa sitä sekä ylläpitää kyseistä infrastruktuuria. Rakentamis- ja parantamispalvelusta sekä ylläpitovaiheesta saamansa tuotot yhtiö tulouttaa osatuloutusperiaatteella.

Korkojen ja osinkojen tulotus

Korkotuotot kirjataan ajan kulumisen perusteella efektiivisen koron menetelmällä. Osingot tuloutetaan, kun oikeus niiden saamiseen on syntynyt.

Pitkäaikaiset varat

Aineelliset hyödykkeet

Aineelliset hyödykkeet on arvostettu taseessa poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Aineelliset hyödykkeet poistetaan tasapoistoin taloudellisen vaikutusajan kuluessa. Maa-alueilla on rajoittamaton taloudellinen vaikutusaika, jonka vuoksi niistä ei tehdä poistoja. Aineellisten hyödykkeiden arvioidut taloudelliset vaikutusajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 3–15 vuotta
- Kiviainesalueet poistetaan käytön mukaan (substanssipoisto)
- Muut aineelliset hyödykkeet 10 vuotta

Hyödykkeestä kirjataan poistoja siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi. Poistoja kirjataan käyttöönottohetkestä alkaen niiden taloudellisen vaikutusajan loppuun asti. Hyödykkeiden jäännösarvo ja taloudellinen vaikutusaika tarkistetaan jokaisessa tilinpäätöksessä ja tarvittaessa oikaistaan kuvaamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia. Kun poistosuunnitelman mukaiset poistot on tehty kokonaan, hyödykkeen jäännösarvo on nolla. Aineellisten käyttöomaisuushyödykkeiden poistot lopetetaan silloin, kun aineellinen käyttöomaisuushyödyke luokitellaan myytävänä olevaksi.

Normaalit kunnossapito- ja korjauskustannukset kirjataan kuluksi niiden syntymishetkellä. Merkittävät parannus- tai lisäinvestoinnit kirjataan osaksi omaisuuserän hankintamenoa ja poistetaan päähyödykkeen jäljellä olevana taloudellisena vaikutusaikana, mikäli on todennäköistä, että hyödykkeeseen liittyvä vastainen taloudellinen hyöty koituu yhtiön hyväksi. Myyntivoitot esitetään liiketoiminnan muissa tuotoissa ja tappiot liiketoiminnan muissa kuluissa. Yhtiö kirjaa aineellisten hyödykkeiden hankintojen korkomenot kuluksi, ellei kyseessä ole vieraan pääoman aktivoinnin ehdot täyttävä hanke, jolloin ne aktivoidaan hankintamenoiksi.

Aineettomat hyödykkeet

Aineeton hyödyke merkitään taseeseen, kun sen hankintameno on määriteltävissä luotettavasti ja on todennäköistä, että hyödykkeestä aiheutuva taloudellinen hyöty koituu yhtiön hyväksi. Taseessa aineettomat hyödykkeet arvostetaan poistoilla ja arvonalentumisilla vähennettyyn alkuperäiseen hankintamenoon. Aineettomasta hyödykkeestä kirjataan poistoja siitä lähtien, kun se on valmis käytettäväksi ja poistojen kirjaaminen jatkuu hyödykkeen taloudellisen vaikutusajan loppuun asti. Kun poistosuunnitelman mukaiset poistot on tehty, hyödykkeen jäännösarvo on nolla. Omaisuuserien jäännösarvot sekä taloudelliset vaikutusajat tarkistetaan jokaisen tilikauden lopussa ja tarvittaessa ne oikaistaan kuvaamaan taloudellisen hyödyn odotuksissa tapahtuneita muutoksia.

Liikearvo

Liikearvo vastaa sitä osaa hankintamenoista, joka ylittää konsernin osuuden hankitun tytäryhtiön yksilöitävissä olevien varojen, velkojen ja ehdollisten velkojen nettomääräisestä käyvästä arvosta hankinta-ajankohtana. Mahdollinen määräysvallattomien omistajien osuus hankinnan kohteessa arvostetaan joko käypään arvoon tai määrään, joka vastaa määräysvallattomien omistajien suhteellista osuutta hankinnan kohteen yksilöitävissä olevasta nettovarallisuudesta. Arvostamisperiaate määritetään erikseen kullekin yrityshankinnalle.

Liikearvosta ei tehdä poistoja, vaan sen mahdollinen arvonalentuminen arvioidaan vähintään vuosittain. Liikearvot on arvonalentumistestauksessa kohdistettu rahavirtaa tuottaville yksiköille. Liikearvo kirjataan tilinpäätökseen alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä mahdollisella arvonalentumisella, joka merkitään tuloslaskelmaan kuluksi.

Muut aineettomat oikeudet

Muihin aineettomiin hyödykkeisiin kuuluvat ohjelmistojen käyttöoikeusmaksut sekä muun muassa patentit ja lisenssit sekä näihin kohdistuvat ennakkomaksut. Muut aineettomat hyödykkeet on kirjattu taseessa alkuperäiseen hankintamenoon ja poistetaan niiden taloudellisena vaikutusaikana. Aineettomien hyödykkeiden poistoajat ovat seuraavat:

- Ohjelmistojen käyttöoikeusmaksut 5 vuotta
- Muut aineettomat oikeudet 5–10 vuotta

Muut pitkävaikutteiset menot

Aineettomiin hyödykkeisiin lasketaan muut pitkävaikutteiset menot, jotka eivät kohdistu aineellisiin hyödykkeisiin ja joiden vaikutusaika on pidempi kuin vuosi. Muista pitkävaikutteisista menoista saadaan niiden taloudellisena vaikutusajana vastaista taloudellista hyötyä, joka voi syntyä tuottojen tai kustannussäästöjen kautta.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Tutkimustoiminnasta johtuvat menot kirjataan kuluksi sen tilikauden aikana, jolloin ne syntyvät. Kehittämismenot merkitään taseeseen, kun aineettoman hyödykkeen:

- tutkimus- ja kehittämisvaiheet ovat erotettavissa toisistaan;
- valmiiksi saattaminen on teknisesti toteutettavissa siten, että hyödyke on käytettävissä tai myytävissä;
- valmiiksi saattaminen on varmaa ja sitä käytetään tai se myydään;
- vastainen tuotto pystytään osoittamaan ja yhtiöllä on sen hyödyntämiseen tarvittavat voimavarat ja
- kehittämisestä aiheutuneet menot ovat luotettavasti määritettävissä.

Mikäli kehittämismenot eivät täytä kaikkia edellä mainittuja ehtoja, kirjataan ne kuluksi toteumakaudella.

Saadut avustukset

Valtiolta tai muulta julkiselta taholta saadut avustukset tuloutetaan tuloslaskelmaan samaan aikaan kulujen kirjauksen kanssa. Investointiavustukset vähennetään asianomaisen käyttöomaisuushyödykkeen hankintamenosta.

Arvon alentumiset

Omaisuserien tasearvoja arvioidaan jokaisena tilinpäätöspäivänä mahdollisten arvonalentumisten selvittämiseksi. Jos arvonalentumiseen viittaavia tekijöitä ilmenee, arvioidaan omaisuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä. Omaisuserän kerrytettävissä oleva rahamäärä on joko käypä arvo, josta on vähennetty luovutuksesta aiheutuvat menot, tai sitä korkeampi käyttöarvo. Käyttöarvoa määritettäessä arvioidut vastaiset rahavirrat diskontataan nykyarvoonsa diskonttokoroilla, jotka kuvastavat rahan aika-arvoa ja omaisuserään liittyviä erityisriskejä. Diskonttaustekijänä käytetään oman ja vieraan pääoman painotettua keski-määräistä kustannusta (WACC, Weighted Average Cost of Capital), jossa huomioidaan riskitön korkotaso, epäliikvidisyyspremio, markkinoiden tuotto-odotus, toimialakohtainen beta-arvo, maariski ja vieraan pääoman korkotaso korkomarginaali. Näitä tekijöitä painotetaan diskonttokoron määrittelyssä

toimialan keskimääräisen tavoitepääomarakenteen mukaan. Mikäli kerrytettäviä vastaisia rahavirtoja ei kyetä laskemaan yksittäisen omaisuserän osalta, määritetään kerrytettävissä oleva rahamäärä sille rahavirtaa tuottavalle yksikölle, johon kyseinen omaisuserä kuuluu. Arvon alentuminen kirjataan, jos tasearvo ylittää kerrytettävissä olevan rahamäärän. Arvon alentuminen kirjataan tuloslaskelmaan.

Liikearvot testataan arvonalentumisten varalta kerran vuodessa ja aina, kun siihen päätellään olevan tarvetta. Liikearvot kohdistetaan johdonmukaisella tavalla rahavirtaa tuottaville yksiköille. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu arvonalentumistesteissä käyttöarvolaskelmiin, joissa käytettyjen ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yhtiön johdon vahvistamat tietyn aikajakson kattavat tulossuunnitelmat sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäkymistä.

Muista omaisuseristä kuin liikearvosta kirjatut arvonalentumistappiot peruutetaan, jos on tapahtunut muutos arvioissa, joita on käytetty määritettäessä omaisuserästä kerrytettävissä olevaa rahamäärää. Peruutus tapahtuu korkeintaan siihen määrään asti, joka omaisuserälle olisi määrätty kirjanpitoarvoksi poistoilla vähennettynä, jos siitä ei olisi aikaisempina vuosina kirjattu arvonalentumistappiota.

Vuokrasopimukset, joissa konserni on vuokralleottajana

Vuokrasopimukset, jotka koskevat aineellisia hyödykkeitä ja joissa konsernille siirtyy olennainen osa omistukselle ominaisista eduista ja riskeistä, luokitellaan rahoitusleasingsopimuksiksi. Rahoitusleasingsopimukset esitetään varoina käyttöomaisuudessa määrässä, joka on yhtä suuri kuin hyödykkeen käypä arvo sopimuksen alkamisajankohtana, tai sitä alempaan vähimmäisvuokrien nykyarvoon. Vastaava velka esitetään pitkäaikaisissa ja lyhytaikaisissa korollisissa rahoitusveloissa.

Rahoitusleasingsopimuksilla vuokratuista omaisuseristä tehdään poistot kyseisen hyödykeryhmän taloudellisena vaikutusajana tai sitä lyhyemmän vuokra-ajan kuluessa. Mahdolliset arvonalentumistappiot kirjataan kyseisen omaisuserän vähennykseksi. Vuotuiset leasingvuokrat jaetaan rahoitusmenoon ja velan vähennykseen vuokra-ajan siten, että jäljellä olevalle velalle muodostuu kullakin kaudella samansuuruinen korkoprosentti.

Vuokrasopimukset, joissa omistamiselle ominaiset riskit ja edut jäävät vuokranantajalle, käsitellään muina vuokrasopimuksina. Muiden vuokrasopimusten mukaiset maksut käsitellään vuokrakuluina ja ne jaksotetaan

kuluksi vuokra-ajalle. Mikäli vuokrasopimuksesta ei odoteta saatavan vastaista taloudellista hyötyä, kirjataan sopimuksen mukaisten vähimmäisvuokrien määrä kuluksi.

Vaihto-omaisuus

Vaihto-omaisuus arvostetaan hankintamenoon tai sitä alempaan nettorealisointiarvoon. Vaihto-omaisuuden hankintamenoon sisällytetään kaikki ostomenot, valmistusmenot ja muut menot, jotka ovat aiheutuneet vaihto-omaisuuden saattamisesta tilinpäätöshetken sijaintipaikkaan ja tilaan. Hankintamenoon ei kohdisteta myynnin kustannuksia. Rahoituksen kustannuksia kohdistetaan hankintamenoon vain, jos kyseessä on hanke, joka täyttää vieraan pääoman menojen aktivoinnin ehdot. Aineiden ja tarvikkeiden arvo on määritetty FIFO-menetelmää (first-in, first-out) käyttäen. Nettorealisointiarvo on tavanomaisessa liiketoiminnassa saatava arvioitu myyntihinta, josta on vähennetty arvioidut tuotteen valmiiksi saattamiseen tarvittavat menot ja myynnistä johtuvat menot. Vaihto-omaisuuserien kirjanpitoarvoa ei alenneta niiden hankintamenoa pienemmäksi, jos valmiit tuotteet, joihin ne tulevat sisällyttämään, odotetaan myytävän vaihto-omaisuuserien hankintamenoja vastaavaan tai sen ylittävään hintaan.

Perustajaurakointikohteiden käsittely

Perustajaurakointikohteisiin sitoutuneet menot aktivoidaan vaihto-omaisuuteen. Rakenteilla oleviin kiinteistöihin liittyvät velat ja ennakomaksut sisältyvät lyhytaikaisiin velkoihin. Keskeneräisten asuntokohteiden myymätöntä osaa vastaava osa nostetuista lainoista sekä valmiisiin myymättömiin huoneistoihin kohdistuvat lainaosuudet esitetään lyhytaikaisissa korollisissa veloissa.

Työsuhde-etuudet

Eläkeveloitteet

Lemminkäisen konserniyhtiöiden eläkejärjestelyt ovat pääsääntöisesti maksupohjaisia järjestelyjä. Maksupohjaisten eläkejärjestelyiden maksut suoritetaan eläkevakuutusyhtiöille, jonka jälkeen konsernilla ei ole enää muita maksuveloitteita. Maksupohjaisista eläkejärjestelyistä suoritettavat maksut kirjataan kuluksi tuloslaskelmaan sille tilikaudelle, jolle ne kohdistuvat. Muut kuin maksupohjaiset eläkejärjestelyt ovat etuusperusteisia eläkejärjestelyjä. Siltä osin kuin etuuspohjaisesta eläkejärjestelystä aiheutuu eläkeveloite, siitä on kirjattu eläkevastuuvelka. Jos etuuspohjaisesta eläkejärjestelystä aiheutuu saaminen, se kirjataan taseen siirtosaamiisiin.

Etuuspohjaisista järjestelyistä johtuvan veloitteen määrä perustuu riippumattomien vakuutusmatemaatikkojen vuosittaisiin laskelmiin, joissa käytetään ennakoitua etuoikeusyksikköön perustuvaa

menetelmää. Eläkeveloitteen määrä on laskettu vähentämällä tulevien eläkeveloitteiden nykyarvosta eläkejärjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo. Etuuspohjainen eläkekulu koostuu työsuoritukseen perustuvasta menosta ja se kirjataan henkilöstökuluihin henkilöiden työssäoloajalle. Etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden nettokorot kirjataan rahoituseriin. Vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot kirjataan laajan tuloslaskelman kautta eläkeveloitteen tai -saamisen muutokseksi.

Suomalaisten konserniyhtiöiden eläkeveloite määritetään laskemalla arvioitujen rahavirtojen nykyarvo käyttäen diskonttauskorkona euroalueen yritysten liikkeelle laskemien korkealaatuisten joukkovelkakirjalainojen korkoa. Määrittämissä käytetyt joukkovelkakirjalainat ovat saman valuutan määräisiä kuin maksettavat etuudet. Valittu diskonttauskorko kuvastaa etuuksien arvioitua keskimääräistä maksuhetkeä.

Järjestelyyn kuuluvien varojen käyvän arvon määrittämiseen käytetään ensisijaisesti markkinahintaa. Mikäli markkinahintaa ei ole käytettävissä, arvioidaan käypä arvo diskonttaamalla vastaiset odotettavissa olevat rahavirrat käyttäen samaa diskonttauskorkoa kuin eläkeveloitteen määrittelyssä.

Palkitsemisjärjestelmät

Konsernilla on käytössä osakepohjainen palkitsemisjärjestelmä. Osakepalkkiot arvostetaan niiden myöntämispäivän mukaiseen Lemminkäisen osakkeen käypään arvoon ja ne jaksotetaan kuluksi ansainta- ja sitouttamiskausille. Lisäosakejärjestelmästä aiheutuneet menot jaksotetaan kuluksi niihin liittyvälle sitouttamiskaudelle. Johdon muu palkitseminen kirjataan tuloslaskelmaan henkilöstökuluiksi sinä ajankohtana, jolloin kulut ovat muodostuneet.

Varaukset, ehdolliset velat ja ehdolliset varat

Varaus kirjataan, kun konsernilla on aikaisempaan tapahtumaan perustuva oikeudellinen tai tosiasiallinen veloite ja on todennäköistä, että vastuusta vapautuminen edellyttää taloudellista suoritusta tai aiheuttaa taloudellisen menetyksen ja vastuun määrä pystytään arvioimaan luotettavasti. Varauksia ei ole diskontattu niiden diskonttovaikutuksen vähäisen merkityksen vuoksi.

Takuuvaraus käsittää rakennusprojektin valmistumisen jälkeiset takuuveloitteen alaiset korjauskulut. Takuuvaraukset lasketaan takuukulujen aikaisempina tilikausina toteutuneen tason perusteella ja kirjataan taseeseen, kun projekti on valmis. Mikäli konserni saa sopimuksen perusteella alirakoitsijalta tai materiaalin toimittajalta hyvityksen kuluista, joihin

on varauduttu, kirjataan tulevasta korvauksesta saaminen silloin, kun saamisen katsotaan olevan varma.

Tappiollisista sopimuksista kirjataan varaus, kun veloitteiden täyttämiseksi vaadittavat sopimuksen edellyttämät menot ylittävät sopimuksesta saatavat hyödyt. Tappiollisista sopimuksista tehdyt varaukset eivät sisällä rakennusprojektien tappiovarauksia.

Maisemointivaraus kirjataan maa-ainesten käytön mukaisesti niistä kohteista, joissa sopimukseen sisältyy maisemointivelvoite.

Suomen asunto- ja liikekohteiden rakentamiseen liittyvä 10-vuotisvastuuvaraus määritetään kokonaisuutena kaikista 10-vuotisvastuita sisältävistä hankkeista. Tällöin yksittäiseen hankkeeseen liittyvä vastaisen taloudellisen menetyksen todennäköisyys voi olla pieni, vaikka kokonaisuuden katsotaan aiheuttavan taloudellisten voimavarojen siirtymistä pois yhtiöstä.

Vuokravastuuvelvoite syntyy, kun yhtiöllä on sopimukseen perustuva velvoite hankkia rakennettavan liikekiinteistökohteen toistaiseksi vuokraamattomiin tiloihin vuokralaisia. Vuokravastuuvelvoitteen määrää ja todennäköisyyttä arvioidaan projektin edetessä. Vuokravastuuvelvoite kirjataan taseeseen, kun kohde on valmis.

Oikeudenkäynneistä yhtiö kirjaa varauksen, mikäli yhtiön johto arvioi taloudellisten voimavarojen siirtymisen pois yhtiöstä olevan todennäköistä ja velvoitteen määrä on arvioitavissa luotettavasti.

Ehdollinen velka on aikaisempien tapahtumien seurauksena syntynyt mahdollinen velvoite, jonka olemassaolo varmistuu vasta konsernin määräysvallan ulkopuolella olevan epävarman tapahtuman realisoituessa. Ehdolliseksi velaksi katsotaan myös sellainen olemassa oleva velvoite, joka ei todennäköisesti edellytä maksuvelvoitteen täyttämistä, tai jonka suuruutta ei voida määrittää luotettavasti. Ehdollisesta velasta ei kirjata varausta. Se esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Ehdolliset varat johtuvat suunnittelemattomista tai muista odottamattomista tapahtumista, joiden perusteella tulee mahdolliseksi, että yhtiön hyväksi koituu taloudellista hyötyä. Ehdollista varaa ei merkitä tilinpäätökseen, vaan se esitetään tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Tuloverot

Tuloslaskelman tuloveroihin kirjataan konserniyhtiöiden tilikauden verotettavan tuloksen perusteella lasketut suoriteperusteiset verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisen verovelan

ja -saamisen muutos. Suoraan omaan pääomaan kirjattuihin eriin liittyvä verovaikutus kirjataan vastaavasti osaksi omaa pääomaa. Tilikauden verotettavaan tuloon perustuva vero lasketaan verotettavasta tulosta kunkin maan tilinpäätöspäivään mennessä säädettyjen verokantojen perusteella.

Laskennallinen vero lasketaan kirjanpitoarvon ja verotuksellisen arvon välisistä väliaikaisista eroista käyttäen joko tilinpäätöshetkellä voimassa olevaa verokantaa tai myöhemmin voimaantulevaa mutta tiedossa olevaa vahvistettua verokantaa. Laskennallista verovelkaa ei kirjata, kun kyseessä on alun perin kirjanpitoon merkittävä omaisuuserä tai velka, joka ei ole syntynyt liiketoimintojen yhdistämisestä eikä sen kirjaaminen vaikuta kirjanpidon tulokseen eikä verotettavaan tuloon liiketoimen toteutumisaikana. Laskennallinen verosaaminen kirjataan vain siihen määrään asti kuin on todennäköistä, että tulevaisuudessa syntyy verotettavaa tuloa, jota vastaan väliaikainen ero voidaan hyödyntää. Merkittävimmät jaksotuserot syntyvät verotuksessa nopeutetuista poistoista, rakennusprojektien tuloutuskäytännöstä, käyttöomaisuuden sisäisistä myyntivoitoista, rahoitusleasingjärjestelyistä, varauksista, käyttämättömistä verotuksellisista tappioista, yrityshankintojen yhteydessä tapahtuneista käypiin arvoihin arvostamisesta ja eläkevelvoitteista.

Verotuksessa vähennyskelpoiset tappiot on otettu huomioon verosaamisena siinä määrin kuin yhtiö pystyy niitä todennäköisesti hyödyntämään lähitulevaisuudessa. Tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista kirjataan laskennallinen verovelka vain silloin, jos veronmaksun voidaan katsoa realisoituvan ennakoitavissa olevassa tulevaisuudessa. Samaa veronsaajaa koskevat laskennalliset verosaamiset ja verovelat on netotettu.

Osingonjako

Hallituksen yhtiökokoukselle ehdottama osingonmaksu kirjataan jakokelpoisen oman pääoman vähennykseksi yhtiökokouksen hyväksynnän jälkeen.

Oman pääoman ehtoiset lainat

Omistajille kuuluvan pääoman jälkeen omaan pääomaan kirjataan oman pääoman ehtoiset joukkovelkakirjalainat. Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Yhtiöllä ei ole lainan pääomaan tai korkoihin liittyvää takaisinmaksuvelvoitetta. Oman pääoman ehtoiset joukkovelkakirjalainat merkitään alun perin kirjanpitoon käypään arvoon transaktiokustannuksilla vähennettynä. Myöhemmin laina arvostetaan hankintamenuon. Jos oman pääoman ehtoista lainoista maksetaan korkoa, ne kirjataan suoraan kertyneistä voittovaroista.

Omat osakkeet

Mikäli konsernin emoyhtiö tai sen tytäryhtiöt hankkivat emoyhtiön omia osakkeita, vähennetään yhtiön omaa pääomaa määrällä, joka muodostuu maksetusta vastikkeesta lisättyinä transaktiomenoilla, kunnes omat osakkeet mitätöidään. Jos ostetut omat osakkeet myydään edelleen tai lasketaan uudelleen liikkeelle, saatu vastike merkitään omaan pääomaan. Yhtiön omien oman pääoman ehtoisten instrumenttien ostosta, myynnistä, liikkeeseenlaskusta tai mitätöinnistä ei kirjata voittoa tai tappiota.

Osakekohtainen tulos

Laimentamaton osakekohtainen tulos lasketaan jakamalla emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden voitto vähennettynä suoriteperusteisesti lasketuilla ja verovaiikutuksella oikaistuilla oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan koroilla kauden aikana ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetulla keskiarvolla. Ulkona olevien osakkeiden painotettuun keskiarvoon ei sisällytetä yhtiön hallussaan pitämiä omia osakkeita, eikä sellaisia ulkona olevia kantaosakkeita, jotka tiettyjen ehtojen täytyessä palautuvat yhtiön haltuun.

Laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta laskettaessa ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotetussa keskiarvossa otetaan huomioon kaikkien laimentavien potentiaalisten kantaosakkeiden osakkeiksi muuttamisesta johtuva laimentava vaikutus.

Johdon harkinta ja arviot

Harkinnan ja arvioiden käyttö

Tilinpäätöstä laadittaessa johto on joutunut tekemään tulevaisuuteen kohdistuvia kirjanpidollisia arvioita ja oletuksia sekä harkintaan perustuvia päätöksiä tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden soveltamisessa. Nämä arviot ja päätökset vaikuttavat raportointikaudella kirjattavien varojen, velkojen, tuottojen ja kulujen määrään sekä esitettyihin ehdollisiin eriin. Arviot ja oletukset perustuvat historialliseen kokemukseen ja muihin perusteltavissa oleviin oletuksiin, joiden katsotaan olevan järkeviä tilinpäätöksen laatimishetkellä. On mahdollista, että toteumat poikkeavat tilinpäätöksessä käytetyistä arvioista. Alla on esitetty tietoa keskeisistä johdon harkintaa ja arvioita vaativista tilinpäätöksen osa-alueista.

Liikearvojen arvonalentumisen testaaminen

Liikearvot testataan vähintään vuosittain mahdollisten arvonalentumisten varalta sekä aina jos viitteitä arvonalentumisesta ilmenee. Rahavirtaa tuottavan yksikön liiketoiminnasta kerrytettävissä oleva rahamäärä perustuu käyttöarvolaskelmiin. Nämä laskelmat edellyttävät merkittävässä määrin arvioiden ja oletusten käyttämistä. Ennustettujen rahavirtojen perustana ovat yhtiön johdon vahvistamat tietyin aikajakson kattavat tulossuunnitelmat

sekä muut perusteltavissa olevat arviot toimialan ja rahavirtaa tuottavan yksikön tulevaisuudennäkymistä. Keskeiset epävarmuustekijät käyttöarvolaskelmissa ovat diskonttokorkokanta sekä pitkän aikavälin kasvuolettama. Liikearvon arvonalentumistestaukseen liittyvistä arvioista ja oletuksista kerrotaan tarkemmin tilinpäätöksen liitetietiedoissa.

Laskennalliset verosaamiset

Johto arvioi säännöllisesti laskennallisten verosaamisten hyödynnettävyyttä. Laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista kirjataan siihen määrään, jonka johto arvioi tulosenusteidensa perusteella olevan hyödynnettävissä tulevaisuudessa huomioiden verotappioiden vanhentumisaika.

Vaihto-omaisuus

Johto arvioi säännöllisesti parhaan näkemyksensä mukaan vaihto-omaisuuden mahdollista epäkuranttuitta vertaamalla hankintamenoa nettorealisointiin. Nettorealisointi on yhtiön tekemä arvio, joka perustuu luotettavimpaan saatavilla olevaan tietoon. Arvonalentumista ei kirjata, mikäli valmiit tuotteet, joihin arvioitavat vaihto-omaisuushyödykkeet tulevat sisällyttämään, arvioidaan myytävän arvioitavan hyödykkeen hankintamenoa vastaavaan tai ylittävään hintaan.

Myyntisaamiset

Myyntisaamisten arvostukseen liittyy epäkuranttiusriski. Johto arvioi erääntyneitä myyntisaamia säännöllisesti. Arvio tehdään konsernin luottoriskipolitiikan mukaisesti perustuen aikaisemmin toteutuneisiin asiakaskohtaisiin luottotappioihin, yhtiön kokemuksiin ja selvityksiin.

Rakennusprojektien osatuloutus

Valmistusasteen mukainen tuloutus perustuu arvioihin hankkeesta odotettavissa olevista tuotoista ja kuluista, samoin kuin hankkeen etenemisen luotettavaan määrittämiseen. Luotettavan arvion tekemiseksi hankkeen kustannukset määritellään ja yksilöidään mahdollisimman tarkasti. Tuottojen määrittämiseksi johto joutuu arvioimaan kokonaistuottojen määrään vaikuttavia tekijöitä. Mikäli arviot hankkeen lopputulemasta muuttuvat, muutetaan tuloutettua myyntiä ja voittoa sillä raportointi kaudella, jolloin muutos on ensi kertaa tiedossa ja arvioitavissa.

Varausten kirjaaminen tilinpäätökseen

Varausten kirjaamiseen liittyy arvioita todennäköisyyteen ja määrään liittyen. Johto arvioi tilinpäätöshetkellä olemassa olevan veloitteen toteutumisen todennäköisyyttä sekä sen suuruutta. Arvio toteutuvien kustannusten todennäköisyydestä ja määrästä perustuu aiempiin samankaltaisiin tapahtumiin ja kokemusperäiseen tietoon.

Uudet standardit ja tulkinnat

Vuonna 2015 yhtiön soveltamat uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset

Millään 1.1.2015 alkaneella tilikaudella yhtiön käyttöönottamalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehdyllä vuosittaisella parannuksella ei ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Myöhemmin voimaan tulevat yhtiön soveltamat uudet standardit, tulkinnat ja IFRS-standardeihin tehdyt vuosittaiset parannukset

Useat uudet standardit, standardien muutokset ja parannukset sekä tulkinnat tulevat voimaan vasta 1.1.2015 alkaneen tilikauden jälkeen, eikä niitä ole sovellettu tätä konsernitilinpäätöstä laadittaessa. Näistä IFRS 15 ja 16 standardeilla saattaa olla olennainen vaikutus konsernitilinpäätökseen.

IFRS 15 Myyntituotot asiakassopimuksista -standardi julkaistiin vuoden 2014 toukokuussa. Standardin voimaantuloajankohta on 1.1.2018 tai sen jälkeen alkava tilikausi. Standardin aikaisempi soveltaminen on sallittua. Standardin voimaantulo EU-alueella vaatii EU:n hyväksynnän, jonka jälkeen sen soveltaminen on sallittua. Standardi määrittää miten ja milloin tuotot sopimuksista asiakkaiden kanssa tulee kirjata. Yhtiö selvittää standardin vaikutuksia konsernitilinpäätökseen.

IFRS 16 Leases -standardi julkaistiin vuoden 2016

tammikuussa. Standardin voimaantuloajankohta on 1.1.2019 tai sen jälkeen alkava tilikausi. Standardin aikaisempi soveltaminen edellyttää, että IFRS 15 on otettu käyttöön. Standardin voimaantulo EU-alueella vaatii EU:n hyväksynnän, jonka jälkeen sen soveltaminen on sallittua. Standardia sovelletaan vuokralle ottajan tilinpäätökseen. Kaikki vuokrasopimukset kirjataan taseeseen arvoltaan pieniä vuokraohteita ja lyhytaikaisia vuokrasopimuksia lukuun ottamatta. Yhtiö aloittaa standardin vaikutuksien analysoinnin konsernitilinpäätökseen tulevalla tilikaudella.

IFRS 9 Rahoitusinstrumentit -standardi julkaistiin vuoden 2014 heinäkuussa ja se tulee voimaan 1.1.2018 tai sen jälkeen alkavalla tilikaudella. Standardin voimaantulo EU-alueella vaatii EU:n hyväksynnän. Standardi vaikuttaa muun muassa rahoitusinstrumenttien luottotappioiden kirjaamiseen. Luottotappiot kirjataan standardin mukaan odotettuihin tappioihin perustuen, mikä aikaistaa luottotappiokirjauksia. Lisäksi standardi vaikuttaa rahoitusvarojen ja -velkojen luokitteluun ja arvostamiseen, mutta tällä ei ole olennaista vaikutusta yhtiön konsernitilinpäätökseen.

Millään muulla julkaistulla, muttei vielä voimassa olevalla IFRS-standardilla, IFRIC-tulkinnalla tai IFRS-standardeihin tehtävällä vuosittaisella parannuksella ei odoteta olevan olennaista vaikutusta konsernitilinpäätökseen.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS)

Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS)

- 1 Aikaisempia tilikausia koskevat muutokset
- 2 Tilikauden poikkeukselliset tapahtumat
- 3 Toiminnan kausiluonteisuus
- 4 Toimintasegmentit
- 5 Tietoja markkina-alueittain
- 6 Tietoja rakennushankkeista
- 7 Liiketoiminnan muut tuotot
- 8 Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja henkilöstömäärä
- 9 Poistot ja arvonalentumiset
- 10 Liiketoiminnan muut kulut
- 11 Sijoitukset
- 12 Rahoitustuotot ja -kulut
- 13 Verot
- 14 Lopetetut liiketoiminnot
- 15 Osakekohtainen tulos
- 16 Muut laajan tuloksen erät
- 17 Maksetut ja ehdotetut osingot
- 18 Aineelliset hyödykkeet
- 19 Aineettomat hyödykkeet
- 20 Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat
- 21 Pitkäaikaiset saamiset
- 22 Vaihto-omaisuus
- 23 Lyhytaikaiset saamiset
- 24 Lyhytaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat
- 25 Rahavarat
- 26 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin
- 27 Oma pääoma
- 28 Korolliset velat
- 29 Eläkevelvoitteet
- 30 Osakeperusteiset maksut
- 31 Varaukset
- 32 Ostovelat ja muut velat
- 33 Rahoitusriskien hallinta
- 34 Johdannaisinstrumentit
- 35 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut
- 36 Muut vuokrasitoumukset
- 37 Ehdolliset varat ja velat
- 38 Lähipiiritapahtumat

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 1 Aikaisempia tilikausia koskevat muutokset

1 Aikaisempia tilikausia koskevat muutokset

Yhtiö oikaisi vertailukauden rahavirtalaskelmaa. Oikaisu tarkoittaa valuuttakurssieroja ja johdannaisten esittämistapaa, ja se vaikuttaa liiketoiminnan ja rahoituksen rahavirtoihin.

Erät ja summarivit, joihin muutos vaikuttaa, esitetään alla olevassa taulukossa.

1.1.–31.12.2014 Milj. euroa	Rahavirta ennen oikaisua	Oikaisu	Oikaistu rahavirta
Muut oikaisu	-37,6	14,8	-22,9
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	66,0	14,8	80,8
Lyhytaikaisten myynti- ja muiden saamisten lisäys (-)/vähennys(+)	8,2	4,8	13,0
Lyhytaikaisten velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	-52,5	-1,8	-54,2
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	-29,8	17,8	-12,0
Maksetut korot	-23,6	-5,6	-29,2
Maksetut muut rahoituskulut	-35,9	29,0	-6,9
Saadut muut rahoitustuotot	34,9	-34,9	0,1
Liiketoiminnan rahavirta	-54,8	6,4	-48,4
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-303,6	-6,4	-310,0
Rahoituksen rahavirta	62,8	-6,4	56,4

Laatimisperiaatteiden muutosten vaikutukset vertailukausien segmenttiraportoinnin lukuihin

Lemminkäinen muutti raportoitavien segmenttitietojen laatimisperiaatteita 1.1.2015 alkaen. Muutetun laatimisperiaatteen mukaan yhtiö raportoi ylimmälle operatiiviselle päätöksentekijälle kunkin segmentin sidotun pääoman. Yhtiön raportoima sidottu pääoma muodostuu aineellisista hyödykkeistä, liikearvosta, muista aineettomista hyödykkeistä sekä nettokäyttöpääomasta. Nettokäyttöpääoma sisältää vaihto-omaisuuden, lyhytaikaiset myynti- ja muut saamiset, varaukset, lyhytaikaiset osto- ja muut velat sekä tuloverosaamiset ja -velat. Segmenteille allokoitussa nettokäyttöpääomassa ei kuitenkaan raportoida henkilöstökulujaksotuksia, korkojaksotuksia, johdannaisiin liittyviä jaksotuksia sekä välittömien ja välillisten verojen jaksotuksia. Nämä raportoidaan erikseen segmenteille kohdistamattomina erinä.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 2 Tilikauden poikkeukselliset tapahtumat

2 Tilikauden poikkeukselliset tapahtumat

Yhtiö ilmoitti 31.3.2015 luopuvansa rakennuttajan roolista yhdessä Lipsanen & Co. Groupin kanssa suunnitella olleesta Ilmatar-asuntokohteesta. Neuvottelut hankkeen muista toteutusvaihtoehdoista saatiin päätökseen kolmannen vuosineljänneksen aikana. Osapuolet sopivat, että Lemminkäinen luopuu kokonaan osuudestaan hankkeesta, minkä seurauksena Lemminkäinen alaskirjasi vaihto-omaisuutta vuoden 2015 kolmannella vuosineljänneksellä. Alaskirjauksen vaikutus vuoden 2015 tulokseen oli 12,9 miljoonaa euroa.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 3 Toiminnan kausiluonteisuus

3 Toiminnan kausiluonteisuus

Yhtiön tiettyjen liiketoimintojen kausiluonteisuus vaikuttaa yhtiön tulokseen ja sen ajoittumiseen. Päällystys-segmenttiin kuuluvien päällystys- ja kiviainesliiketoimintojen työkausien pituuteen vaikuttavat merkittävästi sääolosuhteet, mikä vaikuttaa yhtiön tulokseen sekä sen ajoittumiseen. Kyseisten liiketoimintojen työkaudet sekä sen myötä suurin osa tuloksesta ajoittuvat pääosin toiselle ja kolmannelle vuosineljännekselle. Lisäksi infraprojektit-segmenttiin kuuluvassa pohjarakentamisessa saattaa esiintyä pientä kausivaihtelua johtuen talonrakentamisen ajoituksesta.

Omaperusteiset talonrakennusprojektit aiheuttavat yhtiön tulokseen kausittaista vaihtelua, sillä tuotto niistä kirjataan myyntiasteen mukaisesti vasta projektin valmistuttua. Yhtiö pyrkii tasoittamaan kausivaihtelua käynnistämällä omaperusteisia kohteita tasaisesti vuoden aikana, jolloin kohteet valmistuvat ja tuotot niistä kirjataan mahdollisimman tasaisesti ympäri vuoden.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 4 Toimintasegmentit

4 Toimintasegmentit

Lemminkäinen muutti raportointirakennettaan 1.1.2015. Raportoivat toimintasegmentit ovat: päällystys, infraprojektit, Suomen talonrakentaminen ja Venäjän toiminnot. Segmenttiraportointi noudattaa tuloslaskelmaerien osalta konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteita. Segmenttien varoina raportoidaan sidottu pääoma.

Päällystys

Päällystys-segmenttiin kuuluvat yhtiön päällystys- ja kiviainesliiketoiminta Suomessa, Skandinaviassa ja Baltian maissa sekä maarakentaminen Suomessa ja Baltian maissa.

Infraprojektit

Infraprojektit-segmenttiin kuuluvat kalliorakentamisen sekä pohja- ja insinöörirakentamisen liiketoiminnot Suomessa, Skandinaviassa ja Baltian maissa.

Suomen talonrakentaminen

Talonrakentaminen kattaa asuntorakentamisen, toimitilarakentamisen, teollisuusrakentamisen, korjausrakentamisen, kiinteistökehityksen ja elinkaari palvelut. Yhtiöllä on sekä omaperusteisia että urakoituja rakennuskohteita.

Venäjän toiminnot

Lemminkäinen toimii Venäjällä päällystäjänä sekä urakoitujen ja omaperusteisten kohteiden talonrakentajana erityisesti Pietarin ja Moskovan seuduilla. Venäjän toimintojen viimeisin omaperusteinen asuinrakennuskohde valmistui vuoden 2015 lopussa. Yhtiö on päättänyt toistaiseksi olla aloittamatta uusia omaperusteisia kohteita.

Muut toiminnot

Muissa toiminnoissa raportoidaan konsernin emoyhtiö sekä muita segmenteille kohdistamattomia toimintoja ja omaisuuseriä.

Kohdistamattomat erät

Kohdistamattomat erät sisältävät henkilöstökulujaksotuksia, korkojaksotuksia, johdannaisiin liittyviä jaksotuksia sekä välittömien ja välillisten verojen jaksotuksia, joita ei allokoita segmenttien sidottuun pääomaan.

Segmenttiraportointi

1.1.–31.12.2015 Milj. euroa	Päällystys	Infraprojektit	Suomen talon- rakentaminen	Venäjän toiminnot	Muut toiminnot	Eliminoinnit	Konserni yhteensä, IFRS
Liikevaihto	874,5	263,1	537,8	136,7	106,1	-39,2	1 879,0
Poistot ja arvonalentumiset	25,5	5,1	0,2	1,5	6,0		38,4
Liikevoitto	16,9	11,8	12,9	2,9	-7,2		37,3

1.1.–31.12.2014 Milj. euroa	Päällystys	Infraprojektit	Suomen talon- rakentaminen	Venäjän toiminnot	Muut toiminnot	Eliminoinnit	Konserni yhteensä, IFRS
Liikevaihto	907,5	286,0	539,0	196,1	179,2	-63,3	2 044,5
Poistot ja arvonalentumiset	30,0	6,3	0,3	1,9	6,1		44,4
Liikevoitto	32,2	7,2	9,3	19,7	-32,2		36,3

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Sidottu pääoma liiketoimintasegmenteittäin		
Päällystys	231,2	262,1
Infraprojektit	1,2	-0,9
Suomen talonrakentaminen	274,8	303,7
Venäjän toiminnot	35,0	68,4
Segmentit yhteensä	542,2	633,3
Muut toiminnot	8,6	35,5
Segmenteille kohdistamattomat erät	-76,0	-78,5
Konserni yhteensä, IFRS	474,8	590,4

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 5 Tietoja markkina-alueittain

5 Tietoja markkina-alueittain

Milj. euroa	Suomi	Skandinavia	Venäjä	Baltian maat	Muut maat	Yhteensä
1.1.–31.12.2015						
Liikevaihto	1 117,9	497,7	136,7	116,5	10,1	1 879,0
Varat	800,2	147,9	57,2	28,7	1,5	1 035,5
Investoinnit	4,1	4,1	1,6	0,5		10,3

Milj. euroa	Suomi	Skandinavia	Venäjä	Baltian maat	Muut maat	Yhteensä
1.1.–31.12.2014						
Liikevaihto	1 073,2	644,1	195,3	127,9	3,9	2 044,5
Varat	830,0	263,7	108,0	49,0	7,1	1 257,8
Investoinnit	12,2	12,6	2,3	3,0	0,0	30,0

Liikevaihto on esitetty asiakkaiden sijaintipaikan mukaan ja varat niiden maantieteellisen sijaintipaikan mukaan.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 6 Tietoja rakennushankkeista

6 Tietoja rakennushankkeista

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Osatuloutus, jatkuvat toiminnot		
Valmistusasteen mukaan tilikaudella tuotoiksi kirjatut tulot	1 453,4	1 654,1
Keskeneräisten hankkeiden toteutuneet menot ja kirjatut voitot (vähennettynä kirjatuilla tappioilla)	1 119,2	1 467,0
Hankkeita koskevat bruttosäämiset asiakkailta	29,6	32,7
Hankkeita koskevat bruttovelat asiakkaille	54,5	67,4

Palvelutoimilupajärjestelyt

Lemminkäisellä on käynnissä kuusi merkittävää elinkaarihanketta, joissa tilaajina ovat Kuopion, Oulun, Pudasjärven, Hollolan ja Porvoon kunnat. Kussakin kohteessa Lemminkäinen joko saneeraa vanhan tai rakentaa uuden rakennuksen kunnalle sekä ylläpitää kyseistä rakennusta sopimuksessa määritetyn palvelujakson ajan. Kaikissa kohteissa kunta omistaa sekä sopimuksen kohteena olevat rakennukset että maa-alueet, joilla rakennukset ovat. Kaikissa sopimuksissa kunnalla on oikeus irtisanoa sopimus palvelujakson aikana tietyin palveluntarjoajan edut huomioon ottavin ehdoin. Sekä rakennus- että palveluvaiheiden hinnat on sidottu rakennuskustannusindeksiin, jonka perusteella hinnat tarkistetaan vuosittain. Lemminkäisellä ei ole kohteisiin liittyvää merkittävää oheiskäyttöoikeutta. Alla olevassa taulukossa esitetään kunkin hankkeen keskeiset tiedot.

Hanke	Sopimus-päivämäärä	Rakennus-vaihe	Palvelu-jakso	Kokonais-arvo*
Kuopio, kouluja ja päiväkotia	14.12.2009	päättynyt	päättyy 2036	94 milj. euroa
Oulu, Kastellin monitoimitalo	1.6.2012	päättynyt	päättyy 2039	86 milj. euroa
Pudasjärvi, koulukampus	13.3.2014	päättyy 2016	päättyy 2041	41 milj. euroa
Pudasjärvi, palvelutalo	6.11.2015	päättyy 2016	päättyy 2036	12 milj. euroa
Hollola, Heinsuon ja Kalliolan koulut	5.6.2015	päättyy 2017	päättyy 2037	49 milj. euroa
Porvoo, kouluja ja päiväkoteja	16.12.2015	päättyy 2018	päättyy 2038	61 milj. euroa

* Sopimushetken arvio

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 7 Liiketoiminnan muut tuotot

7 Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot *	2,8	10,4
Myyntivoitot myytävissä olevista rahoitusvaroista	0,6	0,9
Vuokratuotot	2,5	1,9
Myyntien ja ostojen suojaustuotot **	0,2	1,2
Saadut avustukset ja vahingonkorvaukset	0,6	1,0
Tuotot etuus pohjaisten eläkejärjestelyiden supistumisesta		0,2
Muut	4,3	2,6
	11,0	18,3

* Aineellisten hyödykkeiden myyntivoitot liittyvät pääosin päällystys-segmentin kalustomyynteihin. Vuonna 2014 yhtiö myi lisäksi Norjassa maa-alueen, josta kirjattiin 5,3 miljoonan euron myyntivoitto.

** Myyntien ja ostojen suojaustuotot koostuvat bitumioista suojaavien hyödyke johdannaisten sekä myyntejä ja ostoja suojaavien valuuttajohdannaisten realisoituneista voitoista sekä käyvän arvon muutoksista.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 8 Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja henkilöstömäärä

8 Työsuhde-etuuksista aiheutuvat kulut ja henkilöstömäärä

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	245,2	281,6
Osakeperusteiset kulut	0,5	0,3
Maksupohjaiset eläkekulut	32,9	36,1
Etuuspohjaiset eläkekulut	0,0	0,0
Muut henkilösivukulut	16,2	18,9
	294,9	337,0
Konserniyhtiöiden toimitusjohtajien ja hallitusten jäsenten palkat ja palkkiot, jatkuvat toiminnot	3,3	4,6

Etuuspohjaisia eläkekuluja selvitetään tarkemmin liitetiedossa 29, osakeperusteisia maksuja liitetiedossa 30 ja lähipiiriä liitetiedossa 38.

	31.12.2015	31.12.2014
Henkilöstö tilikauden lopussa		
Toimihenkilöt	1 845	2 070
Työntekijät	2 214	2 678
	4 059	4 748
Henkilöstö tilikauden lopussa liiketoimintasegmenteittäin		
Päällystys	2 124	2 225
Infraprojektit	463	439
Suomen talonrakentaminen	947	1 038
Venäjän toiminnot	405	635
Emoyhtiö ja muut	120	411
	4 059	4 748

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 9 Poistot ja arvonalentumiset

9 Poistot ja arvonalentumiset

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Poistot aineellisista hyödykkeistä		
Rakennukset ja rakennelmat	1,0	1,1
Koneet ja kalusto	18,1	20,8
Leasingkoneet ja -kalusto	11,2	13,0
Muut aineelliset hyödykkeet	1,4	1,8
	31,8	36,8
Poistot aineettomista hyödykkeistä		
Aineettomat oikeudet	5,2	5,3
Muut pitkävaikutteiset menot	1,0	1,1
	6,2	6,4
Poistot yhteensä	38,0	43,2
Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Arvonalentumiset		
Aineettomista oikeuksista	0,4	1,3

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 10 Liiketoiminnan muut kulut

10 Liiketoiminnan muut kulut

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden myyntitappiot	0,7	0,5
Myyntitappiot myytävissä olevista rahoitusvaroista	0,0	0,1
Vapaaehtoiset henkilösivukulut	8,6	8,4
Vuokratkulut	30,3	31,3
Myyntien ja ostojen suojaustappiot*	6,4	2,9
Vahingonkorvausoikeudenkäynnit **	0,7	6,4
Luottotappiot	1,1	6,0
Muut kulut	92,4	128,2
	140,2	184,0

* Myyntien ja ostojen suojaustappiot koostuvat bitumiostojen suojaavien hyödykejohtannaisten sekä myyntejä ja ostoja suojaavien valuuttajohtannaisten realisoituneista tappioista sekä käyvän arvon muutoksista.

** Vahingonkorvausoikeudenkäynnit -erä muodostuu käräjäoikeudessa vireillä olevista asfalttikartellin vahingonkorvausoikeudenkäynneistä tehdyn varauksen muutoksesta.

Alla olevassa taulukossa esitetään yhtiökokouksen valitseman tilintarkastusyhteisön palkkiot, jotka sisältyvät liiketoiminnan muihin kuluihin. Lisäksi vuonna 2014 sijoitetun vapaan oman pääoman rahastoon kirjatut osakeannin kulut, jotka vähentävät osakeannissa kerättyjä bruttovaroja, sisältävät yhtiökokouksen valitseman tilintarkastusyhteisön palkkioita yhteensä 0,4 miljoonaa euroa.

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Tilintarkastus	0,4	0,4
Muu konsultointi	0,2	0,2
	0,6	0,6

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › T1 Sijoitukset

T1 Sijoitukset**Tytäryritykset**

31.12.2015	Konsernin omistusosuus, %	Emoyhtiön omistusosuus, %	Emoyhtiön omistusosuus, kpl
Lemminkäinen Talo Oy, Helsinki	100,0	100,0	2 183 663
Lemminkäinen Infra Oy, Helsinki	100,0	100,0	1 338
Lemcon Networks Oy, Helsinki	100,0	100,0	392 000
UAB Lemcon Vilnius, Liettua	100,0	100,0	
UAB Lemminkäinen Lietuva, Liettua	99,9	99,9	3 747 989
Lemminkäinen International Oy, Helsinki	100,0		
Lemminkäinen Russia Oy, Helsinki	100,0		
Lemminkäinen Co., Ltd, Kiina	100,0		
Lemminkäinen Construction (India) Private Limited, Intia	100,0		
Lemcon HR Oy, Helsinki	100,0		
OOO Lemminkäinen Invest, Venäjä	100,0		
Lemminkäinen Polska Sp.Z O.O, Puola	100,0		
Lemminkäinen Ehitus As, Viro	100,0		
OOO Lemminkäinen Service, Venäjä	100,0		
OOO Lemminkäinen Stroy, Venäjä	100,0		
ZAO Lemminkäinen Rus, Venäjä	100,0		
Lemcon Argentina S.R.L, Argentiina	100,0		
LEMCON Baumanagement GmbH, Saksa	100,0		
Lemcon Network Services Ltd, Iso-Britannia	100,0		
Lemcon Venezuela C.A., Venezuela	100,0		
Pasila Telecom Oy, Helsinki	100,0		
Asfalt Remix AS, Norja	75,0		
FD-Entreprise Aps, Tanska	100,0		
Lemminkäinen A/S, Tanska	100,0		
Lemminkäinen Industri AS, Norja	100,0		
Lemminkäinen Eesti AS, Viro	100,0		
Lemminkäinen Norge AS, Norja	100,0		
Lemminkäinen Sverige AB, Ruotsi	100,0		
Oü Järva Paas, Viro	86,0		
SIA Lemminkäinen Latvija, Latvia	100,0		
Landvetterkrossen AB, Ruotsi	100,0		

Yhtiön kaikki tytäryhtiöt on yhdistelty konsernitilinpäätökseen. Määräysvallattomien osakkeenomistajien osuus konsernin tytäryhtiöistä on kirjattu äänivallan ja omistusosuuden suhteessa lukuun ottamatta norjalaista Asphalt Remix AS:ää. Yhtiöllä on velvoite hankkia Asphalt Remix AS:n määräysvallattomien omistajien osuus sovitun ajanjakson kuluessa, jonka vuoksi siitä ei ole kirjattu yhtiön taseeseen määräysvallattomien omistajien osuutta. Kyseinen velvoite on arvostettu käypään arvoon ja kirjattu konsernin taseeseen velaksi. Kirjattu velka ei ole määrältään olennainen.

Määräysvallattomien omistajien osuus konsernitaseessa oli vuoden 2015 lopussa yhteensä 0,1 miljoonaa euroa (0,1), eikä se ole yhtiön kannalta olennainen.

Yhtiön tiedossa ei ole sen varoihin liittyviä rajoitteita vuoden 2015 lopussa.

Yhteisyritykset

Konsernin yhteisyritykset eivät ole yksittäin tarkasteltuna olennaisia.

31.12.2015	Konsernin omistusosuus, %	
Genvej A/S, Tanska		50,0
Nordasfalt AS, Norja		50,0
Milj. euroa	2015	2014
Osuudet yhteisyrityksissä 1.1.	6,9	8,2
Muuntoero	-0,3	-0,5
Vähennykset	-2,8	-0,6
Saadut osingot	-0,6	-0,7
Kirjattu tulososuus	1,4	0,5
Osuudet yhteisyrityksissä 31.12.	4,7	6,9
Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Yksittäin tarkasteltuna epäolennaiset yhteisyritykset yhteensä (tiedot esitetty täysimääräisinä)		
Jatkuvien toimintojen tulos	1,4	0,5
Tilikauden laaja tulos	1,4	0,5

Osakkuusyhtiöt

Konsernin osakkuusyhtiöt eivät ole yksittäin tarkasteltuina olennaisia.

31.12.2015	Konsernin omistusosuus, %	
Finavo Oy, Helsinki		47,5
Milj. euroa	2015	2014
Osuudet osakkuusyhtiöissä 1.1.	0,0	0,6
Vähennykset	0,0	-0,6
Kirjattu tulososuus		0,0
Osuudet osakkuusyhtiöissä 31.12.	0,0	0,0
Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Yksittäin tarkasteltuna epäolennaiset osakkuusyhtiöt yhteensä (tiedot esitetty täysimääräisinä)		
Jatkuvien toimintojen tulos		0,0
Tilikauden laaja tulos		0,0

Finavo Oy on kiinteistövuokraustoimintaa harjoittava yhtiö, jonka omistamien kiinteistöosakkeiden puolesta yhtiö on antanut 12,4 miljoonan euron (14,4) suuruisen lainatakauksen. Lainatakauksen seurauksena yhtiön vastuu Finavo Oy:stä ylittää siitä konsernin taseeseen kirjatun osuuden.

Muut osakkeet ja osuudet

Yhtiöllä on muita osakkeita ja osuuksia, joista pääosa on kiinteistöosakkeita. Yhtiön muut osakkeet ja osuudet esitetään taseessa pitkäaikaisina myytävissä olevina rahoitusvaroina. Liitetiedossa 20 esitetään muissa osakkeissa ja osuuksissa tapahtuneet muutokset.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 12 Rahoitustuotot ja -kulut

12 Rahoitustuotot ja -kulut

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Rahoitustuotot		
Korkotuotot lainoista ja saamisista	1,3	0,5
Korkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	0,0	0,0
Osinkotuotot myytävissä olevista rahoitusvaroista	0,0	0,0
Valuuttakurssivoitot	32,5	40,6
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutosvoitot	0,1	
Muut rahoitustuotot	0,0	0,1
	33,9	41,3
Rahoituskulut		
Korkokulut jaksotettuun hankintameroon kirjatuista rahoitusveloista	12,5	16,3
Valuuttakurssitappiot	37,2	47,8
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutostappiot		1,2
Luottotappiot lainasaamisista		7,0
Muut rahoituskulut	4,8	7,0
	54,5	79,2
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-20,6	-37,9

Tuloslaskelman kirjatut valuuttakurssierot

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Myyntien kurssierot	0,0	-0,1
Ostojen kurssierot	0,0	0,0
Kurssierot myyntien ja ostojen suojauksista	0,0	0,3
Kurssierot rahoitustuotoissa ja -kuluissa	-4,7	-7,1
Valuuttakurssierot yhteensä	-4,7	-6,9

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 13 Verot

13 Verot**Tuloverot**

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Tuloverot varsinaisesta toiminnasta	-2,7	-2,9
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	-0,3	0,8
Laskennalliset verot	-6,4	-1,3
	-9,4	-3,3
Tuloslaskelman verojen ja Suomen verokannalla laskettujen verojen välinen täsmäytyslaskelma		
Tulos ennen veroja	16,7	-1,7
Verot laskettuna Suomen verokannalla (20 %) edellisestä	-3,3	0,3
Ulkomaisten tytäryritysten poikkeavat verokannat	0,3	-0,4
Verovapaat tulot tuloslaskelmassa	0,4	0,5
Vähennyskelvottomat kulut tuloslaskelmassa	-1,5	-5,2
Vähennyskelpoiset erät tuloslaskelman ulkopuolelta	0,9	0,1
Veronalaiset erät tuloslaskelman ulkopuolelta	-0,4	0,0
Aiemmin kirjaamattomien verotuksellisten tappioiden käyttö		0,0
Tilikauden tappiollisten tulosten verovaikutus	0,0	0,0
Yhteisöverokannan muutoksen vaikutus	-0,9	
Muut erät*	-4,5	0,4
Edellisen tilikauden verot	-0,3	0,8
Verot tuloslaskelmassa yhteensä	-9,4	-3,3

* Vuoden 2015 luku sisältää 1,6 miljoonaa euroa verotuksessa aikaisemmilte tilikausille tehtyjä tulonoikaisuja, jotka pienensivät yhtiön vahvistettujen tappioiden määrää. Lisäksi erä sisältää muita laskennallisten verojen muutoksista aiheutuvia erä.

Laskennalliset verot

Milj. euroa	1.1.2015	Muuntoero	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu laajan tulos- laskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yrityssotot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2015
Laskennallinen verosaaminen							
Verotukselliset tappiot	37,5	-1,1	-3,6				32,9
Eläke-etuudet	0,1	0,0	-0,1	-0,1			0,0
Varaukset	6,8	0,0	-0,5				6,3
Rahoitusinstrumentit		0,0	-2,6		2,8		0,2
Aineelliset hyödykkeet	1,5	-0,3	-0,4				0,8
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	3,6	-0,5	1,0			0,4	4,5
Muut väliaikaiset erot	2,2	0,3	-1,4			-0,4	0,6
Verosaamiset yhteensä, brutto	51,8	-1,5	-7,6	-0,1	2,8	0,0	45,4
Netottaminen	-9,7	0,8	0,5			0,0	-8,4
Laskennallinen verosaaminen	42,0	-0,8	-7,0	-0,1	2,8		36,9

Milj. euroa	1.1.2015	Muuntoero	Kirjattu tulos- laskelmaan	Kirjattu laajan tulos- laskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yrityssotot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2015
Laskennallinen verovelka							
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	2,9	-0,1	0,7				3,5
Rahoitusinstrumentit	1,0	0,0	-0,1			-0,2	0,6
Poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset	11,0	0,0	0,6			0,0	11,6
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	7,9	-0,7	-1,0				6,1
Muut väliaikaiset erot	2,5	-0,1	-1,3			0,2	1,3
Verovelat yhteensä, brutto	25,3	-1,0	-1,2			0,0	23,1
Netottaminen	-9,7	0,8	0,5			0,0	-8,4
Laskennallinen verovelka	15,6	-0,2	-0,6			0,0	14,7

Milj. euroa	1.1.2014	Muuntoero	Kirjattu tulos-laskelmaan*	Kirjattu laajan tulos-laskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yritysosot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2014
Laskennallinen verosaaminen							
Verotukselliset tappiot	37,7	-1,8	1,8			-0,1	37,5
Eläke-etuudet	0,3	0,0	-0,2	0,0			0,1
Varaukset	6,3	-0,9	1,5				6,8
Rahoitusinstrumentit	0,0		-2,5	0,0	2,5		
Aineelliset hyödykkeet	1,8	0,0	-0,3				1,5
Aineettomat hyödykkeet	0,0		0,0				
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	5,9	-1,9	-0,9			0,6	3,6
Muut väliaikaiset erot	0,9	-0,1	2,4			-1,0	2,2
Verosaamiset yhteensä, brutto	53,0	-4,8	1,7	0,0	2,5	-0,6	51,8
Netottaminen	-14,4	3,4	1,3	0,0			-9,7
Laskennallinen verosaaminen	38,5	-1,4	3,0	0,0	2,5	-0,6	42,0

Milj. euroa	1.1.2014	Muuntoero	Kirjattu tulos-laskelmaan*	Kirjattu laajan tulos-laskelman eriin	Toimet emoyhtiön omistajien kanssa ja muut oman pääoman muutokset	Yritysosot, -myynnit ja fuusiot	31.12.2014
Laskennallinen verovelka							
Aineelliset ja aineettomat hyödykkeet	4,0	-0,1	-1,0				2,9
Rahoitusinstrumentit	0,4	0,0	0,5				1,0
Poistoerot ja vapaaehtoiset varaukset	11,0	0,0	0,3			-0,2	11,0
Hankkeiden tuloutuksista aiheutunut väliaikainen ero	9,7	-4,4	2,5			0,0	7,9
Muut väliaikaiset erot	2,5	-0,4	0,7			-0,3	2,5
Verovelat yhteensä, brutto	27,6	-4,8	3,1			-0,6	25,3
Netottaminen	-14,4	3,4	1,3	0,0			-9,7
Laskennallinen verovelka	13,2	-1,4	4,4	0,0		-0,6	15,6

* Sisältää lopetettujen toimintojen vaikutuksen

Yhtiö on kirjannut laskennalliset verosaamiset verotuksellisista tappioista määrään, jonka se katsoo pystyvänsä hyödyntämään tulevaisuudessa tulostenusteisiinsa perustuen. Verotuksellisten tappioiden määrää on kasvattanut erityisesti kertaluonteiset erät, joiden ei odoteta toistuvan tulevaisuudessa. Suuri osa Suomen verotuksellisista tappioista johtuu käräjäoikeuden vuonna 2013 määräämistä vahingonkorvauksista asfalttikartelliin liittyen. Verotuksellisista tappioista oli kirjattu laskennallisia verosaamia suomalaisissa konserniyhtiöissä vuoden 2015 lopussa yhteensä 19,4 miljoonaa euroa (23,1), ja niitä voidaan käyttää 10 vuoden kuluessa. Norjan konserniyhtiöissä kirjattuja verotuksellisia tappioita, joiden käyttöaika on rajoittamaton, oli vuoden 2015 lopussa yhteensä 11,5 miljoonaa euroa (12,1). Yhtiön verotappioiden määrä, joista ei ole kirjattu laskennallista verosaamista, ei ole olennainen.

Ulkomaisten tytäryhtiöiden jakamattomista voittovaroista ei ole kirjattu laskennallista verovelkaa, koska varat on sijoitettu pysyvästi kohdemaiden toimintoihin.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 14 Lopetetut liiketoiminnot

14 Lopetetut liiketoiminnot 2015

Vuoden 2015 lopussa yhtiöllä ei ollut lopetettuja toimintoja eikä myytäväksi luokiteltuja pitkäaikaisia omaisuuseriä.

2014

Lemminkäinen tiedotti 14.5.2014 myyneensä talotekniikkaliiketoimintansa myymällä Lemminkäinen Talotekniikka Oy:n koko osakekannan. Kauppa saatettiin päätökseen 13.6.2014, ja sen kokonaiskauppahinta oli 55,4 miljoonaa euroa. Myynnistä yhtiö kirjasi 23,6 miljoonan euron myyntivoiton ennen veroja 2014 toiselle vuosineljännekselle. Lemminkäinen Talotekniikka Oy luokiteltiin myyntihetkellä lopetetuksi toiminnoksi.

Miij. euroa	1.1.–31.12.2014
Lopetettujen toimintojen tulos	
Tuotot	77,4
Kulut	77,8
Tulos ennen veroja	-0,4
Verot	0,1
Tulos verojen jälkeen	-0,4
Voitto luovutuksesta ennen veroja	23,6
Verot	-0,1
Voitto luovutuksesta verojen jälkeen	23,5
Tilikauden tulos lopetetuista toiminnoista	23,1
Miij. euroa	2014
Lopetettujen toimintojen rahavirrat	
Liiketoiminnan rahavirrat	-3,9
Investointien rahavirrat	-0,1
Rahoituksen rahavirrat	4,3
Rahavirrat yhteensä	0,4
Miij. euroa	2014
Myyntien vaikutus konsernin taloudelliseen asemaan myyntihetkellä	
Rahana saatu vastike	55,4
Luovutetut varat ja velat	-29,1
Muut kauppaan liittyvät erät	-2,6
Luovutusvoitto	23,6

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 15 Osakekohtainen tulos

15 Osakekohtainen tulos

	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	23 219 900	21 362 255
Ehdolliset osakkeet, kpl	-10 453	-16 896
Omat osakkeet, kpl	-16 687	-16 687
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	23 192 760	21 328 672
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo tilikaudella, kpl	23 192 760	21 328 672
Instrumentit, joilla saattaa tulevaisuudessa olla laimentava vaikutus osakekohtaiseen tulokseen, mutta joita ei ole sisällytetty laimennusvaikutuksella oikaistua osakekohtaista tulosta koskevaan laskelmaan, koska niillä on esitettävillä kausilla vahventava vaikutus		
Osakepalkitsemis- ja sitouttamisjärjestelmien laimentavat osakkeet, kpl	88 188	33 779
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos, jatkuvat toiminnot, milj. euroa	7,2	-5,0
Suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisten lainojen korot vähennettynä verovaikutuksella, milj. euroa	-9,3	-9,6
Oman pääoman ehtoisten lainojen takaisinlunastuksesta aiheutuneet kulut vähennettynä verovaikutuksella, milj. euroa	-1,4	
Osakekohtaisen tuloksen laskennassa käytetty tilikauden tulos, jatkuvat toiminnot, milj. euroa	-3,4	-14,5
Laimentamaton osakekohtainen tulos, jatkuvat toiminnot, euroa	-0,15	-0,68
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, jatkuvat toiminnot, euroa	-0,15	-0,68
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos, lopetetut toiminnot, milj. euroa		23,1
Laimentamaton osakekohtainen tulos, lopetetut toiminnot, euroa		1,08
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, lopetetut toiminnot, euroa		1,08
Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva tilikauden tulos, milj. euroa	7,2	18,2
Suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisten lainojen korot vähennettynä verovaikutuksella, milj. euroa	-9,3	-9,6
Oman pääoman ehtoisten lainojen takaisinlunastuksesta aiheutuneet kulut vähennettynä verovaikutuksella, milj. euroa	-1,4	
Osakekohtaisen tuloksen laskennassa käytetty tilikauden tulos, milj. euroa	-3,4	8,6
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	-0,15	0,40
Laimennusvaikutuksella oikaistu osakekohtainen tulos, euroa	-0,15	0,40

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 16 Muut laajan tuloksen erät

16 Muut laajan tuloksen erät

Milj. euroa	Ennen veroja	Verot	Verojen jälkeen
2015			
Muuntoerot	-5,2	1,0	-4,2
Etuuspohjaiset eläkeveloitteet	0,4	-0,1	0,3
	-4,8	1,0	-3,9
2014			
Muuntoerot	-18,6		-18,6
Rahavirran suojaukset	0,1	0,0	0,1
Etuuspohjaiset eläkeveloitteet	0,0	0,0	0,0
	-18,5	0,0	-18,5

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 17 Maksetut ja ehdotetut osingot

17 Maksetut ja ehdotetut osingot

	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Maksettu osinko tilikauden aikana		
Edelliseltä vuodelta /osake, euroa	0,00	0,00
Edelliseltä vuodelta yhteensä, milj. euroa	0,0	0,0
Esitetty varsinaisen yhtiökokouksen hyväksyttäväksi		
Tilikaudelta/osake, euroa	0,12	0,00
Tilikaudelta yhteensä, milj. euroa	2,8	0,0

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 18 Aineelliset hyödykkeet

18 Aineelliset hyödykkeet

Milj. euroa	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	15,3	39,4	338,5	41,7	2,8	437,6
Muuntoero	-0,1	-0,2	-4,3	-0,6	0,1	-5,2
Lisäykset	0,1	0,0	5,8	1,3	2,2	9,4
Vähennykset	-0,1	-0,7	-30,0	-2,6	-0,1	-33,4
Siirrot erien välillä	0,0	0,5	3,6	0,2	-4,1	0,2
Hankintameno 31.12.2015	15,2	39,0	313,5	40,0	0,9	408,6
Kertyneet poistot 1.1.2015		-28,3	-207,5	-20,6		-256,4
Muuntoero		0,1	3,1	0,3		3,5
Vähennysten kertyneet poistot		0,3	23,8	1,1		25,2
Siirrot erien välillä				0,0		0,0
Tilikauden poistot		-1,0	-29,3	-1,4		-31,8
Kertyneet poistot 31.12.2015		-28,9	-209,9	-20,8		-259,5
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	15,2	10,1	103,6	19,2	0,9	149,1
Kirjanpitoarvo 1.1.2015	15,3	11,1	131,0	21,1	2,8	181,2

Miij. euroa	Maa-alueet	Rakennukset ja rakennelmat	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2014	13,7	39,2	352,7	42,0	4,7	452,4
Muuntoero	-0,1	-0,3	-10,7	-0,9	-0,2	-12,1
Lisäykset	1,6	1,2	17,0	2,3	5,9	27,8
Vähennykset	-0,2	-1,0	-24,0	-1,6	0,0	-26,7
Lopetetut toiminnot			-3,7	0,0		-3,7
Siirrot erien välillä	0,2	0,3	7,2	-0,1	-7,6	
Hankintameno 31.12.2014	15,3	39,4	338,5	41,7	2,8	437,6
Kertyneet poistot 1.1.2014		-28,3	-202,8	-20,2		-251,3
Muuntoero		0,2	6,4	0,4		7,0
Vähennysten kertyneet poistot		0,9	19,3	1,3		21,4
Lopetettujen toimintojen kertyneet poistot			3,3			3,3
Siirrot erien välillä		0,0	0,2	-0,2		-0,1
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-1,1	-33,9	-1,8		-36,8
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot			-0,1			-0,1
Kertyneet poistot 31.12.2014		-28,3	-207,5	-20,6		-256,4
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	15,3	11,1	131,0	21,1	2,8	181,2
Kirjanpitoarvo 1.1.2014	13,7	10,9	150,0	21,8	4,7	201,1

Konsernilla ei ole käyttöomaisuuteen aktivoituja korkomenoja.

Miij. euroa	2015	2014
Rahoitusleasingosopimuksin hankittua omaisuutta sisältyy koneisiin ja kalustoon seuraavasti:		
Hankintameno 1.1.	105,7	109,8
Muuntoero	-1,6	-2,0
Lisäykset	0,5	5,3
Vähennykset	-14,3	-7,3
Hankintameno 31.12.	90,4	105,7
Kertyneet poistot 31.12.	-55,5	-56,2
Kirjanpitoarvo 31.12.	34,9	49,5

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 19 Aineettomat hyödykkeet

19 Aineettomat hyödykkeet

Milj. euroa	Liikearvot	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	53,8	31,4	11,4	0,5	97,2
Muuntoero	-0,8	0,0	-0,3		-1,1
Lisäykset	0,1	0,1		0,7	0,9
Vähennykset	-0,1	-0,2	-3,4		-3,7
Siirrot erien välillä		1,1	-0,1	-1,1	-0,2
Hankintameno 31.12.2015	53,1	32,3	7,7	0,1	93,2
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015		-14,6	-8,6		-23,2
Muuntoero		0,0	0,3		0,2
Vähennysten kertyneet poistot		0,1	3,4		3,4
Siirrot erien välillä		0,0	0,0		0,0
Tilikauden poistot		-5,2	-1,0		-6,2
Arvonalentumiset		-0,4			-0,4
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2015		-20,1	-6,0		-26,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	53,1	12,2	1,7	0,1	67,1
Kirjanpitoarvo 1.1.2015	53,8	16,8	2,9	0,5	74,0

Milj. euroa	Liikearvot	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2014	80,1	23,8	18,4	7,9	130,2
Muuntoero	-1,0	-0,2	-0,5		-1,6
Lisäykset		0,1	0,0	5,1	5,2
Vähennykset		-0,6	-2,5	-3,1	-6,2
Lopetetut toiminnot	-25,3	-3,8	-1,3		-30,4
Siirrot erien välillä		12,0	-2,6	-9,4	
Hankintameno 31.12.2014	53,8	31,4	11,4	0,5	97,2
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2014		-9,2	-11,6		-20,8
Muuntoero		0,1	0,3		0,4
Vähennysten kertyneet poistot		0,5	2,5		3,0
Lopetetut toiminnot		1,3	0,8		2,1
Siirrot erien välillä		-0,6	0,7		0,1
Jatkuvien toimintojen tilikauden poistot		-5,3	-1,1		-6,4
Lopetettujen toimintojen tilikauden poistot		-0,1	0,0		-0,2
Arvonalentumiset		-1,3			-1,3
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2014		-14,6	-8,6		-23,2
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	53,8	16,8	2,9	0,5	74,0
Kirjanpitoarvo 1.1.2014	80,1	14,6	6,7	7,9	109,3

Vuonna 2015 yhtiö kirjasi 0,4 miljoonan euron (1,3) arvonalentumisen, joka liittyy päällystys-segmentin maankäyttöoikeuksiin.

Liikearvot

Liikearvot kohdistetaan hankinta-ajankohdasta lähtien niille rahavirtaa tuottaville yksiköille, tai yksiköiden ryhmille, joiden odotetaan hyötyvän liiketoimintojen yhdistämisestä johtuvasta synergiaedusta. Vuoden 2015 alussa yhtiön liiketoiminta organisoitiin neljään toimintasegmenttiin. Raportoivat uudet toimintasegmentit vastaavat yhtiön liiketoimintalähtöistä johtamismallia. Toimintasegmentit ovat myös alin taso, jolla yhtiön johto seuraa liikearvoja, ja jolla liikearvojen testaus suoritetaan. Ennen segmenttimuutosta liikearvoja seurattiin maatasolla.

Liikearvot toimintasegmenteittäin

Milj. euroa	Liikearvot	Diskonttauskorko, % (WACC ennen veroja)
31.12.2015		
Päällystys	43,1	8,2*
Infraprojektit	3,2	7,8*
Suomen talonrakentaminen	6,2	6,6
Venäjän toiminnot	0,6	23,2
	53,1	

Milj. euroa	Suomi	Muut Pohjoismaat	Baltian maat ja Venäjä	Markkina- alueet yhteensä	Diskonttaus- korko, % (WACC ennen veroja)
31.12.2014					
Infrarakentaminen	6,2	34,0	6,9	47,1	9,4**
Suomen talonrakentaminen	6,2			6,2	8,6
Venäjän toiminnot			0,6	0,6	17,6
	12,4	34,0	7,5	53,8	

* Maakohtaisilla sidotuilla pääomilla painotettu keskiarvo

** Maakohtaisilla liikevaihoilla painotettu keskiarvo

Liikearvojen arvonalentumistestaus

Liikearvon arvonalentumistestit laaditaan vuosittain ja aina, kun ilmaantuu viitteitä liikearvon mahdollisesta arvonalentumistarpeesta. Testit laaditaan käyttöarvolaskelmina liiketoimintakohtaisesti noudattaen pienimmän rahavirtaa tuottavan yksikön periaatetta. Arvonalentumistestauksissa verrataan kunkin rahavirtaa tuottavan yksikön kerrytettävissä olevien rahavirtojen diskontattua nykyarvoa kyseisen yksikön kirjanpitoarvoon. Mikäli nykyarvo on alhaisempi kuin kirjanpitoarvo, kirjataan erotus tulosvaikutteisesti meneillään olevan vuoden kuluksi.

Vuoden 2015 neljännen vuosineljänneksen aikana tehdyt liikearvojen arvonalentumistestaukset osoittivat, että rahavirtojen nykyarvot ylittävät kaikissa segmenteissä kirjanpitoarvon.

Liikearvojen arvonalentumistestauksessa käytetyt ennusteet ja keskeiset oletukset

Rahavirtaa tuottavien yksiköiden rahavirtaennusteet laaditaan neljälle suunnitelmavuodelle johdon laatimien, toteutuneeseen kehitykseen perustuvien arvioiden perusteella. Rahavirtaennusteen laadinnassa käytetyt keskeiset oletukset ovat kyseisten markkinoiden kasvu, yhtiön kannattavuuskehitys sekä toimenpiteet, joihin yhtiö on sitoutunut.

Liikearvon arvonalentumistestauksen laskennassa keskeiset oletamat ovat pitkän aikavälin kasvu sekä diskonttauskorko. Yhtiö käytti neljän suunnitelmavuoden jälkeisten rahavirtojen kasvutekijänä yhden prosentin kasvuolettamaa, joka alitti testaushetkellä voimassaolleen EKP:n keskipitkän aikavälin inflaatiotavoitteen. Diskonttauskorkona käytetään oman ja vieraan pääoman painotettua keskimääräistä kustannusta (WACC, Weighted Average Cost of Capital), jossa huomioidaan riskitön korkotaso, epälikvidisyyspremio, markkinoiden tuotto-odotus, toimialakohtainen beta-arvo, maariski sekä toimialakohtaisesti laskettu vieraan pääoman korkotaso korkomarginaali huomioiden. Vuonna 2015 vieraan pääoman korkotasoa määritettäessä yhtiö huomioi toimialakohtaisesti Suomen talonrakentamisen projektilainojen korkotasot sekä päällystys- ja infraprojektiliiketoimintoihin liittyvien rahoitusleasingvelkojen korkotasot. Diskonttauskoron tekijöitä painotetaan toimialan keskimääräisen tavoitepääomarakenteen mukaan. Oman ja vieraan pääoman kustannus ennen veroja (Pre-tax WACC) määritellään testauksissa yksikkökohtaisesti. Vuonna 2015 yhtiö käytti segmenttikohtaisen diskonttauskoron laskennassa maakohtaisia diskonttauskorkoja, joita painotettiin maakohtaisilla sidotuilla pääomilla.

Herkkyysanalyysi

Arvonalentumistestauksien yhteydessä laaditaan herkkyysanalyysit, joissa selvitetään yksiköittäin arvonalentumistestauksien tärkeimpien oletusten mahdollisten muutosten vaikutusta testien tuloksiin. Keskeisimmät rahavirtojen nykyarvoon vaikuttavat oletukset ovat markkina- ja kilpailutilanteen kehitys sekä diskonttauskorko. Herkkyysanalyysissä näihin oletuksiin vaikuttavia laskennan muuttujia vaihdellaan ja tutkitaan muutosten vaikutuksia rahavirtojen nykyarvon ja kirjanpitoarvon väliseen marginaaliin.

Vuoden 2015 herkkyysanalyysi osoittaa, etteivät tavanomaiset ja kohtuulliset muutokset testauksessa käytetyissä oletuksista aiheuta liikearvon arvonalentumistarvetta päällystyksen, infraprojektien eikä Venäjän toimintojen toimintasegmenteissä. Herkkyysanalyysin perusteella merkittävin liikearvon arvonalentumisriski kohdistuu Suomen talonrakentamisen toimintasegmentille, jossa yksiköstä kerrytettävissä oleva rahamäärä ylittää kirjanpitoarvon 37,1 miljoonalla eurolla.

Alla on testattavien yksiköiden liikearvon alaskirjausriskiä kuvaavat luvut toimintasegmenteittäin.

Milj. euroa	Päällystys	Infra- projektit	Suomen talon- rakentaminen	Venäjän toiminnot
2015				
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	43,1	3,2	6,2	0,6
Liikearvon arvonalennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0,0	0,0	0,0	0,0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	0,0	0,0	6,2	0,0
Liikearvon arvonalennus, jos diskonttauskorko olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0,0	0,0	0,0	0,0
olisi yhden prosenttiyksikön korkeampi	0,0	0,0	6,2	0,0

Milj. euroa	Infrarakentaminen	Suomen talonrakentaminen	Venäjän toiminnot
2014			
Toimialalle kohdistetut liikearvot yhteensä	47,1	6,2	0,6
Liikearvon arvonalennus, jos pitkän aikavälin vuotuinen kasvu olisi yhden prosenttiyksikön matalampi	0,0	6,2	0,0
kasvu olisi kaksi prosenttiyksikköä matalampi	0,0	6,2	0,0
Liikearvon arvonalennus, jos diskonttauskorko olisi puoli prosenttiyksikköä korkeampi	0,0	6,2	0,0
olisi yhden prosenttiyksikön korkeampi	0,0	6,2	0,0

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 20 Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat

20 Pitkäaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat

Milj. euroa	2015	2014
Tasearvo 1.1.	3,2	3,8
Muuntoero		0,0
Lisäykset		0,0
Vähennykset	-0,5	-0,6
Tasearvo 31.12	2,7	3,2

Myytävissä olevat rahoitusvarat sisältävät useita erilaisia noteeraamattomia osakkeita, joista pääosa on kiinteistöosakkeita. Yhden yksittäisen sijoituksen arvo ei ole kokonaisuuteen nähden merkittävä. Noteeraamattomien osakkeiden käypää arvoa ei ole voitu luotettavasti määrittää, minkä vuoksi ne esitetään hankintahintaisina mahdollisilla arvonalentumisilla vähennettyinä.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 21 Pitkäaikaiset saamiset

21 Pitkäaikaiset saamiset

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Korolliset		
Lainasaamiset		0,0
Muut saamiset	0,0	
	0,0	0,0
Korottomat		
Myyntisaamiset	0,5	0,5
Muut saamiset	0,0	0,0
	0,5	0,5
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä	0,5	0,5

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 22 Vaihto-omaisuus

22 Vaihto-omaisuus

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Aineet ja tarvikkeet	32,0	39,1
Tontit ja kiinteistöt	107,2	118,2
Keskeneräiset huoneistot	111,9	167,7
Keskeneräiset liikekiinteistöt	6,4	7,9
Keskeneräiset muut työt	20,2	27,7
Ennakkomaksut	2,2	18,7
Valmiit huoneistot	77,0	96,0
Valmiit liikekiinteistöt	21,2	21,1
Valmisteet ja tavarat	24,0	27,5
	402,0	524,0

Yhtiö kirjasi vuonna 2015 muusta kuin myynnistä johtuvia, vaihto-omaisuuden kirjanpitoarvoa pienentäviä, kuluja tuloslaskelmaan yhteensä 20,3 miljoonaa euroa (8,3). Vuoden 2015 merkittävin yksittäinen alaskirjaus oli Venäjän toiminnot -segmentissä tehty suunnitteilla olleen Ilmatar-asuntokehteen alaskirjaus, jonka tulosvaikutus oli 12,9 miljoonaa euroa. Vuonna 2014 Venäjän toiminnot -segmentissä alaskirjattiin yhteensä 3,0 miljoonaa euroa. Päällystys-segmentin osuus alaskirjauksista oli yhteensä 3,5 miljoonaa euroa (1,1) ja ne aiheutuivat pääosin kiviainesvaraston alaskirjauksista. Suomen talonrakentaminen -segmentin alaskirjaukset aiheutuivat pääosin hankekehityskustannuksista ja niiden määrä oli yhteensä 2,6 miljoonaa euroa (4,1). Lisäksi muut toiminnoissa kirjattiin alas yksittäisen tontin arvoa yhteensä 1,3 miljoonaa euroa.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 23 Lyhytaikaiset saamiset

23 Lyhytaikaiset saamiset

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Korolliset		
Lainasaamiset	0,2	0,5
Korottomat		
Myyntisaamiset	128,8	143,2
Projektitulosaamiset	65,6	72,4
Korkosaamiset	0,0	0,0
Henkilöstökulujen jaksotukset	2,1	3,0
Muut siirtosaamiset	14,0	37,3
Johdannaissaamiset	2,2	7,1
Saamiset rakenteilla olevilta kiinteistöyhtiöiltä	5,9	3,2
Muut saamiset	23,0	23,3
	241,7	289,5
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	241,9	290,0

Jatkuvien toimintojen myyntisaamisten nettomääräiset luottotappiot vuonna 2015 olivat 1,1 miljoonaa euroa (5,1).

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 24 Lyhytaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat

24 Lyhytaikaiset myytävissä olevat rahoitusvarat

Milj. euroa	2015	2014
Tasearvo 1.1.	25,1	30,0
Lisäykset	0,0	93,9
Vähennykset	-25,1	-98,8
Tasearvo 31.12		25,1

Myytävissä olevat rahoitusvarat sisälsivät vuonna 2014 lyhytaikaisia sijoituksia pankkitalletuksiin.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 25 Rahavarat

25 Rahavarat

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Käteinen raha ja pankkitalletukset	127,9	109,1

Rahavarat koostuvat käteisestä rahasta ja vakavaraisiin yhteistyöpankkeihin tehdyistä pankkitalletuksista, joiden maturiteetti on enintään kolme kuukautta.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 26 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin

26 Rahoitusinstrumentit arvostusryhmittäin

Milj. euroa	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat rahoitusvarat/-velat	Lainat ja saamiset	Myytävässä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat	Tasearvo	Käypä arvo
31.12.2015						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävässä olevat rahoitusvarat			2,7		2,7	2,7
Muut pitkäaikaiset saamiset		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		235,9			235,9	235,9
Johdannaissopimukset	2,2				2,2	2,2
Rahavarat		127,9			127,9	127,9
Rahoitusvarat yhteensä	2,2	364,3	2,7		369,3	369,1
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				123,1	123,1	126,6
Muut pitkäaikaiset velat				0,5	0,5	0,5
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				131,6	131,6	131,6
Ostovelat ja muut rahoitusvelat *				220,9	220,9	220,9
Johdannaissopimukset	5,4				5,4	5,4
Rahoitusvelat yhteensä	5,4			476,1	481,5	485,0

Milj. euroa	Käypään arvoon tulosvaikuttavasti kirjattavat rahoitusvarat/-velat	Lainat ja saamiset	Myytävässä olevat rahoitusvarat	Jaksotettuun hankintamenoön kirjattavat rahoitusvelat	Tasearvo	Käypä arvo
31.12.2014						
Pitkäaikaiset rahoitusvarat						
Myytävässä olevat rahoitusvarat			3,2		3,2	3,2
Muut pitkäaikaiset saamiset		0,5			0,5	0,3
Lyhytaikaiset rahoitusvarat						
Myyntisaamiset ja muut saamiset		282,9			282,9	282,9
Johdannaissopimukset	7,1				7,1	7,1
Myytävässä olevat rahoitusvarat			25,1		25,1	25,1
Rahavarat		109,1			109,1	109,1
Rahoitusvarat yhteensä	7,1	392,5	28,3		427,9	427,7
Pitkäaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				139,5	139,5	139,4
Muut pitkäaikaiset velat				0,8	0,8	0,8
Lyhytaikaiset rahoitusvelat						
Korolliset velat				208,3	208,3	208,3
Ostovelat ja muut rahoitusvelat *				273,4	273,4	273,4
Johdannaissopimukset	4,2				4,2	4,2
Rahoitusvelat yhteensä	4,2			622,0	626,1	626,0

* Ostovelat ja muut rahoitusvelat eivät sisällä lakisääteisiä velvoitteita eivätkä saatuja ennakomaksuja, koska näitä ei luokitella IFRS:n mukaisesti rahoitusveloiksi.

Käypien arvojen määrittäminen

Muut pitkäaikaiset saamiset sisältää korottomia saamisia, joiden käyvät arvot on laskettu diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa aiheutuvat kassavirrat nykyarvoon. Diskonttauksessa on käytetty riskittömiä markkinakorkoja ja niihin lisättyä riskipreemiota. Käytetyt diskonttokorot vaihtelevat välillä 3,1–20,7 prosenttia (3,6–19,3). Lyhytaikaisten myyntisaamisten ja muiden saamisten kirjanpitoarvo vastaa niiden käypää arvoa saamisten lyhyen maturiteetin vuoksi.

Pitkäaikaisista rahoitusveloista olennaisin erä on 100 miljoonan euron nimellisarvoinen joukkovelkakirjalaina, jonka käypä arvo on sen markkinahinta tilinpäätöspäivänä. Lyhytaikaisten rahoitusvelkojen kirjanpitoarvon oletetaan olevan lähellä niiden käypää arvoa velkojen lyhyen maturiteetin vuoksi.

Käyvän arvon hierarkia käypään arvoon arvostettavista rahoitusvaroista ja -veloista

Konserni on luokitellut käypään arvoon arvostettavat rahoitusvarat ja -velat käyttäen käypien arvojen kolmitasoista hierarkiaa. Tason 1 rahoitusinstrumentit ovat markkinoilla aktiivisen kaupankäynnin kohteena, joten niiden käyvät arvot ovat saatavilla tehokkailta markkinoilta. Tason 2 instrumenttien käyvät arvot perustuvat markkinoilta saataviin tietoihin ja yleisesti hyväksytyihin arvostusmenetelmiin. Tason 3 käyvät arvot eivät perustu todennettavissa olevaan markkinatietoon, vaan välittäjien antamiin noteerauksiin ja markkina-arvostusraportteihin.

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
31.12.2015			
Myytavissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		2,7	2,7
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset			
Johdannaissaamiset	2,1	0,2	2,2
Johdannaisvelat	1,5	3,9	5,4

Milj. euroa	Taso 2	Taso 3	Yhteensä
31.12.2014			
Myytavissä olevat rahoitusvarat			
Oman pääoman ehtoiset sijoitukset		3,2	3,2
Rahamarkkinasijoitukset	25,1		25,1
Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat johdannaiset			
Johdannaissaamiset	7,0	0,1	7,1
Johdannaisvelat	2,3	1,8	4,2

Tason 3 täsmäytyslaskelma

Seuraavassa taulukossa esitetään tason 3 rahoitusinstrumenttien muutokset tilikaudella.

Milj. euroa	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat ja -velat
Alkusaldo 1.1.2015	-1,7	3,2
Vähennykset		-0,5
Voitot tai tappiot tuloslaskelmassa yhteensä	-2,0	
Käyvät arvot 31.12.2015	-3,7	2,7
Voitot ja tappiot kauden lopussa hallussa olevista tason 3 rahoitusinstrumenteista		
Liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa	-3,7	

Milj. euroa	Käypään arvoon tulosvaikutteisesti kirjattavat rahoitusvarat ja -velat	Muiden laajan tuloksen erien kautta käypään arvoon kirjattavat rahoitusvarat ja -velat
Alkusaldo 1.1.2014	-1,2	3,8
Lisäykset		0,0
Vähennykset		-0,6
Voitot tai tappiot tuloslaskelmassa yhteensä	-0,5	
Käyvät arvot 31.12.2014	-1,7	3,2
Voitot ja tappiot kauden lopussa hallussa olevista tason 3 rahoitusinstrumenteista		
Liiketoiminnan muissa tuotoissa ja kuluissa	-1,7	

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 27 Oma pääoma

27 Oma pääoma

Osakkeet ja osakepääoma

Lemminkäinen Oyj:llä on yksi osakelaji. Yhtiön osakkeiden lukumäärä 31.12.2015 oli 23 219 900 kappaletta (23 219 900) sekä omien osakkeiden lukumäärä yhteensä 16 687 kappaletta (16 687).

Ylikurssirahasto

Ylikurssirahastoon on kirjattu emissiovoitot.

Suojausrahasto

Suojausrahastoon kirjataan suojauslaskennan piirissä olevien korkojohdannaisten tehokas osuus. Rahavirran suojausta sovelletaan korkoriskin suojaamisessa. Rahavirran suojaukseen kuuluvista korkojohdannaisista on vuoden 2014 aikana purettu suojausrahastosta tulokseen käyvän arvon muutosta -0,1 miljoonaa euroa ennen laskennallisten verojen huomioimista. Suojausinstrumentit ovat erääntyneet ja suojauslaskenta on päättynyt vuoden 2014 aikana. Tuloslaskelman korkokuluihin on vuoden 2014 aikana kirjattu yhteensä -0,1 miljoonaa euroa rahavirran suojaustulosta.

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto

Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto sisältää osakkeiden merkintähinnan siltä osin, kun sitä ei nimenomaisen päätöksen mukaan merkitä osakepääomaan.

Oman pääoman ehtoiset lainat

Yhtiön oma pääoma sisältää kaksi alkuperäiseltä nimellisarvoltaan 70 miljoonan euron arvoista oman pääoman ehtoista lainaa, joista ensimmäinen on laskettu liikkeeseen vuonna 2012 ja toinen vuonna 2014. Vuoden 2015 toisella neljänneksellä yhtiö lunasti ensimmäisestä lainasta nimellisarvoltaan 27,1 miljoonaa euroa. Lainoilla ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa ne takaisin neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta. Lainat ovat vakuudettomia ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eikä se laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Vuotuinen kuponkikorko ensimmäiseen lunastuspäivään asti on vuoden 2012 lainalle 10 % ja vuoden 2014 lainalle 8,75 %.

Muuntoerot

Muuntoerot sisältävät konsernin ulkomaalaisten yksiköiden ei-euromääräisten tilinpäätösten euromääräiseksi muuntamisesta syntyneet muuntoerot. Muuntoeroihin on kirjattu myös aikaisempina vuosina sovelletun nettoinvestoinnin suojauslaskennan suojausinstrumenttien voitot ja tappiot niiltä osin kun suojauslaskennan edellytykset ovat täyttyneet. Konserni ei ole soveltanut nettoinvestoinnin suojauslaskentaa raportointikaudella.

Vuoden 2015 lopussa muuntoeron määrä oli -25,9 miljoonaa euroa (-21,7), josta Venäjän toimintojen osuus oli -24,0 miljoonaa euroa (-21,5). Muuntoeron muutos vuoden 2015 aikana oli yhteensä -4,2 miljoonaa euroa (-18,6). Muuntoeron määrään vuoden 2015 aikana vaikutti Venäjän ruplasta aiheutunut valuuttakurssimuutos yhteensä -2,5 miljoonaa euroa (-15,8) sekä Norjan kruunusta aiheutunut valuuttakurssimuutos yhteensä -1,6 miljoonaa euroa (-2,7).

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 28 Korolliset velat

28 Korolliset velat

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Pitkäaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	1,0	2,1
Rahoitusleasingvelat	22,3	36,8
Joukkovelkakirjalainat	99,7	99,6
Muut pitkäaikaiset velat		1,0
	123,1	139,5
Lyhytaikaiset		
Lainat rahoituslaitoksilta	0,9	1,2
Eläkelainat		2,0
Rahoitusleasingvelat	12,5	13,4
Shekkitilimiinit		0,4
Yritystodistukset	13,1	63,4
Vaihto-omaisuusyhtiöiden velat	104,1	127,1
Muut lyhytaikaiset velat	1,0	0,9
	131,6	208,3

Velat on pääsääntöisesti nostettu velallisen toimintavaluutassa.

Rahoitusleasingvelat

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Rahoitusleasingvelat ja niiden korkojen erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	13,4	14,8
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	22,7	36,5
Yli viiden vuoden kuluttua	0,6	2,2
	36,7	53,5
Vähimmäisvuokrien nykyarvon erääntyminen		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	12,5	13,4
Yli vuoden, mutta enintään viiden vuoden kuluttua	21,7	34,6
Yli viiden vuoden kuluttua	0,6	2,1
	34,8	50,2
Rahoitusleasingveloista tulevaisuudessa kertyvät rahoituskulut	1,8	3,3

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 29 Eläkeveloitteet

29 Eläkeveloitteet

Yhtiöllä on sen toimintamaissa useita maksupohjaisia eläkejärjestelyjä, joiden osalta noudatetaan kyseisten maiden paikallisia säännöstöjä ja käytäntöjä. Yhtiön merkittävin eläkejärjestelmä on Suomen TyEL, jossa etuudet määräytyvät suoraan etuudensaajan ansioiden mukaan. TyEL-eläkevakuutus on pääosin järjestetty eläkevakuutusyhtiöiden kautta ja niitä käsitellään maksupohjaisina eläkejärjestelyinä.

Yhtiöllä oli vuoden 2015 lopussa etuuspohjaisia eläkejärjestelyjä vain Suomessa, ja ne ovat loppupalkkaan perustuvia, lakisääteistä eläkettä täydentäviä tai ennen lakisääteistä eläkeikää eläkkeelle siirtymisen mahdollistavia järjestelyitä. Norjassa yhtiön kaksi viimeistä etuuspohjaista järjestelyä päättyi vuonna 2015.

Milj. euroa	31.12.2016 (ennuste)	31.12.2015	31.12.2014
Taseeseen kirjattu			
Rahastoitujen veloitteiden nykyarvo	0,2	0,2	0,6
Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	-0,1	-0,1	-0,1
Eläkejärjestelyveloitteet taseessa	0,1	0,1	0,6
josta Suomessa	0,1	0,1	0,5
josta Norjassa			0,0

Yhtiö arvioi, ettei se joudu vuoden 2016 aikana suorittamaan olennaisia etuuspohjaisiin eläkejärjestelyihin liittyviä maksuja. Arvio voi poiketa toteutuvista luvuista.

Milj. euroa	Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	Yhteensä
1.1.2015	0,6	-0,1	0,6
Kauden työsuoritukseen perustuvat menot	0,0		0,0
Nettokorkokulut	0,0	0,0	0,0
Järjestelyn supistumiset	0,0		0,0
	0,0	0,0	0,0
Uudelleenarvostukset			
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto		0,0	0,0
Taloudellisten olettamien muutos	-0,4		-0,4
Kokemusperäisten olettamien muutos	0,0		0,0
	-0,4	0,0	-0,4
Työnantajan suorittamat maksut		0,0	0,0
Maksetut etuudet	0,0	0,0	
31.12.2015	0,2	-0,1	0,1

Milj. euroa	Rahastoitujen velvoitteiden nykyarvo	Järjestelyyn kuuluvien varojen käypä arvo	Yhteensä
1.1.2014	1,0	-0,1	0,9
Kauden työsuoritukseen perustuvat menot	0,0		0,0
Nettokorkokulut	0,0	0,0	0,0
Veloitteen täyttäminen	0,0	0,0	
Järjestelyn supistumiset	-0,2		-0,2
	-0,2	0,0	-0,2
Uudelleenarvostukset			
Järjestelyyn kuuluvien varojen tuotto		0,0	0,0
Taloudellisten olettamien muutos	-0,2		-0,2
Kokemusperäisten olettamien muutos	0,1		0,1
	0,0	0,0	0,0
Valuuttakurssierot	0,0	0,0	0,0
Työnantajan suorittamat maksut		0,0	0,0
Maksetut etuudet	0,0	0,0	
Yritysten yhteenliittymät ja lopetetut toiminnot	-0,1		-0,1
31.12.2014	0,6	-0,1	0,6

Yhtiön etuuspohjaisiin eläkevelvoitteisiin ei liity vähimmäisrahastointivelvoitteita.

	31.12.2015 Suomi	31.12.2014 Suomi	31.12.2014 Norja
Vakuutusmatemaattiset oletukset			
Diskonttaus korko, %	2,7	2,5	3,0
Inflaatioaste, %	1,2	2,0	1,8
Tulevaisuuden palkankorotusolettama, %	1,0	1,0	3,0
Eläkkeiden korotusolettama, %	1,4	2,1	2,3
	31.12.2015 Suomi	31.12.2014 Suomi	31.12.2014 Norja
Järjestelyn piirissä olevien			
65-vuotiaiden miesten elinajanodote, vuotta	21,4	19,0	20,6
65-vuotiaiden naisten elinajanodote, vuotta	25,4	24,7	23,5
45-vuotiaiden miesten elinajanodote 65-vuotiaina, vuotta	23,7	20,6	22,8
45-vuotiaiden naisten elinajanodote 65-vuotiaina, vuotta	28,0	26,4	26,0

Lemminkäisen etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden varat koostuvat kokonaisuudessaan hyväksytyistä vakuutus sopimuksista. Kyseiset eläkejärjestelyt eivät sisällä sijoituksia Lemminkäiseen tai yhtiön käyttämiin kiinteistöihin tai muihin varoihin. Varojen odotettu tuotto on arvio henkivakuutusyhtiön pitkän aikavälin kokonaishyvityksestä.

Järjestelyiden piiriin kuuluvat henkilöt kauden lopussa	31.12.2015	31.12.2014
Aktiiviset	4	6
Ei-aktiiviset, muut työveloitteettomat	7	9
Ei-aktiiviset, eläkeläiset	84	91
Yhteensä	95	106

Alla olevissa taulukossa esitetään olennaisten vakuutusmatemaattisten oletusten 0,5 prosenttiyksikön muutoksen vaikutus etuuspohjaisten eläkejärjestelyiden veloitteen määrään.

	31.12.2015 Suomi	31.12.2014 Suomi	31.12.2014 Norja
Olettaman 0,5 prosenttiyksikön kasvun vaikutus veloitteeseen			
Diskonttaus korko, %	-4,20	-4,76	-0,33
Inflaatioaste, %	109,20	55,41	
Tulevaisuuden palkankorotusolettama, %	0,58	0,24	0,01
Olettaman 0,5 prosenttiyksikön pienenemisen vaikutus veloitteeseen			
Diskonttaus korko, %	4,60	5,22	0,33
Inflaatioaste, %	-70,20	-35,66	
Tulevaisuuden palkankorotusolettama, %	-0,58	-0,24	-0,01

Yllä oleva herkkyysoanalyysi on laadittu muuttamalla vakuutusmatemaattista olettamaa 0,5 prosenttiyksikköä muiden olettamien pysyessä muuttumattomina. Herkkyysoanalyysin laskennassa on noudatettu samaa menetelmää kuin taseen eläkeveloitetta laskettaessa.

Milj. euroa	2015	2014	2013	2012	2011
Järjestelyihin liittyvät varat ja velat viideltä vuodelta					
Rahastoitujen veloitteiden nykyarvo	0,2	0,6	1,0	19,0	21,7
Varojen käypä arvo	-0,1	-0,1	-0,1	-13,8	-13,4
	0,1	0,6	0,9	5,2	8,3

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 30 Osakeperusteiset maksut

30 Osakeperusteiset maksut

Suoritusperusteinen palkkio

Vuodet 2013–2015

Vuoden 2012 lopussa Lemminkäinen Oyj:n hallitus päätti uudesta konsernin avainhenkilöiden osakepohjaisesta kannustinjärjestelmästä. Järjestelmässä oli kolme ansaintajaksoa, jotka olivat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päätti järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Mahdollinen suoritusperusteinen palkkio ansaintajaksolta maksetaan yhtiön osakkeina ja rahana. Rahana maksettava osuus kattaa palkkiosta aiheutuvat verot ja veroluonteiset maksut. Osakkeita ei saa luovuttaa noin kahden vuoden mittaisen sitouttamisjakson aikana. Mikäli avainhenkilön työ- tai toimisuhde päättyy sitouttamisjakson aikana, on hänen pääsääntöisesti palautettava palkkiona annetut osakkeet yhtiölle vastikkeetta.

Ehdollinen palkkio

Osakepalkkiojärjestelmän piirissä olevilla avainhenkilöillä on osakeomistuksen ja työ- tai toimituhteen jatkumisen perusteella mahdollisuus saada järjestelmässä ehdollista palkkiota, eli niin sanottuja lisäosakkeita. Ehdollisen palkkion saaminen edellyttää, että avainhenkilö ennestään omistaa tai hallituksen päättämään päivään mennessä hankkii yhtiön osakkeita hallituksen ennalta päättämän määrän tai osan siitä. Tällöin avainhenkilö saa ehdollisena palkkiona yhden lisäosakkeen jokaista hankkimaansa osaketta kohden, mikäli hänen työ- tai toimituhtensa on edelleen voimassa ja hän edelleen omistaa osakeostomahdollisuuden alaiset osakkeet ehdollisen palkkion maksuhetkellä. Ehdollisen palkkion ansaintajakso oli kalenterivuodet 2013–2015.

Osakepalkkiojärjestelmien kirjauksissa käytetyt tiedot esitetään seuraavassa taulukossa:

	Ehdollinen palkkio		Suoriteperusteinen palkkio		
	2014	2013	2015	2014	2013
Myöntämispäivä	13.2.2014	6.2.2013	4.2.2015	7.2.2014	7.2.2013
Ansaintajakson alkamispäivä	1.1.2014	1.1.2013	1.1.2015	1.1.2014	1.1.2013
Ansaintajakson päättämispäivä	31.12.2016	31.12.2015	31.12.2015	31.12.2014	31.12.2013
Sitouttamisjakson päättämispäivä	30.4.2017	30.4.2016	31.12.2016	31.12.2016	31.12.2015
			Omavaraisuaste,		
			Sijoitetun		
			pääoman tuotto		
			(ROCE)		
Oikeuden syntymisehdot	Osakeomistus- velvollisuus	Osakeomistus- velvollisuus	Käteinen ja osake	Omavaraisuusaste, sijoitetun pääoman tuotto (ROI)	EBIT, sijoitetun pääoman tuotto (ROI)
Toteutustapa	Käteinen ja osake	Käteinen ja osake	Käteinen ja osake	Käteinen ja osake	Käteinen ja osake
Osakekurssi myöntämishetkellä, euroa	13,41	15,80	13,96	13,83	15,85
Osakkeen käypä arvo myöntämishetkellä, euroa *	12,81	15,03	13,86	13,31	15,26
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä myöntämishetkellä			266 074	259 730	205 591
Muutokset enimmäislukumäärään ansaintakaudella			-12 686	-90 898	-3 449
Järjestelmästä annettavien osakkeiden enimmäislukumäärä ansaintakauden lopussa			253 388	168 832	202 142
Järjestelmästä ansaittujen osakkeiden lukumäärä ansaintakauden lopussa **			71 010	16 883	
Myöntämisvuonna merkityt lisäosakkeet	860	16 036			
Järjestelmän piiriin kuuluvien henkilöiden lukumäärä tilikauden lopussa	1	15	32	49	43
Ansaintakriteerien toteumaolettama, %			30,0	10,0	0,0
Arvio palautuvien osakepalkkioiden määrästä ennen sitouttamisjakson päättämistä, %	10,0	10,0	10,0	10,0	10,0

* Osakkeen käypä arvo järjestelmän myöntämishetkellä on osakkeen sen hetkinen arvo vähennettynä arvioiduilla ansaintajakson aikana maksettavilla osingoilla.

** Esitetyt luvut ovat arvioita. Toteutuneet määrät voivat poiketa ansaintakauden lopussa tehdystä arviosta.

Vuonna 2015 kirjattiin osakepalkkiojärjestelmistä jaksotettua kulua tuloslaskelmaan yhteensä 0,5 miljoonaa euroa (0,3). Osakepalkkiojärjestelmistä taseeseen kirjattu nettovelka oli vuoden 2015 lopussa 0,1 miljoonaa euroa (0,1). Yhtiö arvioi ennen vuotta 2016 toteutuneista osakepalkkiojärjestelmistä vuonna 2016 realisoituvan kulun määrän olevan noin 0,4 miljoonaa euroa. Todellisten kustannusten määrä voi poiketa arvioidusta.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 31 Varaukset

31 Varaukset

Milj. euroa	Takuu- varaukset	10- vuotisvastuu- varaukset	Ympäristö- varaukset	Vuokravelvoite- varaukset	Oikeuden- käynti- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä 31.12.2015	Yhteensä 31.12.2014
Varaukset 1.1.	11,2	8,6	2,9	3,5	12,3	0,0	38,6	27,2
Muuntoerot	-0,1		-0,1				-0,2	-0,3
Varausten lisäykset	8,4	3,8	0,3	5,7	0,7		19,0	22,5
Käytetyt varaukset	-8,2	-2,7	-0,3	-6,4			-17,6	-10,0
Käyttämättömien varausten peruutukset	-0,1						-0,1	
Tytäryritysten ostot ja myynnit	-0,1						-0,1	-0,7
Varaukset 31.12.2015	11,2	9,7	2,8	2,9	13,0	0,0	39,6	
Varaukset 31.12.2014	11,2	8,6	2,9	3,5	12,3	0,0		38,6

Milj. euroa	Takuu- varaukset	10- vuotisvastuu- varaukset	Ympäristö- varaukset	Vuokravelvoite- varaukset	Oikeuden- käynti- varaukset	Muut varaukset	Yhteensä 31.12.2015	Yhteensä 31.12.2014
Varaukset jakautuvat								
Pitkäaikaisiin	1,0	6,9	2,8	2,9	13,0	0,0	26,6	27,5
Lyhytaikaisiin	10,2	2,9					13,1	11,1
	11,2	9,7	2,8	2,9	13,0	0,0	39,6	38,6

Takuuvaraus käsittää rakennusprojektin valmistumisen jälkeiset takuovelvoitteen alaiset korjauskulut. Asuntokohteisiin liittyviä varauksia odotetaan käytettävän vuoden kuluessa varauksen tekemisestä. Muissa töissä takuuvarausten käyttöaika on pääsääntöisesti 1–2 vuotta.

Asunto- ja liikekohteiden rakentamiseen liittyvä 10-vuotisvastuuvaraus määritetään kokonaisuutena kaikista kyseisiä vastuita sisältävistä hankkeista.

Ympäristövaraukset liittyvät pääosin maanottoaikkujen maisemointivelvoitteisiin. Niiden odotettu käyttöaika riippuu maanottoaikkujen käytöstä, koska maisemointityöt aloitetaan pääsääntöisesti maanottoaikkujen hyödyntämisen loputtua. Lisäksi ympäristövaraus käsittää muut ympäristövelvoitteisiin liittyvät varaukset.

Vuokravastuuvelvoite syntyy, kun yhtiöllä on sopimukseen perustuva velvoite hankkia rakennettavan liikekiinteistökohteen toistaiseksi vuokraamattomiin tiloihin vuokralaisia. Vuokravastuuvelvoitteista tehtyjen varausten odotettu käyttöaika on 1–3 vuotta.

Oikeudenkäyntivaraus on kirjattu Helsingin käräjäoikeudessa vireillä olevista asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvausoikeudenkäynneistä, joissa kantajina on 21 kuntaa. Näiden kanteiden osalta käsittelyjen odotetaan alkavan käräjäoikeudessa aikaisintaan vuoden 2016 aikana, ja niiden odotetaan kestävän 1–3 vuotta. Varauksen määrä on arvioitu Helsingin käräjäoikeuden 28.11.2013 antamien päätösten perusteella.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 32 Ostovelat ja muut velat

32 Ostovelat ja muut velat

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Pitkäaikaiset		
Ostovelat	0,4	
Muut pitkäaikaiset velat	0,1	0,8
	0,5	0,8
Ostovelat ja muut lyhytaikaiset velat		
Saadut ennakkomaksut	101,9	140,9
Velat rakenteilla oleville yhtiöille	3,5	4,5
Ostovelat	59,9	89,2
Projektikulovelat	51,1	59,5
Arvonlisäverovelat	19,3	22,5
Korkovelat	3,8	4,3
Henkilöstökulujen jaksotukset	53,4	58,2
Muut siirtovelat	17,7	16,4
Johdannaisvelat	5,4	4,2
Muut lyhytaikaiset velat	31,5	41,3
	347,5	440,9
Pitkä- ja lyhytaikaiset osto- ja muut velat yhteensä	347,9	441,7

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 33 Rahoitusriskien hallinta

33 Rahoitusriskien hallinta

Lemminkäinen-konserni altistuu liiketoiminnassaan rahoitusriskeille, joista merkittävimpiä ovat rahoituksen hankinta-, likviditeetti-, valuuttakurssi-, korko- ja luottoriski. Konsernin rahoitusriskien hallinnan tavoitteena on pienentää epävarmuutta, jota rahoitusmarkkinoilla tapahtuvat muutokset mahdollisesti aiheuttavat konsernin tulokseen, kassavirtoihin ja arvoon. Rahoitusriskien hallinta perustuu hallituksen hyväksymän rahoituspolitiikan periaatteisiin. Rahoituspolitiikka määrittää rahoitusriskien hallinnan ja rahoitustoimien toimintaperiaatteet ja vastuunjaot. Poliittikkaa arvioidaan ja tarvittaessa päivitetään vähintään vuosittain.

Rahoituspolitiikan toteutuksesta vastaa Konsernirahoitus-yksikkö, joka pääasiallisesti vastaa rahoitusriskien hallinnasta, ja johon konsernin rahoitustoimet on keskitetty. Konsernin rahoituspolitiikka määrittää Konsernirahoituksen ja liiketoimintayksiköiden välisen vastuunjaon osa-alueittain. Konserniyhtiöiden vastuulla on toimittaa ajantasaista ja täsmällistä tietoa Konsernirahoitukselle liiketoimintansa rahoitukseen liittyvistä asioista. Konsernirahoitus toimii konsernin sisäisenä pankkina sekä hallinnoi, ohjeistaa ja tukee konserniyhtiöitä rahoitusasioissa siten, että konsernin rahoitustarpeet tulee tyydytettyä ja rahoitusriskejä hallinnoidaan rahoituspolitiikan mukaisesti tehokkaalla tavalla.

Rahoituksen hankinta- ja likviditeettiriski

Konsernin pyrkimyksenä on turvata rahoituksen saatavuus, optimoida likvidien varojen käyttö liiketoimintojen rahoittamisessa sekä minimoida korko- ja muut rahoituskustannukset. Konsernirahoitus vastaa konsernin kokonaislikviditeetin hallinnasta sekä huolehtii, että käytettävissä on riittävät rahoituslimiitit ja riittävä määrä eri rahoituslähteitä. Lisäksi se varmistaa, että konsernin velkojen ja luottolimiittien erääntymisprofiili jakautuu riittävän tasaisesti eri vuosille rahoituspolitiikan mukaisesti. Konsernin kirjanpidon mukaisten korollisten velkojen erääntymisjakauma on etupainotteinen. Syynä ovat lyhytaikaisiin korollisiin velkoihin kirjatut 104,1 miljoonan euron (127,1) vaihto-omaisuusyhtiöiden velat. Kyseiset velat ovat pääasiassa rakenteilla olevien ja valmistuneiden asunto-osakeyhtiöiden pitkäaikaisia velkoja, jotka siirtyvät asunto-osakkeen ostajien vastattavaksi kohteiden luovutuksen yhteydessä. Myyntöomien asuntojen osalta konserni vastaa velasta maksamalla asunnoista rahoitusvastiketta pitkän laina-ajan kuluessa.

Rahoituspolitiikan mukaisesti konsernin likviditeettireservin tulee kaikkina aikoina vastata konsernin kokonaislikviditeettitarvetta. Liiketoiminnan kausiluontoisuuden vuoksi kausiluototuksen merkitys on suuri. Konsernin likviditeetin hallinta perustuu kassavirtaennusteisiin.

Konsernin likvideettireservi muodostuu yritystodistusohjelmasta, sitovista rahoituslimiiteistä, luotollisista tileistä ja likvideistä varoista. Konsernin yritystodistusohjelman koko on 300,0 miljoonaa euroa (300,0), josta käytössä 31.12.2015 oli 13,1 miljoonaa euroa (63,4). Lemminkäisellä on 185,0 miljoonan euron sitova syndikoitu valmiusluottolimiitti, joka on vakuudeton ja se erääntyy maaliskuussa 2017. Konsernilla oli käyttämättä vuoden lopussa yhteismäärältään 185,0 miljoonaa euroa (185,0) sitovia luottolimiittejä sekä 12,3 miljoonaa euroa (33,2) tililimiittejä. Likvidien varojen määrä 31.12.2015 oli 127,9 miljoonaa euroa (134,2).

Konsernin käytettävissä olevat rahoituslähteet ja likvidit varat riittävät kattamaan lyhytaikaisten korollisten velkojen velvoitteet.

Rahoitusvelkojen ja johdannaisten sopimuksiin perustuvat kassavirrat

Milj. euroa	2016	2017	2018	2019	2020	2021–	Yhteensä
31.12.2015							
Korolliset velat	142,1	17,3	13,9	113,3	1,6	0,6	288,7
Korkojohdannaiset	0,4	0,4	0,2				1,0
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	60,2						60,2
Saatavat rahavirrat	-61,8						-61,8
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	3,5	0,7					4,2
Saatavat rahavirrat	-0,1						-0,1
Muut rahoitusvelat	160,5	0,2	0,2		0,0		160,9
Ostovelat	60,3						60,3
Annetut takaukset	9,2	0,2	0,2	0,3		2,0	12,0
	374,3	18,8	14,5	113,6	1,6	2,6	525,5

Milj. euroa	2015	2016	2017	2018	2019	2020–	Yhteensä
31.12.2014							
Korolliset velat	218,1	23,6	17,9	14,5	113,3	2,2	389,6
Korkojohdannaiset	0,3	0,3	0,3	0,2			1,1
Valuuttajohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	77,2						77,2
Saatavat rahavirrat	-81,9						-81,9
Hyödykejohdannaiset							
Maksettavat rahavirrat	1,3	0,5					1,8
Saatavat rahavirrat	-0,1						-0,1
Muut rahoitusvelat	179,9	0,1	0,0	0,6	0,0	0,1	180,6
Ostovelat	89,2						89,2
Annetut takaukset	14,4	1,5				0,3	16,2
	498,4	26,0	18,2	15,3	113,3	2,5	673,8

Valuuttakurssiriski

Valuuttakurssiriskien hallinnan tavoitteena on vähentää epävarmuutta, jota valuuttakurssimuutokset aiheuttavat kassavirtojen, liiketoiminnallisten saamisten ja velkojen sekä muiden tase-erien tuleviin arvoihin. Valuuttakurssiriski koostuu pääasiassa translaatoriskistä ja transaktioriskistä.

Translaatoriski käsittää ulkomaisten konserniyhtiöiden tuloslaskelmien ja taseiden muunnosta konsernin kotivaluuttaan aiheutuvat valuuttakurssierot. Kirjanpitoon kirjattavaa translaatoriskiä aiheuttavat ulkomaisiin tytäryhtiöihin tehdyt oman pääoman sijoitukset ja kertyneet voittovarot, joiden laskennalliset vaikutukset näkyvät oman pääoman muuntoeroissa. Lemminkäinen-konsernilla on ulkomaisia nettosijoituksia useissa eri valuutoissa. Olennaisimmat valuutat, joista konsernin translaatoriskit muodostuivat vuonna 2015, olivat Venäjän rupla ja Norjan kruunu. Muuntoerojen muutos vuonna 2015 oli -4,2 miljoonaa euroa (-18,6), josta Venäjän rupla aiheutti -2,5 miljoonaa euroa (-15,8) ja Norjan kruunu -1,6 miljoonaa euroa (-2,7). Raportoitavaa translaatoriskiä aiheuttaa myös raportoitavan kauden tuloslaskelma, jonka vaikutus näkyy suoraan muun muassa konsernin raportoitavassa euomääräisessä liikevaihdossa ja liikelukseissa. Vuonna 2015 valuuttakurssimuutosten vaikutus (2015 toteuma verrattuna 2015 toteumaan uudelleen laskettuna vuoden 2014 valuuttakurssilla) konsernin euomääräiseen liikevaihtoon oli -67,2 miljoonaa euroa (-73,2), josta venäjän ruplasta aiheutui -45,6 miljoonaa euroa (-40,0) ja norjan kruunusta -17,1 miljoonaa euroa (-19,7). Vastaava vaikutus liikelukseen oli -0,5 miljoonaa euroa (-5,0), josta Venäjän ruplan osuus oli -1,0 miljoonaa euroa (-4,3) ja Norjan kruunun osuus 0,3 miljoonaa euroa (-0,6). Rahoituspolitiikan mukaisesti Lemminkäinen-konserni suojautuu translaatoriskeiltä ensisijaisesti pitämällä oman pääoman sijoitukset ulkomaisissa yhtiöissään optimaalisen pieninä eikä siten käytä rahoitusinstrumentteja translaatoriskeiltä suojautumiseen.

Transaktioriski muodostuu liike- ja rahoitustoiminnan valuuttamääräisistä transaktioista, kun ne tehdään muussa kuin yhtiön toiminnallisessa valuutassa. Liiketoiminnan valuuttakurssiriskejä pyritään suojaamaan ensisijaisesti operatiivisin keinoin. Jäljelle jäävä osa transaktioriskistä suojataan käyttämällä muun muassa valuuttalainoja tai valuuttajohdannaisia. Konserniyhtiöt vastaavat transaktioriskiasemansa tunnistamisesta, raportoinnista, ennustamisesta sekä nettoposition suojaamisesta sisäisillä transaktioilla konsernirahoituksen kanssa. Konsernirahoitus on vastuussa konsernin riskipositoiden suojaamisesta ulkoisina transaktioina rahoituspolitiikan mukaisesti. Konsernin transaktioriskit aiheutuivat pääasiassa seuraavan 12 kuukauden sisällä tapahtuvista myynti- ja ostotoimista sekä taseen saamisista ja veloista. Olennaisimmat valuuttaparit, joista konsernin transaktioriskit muodostuivat vuonna 2015 ja 2014, olivat EUR/RUB ja EUR/SEK. Konserni ei ole vuonna 2015 soveltanut suojauslaskentaa transaktioriskien suojaukseen.

Transaktioriskin herkkyyshanalyysi

Valuuttakurssien muutoksista aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- valuuttakurssimuutoksen oletetaan olevan +/- 10 %
- positio sisältää sekä ulkoiset että konsernin sisäiset kruunu- ja ruplamääräiset rahoitusvarat ja -velat sekä niitä suojaavat johdannaiset
- positio ei sisällä ennustettuja tulevia kassavirtoja
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

Milj. euroa	Avoin transaktioriskipositio	Euron 10 % vahvistuminen	Euron 10 % heikkeneminen
31.12.2015			
EUR/SEK	0,6	-0,1	0,1
EUR/RUB	0,2	0,0	0,0
Milj. euroa	Avoin transaktioriskipositio	Euron 10 % vahvistuminen	Euron 10 % heikkeneminen
31.12.2014			
EUR/SEK	0,4	0,0	0,0
EUR/RUB	0,3	0,0	0,0

Korkoriski

Lemminkäinen-konsernin korkoriskin hallinnan tavoitteena on minimoida korkojen vaihtelun aiheuttamat muutokset konsernin tulokseen, kassavirtoihin ja arvoon. Konsernirahoitus hallinnoi ja valvoo korkoriskipositiota. Konsernin korkoriski muodostuu pääasiassa liiketoiminnan rahoittamiseen liittyvistä kiinteä- ja vaihtuvakorkoisista velkasopimuksista, korollisista rahoitusvaroista sekä korkojohdannaisista. Korkotason muutokset vaikuttavat tuloslaskelma- ja tase-eriin.

Konsernin korkoriskiä hallinnoidaan pyrkimällä asettamaan konsernin velkojen keskimääräinen korkosidonnaisuusaika lähelle liiketoiminnan korkoherkkyyttä. Konsernin liiketoiminnan korkoherkkyyden on arvioitu olevan noin 15 kuukautta. Rahoituspolitiikan mukaisesti seurataan konsernin velkojen keskimääräistä korkosidonnaisuusaikaa ja kiinteäkorkoisten ja vaihtuvakorkoisten velkojen suhdetta.

Konserni voi ottaa pitkäaikaista velkaa sekä vaihtuva- että kiinteäkorkoisena. Vaihtuva- ja kiinteäkorkoisten velkojen suhdetta voidaan muuttaa korkojohdannaisilla. Konserni on käyttänyt koronvaihtosopimuksia korkoriskinsä hallinnassa. Vuonna 2014 koronvaihtosopimuksista on ollut suojauslaskennan piirissä ja niistä syntyvä suojaustulos on kirjattu korkokuluihin vuonna 2014. Suojauslaskennasta ei ole kirjattu tehottomuutta kyseiselle tilikaudelle. Suojauslaskennassa olleet koronvaihtosopimukset ovat eräänntyneet vuonna 2014 ja suojauslaskenta lopetettu kyseisen tilikauden aikana.

Korkotason muutoksilla ei ole vuonna 2015 ollut tavallisuudesta poikkeavaa vaikutusta konsernin liiketoimintaan. Korkotason merkittäväällä nousulla saattaa kuitenkin olla haitallista vaikutusta asuntojen kysyntään.

Korkoriskin herkkyyksianalyysi

Korkotason muutoksesta aiheutuvaa herkkyyttä laskettaessa on käytetty seuraavia oletuksia:

- korkotason muutokseksi oletetaan yksi prosenttiyksikkö
- korkotason muutoksen vaikutukset on laskettu 12 kuukauden ajalle
- positio sisältää vaihtuvakorkoiset rahoitusvelat, vaihtuvakorkoiset rahoitusvarat (sisältäen rahavarat) sekä korkojohdannaiset
- markkinakoron on oletettu olevan lähtötilanteessa positiivinen lukuunottamatta korkojohdannaisia
- kaikki muut tekijät korkotason muutosta lukuun ottamatta pysyvät vakioina
- herkkyyden laskemisessa ei ole otettu huomioon veroja

Milj. euroa	Korkopositio	Vaikutus tuloslaskelmaan (+1%)	Vaikutus tuloslaskelmaan (-1%)
31.12.2015			
Vaihtuvakorkoiset rahoitusvelat	-140,8	-1,4	1,4
Vaihtuvakorkoiset rahoitussaimiset	127,9	1,3	-1,3
Korkojohdannaiset	40,0	0,9	-0,9
	27,2	0,8	-0,8

Milj. euroa	Korkopositio	Vaikutus tuloslaskelmaan (+1%)	Vaikutus tuloslaskelmaan (-1%)
31.12.2014			
Vaihtuvakorkoiset velat	-182,9	-1,8	1,8
Vaihtuvakorkoiset saamiset	134,5	1,3	-1,3
Korkojohdannaiset	40,0	1,3	-1,4
	-8,4	0,8	-0,9

Hyödykehintariski

Konsernin päällystystoimintaan liittyy bitumin hintariski. Bitumin hinta määräytyy pitkälti öljyn maailmanmarkkinahinnan mukaisesti. Bitumin hintariskiltä on suojauduttu myyntisopimusten hintaklausuulein, kiintein ostohinnoin ja johdannaisin, joihin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Konsernin bitumipositiota seurataan säännöllisesti konsernirahoituksen toimesta.

Luottoriski

Luottoriski syntyy tilanteessa, jossa vastapuoli ei täytä sopimuksen mukaisia velvoitteitaan aiheuttaen toiselle osapuolelle taloudellisen tappion. Lemminkäinen on määritellyt asiakassuhteiden luottopolitiikan, jonka päämääränä on lisätä kannattavaa myyntiä luottoriskit ennakoita tunnistamalla ja halliten. Luottopolitiikka määrittelee Lemminkäinen-konsernille luottokauppaa ja perintää koskevat vähimmäisvaatimukset. Luottoriskien määrittelijänä toimii konsernin luotonvalvonta ja luottoriskien hallinnasta vastaavat liiketoimintayksiköt.

Pääosa liiketoiminnasta perustuu vakiintuneisiin, luotettaviin asiakassuhteisiin sekä alalla yleisesti noudatettaviin sopimusehtoihin. Konserni altistuu luottoriskille pääasiassa konsernin myyntisaatavien, talletusten ja johdannaisiin liittyvien saatavien kautta. Luottoriskin enimmäismäärä on edellä mainittujen erien yhteenlaskettu tasearvo. Myyntisaatavien määrä ja erääntyminen on esitetty seuraavassa taulukossa. Konsernilla ei ole merkittäviä luottoriskikeskittymiä, myyntisaatavat jakautuvat usean eri asiakkaan kesken usealle markkina-alueelle. Sopimuksen tehnyt liiketoimintayksikkö seuraa saatavatilannetta aktiivisesti. Mikäli liiketoimintayksiköt neuvottelevat saatavien ehdoista uudelleen, se tapahtuu konsernin luottopolitiikan vaatimusten mukaisesti. Luottotappioriskiä voidaan pienentää vakuuksilla, pääsääntöisesti pankkitakauksilla ja pankkitalletuksilla. Lemminkäinen käyttää myös myyntisaatavien myyntiä (factoring), mikä myös osaltaan pienentää luottoriskiä. Lemminkäisen luottotappiot ovat olleet toiminnan laajuuteen nähden vähäiset. Merkittävimmät riskit liittyvät toimintaan Venäjällä, ja pääsääntönä Venäjän projekteissa on rakentaminen ainoastaan ennakkomaksuja vastaan. Mikäli luottotappioriskiä poikkeuksellisesti otetaan, se on aina ennakoita suhteutettu kyseisen hankkeen kateodotuksiin. Luottotappioiksi kirjataan oikeudelliseen perintään siirretyt saamiset.

Konserni altistuu vastapuoliriskille sijoittaessaan likvidejä varojaan ja käyttäessään johdannaisinstrumentteja. Likvidit varat sijoitetaan lyhytaikaisiin pankkitalletuksiin ja vakavaraisten yhteistyöpankkien liikkeeseenlaskemiin sijoitustodistuksiin sekä hyvän luottoluokituksen omaavien yritysten yritystodistuksiin. Konsernirahoitus vastaa konsernin kassavaroihin, rahoitussijoituksiin ja muihin rahoitustransaktioihin liittyvästä vastapuoli- ja luottoriskien hallinnasta. Rahoituspolitiikka määrittää hyväksytyt vastapuolet ja niiden kriteerit. Vuoden 2015 lopussa vastapuoliriskiä pidettiin pienenä.

Myyntisaatavien ikäjakauma

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Erääntymättömät	107,0	108,7
1–30 päivää erääntyneet	13,9	22,3
31–60 päivää erääntyneet	2,3	3,2
61–90 päivää erääntyneet	1,3	3,4
yli 90 päivää erääntyneet	4,8	6,1
	129,3	143,7

Pääoman ja pääomarakenteen hallinta

Pääomalla tarkoitetaan Lemminkäinen-konsernin taseen osoittamaa omaa pääomaa ja korollista vierasta pääomaa. Lemminkäinen-konsernin pääoman hallinnalla pyritään varmistamaan kustannustehokkaasti konsernin liiketoiminta-alueiden toimintaedellytykset kilpailukyisellä tasolla kaikissa suhdannetilanteissa, riittävä riskinkantokyky muun muassa rakennusurakoinnissa sekä hyvä velkojenhoito- ja osingonmaksukyky.

Konsernin korollisen vieraan pääoman määrään vaikuttavat muun muassa liiketoiminnan laajuus ja kassavirta, tuotannon kausivaihtelut, yritysostot, investoinnit tuotantokalustoon, -rakennuksiin ja rakennusmaahan tai näiden myynnit sekä mahdolliset oman pääoman ehtoiset järjestelyt. Yhtiö seuraa jatkuvasti erityisesti velan määrää, korollisen nettovelan suhdetta käyttökatteeseen sekä omavaraisuusastetta. Yhtiö seuraa pääoman kehitystä myös sijoitetun pääoman tuottoasteella. Lemminkäinen on määrittänyt taloudellisiksi tavoitteiksi muun muassa ROCE yli 15 % vuonna 2019, omavaraisuusaste yli 35 % vuosina 2016–2019 ja lisäksi Lemminkäisen tavoitteena on vakaa osingonjakopolitiikka, jossa vähintään 40 % tilikauden tuloksesta jaetaan osakkeenomistajille osinkoina.

Yhtiö saattaa ajoittain pyrkiä ostamaan jäljellä olevaa velkaansa takaisin käteisostoilla ja/tai oman pääoman ehtoisia arvopapereita vaihtamalla, avoimilla markkinoilla tehdyillä ostoilla, yksityisesti neuvotelluilla transaktioilla tai muulla tavalla. Summat saattavat olla merkittäviä. Yhtiö saattaa päättää säilyttää, kuolettaa tai myydä takaisinostetun velan. Mahdollinen myöhempi takaisinostetun velan myyminen voidaan tehdä käteistä tai muuta korvausta tai oman pääoman ehtoisia arvopapereita vastaan, ja kyseinen myynti voidaan toteuttaa avoimilla markkinoilla tehtävinä tarjouksina, yksityisesti neuvoteltuina transaktioina tai muulla tavalla. Mahdolliset jäljellä olevan velan takaisinostot tai vaihdot tai mahdolliset myöhemmät takaisinostetun velan myynnit tai vaihdot riippuvat vallitsevista markkinaolosuhteista, likviditeettitarpeesta, sopimusrajoitteista ja muista tekijöistä.

Konsernin 185 miljoonan euron sitovan ja vakuudettoman valmiusluottolimiitin ehtoihin sisältyy kaksi neljännesvuosittain tarkasteltavaa ja neljän edeltävän vuosineljänneksen keskiarvona laskettavaa taloudellista tunnuslukukovenanttia: nettovelan ja käyttökäteen suhdeluku sekä omavaraisuusaste. Vuosien 2015 ja 2014 lopussa yhtiö täytti tunnuslukukovenanttinsa. Toukokuussa 2014 yhtiö sopi kovenanttirikkomuksen seurauksena 185 miljoonan euron luottolimiitin rahoittajien kanssa vahvistavansa tasettaan yhteensä 100 miljoonalla eurolla 30.9.2015 mennessä. Osana rahoitusneuvotteluja yhtiö myös sitoutui olla jakamatta osinkoa tilikaudelta 2014. Maaliskuussa 2015 yhtiö sopi luotonantajapankkien kanssa, että Lemminkäinen sitoutuu vahvistamaan tasettaan yhteensä 60 miljoonalla eurolla aiemman 100 miljoonan euron asemesta ja tämä velvoite täytettiin vuoden kolmannella neljänneksellä. Lisäksi yhtiöllä on mahdollisuus jakaa osinkoa enintään 40 prosenttia konsernin nettotuloksesta tilikausilta 2015 ja 2016 ilman luotonantajien suostumusta.

Raportointikauden aikana yhtiö lunasti takaisin vuonna 2012 liikkeeseen laskettua oman pääoman ehtoista joukkovelkakirjalainansa nimellisarvoltaan 27,1 miljoonalla eurolla. Vertailukaudella yhtiö toteutti monia toimenpiteitä taseen ja rahoitusaseman vahvistamiseksi. Maaliskuussa 2014 yhtiö laski liikkeeseen 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoisen joukkovelkakirjalainan, ja kesäkuussa 2014 yhtiö laski liikkeeseen viisivuotisen 100 miljoonan euron suuruisen vakuudettoman joukkovelkakirjalainan. Lokakuussa 2014 yhtiö maksoi 60 miljoonan euron joukkovelkakirjalainansa takaisin. Lisäksi vuoden 2014 aikana yhtiö toteutti merkintäoikeusannin jolla yhtiö keräsi 29,3 miljoonan euron bruttovarat (27,3 miljoonan euron nettovarat) ja myi talotekniikkaliiketoimintansa 55,4 miljoonalla eurolla.

Konsernin omaan pääomaan sisältyy kaksi alkuperäiseltä nimellisarvoltaan 70 miljoonan euron oman pääoman ehtoista eräpäivätöntä joukkovelkakirjalainaa. Ensimmäinen on laskettu liikkeeseen maaliskuussa 2012 ja siitä oli 31.12.2015 avoinna nimellisarvoltaan 42,9 miljoonaa euroa (70,0). Toisen lainan liikkeeseen lasku oli maaliskuussa 2014 ja siitä oli 31.12.2015 avoinna nimellisarvoltaan 70,0 miljoonaa euroa (70,0). Nämä niin sanotut hybridilainat luokitellaan yhtiön omaan pääomaan kuuluvaksi, mutta velkakirjan haltijalla ei ole osakkeenomistajalle kuuluvia oikeuksia, eivätkä ne laimenna yhtiön osakkeenomistajien omistusta. Lainat ovat vakuudettomia ja muita velkasitoumuksia heikommassa etuoikeusasemassa. Lainoilla ei ole eräpäivää, mutta yhtiöllä on oikeus lunastaa ne takaisin oman harkinnan mukaan aikaisintaan neljän vuoden kuluttua liikkeeseenlaskusta. Kuponkikorko ensimmäiseen lunastuspäivään asti on vuoden 2012 lainalle 10 % ja vuoden 2014 lainalle 8,75 %.

Yhtiön 100 miljoonan euron suuruisen vakuudettoman joukkovelkakirjalainan puolivuositain maksettava kiinteä vuotuinen kuponkikorko on 7,375 prosenttia. Joukkovelkakirjalainan ehtoihin sisältyy kaksi tapahtumaperusteista (incurrence-based) tunnuslukukovenanttia: omavaraisuusaste sekä nettovelan ja käyttökäteen suhdeluku. Jos omavaraisuusasteeseen liittyvän kovenantin ehdot eivät täyty, yhtiön mahdollisuutta suorittaa eräitä maksuja, kuten omien osakkeiden ostoja ja oman pääoman ehtoisten lainojen lunastamisia, rajoitetaan. Jos nettovelan ja käyttökäteen suhdelukuun liittyvän kovenantin ehdot eivät täyty, yhtiön mahdollisuuksia nostaa lisävelkaa rajoitetaan.

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Korolliset velat	254,7	347,8
Likvidit varat	127,9	134,2
Korollinen nettovelka	126,8	213,6
Oma pääoma yhteensä	377,6	412,5
Omavaraisuusaste, %	40,6	37,1
Nettovelkaantumisaste, %	33,6	51,8
Sijoitetun pääoman tuotto (ROI), %	10,2	13,5
Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %	5,3	4,5

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 34 Johdannaisinstrumentit

34 Johdannaisinstrumentit

Milj. euroa	Nimellisarvo	Käypä arvo, positiivinen	Käypä arvo, negatiivinen	Käypä arvo, netto
31.12.2015				
Valuuttajohdannaiset	60,2	2,1	-0,3	1,7
Korkojohdannaiset	40,0		-1,0	-1,0
Hyödykejohdannaiset	13,2	0,2	-4,1	-3,9
	113,5	2,2	-5,4	-3,2

Milj. euroa	Nimellisarvo	Käypä arvo, positiivinen	Käypä arvo, negatiivinen	Käypä arvo, netto
31.12.2014				
Valuuttajohdannaiset	77,2	7,0	-1,3	5,7
Korkojohdannaiset	40,0		-1,0	-1,0
Hyödykejohdannaiset	2,7	0,1	-1,8	-1,8
	119,8	7,1	-4,2	2,9

Johdannaisinstrumentin käypä arvo on tilinpäätöspäivän markkinahinnan perusteella laskettu voitto tai tappio sopimuksen sulkemisesta.

Kaikkiin johdannaisiin ei ole sovellettu suojauslaskentaa. Siitä huolimatta nämä johdannaisopimukset on solmittu suojaamistarkoituksessa. Johdannaiset on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä, korkoriskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Suojauslaskennan ulkopuolella olevien johdannaisien käyvän arvon muutokset on kirjattu tulosvaikutteisesti niiden luonteen mukaisesti joko rahoituseriin tai liiketoiminnan muihin tuottoihin ja -kuluihin.

Yllä esitettyihin johdannaisinstrumentteihin liittyy joissain tilanteissa toimeenpantavissa oleva nettoutus- tai muu vastaava järjestely, jonka mukaan kyseiset johdannaisvarat ja -velat voidaan selvittää nettomääräisenä. Nettoutusjärjestelyt ovat toimeenpantavissa tavallisiin johdannaisyleissopimuksiin sisältyvien tyypillisten velvoitteiden laiminlyönti- ja muiden erityisten eräannuttamisperusteiden mukaan. Erät, joihin tietyissä tilanteissa voitaisiin soveltaa nettoutusta, on esitetty taseessa bruttona, ja netottaminen olisi pienentänyt yllä esitettyjä bruttolukuja yhteensä 0,5 miljoonaa euroa (1,4).

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 35 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut

35 Liiketoiminnan rahavirtojen oikaisut

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Poistot ja arvonalentumiset	38,4	44,7
Osuus osakkuus- ja yhteisyritysten tuloksista	-1,4	-0,5
Tuloslaskelmaan kirjatut rahoitustuotot ja -kulut	20,6	37,9
Varausten muutos	1,3	12,5
Luottotappiot	1,1	6,0
Käyttöomaisuuden myyntivoitot ja -tappiot sekä muut tuotot ja kulut, joihin ei liity maksua	-0,6	-36,4
Muut *	27,3	-5,0
	86,7	59,2

* Yhtiö on oikaisut vertailukauden rahavirtaa. Oikaisusta kerrotaan tarkemmin liitetiedossa 1.

Muut erä sisältää kurssierojen, vaihto-omaisuuden alaskirjausten sekä muiden ei-maksuperusteisten erien oikaisuja.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 36 Muut vuokrasitoumukset

36 Muut vuokrasitoumukset

Yhtiö oikaisi vertailukauden yksittäisten vuokrasopimusten vastuiden määriä, minkä seurauksena vuoden 2014 peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat kasvoivat yhteensä 3,9 miljoonaa euroa

Miij. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	10,7	12,0
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	21,1	23,7
Yli viiden vuoden kuluttua	8,4	11,0
	40,2	46,7
Peruuttamattomien vuokrasopimusten vähimmäisvuokrat sisältävät leasingvastuita seuraavasti		
Vuoden tai sitä lyhyemmän ajan kuluessa	4,7	6,1
Yli yhden, mutta enintään viiden vuoden kuluessa	6,5	8,8
Yli viiden vuoden kuluttua	0,3	0,3
	11,5	15,3

Peruuttamattomat vuokrasitoumukset ovat pääosin kiinteistöjen ja leasingkoneiden vuokrasopimuksia.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 37 Ehdolliset varat ja velat

37 Ehdolliset varat ja velat

Vakuudet ja vastuusitoumukset

Miij. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet *	173,4	194,7
Pantatut talletukset		
Omasta puolesta	0,0	0,3
Takaukset		
Osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta	12,4	14,4
Työyhteisliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	1,8	1,8
Muiden puolesta **	10,2	
	24,4	16,2
Investointien ostositoumukset	1,1	2,1

* Vaihto-omaisuusyhtiöiden antamat vakuudet on annettu niiden velkojen vakuudeksi.

** Takaukset on annettu 1.9.2015 myydyin Ruotsin talonrakentamislaitteiden puolesta (Rekab Entreprenad AB). Liiketoiminnan ostaneet tahot ovat antaneet vastasitoumuksen osalle näistä takauksista.

Yhtiöllä on lisäksi hybridilainoihin liittyviä kertyneitä korkoja raportointipäivänä 2,7 miljoonaa euroa (3,4), joita ei ole kirjattu taseeseen.

Oikeudenkäynnit

Helsingin kärjäoikeus antoi 28.11.2013 päätöksensä asfalttikartelliin liittyvistä vahingonkorvauksista. Päätösten mukaisesti Lemminkäinen kirjasi kuluksi noin 66 miljoonaa euroa vuoden 2013 tulokseen. Tästä noin 60 miljoonaa euroa koostui Lemminkäiselle yksin määrätystä vahingonkorvauksista, Lemminkäisen osuudesta sille ja muille asfalttialan yrityksille yhteisvastuullisesti määrätystä korvauksista sekä korvauksiin liittyvistä koroista ja oikeudenkäyntikuluista. Tämän summan yhtiö maksoi tammikuussa 2014. Lemminkäinen on valittanut Helsingin hovioikeuteen kaikista niistä 35 kärjäoikeuden päätöksestä, joissa kantajien vaatimukset osittain hyväksyttiin. Yhtiön näkemyksen mukaan päätöksiin liittyy muun muassa oikeuskysymyksiä, jotka kärjäoikeus on ratkaissut aiemmasta oikeuskäytännöstä poikkeavalla tavalla. Näitä ovat esimerkiksi vanhentumiseen ja arvonalisäveroon liittyvät kysymykset. Myös Suomen valtio ja 22 kuntaa ovat jättäneet valituksensa Helsingin hovioikeuteen. Suullinen pääkäsittely Helsingin hovioikeudessa on käyty 2.3.2015–1.10.2015, ja päätöksiä odotetaan hovioikeuden alustavan ilmoituksen mukaan vuoden 2016 aikana. Kärjäoikeuden marraskuussa 2013 ratkaisemien kanteiden lisäksi käsittelyn alkamista odottaa 21 vahingonkorvaukskantetta Lemminkäistä ja muita asfalttialan yrityksiä vastaan. Näiden kanteiden pääomamäärä on yhteensä noin 26 miljoonaa euroa, joista Lemminkäinen on tehnyt yhteensä 13 miljoonan euron kuluvarauksen.

Yhtiöllä on lisäksi muita yksittäisiä liiketoimintaan liittyviä oikeudenkäyntejä, joiden lopputulos on epävarma. Yhtiö arvioi, ettei näillä oikeudenkäynneillä ole olennaista vaikutusta yhtiön taloudelliseen asemaan.

Tilinpäätös › Konsernitilinpäätös › Konsernitilinpäätöksen liitetiedot (IFRS) › 38 Lähipiiritapahtumat

38 Lähipiiritapahtumat

Lemminkäinen-konsernin lähipiiriin kuuluvat osakkuus- ja yhteisyritykset sekä johtoon kuuluvat avainhenkilöt mukaan lukien heidän lähipiiriinsä. Johdon avainhenkilöihin kuuluvat yhtiön hallituksen jäsenet, toimitusjohtaja ja johtoryhmän jäsenet.

Liiketoimet lähipiirin kanssa

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Tavaroiden ja palveluiden myynti		
Osakkuus- ja yhteisyrityksille	1,7	1,9
Johtoon kuuluville avainhenkilöille ja heidän lähipiireilleen	0,1	0,4
	1,8	2,3
Tavaroiden ja palveluiden ostot		
Osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	5,2	15,7
Johtoon kuuluvilta avainhenkilöiltä ja heidän lähipiireiltään	0,2	
	5,3	15,7
Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Tavaroiden/palveluiden ostoista/myynneistä aiheutuvat loppusaldot		
Myyntisaamiset		
Osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	0,0	0,0
Johtoon kuuluvilta avainhenkilöiltä ja heidän lähipiireiltään	0,1	0,1
	0,1	0,1
Ostovelat		
Osakkuus- ja yhteisyrityksille	0,2	0,2
Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Lainasaamiset osakkuus- ja yhteisyrityksiltä	0,3	0,2

Lähipiirittoimet osakkuus- ja yhteisyritysten kanssa ovat pääosin asfalttiurakoita ja kiviainestoitimuksia. Luettelo sijoituksista tytär- sekä osakkuus- ja yhteisyrityksiin on liitetiedossa 11. Myynnit johtoon kuuluville avainhenkilöille ja heidän lähipiireilleen sisältävät pitkäaikaisten omaisuserien sekä rakennuspalveluiden myyntejä. Ostot johtoon kuuluvilta avainhenkilöiltä ja heidän lähipiireiltään sisältävät palveluoston lähipiiriin kuuluvan avainhenkilön vaikutusvallassa olevalta yhteisöltä. Transaktiot olivat markkinahintaisia.

Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen

Yhtiön hallitus päättää toimitusjohtajan ja konsernin johtoryhmän peruspalkasta ja luontoiseduista sekä lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisesta HR-valiokunnan esityksen pohjalta. Lisäksi hallitus päättää vuosittain johdon lyhyen ja pitkän aikavälin palkitsemisen mittarit ja niiden tavoitearvot, joilla pyritään tukemaan strategisten tavoitteiden saavuttamista. Hallitus päättää toimitusjohtajan esityksen pohjalta mittareiden mukaisten tavoitteiden saavuttamisesta sekä palkkioiden määrän.

Hallituksen hyväksymän johdon palkitsemispolitiikan mukaisesti toimitusjohtajan, konsernin johtoryhmän ja muun johdon palkat koostuvat kiinteästä peruspalkasta, luontoiseduista, muista eduista, vuosittaisista lyhyen aikavälin kannustimista (tulospalkkio) sekä pitkän aikavälin osakepalkkiojärjestelmistä ja eläkejärjestelyistä.

Alla olevassa taulukossa esitetään johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitsemiseen liittyvät kulut. Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkkioista, palkoista ja muista työsuhde-etuuksista yhtiö kirjasi vuonna 2015 sosiaaliturvakulua 0,5 miljoonaa euroa (0,9). Sosiaaliturvakulut eivät sisälly alla olevassa taulukossa esitettyihin lukuihin. Taulukossa esitetyt summat ovat suoriteperusteisia, ja siihen sisältyvät tulos- ja osakepalkkiot perustuvat vuoden lopussa tehtyyn arvioon niiden toteumasta.

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet	2,2	2,8
Timo Kohtamäki		0,2
Berndt Brunow (toimitusjohtajakaudelta)*		0,2
Casimir Lindholm (toimitusjohtajakaudelta)	0,6	0,3
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	1,7	2,1
Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet**	0,4	0,6
Timo Kohtamäki**		0,2
Casimir Lindholm (toimitusjohtajakaudelta)**	0,1	0,0
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	0,3	0,4
Osakeperusteiset maksut	0,2	0,1
Timo Kohtamäki		0,0
Casimir Lindholm (toimitusjohtajakaudelta)	0,1	0,0
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	0,1	0,1
Irtisanomisen yhteydessä suoritettut etuudet***	0,3	2,0
Timo Kohtamäki***		1,1
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja***	0,3	0,9
Muut pitkäaikaiset etuudet		
Muut johtoon kuuluvat avainhenkilöt kuin toimitusjohtaja	0,0	
Johtoon kuuluvien avainhenkilöiden palkitseminen yhteensä	3,1	5,5

* Sisältää toimitusjohtajakauden aikaiset hallitustyöskentelystä maksetut palkkiot sekä korvauksen toimitusjohtajan tehtävästä

** Yhtiö on oikaissut vertailukauden luvuista aiemmin virheellisesti lukuihin sisältyneet eläkevakuutusmaksut

***Ei sisällä osakeperusteisia maksuja eikä irtisanomisajan lisäeläkekuluja

Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet

Lyhytaikaiset työsuhte-etuudet sisältävät kiinteän rahapalkan, joka määräytyy tehtävän vaativuuden sekä tehtävää hoitavan henkilön kokemuksen ja suoriutumisen mukaan. Lisäksi erään sisältyy autoetu, matkapuhelinetu, ravintoetu sekä laajennetut vakuutukset vapaa-ajan tapaturmille ja matkustamiseen.

Johdon ansaitseman tulospalkkion suuruus riippuu vuoden alussa määriteltyjen taloudellisten ja toiminnallisten tulospalkkiotavoitteiden toteutumisesta. Lemminkäisen ylin johto on jaettu kahteen tulospalkkioryhmään, jotka määrittelevät kunkin henkilön maksimitulospalkkioprosentin. Henkilön tulospalkkioryhmän määräytyminen perustuu organisaatiotasoon sekä tehtävän vaativuuteen ja liiketoiminnalliseen vaikuttavuuteen. Vuonna 2015 johdon tulospalkkion suuruus perustui konsernin tulokseen ennen veroja, konserniin sijoitetun pääoman tuotto prosenttiin sekä tehostamiseen tai muihin kehittämiseen liittyvien tavoitteiden toteutumiseen. Johtoryhmän liiketoimintasegmenttien johtajien tulospalkkiot perustuivat lisäksi kunkin toimialan liikevoittoon. Tulospalkkiotavoitteiden toteutumista seurattiin puolivuositain. Toimitusjohtajan maksimitulospalkkio oli 80 prosenttia ja johtoryhmän muiden jäsenten 60 prosenttia vuotuisesta rahapalkasta.

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokous valitsee vuosittain hallituksen jäsenet ja päättää heidän palkkionsa. Palkkiot maksetaan kokonaan rahana. Jäsenten toimikausi kestää seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättämiseen asti. Lemminkäisen hallituksen jäsenet eivät kuulu osakepohjaiseen palkkiojärjestelmään, eivätkä hallituksen jäsenet ole työsuhteessa Lemminkäiseen. Vuoden 2015 varsinainen yhtiökokous päätti hallituksen puheenjohtajan palkkioksi 10 000 euroa kuukaudessa (10 000) ja hallituksen jäsenten palkkioksi 3 000 euroa kuukaudessa (3 000). Lisäksi hallituksen jäsenille maksetaan 500 euron kokouspalkkio (500). Tarkastusvaliokunnan puheenjohtajalle maksetaan 1 000 euron (1 000) ja jäsenille 500 euron (500) kokouskohtainen palkkio valiokunnan kokouksista. Suomen ulkopuolella asuville jäsenille kokouskohtaiset palkkiot maksetaan 1 000 eurolla (1 000) korotettuna.

Työsuhteen päättymisen jälkeiset etuudet

Toimitusjohtajan ja muiden Lemminkäisen johtoryhmän jäsenten lisäeläkejärjestelyt pohjautuvat maksuperusteiseen käytäntöön sekä vapaakirjan ansaitsemiseen. Maksun suuruus määräytyy prosentteina vuosipalkasta. Toimitusjohtajalla ja konsernin muilla johtoryhmän jäsenillä on oikeus siirtyä eläkkeelle 63 vuotta täytettyään. Maksuperusteisen lisäeläkejärjestelyn suuruus toimitusjohtajalla ja muilla johtoryhmän jäsenillä on 20 prosenttia kiinteästä vuosipalkasta.

Muut pitkäaikaiset etuudet

Toimitusjohtajalle ja konsernin johtoryhmälle on sovittu vuosille 2016–2018 tulospalkkio, jonka tavoitteena on varmistaa liiketoiminnan jatkuvuus ja tuloksellisuus pitkällä tähtäimellä. Mahdollinen palkkio tulee maksuun vuosina 2016 ja 2018, ja se vastaa yhteensä enintään 15 kuukauden rahapalkkaa. Palkkion maksamisen kriteerinä on muun muassa konsernin rahoitusjärjestelyiden onnistuminen suunnitellulla tavalla.

Kulut muista pitkäaikaisista eduista syntyivät lähipiirin konsernin henkilöstökäytäntöjen mukaisista palvelusvuosipalkkioista.

Irtisanomisen yhteydessä suoritettavat etuudet

Lemminkäisen toimitusjohtajasopimuksen ja muiden johtoryhmän jäsenten irtisanomisaika on kuusi kuukautta. Mikäli yhtiö irtisanoo toimitusjohtajasopimuksen, on toimitusjohtajalla sopimuksen päättyessä oikeus kertakaikkiseen erokorvaukseen, joka vastaa 12 kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä. Muilla johtoryhmän jäsenillä vastaava korvaus vastaa kuuden kuukauden rahapalkkaa sopimuksen päättymishetkellä.

Osakeperusteiset maksut

Konsernin avainhenkilöiden osakepohjainen kannustinjärjestelmä koostuu suoritusperusteisesta ja ehdollisesta palkkiosta.

Suoritusperusteinen palkkio koostui kolmesta ansaintajaksosta, jotka olivat kalenterivuodet 2013, 2014 ja 2015. Yhtiön hallitus päätti järjestelmän ansaintakriteerit ja niille asetettavat tavoitteet kunkin ansaintajakson alussa. Vuonna 2015 osakepalkkiojärjestelmän ansaintakriteerit olivat konsernin sijoitetun pääoman tuotto (ROCE) ja omavaraisuusaste.

Suoritusperusteisen palkkion lisäksi avainhenkilöillä on osakeomistuksen ja työ- ja toimisuhteen jatkumisen perusteella mahdollisuus saada järjestelmässä ehdollista palkkiota. Ehdollisen palkkion tavoitteena on kannustaa konsernin avainhenkilöitä omistamaan yhtiön osakkeita. Ehdollisen palkkion ansaintajakso oli kalenterivuodet 2013–2015.

Osakeperusteisista maksuista kerrotaan tarkemmin liitetiedossa 30.

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS)

Emoyhtiön tuloslaskelma (FAS)

Milj. euroa	Liite	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Liikevaihto	1	33,8	35,9
Valmistus omaan käyttöön		0,0	0,6
Liiketoiminnan muut tuotot	2	3,8	12,4
Materiaalit ja palvelut	3	0,2	3,7
Henkilöstökulut	4	10,0	21,7
Poistot ja arvonalentumiset	5	7,8	6,3
Liiketoiminnan muut kulut	6	25,2	30,5
Liikevoitto/-tappio		-5,5	-13,2
Rahoitustuotot ja -kulut	7	-18,5	-10,1
Tulos ennen satunnaisia eriä		-24,0	-23,4
Satunnaiset erät	8	26,5	15,8
Tulos ennen veroja		2,5	-7,6
Välittömät verot	9	-0,5	5,2
Tilikauden tulos		2,1	-2,4

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön tase (FAS)

Emoyhtiön tase (FAS)

Milj. euroa	Liite	31.12.2015	31.12.2014
VASTAAVAA			
Pysyvät vastaavat			
	10		
Aineettomat hyödykkeet		9,6	14,2
Aineelliset hyödykkeet		12,0	14,5
Osuudet saman konsernin yrityksissä	11	114,2	114,2
Muut sijoitukset		1,0	1,4
		136,8	144,2
Vaihtuvat vastaavat			
	12		
Muut pitkäaikaiset saamiset		116,9	
Laskennalliset verosaamiset		20,9	21,3
Lyhytaikaiset saamiset		61,6	274,1
Rahoitusarvopaperit			25,1
Rahat ja pankkisaamiset		118,3	93,7
		317,7	414,3
		454,5	558,5
VASTATTAVAA			
Oma pääoma			
	13		
Osakepääoma		34,0	34,0
Ylikurssirahasto		5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto		90,6	90,6
Edellisten tilikausien voitto		45,6	48,0
Tilikauden tulos		2,1	-2,4
		177,9	175,9
Pakolliset varaukset			
	14		
Muut pakolliset varaukset		13,0	12,3
Vieras pääoma			
	15		
Pitkäaikainen vieras pääoma		212,9	240,0
Lyhytaikainen vieras pääoma		50,6	130,3
		263,5	370,3
		454,5	558,5

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS)

Emoyhtiön rahavirtalaskelma (FAS)

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	Oikaistu 1.1.–31.12.2014
Liiketoiminnan rahavirta		
Tulos ennen satunnaisia eriä	-24,0	-23,4
Oikaisut		
Poistot ja arvonalentumiset	7,8	6,3
Rahoitustuotot ja -kulut	18,5	10,1
Muut oikaisut	0,4	-12,5
Rahavirta ennen käyttö pääoman muutosta	2,7	-19,5
Käyttöpääoman muutos		
Lyhytaikaisten korottomien liikesaamisten lisäys(-)/vähennys(+)	4,4	0,1
Lyhytaikaisten korottomien velkojen lisäys(+)/vähennys(-)	-0,9	-51,1
Liiketoiminnan rahavirta ennen rahoituseriä ja veroja	6,2	-70,5
Maksetut korot ja muut rahoituskulut	-76,8	-51,7
Saadut osingot		12,4
Saadut korot ja muut rahoitustuotot	40,2	57,1
Maksetut välittömät verot	0,0	0,0
Liiketoiminnan rahavirta	-30,5	-52,8
Investointien rahavirta		
Investoinnit aineellisiin ja aineettomiin hyödykkeisiin	-0,7	-5,1
Aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden luovutustulot	1,1	1,6
Investoinnit muihin sijoituksiin		0,0
Pääoman palautus tytäryhtiöstä		2,9
Luovutustulot muista sijoituksista	0,7	1,2
Myydyt tytäryhtiöosakkeet		53,9
Investointien rahavirta	1,1	54,5
Rahoituksen rahavirta		
Pitkäaikaisten saamisten lisäys(-)/vähennys(+)	-120,1	1,7
Maksullinen osakeanti		29,3
Saadut konserniavustukset	22,2	1,2
Konsernisaamisten/-velkojen muutos	206,0	43,0
Lyhytaikaisten lainojen nostot	29,5	128,0
Lyhytaikaisten lainojen takaisinmaksut	-79,7	-304,3
Pitkäaikaisten lainojen nostot		370,0
Pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksut	-29,1	-210,0
Rahoituksen rahavirta	28,8	58,8
Rahavarojen lisäys(+)/vähennys(-)	-0,6	60,5
Rahavarat tilikauden alussa	118,9	58,4
Rahavarat tilikauden lopussa	118,3	118,9

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2015

Emoyhtiön tilinpäätöksen laatimisperiaatteet 31.12.2015

Lemminkäinen Oyj:n tilinpäätös on laadittu Suomen kirjanpitolain mukaisesti (FAS).

Ulkomaanrahan määräiset erät

Ulkomaanrahan määräiset tapahtumat on muutettu toimintavaluutaksi tapahtumapäivän kurssiin. Tilinpäätöshetkellä taseessa olevat saamiset ja velat on muunnettu tilinpäätöspäivän kurssiin.

Rahoitusarvopaperit

Rahoitusarvopaperit arvostetaan käypään arvoon ja niiden käyvän arvon muutos kirjataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon. Rahoitusarvopapereiden käyvät arvot lasketaan diskonttaamalla niistä tulevaisuudessa kertyvät kassavirrat nykyarvoon. Kun rahoitusarvopaperit myydään, niistä kirjatut käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelman rahoituseriin.

Johdannaistrumentit ja suojauslaskenta

Johdannaissopimukset on solmittu vähentämään liiketoiminnan riskejä, korkoriskejä sekä suojaamaan valuuttamääräisiä tase-eriä. Johdannaistrumentit arvostetaan käypään arvoon.

Valuuttajohdannaisilla suojaudutaan ennakoitujen valuuttamääräisten rahavirtojen muutokselta sekä valuuttamääräisten saamisten ja velkojen arvonmuutoksilta. Yhtiö on käyttänyt valuuttatermiinisopimuksia jotka arvostetaan tilinpäätöspäivänä käyttäen tilinpäätöspäivän valuuttatermiinikursseja.

Korkojohdannaisilla suojaudutaan korkotason vaihtelun aiheuttamilta muutoksilta yhtiön tulokseen, taseeseen ja rahavirtaan. Yhtiön on käyttänyt koronvaihtosopimuksia joiden käyvät arvot lasketaan diskonttaamalla sopimusten tulevat kassavirrat nykyarvoon.

Yhtiö on soveltanut rahavirran suojauslaskentaa joihinkin vaihtuvakorkoisiin velkoihin. Suojaavien koronvaihtosopimusten käyvän arvon muutokset kirjataan oman pääoman käyvän arvon rahastoon siltä osin kuin suojaus on tehokas. Tehoton osuus kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin. Omaan pääomaan kertyneet käyvän arvon muutokset siirretään tuloslaskelman rahoituseriin sillä kaudella kun suojauskohde vaikuttaa tulokseen.

Lemminkäinen Oyj:n päällystysliiketoimintaa harjoittavat tytäryhtiöt käyttävät hyödykejohtannaisia bitumin hintariskin hallintaan. Osa johdannaisista toteutetaan

keskitetysti Lemminkäinen Oyj:n toimesta ulkoisten vastapuolten kanssa ja vastaavat sisäiset johdannaiskaupat toteutetaan konsernin sisäisillä transakzioilla kunkin tytäryhtiön kanssa. Lemminkäinen Oyj:lle ei näin ollen synny merkittävää tulosvaikutusta hyödykejohtannaisista.

Käyvän arvon muutokset johdannaisista, jotka eivät ole suojauslaskennassa, kirjataan tuloslaskelman rahoituseriin tai liiketoiminnan muihin tuottoihin ja kuluihin niiden käyttötarkoituksen mukaisesti. Käyvän arvon muutokset on esitetty liitetietojen kohdassa 7.

Pysyvien vastaavien arvostus ja jaksotus

Pysyvät vastaavat on esitetty taseessa alkuperäiseen hankintamenoon vähennettynä taloudellisen pitoajan mukaan lasketuilla suunnitelmapoistoilla. Lisäksi joidenkin maa-alueiden ja rakennusten arvoon sisältyy arvokorotuksia, joista ei ole tehty poistoja. Poistoajat ovat seuraavat:

- Rakennukset ja rakennelmat 10–40 vuotta
- Koneet ja kalusto 3–15 vuotta
- Muu käyttöomaisuus 3–10 vuotta

Eläkejärjestelyt

Henkilöstön eläketurva lisäetuineen on vakuutettu eläkevakuutusyhtiössä.

Tutkimus- ja kehitysmenot

Tutkimusmenot on kirjattu kuluksi niiden syntymisvuonna. Kehittämismenoja on aktivoitu, mikäli aktivointiedellytykset ovat täyttyneet.

Välittömät verot

Tuloslaskelman veroihin on kirjattu tilikauden tuloksen perusteella lasketut verot, aikaisempien tilikausien verojen oikaisut sekä laskennallisen verovelan ja -saamisen muutos.

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS)

Emoyhtiön liitetiedot (FAS)

- 1 Liikevaihto markkina-alueittain
- 2 Liiketoiminnan muut tuotot
- 3 Materiaalit ja palvelut
- 4 Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat tiedot
- 5 Poistot ja arvonalentumiset
- 6 Tilintarkastajan palkkiot
- 7 Rahoitustuotot ja -kulut
- 8 Satunnaiset erät
- 9 Välittömät verot
- 10 Pysyvät vastaavat
- 11 Omistukset muissa yrityksissä
- 12 Vaihtuvat vastaavat
- 13 Oma pääoma
- 14 Pakolliset varaukset
- 15 Vieras pääoma
- 16 Vakuudet ja vastuusitoumukset

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 1 Liikevaihto markkina-alueittain

1 Liikevaihto markkina-alueittain

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Suomi	30,2	31,9
Skandinavia	2,1	1,0
Baltian maat	0,6	0,3
Venäjä	0,9	2,6
	33,8	35,9

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 2 Liiketoiminnan muut tuotot

2 Liiketoiminnan muut tuotot

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Käyttöomaisuuden myyntivoitot	1,3	12,0
Muut	2,5	0,4
	3,8	12,4

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 3 Materiaalit ja palvelut

3 Materiaalit ja palvelut

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Aineet ja tarvikkeet	0,2	2,4
Ulkopuolisilta ostetut palvelut	0,0	1,3
	0,2	3,7

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 4 Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat tiedot

4 Henkilöstöä ja toimielinten jäseniä koskevat tiedot

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Henkilöstökulut		
Palkat ja palkkiot	7,1	17,6
Eläkekulut	2,5	3,3
Muut henkilösivukulut	0,5	0,8
	10,0	21,7
Johdon palkat ja palkkiot		
Toimitusjohtaja	0,7	1,6
Hallituksen jäsenet	0,4	0,4
Henkilöstö keskimäärin		
Toimihenkilöitä	127	234

Hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan eläkesitoumukset

Lemminkäinen Oyj:n toimitusjohtajan eläkeikä on 63 vuotta.

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 5 Poistot ja arvonalentumiset

5 Poistot ja arvonalentumiset

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Poistot		
Aineettomat oikeudet	4,9	5,1
Muut pitkävaikutteiset menot	0,3	0,3
Rakennukset ja rakennelmat	0,7	0,8
Koneet ja kalusto	0,0	0,0
Muut aineelliset hyödykkeet	0,0	0,1
	6,0	6,3
Arvonalentumiset		
Rakennusten arvonorotukset	1,7	
Asunto-osakkeiden arvonorotukset	0,1	
	1,8	
Poistot ja arvonalentumiset yhteensä	7,8	6,3

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 6 Tilintarkastajan palkkiot

6 Tilintarkastajan palkkiot

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Tilintarkastus	0,1	0,1
Muu konsultointi	0,0	0,1
	0,1	0,2

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 7 Rahoitustuotot ja -kulut

7 Rahoitustuotot ja -kulut

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Osinkotuotot		
Saman konsernin yrityksiltä		12,4
		12,4
Korko- ja muut rahoitustuotot		
Saman konsernin yrityksiltä	16,5	15,7
Muilta	18,9	40,1
	35,4	55,9
Korko- ja muut rahoituskulut		
Saman konsernin yrityksille	6,4	0,7
Muille	47,5	77,8
	53,9	78,4
Rahoitustuotot ja -kulut yhteensä	-18,5	-10,1
Rahoitustuottoihin ja -kuluihin sisältyy seuraavia eriä		
Valuuttakurssivoitot ja -tappiot (netto)	-2,2	-5,4
Valuuttajohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	-4,0	4,8
Korkojohdannaisten käyvän arvon muutos (netto)	0,1	-1,2
Suojauslaskennan voitot ja tappiot (netto)		-0,1

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 8 Satunnaiset erät

8 Satunnaiset erät

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Satunnaiset tuotot, konserniavustukset	26,5	22,2
Satunnaiset kulut, vahingonkorvaukset		-6,4
	26,5	15,8

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 9 Välittömät verot

9 Välittömät verot

Milj. euroa	1.1.–31.12.2015	1.1.–31.12.2014
Tuloverot aikaisemmilta vuosilta	0,0	0,0
Laskennallisten verosaamisten muutokset	-0,4	5,2
	-0,5	5,2

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 10 Pysyvät vastaavat

10 Pysyvät vastaavat**Aineettomat hyödykkeet**

Milj. euroa	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	24,0	5,6	0,5	30,1
Lisäykset	0,6		0,1	0,7
Vähennykset	-0,2	-2,9		-3,2
Siirrot erien välillä	0,5		-0,5	
Hankintameno 31.12.2015	25,0	2,7	0,1	27,7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015	-11,1	-4,8		-15,9
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,1	2,9		3,0
Tilikauden poisto	-4,9	-0,3		-5,2
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2015	-15,9	-2,1		-18,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	9,0	0,5	0,1	9,6

Milj. euroa	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2014	18,0	7,7	7,4	33,1
Lisäykset	4,7	0,0	0,4	5,1
Vähennykset	-2,8	-2,7	-2,6	-8,1
Siirrot erien välillä	4,1	0,6	-4,7	
Hankintameno 31.12.2014	24,0	5,6	0,5	30,1
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2014	-6,6	-7,2		-13,8
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot	0,6	2,7		3,3
Tilikauden poisto	-5,1	-0,3		-5,4
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 31.12.2014	-11,1	-4,8		-15,9
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	12,9	0,8	0,5	14,2

Aineelliset hyödykkeet

Milj. euroa	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	2,9	19,0	0,5	1,3		23,7
Vähennykset	0,0		0,0			0,0
Hankintameno 31.12.2015	2,9	19,0	0,5	1,3		23,7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2015		-13,1	-0,4	-1,1		-14,7
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot			0,0			0,0
Tilikauden poisto		-0,7	0,0	0,0		-0,8
Kertyneet poistot 31.12.2015		-13,9	-0,4	-1,1		-15,4
Arvonkorotukset 1.1.2015		2,3				2,3
Arvonkorotusten purku		-1,7				-1,7
Arvonkorotukset 31.12.2015	3,1	0,6				3,7
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	6,0	5,7	0,0	0,2		12,0

Milj. Euroa	Maa-alueet	Rakennukset	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2014	2,9	18,6	0,9	1,3	0,4	24,1
Lisäykset		0,1				0,1
Vähennykset			-0,5			-0,5
Siirrot erien välillä		0,4			-0,4	
Hankintameno 31.12.2014	2,9	19,0	0,5	1,3		23,7
Kertyneet poistot ja arvonalentumiset 1.1.2014		-12,4	-0,8	-1,1		-14,2
Vähennysten ja siirtojen kertyneet poistot			0,4			0,4
Tilikauden poisto		-0,8	0,0	-0,1		-0,9
Kertyneet poistot 31.12.2014		-13,1	-0,4	-1,1		-14,7
Arvonkorotukset	3,1	2,3				5,4
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	6,0	8,2	0,1	0,2		14,5

Sijoitukset

Milj. euroa	Osuudet konserni-yrityksissä	Kiinteistö-osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Asunto-osakkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2015	116,5	0,8	0,4	0,2	117,8
Vähennykset			-0,2	-0,1	-0,3
Hankintameno 31.12.2015	116,5	0,8	0,2	0,1	117,6
Kertyneet arvonalentumiset 1.1.2015	-2,4				-2,4
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.2015	-2,4				-2,4
Arvonkorotukset 1.1.2015				0,1	0,1
Arvonkorotusten purku				-0,1	-0,1
Arvonkorotukset 31.12.2015					
Kirjanpitoarvo 31.12.2015	114,2	0,8	0,2	0,1	115,2

Milj. euroa	Osuudet konserni-yrityksissä	Kiinteistö-osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Asunto-osakkeet	Yhteensä
Hankintameno 1.1.2014	159,6	0,8	0,6	0,3	161,2
Lisäykset			0,0		0,0
Vähennykset	-43,0	0,0	-0,2	-0,1	-43,3
Hankintameno 31.12.2014	116,5	0,8	0,4	0,2	117,8
Arvonalentumiset	-2,4				-2,4
Kertyneet arvonalentumiset 31.12.2014	-2,4				-2,4
Arvonkorotukset				0,1	0,1
Kirjanpitoarvo 31.12.2014	114,2	0,8	0,4	0,2	115,5

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 11 Omistukset muissa yrityksissä

11 Omistukset muissa yrityksissä

	Konsernin omistusosuus %	Emoyhtiön omistusosuus %
Lemminkäinen Talo Oy, Helsinki	100,0	100,0
Lemminkäinen Infra Oy, Helsinki	100,0	100,0
Lemcon Networks Oy, Helsinki	100,0	100,0
UAB Lemcon Vilnius, Liettua	100,0	100,0
UAB Lemminkäinen Lietuva, Liettua	99,9	99,9

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 12 Vaihtuvat vastaavat

12 Vaihtuvat vastaavat

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Pitkäaikaiset saamiset		
Lainasaamiset saman konsernin yrityksiltä	116,9	
Laskennalliset verosaamiset		
Jaksotuseroista ja väliaikaisista eroista	21,6	22,4
	21,6	22,4
Laskennalliset velovelat		
Arvonkorotuksista	0,7	1,1
	0,7	1,1
Laskennalliset verosaamiset (+) ja -velat (-) yhteensä	20,9	21,3
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset konsernin ulkopuolisilta		
Myyntisaamiset	0,1	0,3
Muut saamiset	3,5	10,1
Siirtosaamiset	3,2	5,4 *
	6,8	15,7
Saamiset saman konsernin yrityksiltä		
Myyntisaamiset	7,6	6,6
Muut saamiset	46,1	249,3
Siirtosaamiset	1,2	2,4
	54,8	258,4
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	61,6	274,1
Siirtosaamisten erittely		
Korkosiirtosaamiset		0,0
Verosaamiset	0,0	0,0
Henkilöstökulujen jaksotus	0,4	0,9
Muut siirtosaamiset	4,0	6,8 *
	4,3	7,8

* Yhtiö on oikaissut vieraan pääoman hankintamenojen käsittelyä. Velat on kirjattu taseeseen nimellisarvoisena ja hankintamenojen jäljellä oleva tulouttamaton osuus on kirjattu siirtosaamisiin. Oikaisun vaikutus yhtiön vieraaseen pääomaan ja siirtosaamisiin 31.12.2014 on 2,0 miljoonaa euroa. Oikaisun vaikutus vuoden 2014 rahavirtalaskelman käyttöpääoman muutokseen ja pitkäaikaisten lainojen nostoon on 1,1 miljoonaa euroa.

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 13 Oma pääoma

13 Oma pääoma

Milj. euroa	2015	2014
Osakepääoma 1.1.	34,0	34,0
Osakepääoma 31.12.	34,0	34,0
Ylikurssirahasto 1.1	5,7	5,7
Ylikurssirahasto 31.12.	5,7	5,7
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 1.1.	90,6	61,3
Osakeanti		29,3
Sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto 31.12.	90,6	90,6
Voitto edellisiltä tilikausilta 1.1.	45,6	48,0
Voitto edellisiltä tilikausilta 31.12.	45,6	48,0
Tilikauden tulos	2,1	-2,4
Oma pääoma yhteensä	177,9	175,9
Jakokelpoiset varat 31.12.	138,2	136,2

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 14 Pakolliset varaukset

14 Pakolliset varaukset

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Oikeudenkäyntivaraus	13,0	12,3

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 15 Vieras pääoma

15 Vieras pääoma

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014 *
Pitkäaikainen vieras pääoma		
Joukkovelkakirjalainat	100,0	100,0
Oman pääoman ehtoiset lainat	112,9	140,0
	212,9	240,0

* Yhtiö on oikaisut vieraan pääoman hankintamenojen käsittelyä. Velat on kirjattu taseeseen nimellisarvoisena ja hankintamenojen jäljellä oleva tulouttamaton osuus on kirjattu siirtosaamiin. Oikaisun vaikutus yhtiön vieraaseen pääomaan ja siirtosaamiin 31.12.2014 on 2,0 miljoonaa euroa. Oikaisun vaikutus vuoden 2014 rahavirtalaskelman käyttöpääoman muutokseen ja pitkäaikaisten lainojen nostoon on 1,1 miljoonaa euroa.

Lyhytaikainen vieras pääoma		
Velat konsernin ulkopuolisille		
Eläkelainat		2,0
Yritystodistukset	13,1	63,4
Ostovelat	0,7	0,6
Muut velat	13,4	9,9
Siirtovelat	9,8	15,3
	37,0	91,2
Velat saman konsernin yrityksille		
Ostovelat	0,0	0,0
Muut velat	12,0	39,1
Siirtovelat	1,5	0,0
	13,6	39,1
Siirtovelkojen erittely		
Korkosiirtovelat	6,4	7,5
Henkilöstökulujen jaksotus	2,0	4,8
Muut siirtovelat	2,9	3,1
	11,3	15,3

Tilinpäätös › Emoyhtiön tilinpäätös › Emoyhtiön liitetiedot (FAS) › 16 Vakuudet ja vastuusitoumukset

16 Vakuudet ja vastuusitoumukset

Milj. euroa	31.12.2015	31.12.2014
Takaukset		
Konserniyritysten puolesta	293,2	407,7
Konsernin osakkuus- ja yhteisyritysten puolesta	12,4	14,4
Työyhteinliittymien ja kiinteistöyhtiöiden puolesta	12,0	1,8
	317,6	423,9
Lisäksi Lemminkäinen Oyj on antanut tytäryhtiönsä puolesta yhden takauksen ilman enimmäismäärä.		
Vuokravastuut		
Seuraavana vuonna maksettavat	4,8	4,9
Myöhemmin maksettavat	21,0	24,6
	25,8	29,5
Johdannaissopimukset		
Valuuttatermiinit		
Nimellisarvo	71,4	77,2
Käypä arvo	0,5	5,7
Koronvaihtosopimukset		
Nimellisarvo	40,0	40,0
Käypä arvo	-1,0	-1,0
Hyödykejohdannaiset		
Määrä, mt	54 664	
Nimellisarvo	8,4	
Käypä arvo		

Tilinpäätös › Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS)

Taloudellista kehitystä kuvaavat tunnusluvut (IFRS)

Milj. euroa	2015	2014	2013	2012	2011
Liikevaihto	1 879,0	2 044,5	2 020,1	2 267,6	2 183,9
Kansainvälinen liiketoiminta	761,0	971,2	929,0	897,3	780,3
% liikevaihdosta	40,5	47,5	46,0	39,6	35,7
Liikevoitto	37,3	36,3	-89,3	50,4	44,0
% liikevaihdosta	2,0	1,8	-4,4	2,2	2,0
Tulos ennen veroja	16,7	-1,7	-116,1	29,1	25,0
% liikevaihdosta	0,9	-0,1	-5,7	1,3	1,1
Emoyhtiön omistajille kuuluva osuus tilikauden tuloksesta	7,2	18,2	-93,7	43,9	34,7
% liikevaihdosta	0,4	0,9	-4,6	1,9	1,6
Pitkäaikaiset varat	261,0	307,9	362,5	343,8	351,0
Vaihto-omaisuus	402,0	524,0	504,4	494,4	448,5
Rahoitusomaisuus	372,5	425,9	475,8	465,3	443,3
Oma pääoma	377,6	412,5	324,0	441,8	348,7
Määräysvallattomien omistajien osuus	0,1	0,1	0,6	0,4	1,7
Korollinen vieras pääoma	254,7	347,8	407,6	371,2	431,6
Koroton vieras pääoma	403,1	497,5	611,0	490,6	460,7
Taseen loppusumma	1 035,5	1 257,8	1 342,7	1 303,5	1 242,8
Oman pääoman tuotto, %	1,8	4,9	-24,4	11,1	10,5
Sijoitetun pääoman tuotto (ROI), %*	10,2	13,5	-9,4	10,8	10,8
Sijoitetun pääoman tuotto (ROCE), %	5,3	4,5	-10,8	6,4	5,5
Omavaraisuusaste, %	40,6	37,1	27,3	37,2	30,8
Gearing, %	33,6	51,8	100,8	62,8	114,5
Korollinen nettovelka	126,8	213,6	326,5	277,3	401,2
Bruttoinvestoinnit	10,3	30,0	71,2	64,5	84,0
% liikevaihdosta	0,5	1,5	3,5	2,8	3,8
Tilaukanta 31.12., jatkuvat toiminnot	1 180,3	1 456,1	1 733,2	1 336,1	1 289,3
Henkilöstö tilikauden lopussa, jatkuvat toiminnot	4 059	4 748	5 526	5 833	5 751

Laatimisperiaatteiden muutosten vaikutukset tunnuslukuihin on oikaistu uuden laatimisperiaatteen ensimmäiseltä soveltamiskaudelta sekä sitä edeltävältä tilikaudelta. Vastaavasti lopetetut toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

* Sisältää lopetettujen toimintojen tulosvaikutuksen

Tilinpäätös › Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS)

Osakekohtaiset tunnusluvut (IFRS)

	2015	2014	2013	2012	2011
Laimentamaton osakekohtainen tulos, euroa	-0,15	0,40	-4,81	1,94	1,68
Laimennettu osakekohtainen tulos, euroa	-0,15	0,40	-4,81	1,93	1,68
Oma pääoma/osake, euroa	16,28	19,33	15,70	21,45	16,87
Osinko/osake, euroa	0,12*	0,00	0,00	0,60	0,50
Osinko/tulos, %	38,5	0,0	0,0	26,9	28,3
Efektiiivinen osinkotuotto, %	0,9	0,0	0,0	4,2	2,7
Hinta/voitto-suhde (P/E)	-93,3	23,6	-3,2	7,4	11,1
Osakkeen kurssikehitys, euroa					
alin kurssi	9,55	9,50	13,74	13,95	17,08
ylin kurssi	13,91	15,89	16,97	20,50	27,37
kurssi kauden lopussa	13,79	9,52	15,20	14,28	18,72
Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa	320,0	220,9	298,2	280,6	367,8
Osakkeiden vaihto (Nasdaq Helsinki Oy), 1 000 kpl	2 612	1 096	1 758	992	3 367
% kokonaismäärästä	11,2	4,7	8,9	5,0	17,1
Osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo, 1 000 kpl	23 193	21 329	20 600	20 582	20 665
Osakkeiden lukumäärä kauden lopussa, 1 000 kpl	23 220	23 220	19 650	19 650	19 645
Omat osakkeet, kpl	16 687	16 687	34 915	509	

Laatimisperiaatteiden muutosten vaikutukset tunnuslukuihin on oikaistu uuden laatimisperiaatteen ensimmäiseltä soveltamiskaudelta sekä sitä edeltävältä tilikaudelta. Vastaavasti lopetetut toiminnot on oikaistu tuloslaskelman eristä siltä tilikaudelta, jona ne on luokiteltu lopetettuihin toimintoihin sekä sitä edeltävältä tilikaudelta.

* Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

Tilinpäätös > Tunnuslukujen laskentakaavat

Tunnuslukujen laskentakaavat

OMAN PÄÄOMAN TUOTTO-%

Tilikauden tulos
Oma pääoma yhteensä (keskimäärin) x 100

SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-% (ROI)

Tulos ennen veroja + rahoituskulut
Oma pääoma yhteensä (keskimäärin) + korolliset velat (keskimäärin) x 100

SIJOITETUN PÄÄOMAN TUOTTO-% (ROCE)

Liikevoitto
Oma pääoma yhteensä (kvartaalien keskiarvo) + korolliset velat (kvartaalien keskiarvo) x 100

OMAVARAISUUSASTE, %

Oma pääoma yhteensä
Taseen loppusumma - saadut ennakot x 100

GEARING, %

Korolliset velat – likvidit varat
Oma pääoma yhteensä x 100

KOROLLINEN NETTOVELKA

Korolliset velat – likvidit varat

LAIMENTAMATON OSAKEKOHTAINEN TULOS

Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos – suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo

LAIMENNETTU OSAKEKOHTAINEN TULOS

Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos – suoriteperusteisesti lasketut oman pääoman ehtoisen lainan korot verovaikutuksella oikaistuna
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo + laimentavat potentiaaliset kantaosakkeet

OMA PÄÄOMA/OSAKE

Emoyhtiön osakkeenomistajille kuuluva oma pääoma
Ulkona olevien osakkeiden lukumäärän painotettu keskiarvo

OSINKO/OSAKE

Tilikauden osingonjako
Kokonaisosakemäärä – omat osakkeet

OSINKO/TULOS, %

Tilikauden osingonjako
Emoyhtiön omistajille kuuluva tilikauden tulos x 100

EFEKTIIVINEN OSINKOTUOTTO, %

Osinko/osake
Tilikauden päätöskurssi x 100

HINTA/VOITTOSUHDE (P/E)

Tilikauden päätöskurssi
Laimentamaton osakekohtainen tulos

OSAKEKANNAN MARKKINA-ARVO

Ulkona olevien osakkeiden lukumäärä x tilikauden päätöskurssi

Tilinpäätös › Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä

Hallituksen ehdotus emoyhtiön voittovarojen käytöstä

Emoyhtiö Lemminkäinen Oyj:n jakokelpoinen oma pääoma taseen 31.12.2015 mukaan on 138 209 602,00 euroa, josta voittovarajat edellisiltä tilikausilta ovat 45 578 889,18 euroa ja tilikauden tulos 2 050 059,14 euroa.

Lemminkäinen Oyj:n hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että yhtiö jakaisi 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta osinkoa 0,12 euroa osaketta kohti eli yhteensä 2 786 388,00 euroa, jolloin voittovarioihin jää 44 842 560,32 euroa.

Helsingissä 3. päivänä helmikuuta 2016

Berndt Brunow
hallituksen puheenjohtaja

Juhani Mäkinen

Noora Forstén

Finn Johnsson

Heppu Pentti

Kristina Pentti-von Walzel

Heikki Rätty

Casimir Lindholm
toimitusjohtaja

Tilinpäätös › Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastuskertomus

Lemminkäinen Oyj:n yhtiökokoukselle

Olemme tilintarkastaneet Lemminkäinen Oyj:n kirjanpidon, tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja hallinnon tilikaudelta 1.1.–31.12.2015. Tilinpäätös sisältää konsernin taseen, tuloslaskelman, laajan tuloslaskelman, laskelman oman pääoman muutoksista, rahavirtalaskelman ja liitetiedot sekä emoyhtiön taseen, tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja liitetiedot.

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuu

Hallitus ja toimitusjohtaja vastaavat tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisesta ja siitä, että konsernitilinpäätös antaa oikeat ja riittävät tiedot EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti ja että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat oikeat ja riittävät tiedot Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti. Hallitus vastaa kirjanpidon ja varainhoidon valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja toimitusjohtaja siitä, että kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

Tilintarkastajan velvollisuudet

Velvollisuutenamme on antaa suorittamamme tilintarkastuksen perusteella lausunto tilinpäätöksestä, konsernitilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta. Tilintarkastuslaki edellyttää, että noudatamme ammattieettisiä periaatteita. Olemme suorittaneet tilintarkastuksen Suomessa noudatettavan hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että suunnittelemme ja suoritamme tilintarkastuksen hankkiaksemme kohtuullisen varmuuden siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyttä, ja siitä, ovatko emoyhtiön hallituksen jäsenet tai toimitusjohtaja syyllystyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, taikka rikkoneet osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestyä.

Tilintarkastukseen kuuluu toimenpiteitä tilintarkastusevidenssin hankkimiseksi tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen sisältyvistä luvuista ja niissä esitettävistä muista tiedoista. Toimenpiteiden valinta perustuu tilintarkastajan harkintaan, johon kuuluu väärinkäytöksestä tai virheestä johtuvan olennaisen virheellisuuden riskien arvioiminen. Näitä riskejä arvioidessaan tilintarkastaja ottaa huomioon sisäisen valvonnan, joka on yhtiössä merkityksellistä oikeat ja riittävät tiedot antavan

tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimisen kannalta. Tilintarkastaja arvioi sisäistä valvontaa pystyäkseen suunnittelemaan olosuhteisiin nähden asianmukaiset tilintarkastustoimenpiteet mutta ei siinä tarkoituksessa, että hän antaisi lausunnon yhtiön sisäisen valvonnan tehokkuudesta. Tilintarkastukseen kuuluu myös sovellettujen tilinpäätöksen laatimisperiaatteiden asianmukaisuuden, toimivan johdon tekemien kirjanpidollisten arvioiden kohtuullisuuden sekä tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen yleisen esittämistavan arvioiminen. Käsitksemme mukaan olemme hankkineet lausuntomme perustaksi tarpeellisen määrän tarkoitukseen soveltuvaa tilintarkastusevidenssiä.

Lausunto konsernitilinpäätöksestä

Lausuntonamme esitämme, että konsernitilinpäätös antaa EU:ssa käyttöön hyväksytyjen kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin taloudellisesta asemasta sekä sen toiminnan tuloksesta ja rahavirroista.

Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Lausuntonamme esitämme, että tilinpäätös ja toimintakertomus antavat Suomessa voimassa olevien tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot konsernin sekä emoyhtiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.

Helsingissä 4. päivänä helmikuuta 2016

PricewaterhouseCoopers Oy

KHT-yhteisö

Markku Katajisto

KHT

Tietoa sijoittajille › Osakkeet ja osakkeenomistajat

Osakkeet ja osakkeenomistajat

Lemminkäisellä on käytössä yksi osakesarja (LEM1S). Kukin osake oikeuttaa yhteen ääneen yhtiökokouksessa ja samansuuruiseen osinkoon.

Osakepääoma ja osakkeiden määrä

Lemminkäisen osakepääoma pysyi muuttumattomana ja oli vuoden 2015 lopussa 34 042 500 euroa. Osakkeiden lukumäärä katsauskauden lopussa oli 23 219 900 kappaletta.

Osakkeen kurssikehitys ja vaihto

Lemminkäinen Oyj:n osakkeen kurssi vuoden 2015 alussa Nasdaq Helsinki Oy:ssä oli 9,52 euroa (15,20) ja vuoden viimeisenä kaupankäyntipäivänä 13,79 euroa (9,52). Osakkeen ylin noteeraus oli marraskuussa 13,91 euroa ja alin tammikuussa 9,87 euroa. Lemminkäisen kaikkien osakkeiden markkina-arvo tilikauden lopussa oli 320,0 milj. euroa (220,9).

Nasdaq Helsinki Oy:n lisäksi Lemminkäisen osakkeella käydään kauppaa myös vaihtoehtoisilla markkinapaikoilla. Osakkeiden kokonaisvaihto tilikauden aikana oli yhteensä 2 759 034 kappaletta (1 268 320). Tilikaudella Lemminkäisen osakkeen kokonaisvaihdosta 5 % (14) tuli vaihtoehtoisilta markkinapaikoilta. (lähde: Fidessa Fragmentation Index, <http://fragmentation.fidessa.com>).

Osakkeenomistajat

Yhtiöllä oli 31.12.2015 päättyessä 4 391 (4 532) osakkeenomistajaa. Hallintarekisteröityjen ja ulkomaalaisten omistajien osuus Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänimäärästä oli 12,5 prosenttia (13).

Liputukset

Lemminkäinen vastaanotti vuonna 2015 kaksi liputusilmoitusta. Perinnönjaon seurauksena Olavi Pentin kuolinpesän omistus Lemminkäinen Oyj:ssä väheni 1 496 635 osakkeesta ja äänestä, eli noin 6,45 prosentista, nollaan. Samalla perinnönjaon seurauksena Lauri Pentin omistus Lemminkäinen Oyj:n osakkeista nousi 1 161 635 osakkeeseen, mikä vastaa yli 5 prosenttia Lemminkäinen Oyj:n kaikista osakkeista ja äänistä.

Omat osakkeet

Lemminkäisellä oli tilivuoden päättyessä hallussaan 16 687 omaa osaketta, jotka ovat palautuneet yhtiölle vähemmistöosuuksien purkuun sekä osakepalkkiojärjestelmään liittyen.

Lemminkäisen osake (LEM1S)

Listaus:	Nasdaq Helsinki Oy
Listautumispäivämäärä:	1.6.1995
Kaupankäyntivaluutta:	Euro
Markkina-arvoryhmä:	Keskisuuret yhtiöt
Toimialaluokka:	Teollisuustuotteet ja -palvelut
Kaupankäyntitunnus:	LEM1S
ISIN-koodi:	FI0009900336
Reuters-tunnus:	LEM1S.HE
Bloomberg-tunnus:	LEM1S FH

Johdon ja hallituksen osakkeenomistus

	Osakkeet 31.12.2015	Osakkeet 31.12.2014
Hallitus ¹⁾	7 421 428	2 984 478
Toimitusjohtaja	5 779	500
Johtoryhmä, pois lukien toimitusjohtaja	15 675	13 458
Johdon ja hallituksen omistus yhteensä	7 442 882	2 998 436
% osakekannasta	32 %	13 %

¹⁾ Sisältää henkilökohtaiset omistukset sekä määräysvalta-yhteisöjen omistukset.

Suurimmat osakkeenomistajat 31.12.2015

	Osakemäärä, kpl	% osakekannasta
1. Pnt Group Oy	4 341 948	18,7
2. Forstén Noora Eva Johanna	2 297 441	9,9
3. Pentti Heikki Oskari Kuolinpesä	2 253 698	9,7
4. Olavi Pentin kuolinpesä	1 161 635	5,0
5. Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma	1 091 677	4,7
6. Vimpu Intressenter Ab	792 500	3,4
7. Pentti Timo Kaarle Kristian	766 580	3,3
8. Pentti-Von Walzel Anna Eva Kristina	760 580	3,3
9. Pentti-Kortman Eva Katarina	751 234	3,2
10. Mandatum Life	520 581	2,2
11. Wipunen varainhallinta Oy	465 000	2,0
12. Mariatorp Oy	455 000	2,0
13. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Etera	452 112	2,0
14. Vakuutusosakeyhtiö Henki-Fennia	385 099	1,7
15. Keskinäinen Eläkevakuutusyhtiö Ilmarinen	319 527	1,4
15 suurinta yhteensä	16 814 612	72,4
Muut	3 609 685	15,6
Hallintarekisteröidyt	2 795 603	12,0
Yhteensä	23 219 900	100,0

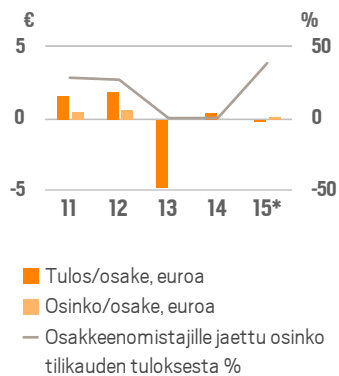
Osakkeenomistuksen jakautuminen omistuksen määrän mukaan 31.12.2015

Osakemäärä	Omistajien määrä	% osakkeenomistajista	Osakemäärä	% osakkeista
1–100	1 617	36,8	75 343	0,3
101–500	1 883	42,9	466 426	2,0
501–1 000	412	9,4	298 093	1,3
1 001–5 000	380	8,7	752 146	3,2
5 001–10 000	34	0,8	242 555	1,0
10 001–50 000	35	0,8	636 019	2,7
50 001–100 000	10	0,2	712 379	3,1
100 001–500 000	9	0,2	2 840 254	12,2
500 001–	11	0,3	17 196 685	74,1
Yhteensä	4 391	100,0	23 219 900	100,00
Hallintarekisteri	9	0,2	2 795 603	12,0

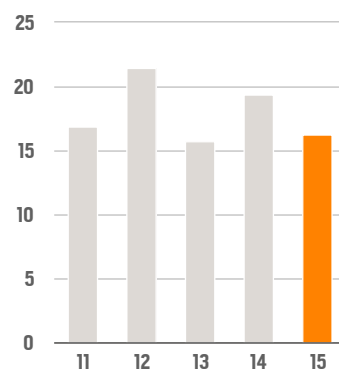
Osakkeenomistajat ryhmittäin 31.12.2015

	Omistajia, kpl	% omistajista	Osakemäärä	% osakekannasta
Suomalaiset yksityissijoittajat	4 024	91,7	10 292 397	44,3
Julkisyhteisöt	6	0,1	1 923 878	8,3
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	17	0,4	1 669 526	7,2
Yhtiöt	280	6,4	6 189 300	26,7
Voittoa tavoittelemattomat yhtiöt	40	0,9	245 128	1,1
Ulkomaiset omistajat ja hallintarekisteröidyt	24	0,5	2 899 671	12,5
Yhteensä	4 391	100,0	23 219 900	100,0

Tulos/osake, osinko/osake

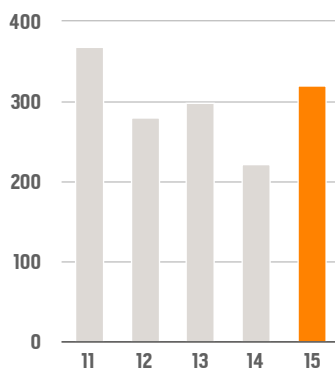

Oma pääoma/osake, euroa

* Hallituksen ehdotus yhtiökokoukselle

Osakekannan markkina-arvo, milj. euroa

Osakkeenomistajien määrä

Tietoa sijoittajille › Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille

Tietoa osakkeenomistajille ja sijoittajille

Varsinainen yhtiökokous 2016

Lemminkäinen Oyj:n vuoden 2016 varsinainen yhtiökokous pidetään tiistaina 22.3.2016 klo 15.00 Pörssitalon tiloissa, osoitteessa Fabianinkatu 14, Helsinki.

Osallistumisoikeus

Oikeus osallistua yhtiökokoukseen on osakkeenomistajalla, joka on 10.3.2016 merkitty Euroclear Finland Oy:n pitämään yhtiön osakasluetteloon. Osakkeenomistaja, jonka osakkeet on merkitty hänen henkilökohtaiselle suomalaiselle arvo-osuustililleen, on rekisteröity yhtiön osakasluetteloon.

Osakkeenomistajan, jonka osakkeet on hallintarekisteröity ja joka haluaa osallistua varsinaiseen yhtiökokoukseen ja käyttää siellä äänioikeuttaan, tulee olla ilmoitettu tilapäisesti merkittäväksi yhtiön osakasluetteloon yhtiökokoukseen osallistumista varten 17.3.2016 klo 10.00 mennessä.

Ilmoittautuminen

Yhtiökokoukseen ilmoittautuminen alkaa 4.2.2016 ja päättyy 17.3.2016 klo 16.00. Ilmoittautua voi:

- internetissä osoitteessa www.lemminkainen.fi

- puhelimitse numeroon 02071 53378
- kirjeitse osoitteeseen Lemminkäinen Oyj, Pirjo Favorin, PL 169, 00181 Helsinki

Ilmoittautumisen yhteydessä tulee ilmoittaa osakkeenomistajan nimi, henkilötunnus, osoite, puhelinnumero sekä mahdollisen avustajan tai asiamiehen nimi ja henkilötunnus. Ilmoittautumisen on oltava perillä ennen ilmoittautumisajan päättymistä. Valtakirjat tulee toimittaa ilmoittautumisen yhteydessä. Yhtiökokouskutsu on nähtävillä kokonaisuudessaan yhtiön verkkosivuilla osoitteessa www.lemminkainen.fi.

Osingonjakopolitiikka ja tilikauden 2015 osinko

Lemminkäinen on määritellyt osingonjakopolitiikan, jonka mukaan yhtiön tavoitteena on jakaa osakkeenomistajille osinkoina vähintään 40 prosenttia tilikauden tuloksesta.

Lemminkäisen hallitus ehdottaa yhtiökokoukselle, että 31.12.2015 päättyneeltä tilikaudelta jaetaan osinkoa 0,12 euroa osakkeelta, eli yhteensä 2 786 388 euroa.

Taloudelliset tiedotteet vuonna 2016

4.2.2016	Tilinpäätöstiedote 2015
viikko 9	Vuosikertomus 2015 (sisältää tilinpäätöksen)
28.4.2016	Osavuositiedote 1.1.–31.3.2016
28.7.2016	Osavuositiedote 1.1.–30.6.2016
27.10.2016	Osavuositiedote 1.1.–30.9.2016

Lemminkäinen järjestää tulosjulkistusten yhteydessä suomenkielisen tiedotustilaisuuden pääomamarkkinoiden ja median edustajille pääkonttorillaan Helsingissä.

Yhtiö noudattaa hiljaista jaksoa ennen tilinpäätöstiedotteen ja/tai osavuositiedotteen julkistamista. Tänä aikana Lemminkäinen ei kommentoi yhtiön taloudellista tilaa tai tulevaisuuden näkymiä, eikä tapaa pääomamarkkinoiden tai talousmedian edustajia.

Julkaisujen tilaukset

Taloudelliset raportit sekä pörssi- ja lehdistötiedotteet julkaistaan suomeksi ja englanniksi Lemminkäisen verkkosivuilla. Tiedotteet voi tilata suoraan sähköpostiin Lemminkäisen verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Sijoittajasuhteet

Lemminkäisen sijoittajasuhdetoiminnan tehtävänä on tukea yhtiön osakkeen oikeaa arvomuodostusta tarjoamalla pääomamarkkinoille ajankohtaista tietoa yhtiön liiketoiminnasta, strategiasta ja taloudellisesta asemasta. Jaettavan tiedon tulee olla tasapuolista ja samanaikaista kaikille markkinaosapuolille. Sijoittajien ja analyytikoiden kysymyksiin vastataan puhelimitse, sähköpostitse sekä järjestämällä sijoittajatapaamisia.

Sijoitustutkimus

Yhtiön tietojen mukaan ainakin seuraavien pankkien ja pankkiiriliikkeiden palveluksessa olevat analyytikot tekivät sijoitusanalyyssejä Lemminkäisestä vuonna 2015: Carnegie Securities, Danske Bank, Evli Pankki, Inderes ja Pohjola Pankki. Analyytikoiden yhteystiedot löytyvät Lemminkäisen verkkosivuilta osoitteesta www.lemminkainen.fi/sijoittajat.

Yhteystiedot

Lemminkäinen Oyj
Sijoittajasuhteet
PL 169, 00180 Helsinki
investor@lemminkainen.com